Ketabton.com

د اقتصاد لکچر نوټې

د هغو کسانو لپاره بنه لاربنود چې غواړي، په ماسترۍ امتحان کې کامیاب او یا د اقتصاد په یو ځه ماهیت ځان پوهول غواړي.

JULY 28, 2022

WWW.YAREDUCATIONALCOMPANY.COM

Afghanistan,Nangarhar,Chaparhar,Dawlatzai

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

http://photoshop20.ir

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

فهرست.......... 2
د پیل خبرې.......... 3
ډالی.......... 4
مننلیک.......... 5
د اقتصاد عمومي معلومات.......... 6
کاروبار پیژندنه.......... 7
کوچنی اقتصاد.......... 7
لوی اقتصاد.......... 22
عامه اقتصاد.......... 29
احتمالات.......... 34
د بشري منابعو مدیریت.......... 35
منطقوي (سیمیز)اقتصاد.......... 51
تهیه او تدارکات.......... 58
بررسي او کنټرول.......... 62
ستراتیژیک مدیریت.......... 68
تمویل.......... 75
مالي محاسبه.......... 82
مالي مدیریت.......... 103
کویک بوکسquick books.......... 109
د مصارفو سنجش.......... 110
اقتصادي سیاستونه.......... 113
د عامه مالي چارو بنسټونه.......... 125
احصایه.......... 137
نړیوال اقتصاد.......... 142
د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه.......... 147
اسلامي اقتصاد.......... 156
بریښنایي تجارت.......... 156
عامه بودجه.......... 166
بودجوي سیاست.......... 180
بودجوي سیاست بله یعني دوهمه برخه په لنډه توګه.......... 186
مارکیټینګ (بازارموندنه).......... 190
پولي(پیسو) اقتصاد.......... 200
سټنډرډ.......... 206
د اقتصادي پرمختیا تیوري.......... 211
پانګه اچونه.......... 221
منجمنټ(مدیریت).......... 223
اداره.......... 234
بانکداري.......... 236
د تشبثاتو مدیریت.......... 242
د څیړنې میتودولوژي.......... 251

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پېل خبرې

ددې لیکنې لیکل مې د شوق او ضرورت له امله وه په دې معنا چې شوق مې داوه غوښتل مې یو اثر ولیکم او ضرورت مې داوه چې هیله مې درلوده چې کله مې اړتیا پیداشي چې زه په خپل بخش کې یو موضوع وپلټم نو باید چې نژدې او په خپل موبایل یا کمپیوټر کې په اسانۍ سره یې پیداکړم ، انګیزه یې داوه چې یوه ورځ ما یو امتحان لپاره څه خلص نقاط د کتاب نه راټول کړې وه ، نو هغه مې یو ټولګیوال ته وښودل هغه راته وویل دا د ځان سره ساته په راتلونکي کې به دې په کار شي نوماهم داسې وکړل او د هرکتاب نه به مې چې خلص نقاط اخیستل هغه به مې په یو څو ورقو کې رالنډول او دامتحان لپاره به مې لوستل او ددې کتاب نوم ځکه (د اقتصاد لکچر نوټې) ایښودل شوی دی چې ددې کتاب زیاتره برخې د استادانو لکچرنوټې دي . هره لیکنه کمی لري دا چې انسان فطرتا کمزوری پیدا شوی دی نو له مخکې یې بخښنه غواړم او له تاسو هیله چې د لابنه والي لپاره یې رانه مشورې ونه سپموی.

په درنښت یارمحمد شیرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ګرانې نیا جانې، او خپلو خوږو زیارکښو، مینه پالو ، او مهربانه والدینو(مور او پلار) ته مې چې د ژوند په هیڅ سختۍ کې یې یواځې نه یم پریښی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننلیک

مننه کوم له درنو: ورونو، خویندو، ملګرو او دوستانو چې د کتاب چمتو کولو په وخت کې یې لازمې لارښوونې رانه ونه سپمولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصاد عمومي معلومات

اقتصاد د انساني ژوند سره سم رامنځ ته شوی دی که وګورو هیڅ انسان حتی حیوان هم نه شي کولای بغیر د غذا څخه ژوندی پاتې شي، نو کله چې غذا (خواړه) ترلاسه کوو نو کار ته اړتیا لرو او کار د اقتصاد د علم یوه اهمه موضوع ده، نو ویلای شو چې اقتصاد د ژوند سره سم پیدا شوی .د اقتصاد علم په ټوله کې په دې بحث کوي چې څنګه د محدودو منابعو څېنې لامحدودې اړتیاوې پوره کړو او څنګه کولای شو په ټولنه کې ټولنیزه رفاه، مساوات، د عاید عادلانه ویش، اوداسې نور په درست ډول برابرکړو .

لاندې د ځینو مشهورو اقتصاد پوهانو نومونه ذکر کوم :

Warlus, Karl Markx, J.S. Mill, malthus, Ricardo, Pigou, Jevons, pareto, Marshal, Bawerk, Tinbergen, Hicks, Robbins, Keynes, Schumpeter, Artherlewis, Tobin, Leontief, Kuzentes, Kindle Berger Milton Friedman, Rabertlucas, Stiglitz, Solow, Samuelson, Robert aumann, J. Stigler Nash, Stiglitz, Vernon smith, Amartyakumarsen, todaro, Granger, M.S. Sholes. Paul Krugman Robert Mundell, Schelling.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار پیژندنه

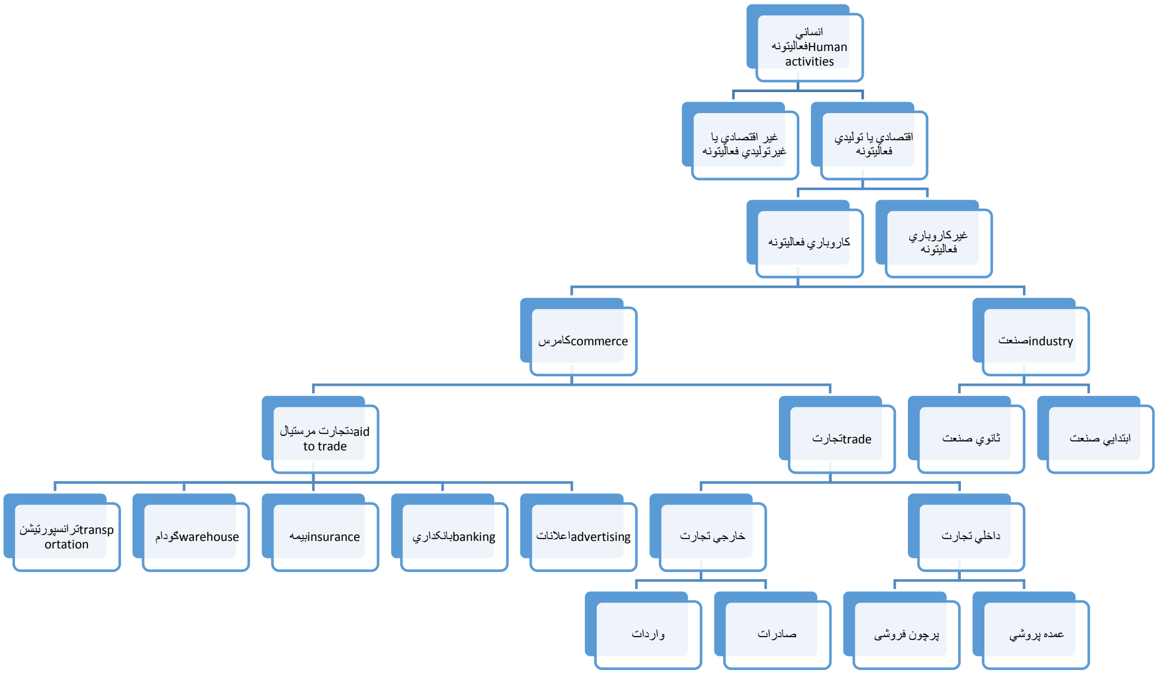

په کاروبار پيژندنه کې په دغه پورته مسايلو بحث کيږي چې دا ټول بيا په راتلونکو مضامينو کې راځي دلته يې نه ذکر کوم .

کوچنی اقتصاد

کوچني اقتصاد د کوچنيو مسايلو په اړه څيړنه کوي لکه د افرادو، د تصديو او کورنيو په اړ وند. تقاضا اوعرضه : تقاضا د يوجنس دغوښتلو او د هغه د تاديي له توانايي څخه عبارت ده په عادي ډول کله چې قيمت ټيټ وي خلک زيات شيان اخلي او کله چې قيمت لوړوي خلک لږ شـــيان اخلي په دې خاطر د قيمت او تقاضـــا دمقدار ترمنځ معکوســـه رابطه ليدله کيږي اودغه ارتباط ته د تقاضـــا قانون وايي .عرضـــه د يو جنس هغه مقدار چې توليدونکي يا خرڅونکي ددې رضـــايت ولري چې په مختلفو قيمتونو يې په خرڅلاو ورســـوي. په عادي توګه که قيمتونه پورته لاړشـــي توليدونکي غواړي چې زيات شـــيان خرڅ کړي عرضـــه له قيمت سره مثبت ارتباط لري.اقتصادي ماډل: اقتصاد پوهان خپل مطالعات داقتصادي ماډلونو په واسطه تنظيموي، اقتصادي ماډل ديو حقيقي حالت ځرګند تصوير دی په کوم کې چې ډير مهم عوامل يامتحولين د مطالعې لپاره انتخابيږي .؛اوله نورو څخه صـــرف نظر کوو.لکه په بازار کې دجنس لپاره تقاضا شايد دډيرو عواملو په واسطه متاثره شي (په زياته يا کمه اندازه متاثره شـــي)خو دخپلې مطالعې دممکن کيدو په خاطر دافرض کوو چې قيمت ډير مهم عامل دی چې تقاضـــا مقدار تعينوي . نور عوامل لکه عايد ثابت پاتې کيږي يا کم تاثيرات لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصـــــرف نظر وړ وي،دبـازارد تقـاضـــــا دغـه څرګنـد تصـــــوير تـه دتقـاضـــــا مـاډل وايي.Abstractionخيالات: اقتصــــادي تيوريګاني ټول خيالات دي ، فکري وجود لري او دژوند مکمل واقعي حالات نه ښــيي، خيالات تيوريګاني نه اغيزمنوي.حقيقت ډيرپيچلی دی معنا لرونکې نتايج تري ترلاســـه کړو . دخيالاتو په مرســـته دغير اقتصـــادي او نامربوطه حقايقو دلري کولو په واسطه تشريحات کموو. اوپه دې توانيږو چې دژواندانه له مغلقو حقيقي حالاتو څخه له مانا ډکه پوهه حاصـله کړو.فرضـيات : داقتصـاد دعلم دمطالعې يو مهم بخش دی .دحالاتو داســانی اوپوهې په خاطر اقتصـــاد پوهان ځينې فرضــيات رامنځ ته کوي چې عوامل داســـې فرض کيږي چې نه خو تغيريږي اويا دمطالعې لاندې مســـلط باندې کم تاثير لري. همدارنګه شامل عوامل داسې فرض کيږی چې په مشخصه لاره کې رفتار وکړي.مثلا ديوجنس لپاره تقاضـا دزياتو عواملو په واسـطه متاثره کيږي، مګر دمطالعې دممکن کيدو په خاطر داسې عوامل فرض کووچې تقاضا په مقدار کې تغييرات يوازې دقيمت له وجې رامنځ تــه کيږي او نورعوامـل ثـابـت او يـا کم تـاثيرلرونکي فرض کيږي. کلي نتيجـه : Generalizationکلي نتيجه هغه بيان يا وضعيت څخه عبارت دی چې يوه مشخصه مطالعه په عامه اصـطلاحاتو کې وښـودله شـي. نودغه داسـې نورو ورته حالاتو ته هم تطبيق کيدای شـــي. زمونږ دژوند دزياتو مشـــکلاتو لپاره په انســـاني ډول ناممکنه ده چې په هغه وخت کې چې حادثه پيښـــيږي مطالعه او مشـــاهده شـــي. نو يوازې څو حالتونه (چې نمونه ورته ويلای شـو)وروسته بيا دغه اصـول په عامه بيانيو کې تنظيم کيږي، چې ټولو داسـې ورته حالاتو ته تطبيق کيدای شي.اقتصادeconomyيا اقتصادي وضعيت:اقتصاديو توليز سيستم دی چې په کې اقتصـــادي فعاليتونه په کارلويدلي وي . همدارنګه په يوې مشـخصـــي ســاحې يا هيواد کې داقتصـادي فعاليتونو مجموعې سره تړاولري.اقتصـادي فعاليتونه د اجناسو اوخدماتو توليدولو او مصـــرفولو پورې مرتبط دي.کله چې اقتصـــاد په خراب يا ښـــه حالت کې توضـــيح کوو داداقتصـادي حالت مفهوم ارايه کوي يعنې ښـه يا بد اقتصـادي حالت.دغه سـاحه شـايد په هره اندازه وي او هرڅومره خلک په کې شــامل وي په دې اســاس دمحلي اقتصـــاد ،(کلي)يا ملي چې ټول هيواد احاطه کوي(دافغانستان اقتصاد) يا دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ ټول هيوادونـه پـه کې شــــامـل دي،څخـه خبره کوي.چې نورشـــيـان ثـابـت وي ceteris paribus:اقتصـــاد پوهان دنورو ســـاينس پوهانو په څير غواړي چې مطالعات يي ســـاده اودکنترول وړواوســـې دوی غواړي چې له اشـــتباهاتو څخه مخنيوی وکړي او ګټوره پوهه حاصـــله کړي . دوی په يو څو شـــيانو تمرکز کوي او د other things being equal يا ceteris paribusيا other things constantفرضـيه قبلوي چې مفهوم يي که نور شـيان ثابت پاتې شـــي يانورشـيان ثابت وي څخه عبارت دی.داپه دې معنا چې اقتصـــاد پوهان ټول متحولين لـه هغـه يوڅخـه پرتـه چې ترمطـالعې لانـدې وي ثـابـت فرض کوي. مثلا،کلـه چې دخلکو داخيستلو دسلوک په باره کې حالات تحليلوي داسې فرض کوي چې يوازې قيمت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار تغییر کوي په داسې حال کې چې مستهلک عاید، ذوقونه اودنوروشیانو قیمتونه چې نورشیان ورته ویل کیږي تغییرنه کوي. په یاد ولرئ چې ساینس پوهان په فزیک،کیمیا، اوداسې نورکې نورعوامل ثابت ساتي، مګر اقتصاد پوهان یواځې نورعوامل ثابت فرض کوي کله چې یو فزیک پوه وغواړي چې دګاز په اندازه باندې دحرارت تاثیر مطالعه کړي فشار ثابت ساتي .غوښتنې wants:داقتصاد دعلم شروع کیدونکې نقطه دانساني غوښتنو مفهوم دی او دهغو شیانو او خدماتو دحاصلو څخه عبارت ده چې افاده ولري. غوښتنې مختلف اقسام لري لکه دغذا، سرپناه، کالیو او داسې نورولري،دغوښتنو دتسکین لپاره خلک باید کوښښ وکړی او یو څه فزیکي یا دماغي کاروکړي . دغوښتنو ډیره مهمه برخه ځانګړنه داده چې لامحدوده وي.مستهلکconsumer:هغه شخص چې دخپلو غوښتنو دمستقیم رضایت لپاره اجناس یا خدمات اخلي مستهلک ورته ویل کیږي، کله چې په هیواد کې داجناسولپاره دتقاضا څخه خبره کیږي مستهلکینو ته کورنۍ هم ویله کیږي.firmتصدی(فابریکه)یو اقتصادي واحد دی چې دګټې دلاسته راوړلو په خاطر اجناس او خدمات تولیدوي اودتولید اوداجناسو دبازارموندنې په باره کې په کارکولو او تصمیم نیولو کې مستقل دی.قلت(کمبود)scarcity:قلت داقتصاد دعلم یوه بنسټیزه اصطلاح ده او له هغه حالت څخه عبارت ده ، په کوم کې چې انساني غوښتنې ترموجوده منابعو زیاتې وي . دمنابعو قلت زمونږ دژوند یو تریخ حقیقت دی . ډیرکم شیان چې خلک یې غواړي وړیا دي (لکه هوا). متداومه هڅو ته ضرورت دی چې منابع پیدا او غوښتنې پرې تسکین شي . داقتصاعلم داسې یوه مطالعه ده چې څرنګه خلک دکمو منابعودمؤثر استعمال په واسطه لامحدوده غوښتنې تسکین کړي.منابع resources:منابع هغه عوامل دي چې دهغو شیانو او خدماتو دتولید لپاره استعمالیږي چې خلک یې غواړي. شیان او خدمات کم دي ځکه چې منابع کمې دي. منابع په څلوربخشونو ویشلې کیږي.۱-ځمکه : چې ټولې طبیعي منابع په کې شاملې دي لکه هوا، اوبه ،نباتات، اومنرالونه.۲-کار: چې انساني هڅې او ضروري مهارتونه په کې شامل دي چې دعملي استعمال لپاره په کې طبیعي منابع په کاریږي. ۳-پانګه : مخکې تولید شوي شیان: په کې شامل دي چې(دنوروشیانو دتولید لپاره استعمالیږي)لکه تعمیرات وسایل ، او انساني مهارتونه.۴-دخلکو تشبثاتي توانایي او مدیریتي مهارتونه: دکومو په واسطه چې دوی نورې منابع ترکیبوي چې ګټور اجناس تولید کړي .همدارنګه منابعو ته دتولید عوامل هم وایي.دمنابعو تخصیصallocation of resourcesدمختلفو مقاصدو لپاره دمنابعو استعمال او توزیع ده . دبازار لوړ قیمت منابع دکم ارزښت له استعمال څخه دلوړ ارزښت استعمال ته جذبوي.اجناس اوخدماتGoods and services:هرهغه فزیکي شی چې خلک یی غواړي استعمال کړي دجنس څخه عبارت دی. خدمات هغه انساني فعالیتونه دي چې دنورو خلکو غوښتنې تسکین کوي. کله چې خلک کارکوي دوی اجناس او خدمات تولیدوي.ثروتWealthهغه شیان یامنابع چې دانساني غوښتنو دتسکین لپاره ضروري مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړيا نه وي ثروت بلل کيږي.تعادل equilibrium:ديوشـــي تعادل په دې معنا دی چې په اوســـنې حالت کې يا خو تغير نه کوي اويا په يوه مقداراواندازه تغيير کوي په اقتصـــاد کې مونږ دغه لفظ بيابيا اســـتعمالوو .دبازار تعادل څخه مونږ هغه وخت خبري کوو کله چې دعرضـې او تقاضـا ځواکونه سـره مسـاوي او يو متعادل قيمت رامنځ ته شـي. اودمسـتهلک دتعادل څخه هغه وخت خبري کيږي کله چې مســـتهلک دخپل عايد څخه اعظمي تســـکين حاصــل کړي او دخپل داخيســتني دپلان دتغيير غوښــتنه ونه لري. همدارنګه دfirmتعادل دملي عايد تعادل دپيسو بازار تعادل اونورتعادلونه وجود لري.فرصـتي مصـارف : داقتصـاد دعلم مرکزي اصـل: دمصـارفو دسـنجولو په وخت کې اقتصـاد پوهان دفرصـتي مصـرف مفهوم اســتعمالوي ديو شــي فرصــتي مصــرف عبارت له هغه څه څخه دی چې ديو شــي دحاصلولو په خاطر يي له لاسه ورکړي وي. دمنابعو دقلت له وجې خلک هرڅه چې غواړي لاس ته يي نه شـي راوړی ، نودوی بايد دانتخاب ياد تصـاميمو معامله وکړي چې يو مقصـد لاسته راوړي اوبل له لاسه ورکړي.که يو شخص په تعليم زياتې پيسې مصرفوي هغه بايد په کاليو لږې پيسې مصرف کړي اوهمدارنګه ټولنه هم داسې انتخاب کوي.په انګليسي ژبې کې اجناسو ته commodities هم استعماليږي اومختلف طبقه بندي لري دمثال په ډول داستعمال مطابق او دقلت مطابق وغيره.اســتهلاکي اجناس: هغه اجناس دي چې دانســاني غوښــتنو دتسکين لپاره په مستقيم ډول استعماليږي. دغه اجناس افاده لري او ډوډی ، موټر ، قلم اونور په کې شـــامليږي.توليدي يا ســرمايوي اجناس: هغه اجناس دي چې دنورو اجناســو دتوليد يادعايد دلاســته راوړلو لپاره اســتعماليږي . دســرمايوي اجناســو پرته کارګر ډيره لږه اندازه اجناس توليدولای شـــي دغه اجناس په درې ډوله دي ١-خام مواد لکه فلزات لرګي نفت وغيره٢-نيمه توليد شوي اجناس(نيم کاره)لکه فولاد ، اوبدل شوي وړی اونور٣-توليد شوي اجناس(کارتمامه اجناس)لکه ماشـينري ، کمپيوټرونه اونور. اجناس دقلت په مفهوم سـره په لاندې ډول تقسيم شوي ١-وړيا٢-اقتصادي. عامه اجناس او خصوصي اجناس: عامه چې ټول خلک ورنه استفاده کولای شي او خصوصي چې څوک تاديه کوي ورنه استفاده کولای شي او که نه ،نه شـي کولای چې اسـتفاده ترې وکړي.افاده: افاده ديو جنس يا خدمت هغه توانايي ده چې انسـاني غوښـتنې ته تسـکين ورکوي.لکه کله چې تږی وي اوبه وڅکي تنده دي(يي) ماته شـــي دي ته افاده وايي يعنې دده لپاره افاده لري او قلم دهغه چا لپاره افاد ه لري چې دليکلو غوښتنه ولري .اقتصـاد تعريفات:کلاسيکه نظريه ...دثروت علم بنسټګر ددي علم ادم سميت دی٢-نيوکلاسيکه ....دمادي سوکالۍ علم نظريي يا علم بنسټګر الفرد مارشال دی٣ - اوســـنۍ نظريه... دقلت علم.دغه نظريه درابنز ده.هغه وايي((اقتصـــاد هغه علم دی چې انسـاني رويه دغوښـتنو اوکمو منابعو ترمنځ ديوې رابطې په څير چې متبادل استعمال ولري مطالعه کوي)) اقتصاد علم يو لوی علم دی چې زياتې څانګې لري په هرحال اقتصاد په دوو اسـاسـي برخو ويشـل شـوی چې جزوي (کوچنی اقتصـاد)او لوی اقتصـاد(کلي اقتصـاد)څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دي. جزوي اقتصاد: داقتصادي سيستم دبرخو تحليل اوارزونه كوي. جزوي اقتصاد داقتصادي كوچنيو برخو مطالعه اوارزونه كوي چې دمستهلک ، تصدۍ او كاريګرانو درويو سره په انفرادي يا ګروپي شكل سروكار لري . دغه واضح كوي چې هغوی څرنګه اقتصادي تصاميم نيسي او څنګه په ماركيټ كې متقابل عمل ترسره كوي اودځنګل په شان نه بلكه دونو په شان مطالعه ده. دپروفيسور بولډينګ bouldingله نظره جزوي اقتصاد ديوې مشخصې كارخانې ، مشخصې كورنۍ ، انفرادي قيمت، مزد، عايد اوصنعت مطالعه ده . جزوي اقتصاد دقيمت تيوري په نوم هم ياديږي داځكه دبحث موضوع يي داجناسوپه قيمت پورې اوهمدارنګه مولدو منابعو پورې چې په ماركيت كې عمل ترسره كوي اړه لري.په كوچني اقتصاد كې لاندې موضوعات شامل دي.١-دمستهلک درويي تيوري:لكه دانساني غوښتنو ماهيت، دافادې قوانين ، اومصرف كوونكي تقاضا. ٢-دقيمت تيوري : په دې موضوع كې دعرضې اوتقاضا دځواكونو متقابل اثر داجناسو او عامليونوپه ماركيټ كې اودقيمت مشخص كول په رقابتي اوانحصاري ماركيټونو كې شامل دي.٣-دتوليد تيوري : دتوليد مفهوم ، دتوليد عاملين ، دبيرته راګرځيدو قانون اودپانګې اودكارستونزې په كې شامليږي.۴-دتصدۍ تيوري: دتصديو انواع ، دتوليد مصرف، عايد اود تصدۍ دقيمت ستراتيژي ترڅو خپله ګټه اعظمي حد ته ورسوي په كې شامل دي.۵-دعايد دويش تيوري : په دې كې دتوليد دعواملو دقيمت ټاكلو اساسات ، دكرايي مشخص كول ، مزد سود او ګټه شامليږي.كلي اقتصاد : اقتصادي سيستم په كلي شكل يا مجموعي مقدار سره ترمطالعې لاندې نيسي لكه ملي عوايد، مصارف، داستخدام مجموعي سطحه په يو هيواد كې او دقيمتونو مجموعي سطحه . په خلاصه ډول كلي اقتصاد لكه دځنګل څيرنه ده نه دونې . كلي اقتصاد دعايد تيوري په نوم هم ياديږي، په دې علت چې دكلي اقتصاد يوه لويه برخه په عايد كې تغيير اومشخصاتو سره اړيكه لري . لاندې برخې په كلي اقتصاد كې ترڅيړنې لاندې نيول كيږي. ١-دعايد او استخدام تيوري:دمثال په ډول دملي عايد دسطحې مشخص كول، استخدام ، ملي پس انداز اوپانګه اچونه،كاروباري دوران اواقتصادي وده. ٢-پيسې او بانكداري : دمثال په ډول دپيسو دندې ، دپيسو عرضه اوتقاضا، دپيسو ارزښت، دسوداګريزو بانكونو دندې او دمركزي بانک پولي پاليسي . ٣-عامه تمويل : لكه دحكومتي عوايدو اومصارفو پاليسي ، دمالياتو اساسات، عامه قرضونه او دحكومت بوديجه. ۴-نړيوال تجارت: لكه دنړيوال تجارت تيوريګانې ، دتجارت ګټې اوزيانونه، ديوهيواد دتادياتو بيلانس ، دپيسو دتبادلې نرخ، نړيوال سازمانونه لكه دپيسو وجهي صندوق، نړيوال بانک.داقتصاد دعلم په مطالعه كې قياسي او استقرايي ميتودونه:ددوو طريقو داستعمال په واسطه يو اقتصاد پوه داقتصاد ځينې اړخونه مطالعه اوبنسټيز اقتصادي اصول اوقوانين رامنځ ته كولای شي.
١-قياسي طريقه : په دې طريقه كې دقاعدې په څير ځينې اصول وجود لري اودمنطقي دلايلو په واسطه ځينې غير امتحان شوي اصول(چې فرضيي ورته ويل كيږي) تري

(c) ketabton.com: The Digital Library

استخراجیږي. دغي پروسي ته ماډل جوړونه وايي دمثال په ډول داسي يو عام اوبنستيز اصل دی چې خلک غواړي چې پيسي په ښه ډول استعمال کړي. له دې څخه دانتيجه اخيستلي (قياس کولای) شو کله چې قيمت ټيټ وي خلک دمجموعي افادې دزياتوالي په خاطر دهمدغه جنس زياته اندازه اخلي.دغه استنباط شوي اصل ته دتقاضا قانون ويل کيږي. غيري امتحان شوي اصل(فرضيه)مخکې تردې چې اقتصادي قانون وبلل شي بايد په تکراري او سيستماتيک ډول امتحان شي.۲-استقرايي ميتوديا inductive method: دغه ميتود له حقيقت څخه دتيوري په طرف انتقاليږي کله چې حقايق جمع او په سيستماتيک ډول تنظيم شی نودامکن کيږي چې دمشاهده شويو حقايقو ترشا ځينې اصول وپيژندل شي دغو اصول ته په حقيقت کې عموميات ويل کيږي چې دمشاهدې شويو حقايقو ترمنځ دموجوده ارتباطاتو په اساس رامنځ ته شوي وي . کله چې يو اقتصادي اصل دټولو په واسطه ومنل شي او دحقايقو په مقابل کې وازمويل شي نوبيا ورته اقتصادي قانون ويل کيږي. دمثال په ډول کله چې دتوليد په پروسه کې کاريګر زيات شي مجموعي توليد په کميدونکې نرخ باندې زياتيږي نو دنهايي توليد په اړه په عمومي عبارت کې په دې ډول غږيږو چې که له يو مشخصي نقطې وروسته په کاروبار کې زيات کاريګر و؟؟؟نهايي توليد کميږي او دغه عبارت ته داقتصاد دعلم قانون ويل کيږي.دغه دواړه ميتودونه دپلټنې (څيړنې) تکميلونکې تخنيکونه دي هغه فرضيې چې دقياسي ميتود په واسطه ترتيب شوي دي داقتصاد پوه لپاره دارقامو په جمع اوري اوددوی په سيستماتيک ترتيب تنظيم کې مرسته کوي له بل اړخه په حقيقي نړۍ کې دمشاهده شويو حقايقو لپاره په کارده چې په يوه تيوري کې تنظيم شي اوهغه تيوريګانې چې له حقيقت سره تړاوو ونه لري ښې تيوريګانې نه بلل کيږی.مثبت(حقيقي)اودستوري(هدايتي)اقتصاد: اقتصادي مطالعات مثبت اودستوري دوه اړخه لري مثبت اقتصاد له حقايقو اوددوی ترمنځ له ارتباطاتوسره لکه څرنګه چې وجود لري سروکارلري . دعلم الحقيقت په څير اقتصاد يواځې چې شيان څرنګه دي واضح کوي.مثبت(حقيقي)عبارتونه يواځې حقيقي معلومات ذکر کوي اودارزښتي تفاوتونو مخه نيسي لکه په افغانستان کې دکرنې په سکتور دبوختو کسانو فيصدي مخه په کميدو ده چې يو مثبت عبارت دی اوحقيقت ښايي.دستوري اقتصاد دارزښتې قضاوتونه اواقتصاد بايد داسي وي په باره کې شخصي نظريات استعمالوي يا دکومې مشخصې پاليسي سپارښتنه بايد وشي. چې دښه اويا بد اخلاقي پوښتنې په کې شاملي دي . کله چې له داسې پوښتنو لکه څه شی بايد اورمرو وشي، سره سروکارولري دغه ته دستوري ياهدايتي اقتصاد ويل کيږي. دمثال په ډول داپوښتنه چې داريي باندې ماليه وضع شي او که نه ددستوري اقتصاد لاندې راځي چې ترزياته حده پورې په ارزښتې قضاوت اوشخصي نظرياتو پورې تړاوولري.درابنز په څير اقتصاد پوهان اقتصاد ته يواځې دعلم الحقيقت بڼه ورکوي چې څرنګه ددغه کمې منابع دانفرادي اشخاصو اوټولنو په واسطه دتخصيص سره ارتباط لري. که څه هم زيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادپوهان له دې محدودې نظريې سره اختلاف لري دوی وايي چې اقتصاد دعلم الحقيقت او علم الهدايت دواړه بڼې لري. دوی په دې فکر دي چې اقتصاد پوهان دانفرادي اشخاصو او دولتونو لپاره بايد دښې پاليسي توصيه او رهنمايي وکړي. دمثال په ډول اقتصاد په يواځې بايد دامطالعه نه کړي چې په خلکو باندې دماليي بار څرنګه کميږي بلکې له ده څخه ددې توقع هم کيږي چې ددې پيشنهاد وکړي چې په ثروتمندو باندې بايد دماليي لوړه اندازه وضع شي.په خلص ډول ويلای شو چې : مثبت اقتصاد له مشاهده شوي اقتصاد سره سروکار لري اودستوري اقتصاد له مطلوب اقتصاد سره سروکارلري.مثبت اودستوري عبارتونه:مثبت عبارتونه دااقتصادي اړخونو په باره کې ليدونکي او دتايد اودرسيده ګی وړ حقايق دی هغه که صحيح اويا غلط هم وي. مثلا په افغانستان کې ٪۱۰ وزګارتيا وجود لري دايو مثبت عبارت دی ، دا کيدای شي چې صحيح او يا غلط وي مګر وزګارتيا ٪۱۰ ته درسيدلو وړده . دستوري اقتصاد ذهني او ارزښتي قضاوتونه ښايي. دغه عبارتونو ته رسيده ګي په ځينو حالاتو کې نامکنه وي اوهمدارنګه دتايد وړ هم نه وي .تيوريکي اوعملي اقتصاد : بعضې وخت اقتصاد په نظري يا تيوريکې اوعملي دوو برخو ويشل کيږی کله چې حقايق دمشخص شکل دحلولو په ځای په اقتصاد کې دفعاله بنسټيزو اصولو دمطالعې لپاره جمع اوري او تحليل شي تيوريکې اقتصاد بلل کيږي. له بلې خوا که يو مشخص اقتصادي مشکل وجود ولري او دپاليسي دجوړولواو دمشکل دحل لپاره معلومات جمع اوري شي نودي ته عملي اقتصاد ويل کيږي.تجربوي مطالعه: تجربوي مطالعې څخه مرام، داحصايوي ميتودونو دتطبيق په واسطه دمشکل په باره کې دحقايقو او معلوماتو جمع اوري دی. وروسته له ساحې څخه دحقيقي ارقامو په اساس دمنطقي دلايلودتطبيق په واسطه نتايج ترلاسه کيږي. اقتصادي بنسټونه: اقتصادي بنسټونه څخه مفهوم دقوانينو تاسيس يا اقتصادي موضوعاتو په باره کې دتمرين کولو څخه عبارت دی. بازارونه. بانکونه، کمپنۍ، کرنيز فارمونه،دمالي سيستم ، کارګرې اتحاديې ،دفابريکو سيستم، کورنۍ، زکات، اونور دااقتصادي موسساتو (بنسټونو) مثالونه دي.کورنۍ ډيره مهمه اقتصادي او ټولنيزه موسسه(بنسټ)ده. اقتصادي بنسټونه دهراقتصادي سيستم يو بخش تشکيلوي.عملي طريقه: اقتصاد ته ځکه عمل ويل کيږي چې دمطالعې علمي طريقه تعقيبوي دغه طريقه په يو تعداد مراحلوباندې مشتمله ده:۱-دځينو ښکارندو (پديدو)په باره کې دحقايقو مشاهده او دارقامو راټولونه۲-حقايق تحليل کيږی اوبيانيه ورته جوړيږي چې په ممکنه ډول دعلت اوتاثير ترمنځ دمشاهده شويو حقايقو ترمنځ اړيکه تشريح کوي. ۳-دځينو وړاندويونې رامنځ ته کيږي اودپيښو دپرتلې په اساس دغه فرضيې منل کيږي، رد کيږي او يا بدلون په کې راوستل کيږي. آقتصاد دعلم او هنر په توګه : علم دپوهې سيستماتيکه تنه(وجود) دی. که اقتصاد له دې تعريف سره پرتله کړو نوبې له شکه چې اقتصاد علم دی . اقتصاد پوهان هم علمي طريقې استعمالوي لکه څرنګه چې په فزيک ، کيميا، اونورو علومو کې استعماليږي. دوی يو له بل سره په ارتباط کې حقايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کوي او کوښښ کوي چې ددوي ترمنځ دعلت اوتاثير اړيکه وپيژني اواقتصادي قوانين تنظيم کړي. که څه هم اقتصاد دراتلونکو پيښو په باره کې په خپلو قوانينو او وړاندوينو کې ځينې محدوديتونه لري . قوانين يي دقيق نه دي او وړاندوينې يي دکيميا، فزيک اونورو طبيعي علومو په څير صحيح نه وي اودغه اشتباه هم هغه وخت له منځه تللی شي که دغه په ياد ولرو چې علوم په دوه ډوله دي.طبيعي علوم ۲-ټولنيز علوم علوم په لاندې ډول هم طبقه بندي کيږي علم الحقيقت او علم الهدايت:علم الحقيقت يواځې(څه دي) واضح کوي يعنې په بې طرفه ډول حقايق لکه څرنګه چې وجود لري مطالعه کوي مثلاشايد دمختلفو اجناسو اومختلفو خلکو لپاره دمالي دنرخ يو جدول وجودولري . او علم الهدايت وايي : چې څه شی بايد څرنګه وي. يعنې په اقتصادي حالاتو کې دصحيح او غلط په باره کې قضاوت کوي . که په هيواد کې دمالي دنرخ په باره کې معلومات ولرو شايد په ضعيفو نقاطو کې يي بحث وکړو اودپرمختګ لپاره يي ورته وړانديز وکړو. اقتصاد دهنر په توګه: هنر ديو مضمون عملي اړخ دی. لکه څرنګه چې په اقتصاد کې هم اوس اقتصاد پوهان په دې موافق دي چې دهنراړخ لري، اقتصاد دقلت دستونزې په شاوخوا راڅرخي . کله چې خلک هرهغه څه چې غواړي ترلاسه نه کړي نو انتخاب کوي اوتراوسه خلک تصميم ته درسيدلو په خاطر شخصي قضاوت استعمالوي . نواقتصاد هنر هم ګرځي. په همدې خاطر اقتصاد له طب سره پرتله کولای شو دطب يو شاګرد دامراضو اوددرملو په باره کې بنسټيز حقايق ذده کوي اووروسته دډاکټر په څير دناروغانو په علاج کې خپله طبي پوهه په کاراچوي. همدارنګه اقتصاد پوه هم لومړی داقتصاد دعلم اصول ذده کوي او وروسته خپله ذده کړه دخلکو داقتصادي ستونزو دحل دپيداکولو لپاره په کاراچوي. وزګارتيا، غربت ، انفلاسيون، وروسته پاتې والی ، او نورې هغه ستونزې دي چې اقتصاد پوه بايد ورته حلونه وړاندې کړي نوځکه اقتصاد يواځې علم نه بلکې هنر هم دی . کله چې اقتصاد ته دعلم په نظر کتل کيږي نونسبتا يو لږ تعداد اصول لري او که دهنرله اړخه ورته وکتل شي نوبيادېرمغلق دی. او ښه تصور ، توجه، اودنوروانساني علومو لکه سايکولوجي ، سوسيالوجي پوهې ته ضرورت لري چې اقتصادي اصول په کاميابه ډول تطبيق اودعملي ستونزو لپارحلونه پيداکړي . مګر دايو مشکل هنر دی چې داټول شيان په صحيح نسبت استعمال او يوه ښه اقتصادي پاليسي تنظيم کړي نو اقتصاد پوهان يواځې دهنرپه اړخ کې يوله بل سره زيات اختلافونه لري. لکه څرنګه چې دډرامې يو ليکوال نادرشاه وايي چې که ټول اقتصاد پوهان ځنګ په ځنګ کينبني بيا به هم يوې نتيجې ته ونه رسيږي.اقتصاد دعلم دڅيړنې ساحه : داقتصاد ماهيت په باره کې دپوهې دزياتوالي لپاره بايد ددې مضمون دڅيړنې ساحه وپيژنو . اصلي موضوع: اقتصاددانساني رويي مشخص اړخ چې دمنابعو له کمبود اونامحدوده غوښتنو څخه راولاړيږي مطالعه کوي. اقتصاد دمطلوب حد مطالعه ده چې دبهتر امکان په مانا ده. دمطلوب حد لپاره غوښتنه اقتصادي حالت بلل کيږي په لنډ ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو چې اقتصاد له هغو تصمیمونو سره سروکار لري چې کوم اجناس باید تولید شي څرنګه په ډیر اقتصـــادي ډول تولید شـــي اودچا لپاره تولید شـــي(یعنې څرنګه توزیع شـــی)داقتصـــادي مطالعاتو لویې ســـاحې : پیســـې اوبانکداري، داخلي اوبهرنـی ســـوداګري ، وزګارتیا، او انفلاسـیون، قیمتونه، بازارونه، ملي عاید ، اقتصـــادي وده اوپرمختیا، دتصـدۍ عواید اومصـــارف اوملي بودیجه داقتصـــاد برخې دي داقتصـــاد دعلم دڅیرنې ســـاحه دهمیشـــه لپاره ثابته نه وي، دوخت په تیریدو اودخلکو دټولنیز ژوند په بدلون ســـره نوې ســــاحې او موضـوعات په اقتصـاد کې شـامليږي.داقتصـاد د مطالعې مرحلې : هغه میتودونه چې اقتصـاد یي په خپلو مطالعاتو کې استعمالوي درې مرحلې لري.۱-داقتصادي ستونزو په هکله دحقایقو وضـــاحت۲-دحقایقو تحلیل چې اســـاســـي اصـــول رامنځ ته کړي۳-دســـتونزې دحلولو لپاره دپالیســـیو وړاندې کول له دغو دریو اقتصـــادي فعالیتونو څخه داقتصـــاد درې څانګې ظهور کوي.۱-تشریحي اقتصاد:۲-اقتصادي شننه یا اقتصادي تیوري۳-اقتصادي پالیسي (سیاست). تشـریحي اقتصـــاد: اوســنۍ نظریه داقتصـــاد په اړه داده چې علم دی او ټول علوم عملي اړخ لري یعنې په حقایقو باندې بناوي. مګر اقتصـــاد یو ټولنیز علم دی او دانفرادي اشـــخاصـــو اوټولنو درویي سره چې داجناسو په تولید، تبادلې ، او مصـرف کې بوخت وي ارتباط لري. لکه څرنګه چې اقتصـــاد پوهان دغه انســـاني فعالیتونه واضـــح کوي په حقیقت کې ورته ضـــروت لرو . مګر هرمشـــکل په هکله دمعلوماتو رایوځای کولو او هغه څه چې غواړو مطالعه یي کړو یو اســـانه کار نه دی. حقیقي نړۍ ډیره پیچلې ده چې دیو بل ســـره په تړلې شـــکل ډیرې پیښـــې په کې وجود لري . اقتصـــاد پوهان باید ډیر محتاط وســـي او یواځې هغه حقایق انتخاب کړي چې ډیر مهم او تربحث لاندې مشـــکل ســـره ارتباط ولري لږ مهم اوغیرمربوطه معلومات باید له نظره وغورځوي ، کله چې حقایق دمخکې ټاکل شوي مقصد لپاره راټول او په سیستماتیکه طریقه یي مواد وړاندې شي نودامعنې ورکوي چې باید وویل شی چې دي ته تشریحي اقتصاد ویل کیږي.اقتصادي تیوري یا اقتصادي اصول: تیوریګانې او اصـــول حقایق مرتب اومعنا داره کوي. داقتصـــادي ســـتونزې په هکله یواځې دحقایقو راټولول اووړاندې کول کافي نه دي ،ددې په خاطر چې وګورو چې ددوي معنا څه ده اوددوي ترمنځ صـــحیح ارتباط وپیژنو نوتیوریګانو ته ضـــرورت پیښـــیږي. Boulding له نظره ((تیوریګانې له حقایقو پرته بې ډوله اوبې ګټې وي او حقایق له تیوریګانو پرته بې مفهومه اوبې معنا وي)) لومړی اقتصـاد پوه په مشـاهد ه شویو حقایقو کې موجوده مشخصـه نمونه یا اصل له ځان سره یاداښت کوي وروسته دنورومشابه مشکلاتو دمطالعې په واسطه کله جې مطمین شـــي چې مشـخص متحولین همیشـــه په اټکل شـوې لاره عمل کوي. نوبیا دمتحولینو ترمنځ خپل ارتباط دیوې اقتصـادي تیوري یا اصـل په شـکل وړاندې کوي. اقتصـادي تیوري داقتصـادي متحولینو دارتباط په هکله یوه عامه بیانیه ده.اقتصـادی سیاسـت: اقتصـادي حقایقو او ارقامو له مونږ سره داقتصـادي اصـولو او تیوریګانو په جوړولو کې مرسـته کړي ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو متحولينو ترمنځ دارتباط ماهيت واضح كوي او اوس په داسي حالت كې قرار لرو چې دغې پوهې په استعمال سره داقتصادي ستونزو دحل لپاره مناسب سياستونه وړاندې كړو . داقتصاد دغه بخش چې دعملي اقتصادي ستونزو لپاره ځواب برابروي داقتصادي سياست په نوم ياديږي. مثال : فرض كړئ چې په افغانستان كې وزګارتيا ستونزه مطالعه كوو، نو په ښاري او اطرافي او همدارنګه په مختلفو زونو كې دوزګارو نارينه او ښځينه تعداد په باره كې ارقام راټولوو اووړاندې كوو يي. چې دې ته تشريحي اقتصاد وايي . وروسته دغه ارقام تحليلوو اوممكنه عواملو ترمنځ چې دوزګارتيا لامل شوي ارتباط رامنځ ته كوو. فرض كړئ چې وزګارتيا ډيرمهم عامل چې ددولت دمصارفو كموالی دی پيداكوو، چې اقتصادي تيوري ورته ويل كيږي. په اخر كې دوزګارتيا دستونزې دحل لپاره مشخص مراحل وړاندې كوو .نو دابيا داقتصادي سياست په نوم ياديږي. داقتصاد دغه درې بحثونه له يوبل سره نږدې اړيكې لري اوديوشان اهميت څخه برخورداره دي. كه حقايق راټول نه شي نوددې لپاره دتيوري رامنځ ته كول چې داقتصادي متحولين څرنګه يو له بل سره ارتباط ولري مشكله كړي. همدارنګه كه داقتصادي تيوري يا اصل باندې چې دمختلفو متحولينو ترمنځ ارتباط ښايي ونه پوهيږو. نويو ښه اقتصادي سياست به رامنځته نه كړای شو . شاته په كتلو سره داهم بايد په نظر كې ونيسو چې اقتصادي اصل چې په متحولينو كې تغييرات واضح كوي په نظر كې نيولو پرته معلومات او حقايق په صحيح ډول راټولولی شي.دددغو دريو بخشونو ترمنځ ارتباط په لاندې ډول ښودلای شو.

تشريحي اقتصاد تيوريكي اقتصاد اقتصادي سياست

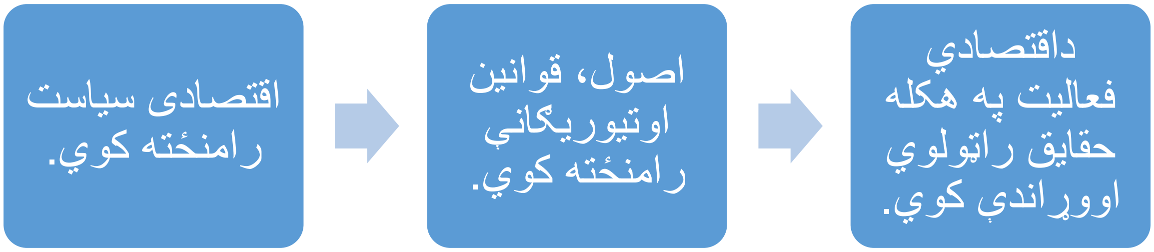

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه چې په اقتصادي تیوري پورې مربوط ده ، اقتصادي پوهان یو له بل سره په اسانۍ موافق کیږي. خوکله چې داقتصادي سیاست ساحې ته داخل شي ډیر و لږ یو له بل سره موافق کیږي.که څه هم دوی ملامت نه دي ځکه یوه اقتصادي ستونزه ددیرو علتونو له وجې رامنځته کیږي. دسیاست درامنځ ته کولو په وخت کې شاید یو اقتصاد پوه یوه مهم عامل ته اوبل یوه بل مهم عامل ته ډیر اهمیت ورکړي نوددوي وړاندیزونه باید یوله بل سره متفاوت وي.مطلوبیت هغه درضایت درجه ده چې اشخاص یې داجناسو اوخدماتو دمصرف څخه ترلاسه کوي. یو ترږی شخص داوبو څخه ارضا ترلاسه کوي نووایو چې اوبه ددې شخص لپاره مطلوبیت لري.قیمت کله چې دیو جنس ارزښت په پولي توګه وښودل شي همدغه پولي ارزښت ته ددغه جنس قیمت ویل کیږي. عاید : دبدلې یا معاوضې هغه مقدار دی چې یو شخص یې دیوخدمت اویا دخپل ملکیت دخدمت په مقابل کې ترلاسه کوی. عاید په دوو برخو تقسیمیږي۱-دکارپه واسطه ترلاسه شوی عاید: دهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې خلک یې دکار په مقابل کې ترلاسه کوي لکه دیوه کاریګر مزد۲--Unearned incomeدهغه مقدار پیسو څخه عبارت دی چې دیو شخص یې له خپلې دارېې او ثروت څخه ترلاسه کوي کله دتعمیر کاریه ، دبانکي حساب سود او نور.عاید اوانتقالي تادیات : عاید دهغه تادیي څخه عبارت دی چې داجناسو اوخدماتو په تولید کې دبرخې اخیستلو په مقابل کې ترلاسه کیږي. که یوشخص له کوم تولیدي خدمت پرته تادیات ترلاسه کړي په اقتصاد کې ورته عاید نه بلکې انتقالي تادیات ویل کیږی. زکات ، تحفي اوداسې نور. ملي عاید : دیو ممکلت دټولو افرادو مجموعي کلني عاید ته ملي عاید ویل کیږي. پوهیږو چې دعاید پیدایښت داجناسو او خدماتو په تولید پورې تړلی وي، نودتولید شویو اجناسو ارزښت او دهغو خلکو عاید چې داجناسو په تولید کې مرسته کوي دهمیشه لپاره مساوي وي.ملي عاید په بل ډول هم تعریفولای شو . په یوممملکت کې دټولو نهایي تولید شویو اجناسو اوخدماتو پولي ارزښت دیوکال په جریان کې ملي عاید دی.ثروتwealth:هرهغه څه چې خلک یې استعمالوي او په وړیا ډول نه پیداکیږي ثروت نومول کیږي. په عامیانه ژبه کې ثروت دپیسو ، سروزرو ، سپینو زرو په معنا استعمالیږي. مګر په اقتصاد کې ثروت یوه پراخه معنا لري ، په ثروت کې ټول شیان لکه کور، ځمکه ، ماشین الات، سره زر ، پیسې ، جامې و کتابونه اودیو کمپنۍ سهم اوداسې نورشاملیږي.ثروت په څلور ډوله دی۱-انفرادي یا شخصي ثروت۲-عامه یا ټولنیزثروت : دا هغه شتمني دي چې دعامه خلکو دګټولپاره رامنځته شوي وي اودټولې ټولنې عامه دارېي ده لکه دولتي تعمیرات، سرکونه، دولتي پارکونه، اوداسې نورپه کې شامل دي۳-ملي ثروت دیو ملک طبیعي منابع لکه سیندونه ځنګلات اونور۴-نړیوال ثروت : په دې ډول ثروت کې ټول هغه اجناس یاطبیعي منابع شاملیږي چې په ټول بشریت پورې اړیکه نیسي اودټولو ملکونو په واسطه استعمالیدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: هوا،بحرونه، اونور.مترقي ماليه : په دې مانا چې دزيات عايد لرونکو دماليي ورکړې اندازه زياته وي. کله چې ديو شخص عايد لوړيږي دپيسو نهايی مطلوبيت يې کميږي ، که يو لوړ عايد لرونکي شخص ديوه غريب شخص په څير يوشان ماليه تاديه کړي هغه لږ بار احساسوي نو ددې په خاطر چې عدالت رامنځته شوي وي، دثروتمنده خلکو لپاره بايد دماليي اندازه لوړه وي.مارکيټ ټوکرۍ اصطلاح ددې لپاره استعمالوو چې داجناسو ګروپونه يوپه بل برتر وښودل شي . مارکيټ ټوکرۍ ديوه يا ډيرو اجناسو دمقدارونو يو خاص لست دی . مارکيټ ټوکرۍ کې کيدای شي داجناسو مختلف ډولونه شامل وي. دبيلګې په توګه ديوې مياشتې په دوران کې هغه اجناس چې يو مستهلک يې پيري لکه غذايي مواد، کالي، اونور دضروت وړ مواد.دکارخوځښت: عبارت له پورته دډيروستونزو دکارګرانو نوي دندو موقفونو او ځايونو بدلولو توانايي او ظرفيت ته دکارخوځښت وايی په ۴ ډوله دی۱-دکارجغرافيوي خوځښت۲-دکارمسلکي خوځښت۳-دکارافقي خوځښت۴-دکارعمودي خوځښت. دکاردخوځښت عوامل عبارت له:دمزد دکچو توپير۲-دکارشرايط۳-جاه طلبي ۴-صلحه او امنيت۵دترانسپورت او اړيکو مسايل۶-تعليم . دکارمفهوم : عبارت په اقتصاد کې دکارويش څخه مقصد داسې يو ترتيب دی چې دهغې په وسيله يو وخت کې دبيلابيلو افرادو بيلابيلې دندې سرته رسوي۱-ساده يا وظيفوي يا ټولنيز دکارويش۲-دکارتخنيکي ويش ۳-دکارارضي ارضی ويش.دکارويش دتصدۍ په مولديت کې زياتوالی راولي۲-دتصدۍ دوسايلو او تجهيزاتو په سم ساتلو کې مرسته کوي۳-دتصدۍ په توليدي مهارت کې زياتوالی راولي۴-دتصدۍ په وخت کې سپما رامنځ ته کوي۵-دتصدۍ په اختراعاتو چانس زياتوي۶-دتصدۍ په مشغوليت کې تنوع رامنځ ته کوي۷-دتصدۍ سره دسم تشخيص په ټاکنه کې مرسته کوي. پانګه : عبارت دځمکي نه بغير ټولې هغه شتمنۍ چې عايد لاسته راوړي پانګه ده او ځانګړتياوې:۱-پانګه دکار په پايله کې رامنځ ته شوی۲-پانګه يو غيرفعال عامل دی۳-پانګه په توليد کې مرسته کوي۴-پانګه فرسايش کيږي۵-پانګه دليږد وړتيا لري۶-پانګيزه توکو نه په مستقيمه توګه ګټه اخيستل کيږي. دپانګې شکلونه عبارت دي له :ثابته پانګه۲-دوراني پانګه۳-خاصه پانګه۴-لامبووهونکي پانګه۵-فردي پانګه۶-ملي پانګه۷کورنۍ پانګه۸-بهرنۍ پانګه۹-مادي يا حقيقي پانګه۱۰-انساني پانګه۱۱-پولي يا مالي پانګه.دپانګې جوړښت پروسه عبارت د په جزوي کچه ديوې تصدۍ له جهته دپانګې جوړښت څخه مقصد ديوې تصدۍ دحقيقي يا فزيکي پانګې مقدار کې زياتوالی دی. اداره يا تشبث: دمتشبث دندې دخطراتو زغمل دمالي سرچينو تهيه دابتکاراتو کې رامنځ ته کول دکاروباراداره . اداره دتوليد څلوم عامل دی چې دمتشبث په وسيله عرضه کيږي. توليد په عاميانه ژبه کې ورڅخه مقصد دتوکو رامنځ ته کول دي خوبيا په علمي ادبياتو کې دانساني غوښتنې دپوره کولو او ارضا لپاره ټولې هغه کړنې چې دتوکو او خدماتو رامنځ ته کولو لپاره سرته رسيږي او انسانان هغوی ته ديو قيمت دتاديي اراده ولري توليد دی. توليد په دوو شکلونو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت نیسي :۱-دتوکو تولید۲-دخدماتو تولید . تولید له درې برخو څخه جوړشوی دی ۱-لومړي صنایع۲-دوهمي صنایع۳-دریمې صنایع . دتولید عوامل عبارت له ټولې هغه تولیدي منابع چې دیوې ټاکلې محصـــول تولید یا رامنځ ته کولو لپاره اړینې وي دتولید عوامل بلل کیږي.په څلورو برخو ویشـــل کیږي۱-ځمکه۲-کار۳-پانګه۴-اداره یا تشـــبث.ځمکه مفهوم عبارت له : له ټولې هغه بهرنی طبیعي سرچینې چې دیو انسان په خدمت کې وي ځمکه ده یعنې هغه طبیعي منابع چې انســان ورته لاس رســی لري . ځمکه یا طبیعي ســرچینو کې شـامليږي۱-ځانګړتیاوې عبارت له ۱-ځمکه دطبیعت یوه مفته ډالۍ ده۲-دځمکې اندازه ثابته ده ۳-ځمکه متنوعه ده ۴-په جغرافیوي مانا سره غیر قابل یي لیږد ده۵-ځمکه یو دایمې تولید عـامل دی۶-ځمکـه یو غیرفعـالـه تولیـدي عـامـل دی۶-دځمکې مولـدیـت ارتجـاعي دی . دکارمولدیت نه هدف دیو کارګر تولیدي ظرفیت دی یعنې دکارګر په وسیله په اوسطه توګه په في واحد دوخت کې دتولید اندازې ته دکارمولدیت وایي.

په عمومي ډول هغه مقدار پیسې چې ددغه عواملو دلاس ته راوړلو لپاره مصرف شوي وي دتولید دمصـــارفو په نوم یادیږي. حقیقي مصـــارف : عبارت ذهني او بدني کارونه چې دیو جنس دتولید لپاره قرباني کیږي دجنس دحقیقي مصارفو په نوم یادیږي. محاسبوي مصارف : هغه تتادیات دي چې تصدیو کې دبشري یا غیرې بشري عواملو لپاره ترسره شوي. فرصتي مصـارف: دهغه تبادلوی جنس له ارزښت څخه عبارت دي چې ددغه جنس دتولید له امله له لاسه وځي. اقتصادي مصارف : عبارت له هغه مصارفو څخه دي چې دیو اقتصادي فعالیت درامنځ ته کولو له وچې پرې ټولنې ته اوړي. دمصـــارفو تیوریګانې : په دوه برخو ویشـــل شوي ۱-عنعنوي تیوري یاړه تیوري۲-دمصادفو نوي تیوري. دbrowningپه اند مجموعي مصـارف دیو ټاکلې اندازې دتولید لپاره دثابتو او متغییرو مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دي . ثابت مصارف : دتولید دثابتو عواملو مصارفو ته ثابت مصارف وایی. دفرګوسن په اند مجموعي ثابت مصـارف په یو تصـدئ کې ښـکاره او پټو دواړه مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دی . داوسـط مصـارفو مفهوم عبارت دتولید دیو واحد مصـرف ته اوسـط مصـارف وایی . په لنډه موده کې داوسط مصارفو منحني مفهوم عبارت دي له په یو ټاکلې نقطې څخه مخ په ښـکته راځي یو اصـغري نقطې ته رسـیږي او بیا پورته ځي داچې دuشـکل منحني لري چې په لنډه موده کې داوســط مصـــارفو منحني لاندې شـــي؟؟؟دمؤثر اعظمي تولید هغه تولید ته ویل کیږ ی دتولید هغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصرف په اصغري اندازه کې وي. نهایی مصـــارف عبارت له مجموعي مصـــارفو کې زیاتوالی کله په تولید کې دیو واحد په اندازه کې زیا توالی راشـي. اوسـط او نهایي مصـارفو ترمنځ اړیکه عبارت دي له۱-په اقتصادي تحلیطونو او بلخصوص دتولید لپاره دقیمت په ټاکلو کې داوسط مصارفو او نهایي مصـارفو ترمنځ تفصـیلي اړیکې لري څېړل ډېرداهمیت وړدي. داوړدې مودې اوسـط مصـارف : هغه ممکنه اصغري مصـارف دي چې دفي واحد تولید لپاره په مختلفو مقدارونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید کې په اوږده موده کې ټاکل کیږي. داوږدې مودې اوسط مصـارفو لپاره لاندې نومونه یادیږي. ۱-چاپیرونکې منحني ۲-دپلان جوړونې منحني . دمصـارفو دمنحني ګانو اهمیت ۱-دتولید په اړه تصـــمیم نیول۲-دصـــنعتونو انتخاب۳-دتولید لپاره تعادل ټاکل۴-دګټې او تاوان اټکل کول. دبازار دکومې مهمې ځانګړتیاوي لري ۱-یو ســطحه۲-یو جنس ۳-اخیســتونکي اوخرڅونکي۴-داخیســتونکو اوخرڅوونکو ترمنځ ارتباط. دوخت په اســاس بازارونه عبارت دي له۱-ورځني بازار۲-دلنډې مودې بازار۳-اوږدمهاله بازار. دموقیعت په اســاس بازارونه عبارت دي له :محلي بازار۲-سیمه ایز بازار۳-ملي بازار۴-نړیوال بازار. دجنس دماهیت په اســاس بازارونه په دوه ډوله دي ۱-عام بازار۲-خاص بازار. عام بازار هغه بازار ته ویل کیږي چې هرډول اجناس په کې پلورل او پیرودل کیږي.خاص بازار: هغه بازار ته ویل کږي چې مشـخص اجناس او خدمات په کې پلورل او پیرودل کیږي. خاص بازار په لاندې بازارونو ویشل کږی۱-عامل بازار۲-دپانګې بازار۳دپیسو بازار۴-دخارجي اسعارو بازرا۵-دنموني بازار۶-ددرجو بازار. دبازارجوړښــــت یا کوونکي عوامل ۱-دخرڅونکو ماهیت تعداد۲-داخیســتونکو دتعدادماهیت ۳-دتولید ماهیت۴-ددخول او خروج شـرایط۵-دمقیاســونو اقتصادیت. درقابت په اساس بازارونه عبارت دي له ۱-مکمل رقابتي بازار۲-نامکمل رقابتي بازار۳-انحصــــاري بازار۴-دمکمل رقابتي بازار ځانګړتیاوېعبارت دی۱-داخیســــتونکو او خرڅونکو زیات شــمیر۲-دتصــدیو دخول اوخروح ازادې۳-همجنســه تولید۴-دمصــنوعي بندیزونو عدم موجودیت دګټې اعظمي کول۵-داجناســــو او عواملو مکمل انتقال۷-دبازار دشرایطو په هکله پوره معلومات۸-دترانسپورت دمصارفو نشتوالی۹-دخرڅلاوو دمصارفو نشتوالی.

دتولید دمقیاس مفهوم عبارت دی له داقتصـــــاد په علم کې دتولید دپیمانې نه هدف دتولید داندازې اعظمي حد دی. دتولید مقیاس ټاکونکې عوامل عبارت له ۱-مالي سـرچینې ۲-دتولید تخنیک۳-دترانسپورت او اړیکو وسایل۴-دبازاروسعت۵-دتشبث استعدادونه. دتولید مقیاس په دوه ډوله دی ۱-دتولید کوچنی پیمانه ۲-دتولید لویه پیمانه. دتولید دکوچنی پیمانې (مقیاس)ګټې اوزیانونه عبارت دي له۱-شـخصـي دلچسـپي او سم نظارت ۲-دمسـتهلیکینو سـره مسـتقیمه اړیکه۳-کارګرانو سره اړیکه۴-فوري پریکړه۵-د تقاضا دبدلون په مقابل فوري عکس العمل او زیانونه۱-تمویلي سـرچینې ۲-دتولیدي تخنیکونو وروسـته پاتې والی۳-ضـمني تولیداتو کې سـتونزې ۴-ناســم حالات ۵-پیرودلو او پلورلو لوړلګښــــت . دتولید دلوی مقیاس(پیمانې) زیانونه عبارت دي له۱-دځانګړو غوراویو له نظره غورځول۲-په شـــخصــــي نظارت کې سـتونزې ۳-دزاید تولید امکانات ۴-کارکوونکو ســره نږدې شـخصـي اړیکي ۵-دتقاضـا دتغییراتو په مقابل کې بطي عکس العمل۶-دانحصاراتو درامنځ ته کیدل۷-په بهرنیو بازارونو کې انکار. دمقیاس صــرفه جویانې :هغه حالت ته ویل کیږي چې یوه تصــدۍ په کې خپل محصول ددوه چندو نه لږ مصرف په وسیله دوه چنده کولای شي . دپیمانې صرفه جویانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دوه برخو ويشـل کيږی۱-دپيماني دا صـرفه جوياني ۲-دپيماني خارجي صـرفه جوياني . دمقياس داخلي صرفه جوي عبارت له هغه حالت څخه دی چې ديوې تصدۍ خپل دتوليد کچه کې ددوه چندو نه لږ مصــــارفو په وســــيله دخپل توليد دپيماني دپراخوالي له امله دوه چنده کولای شـي او نومونه يی عبارت دي له ۱-تخنيکي صـرفه جوياني ۲-اداري صـرفه جوياني ۳-مالي صــرفه جوياني ۴-دبازارموندني صــرفه جوياني ۵-ســوداگريز صــرفه جوياني ۶-دخطرزغملو صــرفه جوياني. دمقياس دعدم صــرفه جوياني هغه حالت دی چې ديو تصــدۍ توليد دوه چنده کول په کې دوه چنده نه زيات مصــارف غواړي او داهم په دوه برخو ويشـل کيږي. دتوليد تابع عبارت داوړدې مودې دتوليد تابع او دلنډې مودې دتوليد تابع ســره لر ي دتوليد تابع عوامل دهرټاکلي ترکيب لپاره حاصـــل تمرين مقدار څرگندوي. په لنډه موده کې ځکه دکارعوامل په زياتولو سـره په شـروع کې دمحصـول په زياتيدووي ځکه په لنډه موده کې دتوليدې عواملو يو عامل ثابت او بل عامل متحول يادبدلون وړدی.څرنگه چې پانگه په مادي اومالي شــکلونو پيژندل کيږي. ۱-کله چې مونږ دپانگې فزيکي يا مادې شــکل په نظر کې ونيســو نو دپانگې مولديت څخه هدف دتوکو او خدماتو هغه مجموعي مقداروي چې ديو واحد پانگې په مرســته لاســته راوړل کيږي.کله چې مونږ دپانگې مالي شــکل په نظر کې ونيسو نو دپانگې مولديت څخه هدف به دپه کاروړل شوي مالي پانگې دبيا اعادې نرخ وي . ايزو کوانټ: دتوليد دعواملو دمختلفو ترکيبونو له يو ځای والي څخه لاســـته راغلی هغه منحني ده چې په مساوي تعداد محصـول ورڅخه لاسته راځي. کله چې په يو گراف کې څو ايزو کوانټونه يو ځای ښـودل شـوي وي دي گراف ته دايزوکوانټ نقشــه وايی. دپيســو هغه مقدار چې دپيسو په شکل ديو جنس په توليد کې په مصرف رسيږي دپيسو په واسطه دټاکل کيدونکو مصارفو په نوم ياديږي. دپيسو په واسطه ټاکل کيدونکي مصارف عبارت دي له ۱-مزدورانو لپاره دمعاش تاديه۲-پرقرض باندې ســود۳-په ثابتو شـتمنيو کرايه ۴-دخامو موادو او ماشـينونو مصــارف۵-بيمه۶-ماليات۷-دبريښـنا انرژۍ او تيلو مصــارف ۸-دترانسـپورت مصــارف او داســې نور. دمصــرف تابع ديوې تصــدۍ دتوليد دتابع او هغو قيمتونو چې دغه تصدۍ يي دتوليد لپاره يي تاديه کوي دمصارفو دتاديی په نوم ياديږی. اوسط ثابت مصارف : دفي واحد ثابت مصـــــارف څخه عبارت دی . مؤثر توليد دتوليد دهغه اندازې ته ويل کيږي چې دفي واحد توليد مصارف په اصغري اندازه وي .اوږده موده هغه دوران دی چې په کې توليد ټول عوامل متحول په دې جريان کې تصــــدۍ کافي اندازه وخت لري يا په بل عبارت داوږدې مودې مفهوم دپلان جوړونې لپاره يو ه ســطحه ده . انحصــاري بازار هغه حالت ته ويل کيږي چې دتوليد يواځې يو خرڅونکی په کې وجودلري اودنورو دخرڅونکو بازار ته دخول په وړاندې خنډونه پراته وي.دانحصـــار درامنځ ته کيدو علتونه: انحصـــار هغه وخت رامنځ ته کيږي کله چې يوه تصدۍ په مشخصـو موادو لکه تيل برونز طلا اونورو کنترول ولري . انحصـــار هغه وخت هم رامنځ ته کيږي کله چې يوه تصــدۍ دمشــخص جنس دتوليد

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره خاص تخنيکونه له ځان سره ولري. انحصار هغه وخت ممکن کيږي کله چې دولت دخلکو درفاه په خاطر دتوليد حق يوې مشخصې تصدۍ ته ورکړي چې دانحصار دې ډول ته طبيعي انحصار ويل کيږي. کله دولت يو شخص يا تصدۍ ته دهغه داختراع حق ورکړي په دې اساس هم انحصار رامنځ ته کيږي . دانحصاري بازار ځانګړتياوي. په انحصاري بازار کې دمشخص جنس يو توليدونکی يا خرڅوونکی وجودلري او دتصدۍ او صنعت ترمنځ توپير موجود وي په انحصاري بازار کې تصدۍ چې خپله يو صنعت وي . دمکمل رقابت او انحصار پرتله۱-درقابتي او انحصاري دواړو تصديو هدف داوي چې ګټه اعظمي کړي ۲-ددواړو لپاره دتعادل يو شرط يو ډول دیMR=MC۳-په دواړو حالتونو کې قيمت بازار دعرضې او تقاضا دتقاطع په واسطه ټاکل کيږي۴-دواړه رقابتي او انحصاري تصديګانې دمصارفو يو شان منحني ګانې لري۶-توپيرونه ۱-دمکمل رقابت په صورت کې په صنعت کې زياتې تصدۍ شاملې وي او قيمت ددوی دمجموعي عمل په واسطه ټاکل کيږي.انحصاري رقابت دبازار هغه جوړښت دی چې زيات توليدونکې انحصار کوونکي توليداتو کې دفرق په اساس يو له بل سره رقابت کوي او توليدات لږوي مګر مکمل تعويضي نه دي. دانحصاري رقابت ځانګړتياوي. ۱-دخرڅوونکو زيات تعداد۲-دتوليد توپير۳-دتصدۍ اختياري ځواک ۴-دتوليد ګروپ ۵-انحصاري ځواک ۶-دتصديو دخول او خروج ازادي ۷-مستقله رويه ۸-خرڅلاو مصارف۹-په بيو کې دسياليو نه شتون۱۰-اشتهارات . دمکملو رقابتي او انحصاري رقابتي بازارونو پرتله ۱-دتصديګانو تعداد۲-دتوليد ماهيت۳-درقابت ماهيت۴-دوه اړخيزه او څو اړخيزه انحصار. څو اړخيزه انحصاردبازار دجوړښت هغه شکل دی چې يو څو خرڅوونکي په بازار کې همجنسه يا توپير لرونکې توليدات خرڅوي په دې بازار کې دتصديو تعداد؟په شاوخوا کې وي او که يواځې دوه تصديګانې په بازار کې وجود لري نوبيا ددې بازار يو خاص شکل ددوه اړخيزه انحصار په نوم رامنځ ته کيږي. په څو اړخيزه کې تصديګانې همجنسه توليدات خرڅوي دخالص ياهمجنسه څواړخيز انحصار په نوم ياديږي.دڅو اړخيز انحصار درامنځ ته کيدوعوامل : ۱-زياته پانګه اچونه۲-داندازې صرفه جوياني ۳-دمشخصو خامو موادو مالکيت۴-دکوچنيو تصديو ادغام. دڅو اړخيز انحصار ځانګړتياوي. ۱-کم تعداد خرڅونکي ۲-په تصميم نيو نه کې تړلتيا۳-اشتهارات۴-ددخول خنډونه۵-دتصديو په اندازه کې تغير.

لوی اقتصاد

اقتصاد هغه علم دی چې د شتمنيو پيداښت،دشتمنيومصرف،دشتمنيوويش او دشتمنيو تبادله ترڅيړنې لاندې نيسي. نوی کلاسيک وايې اقتصاددمادي خوشالې علم دی دلندن مکتب بنسټ ايښودونکی(رابنز)وايی اقتصاد دمحدوديتونو او انتخاب علم دی او اقتصاد دری مکتبونه لري.۱-نيوکلاسيک۲-کلاسيک۳-دلندن مکتب:دلندن په مکتب کې لاندې خصوصيتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکرشـــوي.۱-نـامحـدودضـــرورتونـه۲-ضـــرورتونوکي داهميـت لـه نظره تفـاوت۳-دوسـايلومحدودوالی۴-دوسـايلو متبادل اسـتعمال.پروفيسـور رابنز اقتصـاد په لاندې ډول تعريفوي: اقتصـاد علم دضـرورتونو او محدوديتونو متبادل اسـتعماليدونکو وسـايلو ترمنځ انساني روش د ارتباط په توګه ځيرې.۱- کلاسيک مکتب بنسټ ايښودونکی ادم سميت دی۲-دنيوکلاسـيک بنسـټ ايښـودونکی الفردمارشـال دی.۳- او دلندن مکتب بنسـټ ايښـودونکی رابنزدی. ټول هغه وسايل چې په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره ضرورتونو په پوره کيدو کې مرسـته کوي توکي او خدمات بلل کيږي. توکي په عمومي ډول په دوو ډولو ويشـل شوي۱-وړيا توکي۲-اقتصادي توکي.۱-هغه توکي چې د انسان له خوا پرې کارنه دی ترسره شوی او په پريمانه توګه په طبيعت کې د خدای تعالی له خوا پيداشوی او دهرچا په اختيار کې قرار لري.لکه هوا لمر رڼا اوداســي نور.۲- هغه توکي چې په پريمانه اندازه نه دي او دهرچا لپاره په اختيار کې قرارنه لري همدارنګه درامنځ ته کيدلو په خاطر يې فعاليت ته ضرورت ليدل کيږي اقتصادي توکي بلل کيږي. داقتصادي توکو ډولونه۱- مادي او غيرمادي توکي (خدمات)۲-مادي توکي هغه توکي دي چې دلمس او ليدل کيږي لکه موټر ډوډۍ او وغيره۲-مادي توکي هغه دي چې مستقل وجود نه لري خو نتايج يې احساسيږي. لکه دانسان کار،بيمه بانکي خدمات او نور۲-لګښتي او پانګه ايز توکي ۱-لګښتي توکي هغه دي چې په مستقيم ډول په مصرف رسيږي لکه غذايي مواد ميوه جات او نور۲-پانګه ايز توکي ياتوليدي توکي هغه توکي دي چې په مستقيم مصرف نه رسيږي بلکه دنورو توکو دتوليد لپاره کارول کيږي. او په غيري مسـتقيم ډول په مصـرف رسـيږي .په عمومي توګه هغه څه چې د کار د اچولو په نتيجه کې يو انسـان ګټه ترلاسـه کوي اقتصـادي سـرچينو کې شـامليږي. ټولې هغه سـرچينې چې دلاسـته راوړلو لپاره يې بايد قيمت ادا شـي اقتصـادي سـرچينې بلل کيږي. اقتصـادي سـرچينې په دوو برخو ويشـل شـوي۱-وړيا۲-قيمت لرونکي سـرچينې.اقتصـادي سرچينې دلاندې برخو څخه تشکيل شوې دي.ـــ بشري سرچينې :-- دانسان دماغ او فزيکي فعاليت په دي ډول ســـرچينو کې شـــامليږي او په عمومي توګه کارنومول کيږي.طبيعي سـرچينې: د ځمکې په مخ او دننه په ځمکې کې موجود شـيان او طبيعي منابع او په عمومي توګه د ځمکې په نامه يادول کيږي. فزيکي منابع: هغه څه چې انسـان يې په مرسـته توکي او خدمات توليدوي لکه سـامان الات ماشـينونه سـرکونه او نوراو په عموم کې ورته پانګه ويل کيږي او دا دري ډولـه دتوليـد عوامـل ګڼل کيږي. قـانون پـه عمومي توګـه ديو دولـت لخوا صادرشو ي حکمونه دي چې منل يې په ټولو لازم او سرغړونه ترې جرم ګڼل کيږي او سزا لري په علمي اصطلاح سره هغه عمل چې په تکرارولو سره يې واحده نتيجه ترلاسه کيږي او په هر حال کې دتطبيق وړاوسې قانون ګڼل کيږي.اقتصادي قانون په عمومي توګه د خلکو اقتصـادي روش باندې دلالت کوي اقتصـادي قانون په ټولنه کې داوسـيدونکو ټول اقتصـادي فعاليتونه پيشبيني او رهنما او روښانه کوي. د (نيوينnevin) له قوله اقتصادي قانون د ټاکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونو اسـباب په نتيجه کې رامنځ ته کيدونکو تمايلاتو څرګندونکی دی. دډاکټر مارشـال په قول اقتصادي قانون د ځيني ټاکلو شرايطو لاندې په ټولنه کې داوسيدونکو د عمل خاص ډول دی. د نورو قوانينو سره اقتصادي قوانينو پرتله ---- الف درسمي دولتي قوانينو سره : رسمي قوانين د خلکو لخوا ترتيب کيږي دا قوانين د کـاغذ پـه مخ ليکل کيږي او دهغې پـابندې دهيوادوالو مکلفيت او نه پابندې يې جرم ګڼل کيږي ولې اقتصـــادي قوانين دخلکو اقتصــــادي تمايلات څرګندوي. ب د طبيعي علومو ســـره داقتصــــادي قوانينو پرتله :---د طبيعي علومو سـره لکه د کيميا او فزيک قوانين د بې روحه شـيانو يعني مادياتو خصـوصـيات او حالتونه بيانوي کوم چې په لابراتوار کې تجربه شـــوي او هميشــــه ثابت ګڼل کيږي مثلاً که هروزن لرونکی جسم په هوا کې خوشـې شـي نو دځمکې جاذبې قويې له اثر ځمکې ته راغورځيږي يا(ايچ دوه او)فورمول هميشـــه اوبه دي او داســـي نور ولې اقتصــــادي قوانين دانســـانانو داقتصـــادي فکرونو او تمايلاتو څرګندونه کوي او دبې روحه مادې سـره سـراو کارنه لري. داخلاقو دقوانينو سره :ـــــ اخلاقي قوانين عمدتاً په مذهبي قوانين په برکې نيسي.په ټولنه کې خلکو تـه دځيني کړنو دکولو او دځينو دنه کولو لاربنـــوونـه کوي څوک چې پـه ټولنـه کې اخلاقي قوانين مراعات کړي په ټولنه کې دقدر وړ ځای لري او څوک چې اخلاقي قوانين ترک کړي نو په ټولنه کې خپل ځای له لاســـه ورکوي اقتصــــادي قوانين دانســـانانو روش څرګندوي دکوم عمل دکولو او منع کولو هدايت نه کوي. اقتصـادي قوانينو خصـوصـيات: ۱- اقتصادي قوانين شرطيه شکل لري ۲-عمومي شکل نه لري داقتصاد ځيني اساسي څانګې :- ----۱-مثبـت يـا علمي اقتصــــادpositive economics or scientific economics۲- سهولت يا رهنما اقتصادwelfare or normative economics.په مثبت او رهنما اقتصاد داقتصــــادي نظريې عمده برخې تشـــکيلوي دڅيرنې په وخت کې د هغوی ترمنځ فرق کول ضــروري بريښـــي چې مونږ يې دلته لنډ ډول روښـــانه کوو:په لوی اقتصـــاد کې اقتصــاد په مجموعي توګه سره مطالعه کيږي .لوی اقتصـاد دټول اقتصـاد عمومي اوسطونواو مجموعو سره سروکارلري. په لوی اقتصاد کې دڅيرنې مهم مسايل عبارت دي۱-دملي عايد او کسب کار نظريه ۲-داقتصــادي فعاليتونو دنوسـان نظريه ۳-دپيسـو نظريه۴-دنړيوال تجارت نظريه ۵-داقتصــــادي پرمختيا نظريه کوم قوانين او نظريات چې د نظرياتي برخې له خوا وړاندې کيږي د يو معلوم هيواد په حالتو کې دهغې تطبيق کول عملي اقتصاددی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصاد گروپ بندي

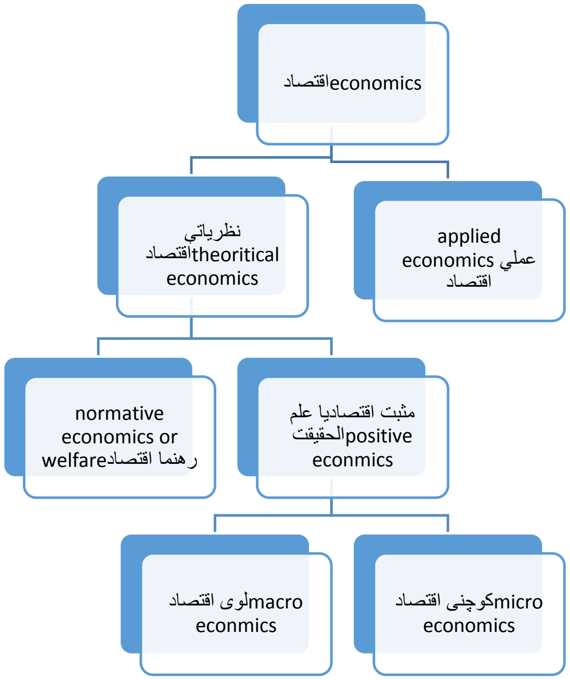

داقتصاددري اساسي مسايل ١-دتوليد دمقدارتاكل يعني څه شی بايد توليد شي٢-دوسايلو تاكل او دتوليد منظم كول يا څه ډول بايد توليد شي٣-دحاصلاتو ويش،او دچا لپاره بايد توليد شي . داقتصادي سيستم مفهوم: څخه هدف ټول هغه قوانين ،اداري رواجونه او روايتونه دي چي دهغې په رڼا كي يوه ټولنه داقتصادي اساسي ستونزو حل پريكړه كوي١- دبازار اقتصاد يا پانګوال نظام داسې نظام دی چي هغې كي ځانګړي مصرف كوونكي او كاروباري ادراې داساسي اقتصادي مسايلو دحل لپاره د بازار له لارې اريكه ټينګوي. دبازار اقتصاد عمده خصوصيات په لاندې ډول دي ١-شخصي مالكيت٢-دانتخاب ازادي٣-شخصي ګټې رول٤-سيالي٥-دقيمت نظام٦-دحكومت درول كموالی.اشتراكي يارهبري شوی اقتصاديه دې نظام كې دتوليد په وسايلو باندې خصوصي ملكيت له منځه ځي او ټول وسايل د خلكو په نماينده ګی د دولت په ملكيت كي قرار نيسي څرنګه چي په وسايلو ټولنيز ملكيت وجود لري نو ټول وسايل د ټولنيزې پرمختيا او ټولنيزو ضروررتونو دپوره كولو لپاره تخصيص كيږي. درهبري شوي اقتصاد عمده خصوصيات١-دتوليد په وسايلو دحكومت ملكيت٢-دمركزي پلان كميټه٣-دعوايدو بهترويش٤-پوښان امكانات او ټولنيز مصونيت٥-دخلكو په عايداتو كې افراطي تفاوت له منځه ځي او په محدودولاسونو كي ددولت جمع كول چي دپانګه وال نظام خصوصيت دی له منځه ځي.مخلوط اقتصادي نظام دپانګه وال او اشتراكي نظام خصوصياتو درلودونكي نظام ته مخلوط نظام ويل كيږي او په دوه عمده برخو باندې تكيه لري١-عمومي سكتور٢-خصوصي سكتور:ـــــــ-----داسلام اقتصادي نظام اسلام دژواندانه موخې روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوددې موخو دترلاسه کولو لارې چارې انسانانو ته بنايي دشخصي او ټولنيز ژوندانه دټولوخواوو په مکمله لاربنوونه کوي داسلام داقتصادي نظام خصوصيات:----۱-دحلالو او حرامو فرق کول۲-دشخصي ملکيت حق۳-دررزق دوسايلو پيدايښت ۴-فطري غيرې مساوات ۵-ددولت مصرف کولو اصول ۶-ددولت تمرکزممانعت۷-دضرورت لرونکو لپاره اسانتياوي برابرول. ددولت دمصرف کولو په برخه کې اسلام په لاندې ډول لاربنوونه کوي ۱-په ساده ګی،پاکۍ او پرهيزګارۍ سره ژوند تيرول۲-په جايزو ضرورتونو باندې لګښت کول ۳-دبخل،پيسو او زرو جمع کول او پرستش منع کول۴-دضرورت څخه دزيات لګښت او اسراف څخه ډډه کول .اقتصاد په يوه ټولنه کې دمحدودومنابعو دمديريت زده کړه ده. د اقتصاد څلور اصله ۱-هيڅ شی مفت نه ترلاسه کيږي۲-دهرشي تمام شوی قيمت له هغه څه سره برابر دی چې دهغې دلاسته راوړلو لپاره پريکړه کوو۳-عاقل خلک په اخرو(نتيجو) فکر کوي۴-خلک تحرک په نظرکې لري۵-دسوداګرۍ څخه هر يو ګټه پورته کوي۶-داقتصادي فعاليتونو دسازمدندهۍ لپاره ښه لاره مارکيټ ده ۷- ځينې وختونه دولت د بازار په نتيجه کې ښه والی راولي۸-په يو هيواد کې دژواندانه کچې اندازه دتوکو او خدماتو دتوليد په برخه کې دهغوی توانايي پورې اړه لري ۹-کله چې حکومت زياتې پيسې نشر کړې قيمتونه پورته ځي ۱۰- ټولنه دلنډې مودې لپاره دانفلاسيون او وزګارتيا ترمنځ انتخاب کوې. په ازاد بازار باندې متکي اقتصاد کې دخلکو اقتصادي عملونه داسې منسجم کيږي چې داجناسو او خدماتو له درکه دملي اقتصاد دټولو منسوبينو دضرورتونو رفعه کيدو سبب ګرځي. په هيواد کې ديو کال په جريان کې رامنځ ته شوي عوايدو ته ملي عوايدو وايې. دملي عايد مفهومونه ۱-ناخالص ملي توليد۲-خالص ملي توليد۳-ناخالص داخلي توليد ۴ملي عايد يا دعواملو تمام شوی قيمت۵-داشخاصو عايد ۶-داشخاصو دتعرف وړ عايد۷-سړي سر عايد.ناخالص ملي توليديا(جې اين پي) ديوکال په جريان کې د هيواد دتوليد دعواملو په مرسته دنورو توليد شوو نهايي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت څخه عبارت دی. په تعريف کې درې مهم ټکي ۱-وخت۲-پولي ارزښت۳نهايي اجناس اوخدمات.هغه توکي او خدمات چې ګټه اخيستني ته اماده او دخرڅلاوپه خاطر بازار ته عرضه کيږي.خالص ملي توليد(اين اين پي):يادبازار په قيمت ملي عايد هم ورته ويل کيږي دتوليد په جريان کې کاريدونکې ثابتې شتمنۍ داستعمال په اثر استهلاک کيږي او په ارزښت کې يې کموالی راځي کله چې داکموالي يا داستهلاک اندازه (جي اين پي) نه ليري شي نو (اين آين پي)لاس ته راځي (ډيپريسيشن) څخه هدف د فرسايش څخه ساتل شوي پيسي دي چې د ماشين مکمل استهلاک په صورت کې پرې ماشين نوی کيږي دلته يوازې داستعمال له نظره استهلاک په نظر کې نيول کيږي.ناخالص داخلي توليد:--په ټاکلي وخت کي په هيواد دننه توليد شوو نهايی اجناسو او خدماتو له بازار قيمت څخه عبارت دی. ملي عايد :-- ديوکال په جريان کې دتوليد دعواملو له خوا ترلاسه شوي عوايدو مجموعي ته ملي عايد وايي.داشخاصو عايد :---د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد اوسیدونکو له خوا دټولو منابعو څخه ترلاسه شوو عوایدو څخه عبارت دی.داشخاصو دتصرف وړ عواید: کله چې د اشخاصو دعوایدو څخه په اشخاصو باندې وضع شوي ټکسونه لرې کړای شي نو پاتې مبلغ دتصرف وړ ګڼل کیږي چې لرونکی یې په مستقیم ډول سره کارولی شي دتصرف وړ عواید دشخص د غوښتنې مطابق په مصرف رسول کیږي دعاید کومه برخه چې مصرف نه شي سپما کیږي.سړي سرعاید کله چې ملي عاید دنفوسو په تعداد وویشل شي سړي سر عاید لاسته راځي. دتولید طریقه په دې طریقه کې ملي عاید دیو کال په جریان کې د نورو تولیدشوي نهایي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت په توګه سنجول کیږي۲-دعوایدو طریقه په دې طریقه کې دیو کال په جریان کې د تولید دعواملوله خوا ترلاسه شوي بدله په نظر کې نیول کیږي دلګښتونو طریقه: دلګښت په طریقه کې ملي عایدپه یوکال کې دنهایي اجناسو او خدماتو په خریدارۍ باندې شوي لګښت په توګه په نظر کې نیول کیږي. د یو هیواد په کچه دلګښت ۴ عمده ډولونه۱-په لمړنیو ضرورتونو لګښت۲-پانګه اچونه۲-ددولت له خوا داجناسو او خدماتو خریداري ۴-داجناسو او خدماتو صادرات.دهر اقتصادي واحد سپما دهغوې دجارې عوایدو څخه په جارې ضرورتونو باندې شوو لګښتونو په لري کولو سره لاسته راځي. دملي اقتصاد دسپما درې عمده اندازه ګیري شتون لري۱-شخصي سپما۲-ددولت سپما۳ ملي سپما.انفلاسیون په اقتصاد کې د قیمتونو په عمومي کچه کې زیاتوالی دی . وخت دملي تولیداتو لپاره باید وخت معلوم وي چې عموما یوکال په نظر کې نیسي. پولي ارزښت ټول توکي او خدمات دي چې ګټې اخیستنې ته اماده او دخرڅلاو په خاطر بازار ته عرضه کیږي.داجناسو او خدماتو مجموعي قیمت دهغوی دمقدار او قیمت دضرب کولو په وسیله لاسته راوړو یوازې د نهایي توکو او خدماتو دقیمت دسنجولو سره ددوه ځل حساب مخنیوی کیږي چې دا طریقه د پاینل ګوډز میتود په نوم یادیږي. دملي عاید په سنجولو کې ستونزې ۱-احصایوي اصلي ډیټا معلوماتو ارقامو نشتوالی۲-دیو شي تکرارحساب۳-ددوستې او ثواب په نظر کې نیولو سره خدمات۳-دفرسایش لپاره دقیق ارزښت نه موجودیت ۵-دخدماتو څخه پرته عاید ترلاسه کول لکه تقاعد ، تحفه خیرات۶-جنس په جنس تبادله ۷-دتوراوغیري قانوني بازارونو شتوالی . سپما په خالصه شتمنې کې د زیاتوالی سبب ګرځي خصوصي سکتور سپما ته خصوصي سپما ویل کیږي۲کله چې دولت خالصو عوایدو څخه ددولت له خواداجناسو او خدماتو خریداري منفي شي نو ددولت سپما لاسته راځي۳-دملت په کچه مجموعي ملي سپما دخصوصي او دولتي سپما مجموعی ته ویل کیږي. په ملي عاید باندې زیات عوامل اثر کوي۱- دتولید دعواملو ذخیره ۲-طبیعي منابع۳-بشري منابع چې د رهبري کولو مهارت یا استعداد ده جاري عاید :--- کله .مصرف ته متوسط المیلان دعوایدو هغه برخه ده چې داجناسو او خدماتوپه خریداري باندې مصرف کیږي مصرف لپاره متوسط میلان ګڼل کیږي.مصرف ته متوسط میلان د عاید او مصرف دنسبت څخه عبارت ده ۳- راتلونکی عاید خالصه شتمني :--- لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مخکې وويل شول دمجموعي شتمنيو څخه دپورونو په لرې کولو سره خالصه شتمني لاسته راځي ۴-دسود په اندازه کې دزياتوالي انتظار پانګه اچونه دلګښت اساسي عنصر دی دپانګې داستعمال لګښت په يوه معلومه زمانه کې دپانګې دواحد داستعمال حقيقي پيښيدونکې مصارف ديعمده برخې ۱-استهلاک۲ سود . دپانګې اچونې او ملي عايد نسبت ته دپانګې اچوني متوسط ميلان وايې پانګې اچونی ته نهايي ميلان په پانګه اچونه او ملي عايد کې دتغيراتو نسبت ته د پانګې اچونې نهايی ميلان ويل کيږي. د کنز په نظر کې د پانګې اچونی عوامل دوه دي۱-دپانګې نهايې استعداد۲-دسود اندازه .دپانګې په نهايي استعداد باندې دوه لاملونه اثر کوي۱- لاسته راتلونکی عايد ۲ دشتمني دتهيې قيمت. دلوی او کوچنې اقتصاد ترمنځ توپيرونه کوچنی اقتصاد دافرادو کورنيو او تصديو په وړاندې داړونده اقتصادي مسايل او تقسيمات تر څيړنې لاندې نيسي. دبيلګې په توګه په کوچني اقتصاد کې دغوښې وريجو ماشين الاتو او داسې نورو په څير دځانګړو توکو بازار ترکتني لاندې نيول کيږي په بل عبارت کوچنی اقتصاد دکورنيو تصديو په څير د اقتصاد د کوچنيو واحداتو فعاليتونه او اقتصادي سلوک تر کتتنې لاندې نيسي او يا کوچنی اقتصاد په يوه شرکت کې دتو ليد د بيلابيلو بازارونو کې د تو کو دنرخونو دثبات په يوه کارځای کې د کارګرانو دمزد او معاش ديوي کورنې دعايد او مصرف درقابتي او انحصاري هغو په څير دبازارونو د مختلفو ډولونو عرضې او تقاض او داسې نورو په څيرمسايل څيړي او لوی اقتصاد داقتصادي کړنلارې له مخې په عمومي کچه اقتصادي قوانين او مسايل ترڅيړنې لاندې نيسي.په لوی اقتصاد کې دنرخونودتورم يا انفلاسيون بيکاري دکچې ملي توليدلو مصرف سرمايه ګذارئ سپما او داسې نورو مسايلو شننه څيړنه په ټوليزه توګه تر بحث لاندې نيسي چې ځينې خلک يې د ملي اقتصاد په نوم يادوې ماخذ پو هاند ډاکټر جورج ژباړونکی دوديال اونورمل کوچنی اقتصادملي اقتصاد له هغه علم څخه عبارت چې د يو هيواد دسياسي قلمرو په ساحه کې تر مطالعې لاندې نيول کيږي او اقتصادي عمده مسايل ترارزيابي او مطالعې لاندې نيول کيږي.په اقتصادي دوران کې تصدئ او کورنئ مستقيمه اړيکه لري مثلاً کورنئ خپل توليدي عوامل او خدمات تصديو ته ورکوي او تصدئ بيا په خپل وارسره خپل توليدي شوي اجناس او خدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کورنيو تع ورکوي همدارنګه کورنئ دتوليد عوامل دولت ته سپارياو دولت ته په سيده توګه ماليه ورکوی دولت دکورنيودتوليد عوامل په وړاندې هغه ته عايد ورکوي او له پرته يو شمير بلاعوضه مرستې هم ورسره کوي او دټولنيزواو فاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته کوي. کورنی خپل يو اندازه عايد سپما کو ي چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنئ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي تصدئ هم دولت ته سيده ماليات (پرمفادو ماليات)ناسيده ماليات(په توليد او خرڅلاوپه دوران باندې ماليات)ورکوي.دولت تصديو ته څخه دخپلې اړتيا وړاجناس او هدمات پيري او له دي پرته دوي ته سيده او ناسيده مرستې رسوي. دتصديو پس اندازونه او استهلاکات دپانګې دجوړيدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره کارول کیږي . ددولت فرسایشات داستهلاک او پس اندازونه هم دپانګې جوړیدو خوا ته لیږدول کیږي. له جوړې شوي پانګې څخه بیا دوباره دتصدیو او دولتي موسساتو دتمویل لپاره کاراخیستل کیږي . کورنۍ خپل دتولید عوامل دتصدیو په واک کې ورکوي. کورنۍ دخپلو تولیدي عواملو د عرضې په بدل کې دتصدیو څخه د عوایدو په بڼه عوض یا جبران ترلاسه کوي.

عامه اقتصاد

دعامه اقتصاد دلوستلو موخې : دمضمون دمطالعې څخه وروسته باید محصلین په دې وتوانیږي چې ۱-عامه سکتور۲-عامه اقتصاد۳-دعامه اقتصاد پیدایښت۴-دعامه اقتصاد موضوع او ماهیت۵-دمعاصر دولت دندې۶-ولې عامه سکتور ته اړتیا لرو۷-دمؤثریت څخه اوښتون یا انحراف.،دولت مالي او پولي وسایلو په کاراچونه اداره او تهیه د دولت داقتصادي فعالیتونو تحلیل او تشریح دعامه مصارفو تاثیرات او بررسې په اقتصاد کې دمالیاتو انواع او دمصرف کوونکو او تولید کوونکي درفاه سطحه دعامه اقتصاد دبحث موضوعات تشکیلوي. ددولت دعایداتي سرچینو او لګښتونو په اړه مالي سیاستونه دعامه اقتصاد دوسایلو څخه شمیرل کیږي چې دانکشافي او دټولنې درفاه دسطحې دلوړوالې په خاطر په کاروړل کیږي. په ۱۸۶۰ م لسیزه کې عامه اقتصاد دکلې اقتصاد څخه خپل جهت جداکړ او داقتصاد دعمومي بخش په نوم مطرح شو. د۲۰ قرن په ۸۰ لسیزه کې دغه عمل په نوي شکل انکشاف وموند او هغه نظریي چې په هغه وخت کې یي په دې اړه انکشاف وموند دعامه اقتصاد په نوم ونومول شوه. په ۱۹۲۴ م کال کې دلومړي ځل لپاره (کوبرټ)یو کتاب داقتصاد دعمومي بخش په نامه ولیکه او عامه اقتصاد یي په داسې شکل تعریف کړ: ټول خدمات او تولیدات چې دهیواد غړي یي په بشپړه توګه دحکومت دفعالیتونو او کړنو څخه لاسته راوړي عامه اقتصاد بلل کیږي. دعامه اقتصاد دموضوع ماهیت: عامه اقتصاد هغه علم دی چې ددولت دمالي او پولي وسایلو په کاراچولو اداري اوتهیي څخه بحث کوي . عامه تمویل کارل فیلهیم(karlphellem)وایی عامه تمویل هغه فعالیتونه او کړنې څیري چې په ترڅ کې یي ددولت داړینو او مهمو دندو دترسره کولو په خاطر وسایل راجمع کیږي. Herlylostعامه تمویل: ددولتي دندو دترسره کولو په خاطر دوسایلو تهیه ویش اواداره ده. دعامه تمویل او خصوصي تمویل ترمنځ فرق: دلګښتونو اوعواید تنظیم۲-دوخت واحد ۳-ذاتي تمویلي منبع۴-دپیسو نشر۵-دراتلونکې لپاره دتصامیمو تهیه کول(نیول)۶-په عامه تمویل کې لوی قصدي تغییرات۷-دبودجې تعامل. دعامه تمویل ماهیت: عامه تمویل ساینس وي ځکه دلته دحکومت عواید او لګښتونه عموما په برکې نیسي کوم چې حقیقت دی او ساینس په تجربو او حقیقت ولاړدی.ساینس په دوه ډوله دی علم الحقیقت او علم الهدایت . علم الحقیقت په حقیقت ولاړوي او علم الهدایت نظریات څیري او دهغه څخه په خپل روزمره کارونو کې کې کاراخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعامه تمويل اصـول: دټولنې داعظمي مفيديت اصـل۱-دمتوازنې بودجې اصـل۲-دارتجاعيت اصل۳-داقتصـاديت او تصويب اصل۴-داقتصـاديت او تصويب اصل. دمعاصر دولت دندې :۱-خارجي يرغل اوتاوتريخوالي په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع، حمايت او ساتنه ۲-دددا سې اداري تاسـيسـول يا رامنځ ته کول چې کولای شـي په ټولنه کې عدالت رامنځته کړي ۳-درسـمي اوعامه کارونو دپروګرامونو دپيل کول کوم چې په ټوليزه توګه دټولنې لپاره ګټور وي .عامه سـکتور ته ددې اړتياو له مخې ضرورت لرو ۱-دټولنې داړتيا وړشيانو او خدماتو په عرضې کې دمارکيټ پاتيوالی۲-دعايد توزيع کې مارکيټ پاتې راتلل۳-په عمومي استخدام کې او قيمتونو ثبات په لاسـته راوړنه کې دمارکيټ پاتې راتلل. داجناسـو او خدماتو پولي ارزښـت ته چې په يوکال کې په يو هيواد کې توليديږي ملي عايد وايی. دولتونه هغه سـازمانونه دي چې په باصـلاحيته توګه دټولنې دوګړو سـره يوځای ژوند کوي فعاليتونه او کړنې ترسـره کوي او اړين او لازم خدمات چمتو او تمويلوي. سياسـي اداري ياسـازمانونه قوانين او عمومي منل شوي پروسيجرونه ته پراختيا ورکوي ترڅو دامعلومه کړي چې دولت څه کوي او دولت دخپلو لګښتونو دتمويل لپاره دکومو لاروچارو څخه استفاده کوي . مثالونه دسياسي ادارو ۱-داکثريت رايي اچونې ورکول۲-دولتي نماينده the allocation between government and private useشـخصـي (p):غذا۲-هوسـينګhousing۳-موټرونه۴-جامې Government.clothing: ملي دفاع عامه سـکول(مکتبونه)؟فوليس. مخلوط اقتصـاد بازاراوسـياسـتونه. خاص يا فيور مارکيټ ايکونومي ،ورچولې ال کورډنس اينډ سـرويس ار سـفليډ بای فارفراييټ فراويټ فيرم-سـفلي اينډ ډيمانډ . ډيټرمين فرايڅ: عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دهغې څخه منع کيدل ناممکن يا ناشـونې وي. ددې ډول اجناسـو مثال ملي دفاع ده . ديو هيواد پوځ چې خارجي هيواد يرغل په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع او سـاتنه کوي او همدا دملي دفاع په دندو کې يوه دنده ده ،کله چې يو جنس دمنع کيدو لپاره هيڅ درجه ونه لري نوهمدې اجناسـو ته عامه اجناس وايي دعامه اجناسـو ځانګړتياوې.۱-غيرسـياليز: ددې خاصـيت څخه موخه داده چې که چيرې يو شـخص يو جنس اسـتعمالوي نو دانه شـي کولای چې ديوبل شخص په خوشحالۍ او افاده کې کموالی راولي.۲-نه منع کيدونکي : هيڅ شـخص نه شـي کولای چې ديو جنس داسـتعمال څخه بل شـخص منع کړي حتی که چيرې نوموړي شـخص دهغه توکي په مقابل کې تاديه هم نه وي کړي. عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دبازار اقتصاد دعدم علاقمندۍ او نورو دلايلو په نسبت او دټولنې نيازمندۍ له مخې يی دولت توليد او عرضـه په غاړه لري. لکه ملي دفاع ، قضـايی نظام او داسـې نور. Samuelsson: عامه اجناس داسـې تعريفوي: عامه اجناس هغه اجناس دي چې خلک ورنه په عام ډول اسـتفاده وکړي اوديو نفر لګښـت دبل نفر لګښـت کې کموالی رانه ولي. عامه اوخصـوصـي اجناس ددوه خصـوصـياتو په اساس سره بيلولای شو . غيري سياليز۲-نه منع کيدونکي. سوچه عامه اجناس : دلته هيڅ دمنع کيدلو توانمندۍ شتون نه لري او نه دده دګټو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دترلاسه کولو لپاره کوم سیالیز حالت شتون لري. ۲-سوچه خصوصي اجناس: په دې حالت کې په واضیح ډول دعدم ممانعت درجه یا دنه منع کولو درجه شتون ولري او سربیره پردې رقابتي یا سـیالیز حالت هم وجودلري.دچمتو کولو نهایي لګښـتونه : دیو بل کس نهایی لګښتونه دسوچه عامه اجناسو څخه دګټې اخیستنې لپاره صفردی ددې څخه وروسته دنورو وګړو دعامه اسـتفادي لپاره شـتون لري یعنې نوروګړي هم کولای شـي چې دیو عامه جنس څخه اسـتفاده وکړي ځکه دهغې نهایي لګښـتونه صـفر یا ثابت وي په داسې حال کې چې په لوړه کچه دعامه اجناسـو مقدار دزیاتوالی لپاره اضـافي سـرچینو ته اړتیا ده یعنې که چیرې وغواړو چې په لوړه کچه عامه اجناس تولید کړو نوباید چې اضافي سرچینې په کار واچوو . مثال ډوډۍ دتودوخې په مقابل کې ډوډۍ په بشـپړه توګه خصـوصـي جنس دی ځکه دلته دسوچه خصوصي اجناسو دوه حالته شتون لري. ۱-الف دمنع کیدو درجه شتون لري ۲-ب سیالیز حالت شتون لري . تودوخه په بشپړه توګه سوچه عامه جنس دی ځکه دلته دسوچه عامه اجناسـو دوه حالتونه شـتون لري. الف دنه منع کیدوب-غیرسـیالیز حالت. هم شـتون لري.price excludableعامه اجناس هغه عامه اجناس دي چې دقیمت په وضـع کولو سـره وګړي دهغې داستفادې څخه منع کیږي. او په ډیرې اسانۍ سره تري وګړي منع کیږي لکه . ټلویزون کیبل، دتفریح او ورزش ځایونه. Congestible: عامه اجناس سیالیز وي مګر دمنع کیدلو وړنه وي. دلته دعامه اجناسو یو بل ډول هم شـته چیرې چې دیو مودې یا وخت څخه وروسته دلګښت کوونکو لخوا ترلاسه شوي ګټه دګټه ګوني له امله کمه شي.دې ډول اجناسو ته congestibleعامه اجناس وایي. بیلګې : سـړکونه، پارکونه.دسوچه خصـوصـي او عامه اجناسـو تقاضـا : دسـوچه خصـوصـي اجناسـو لپاره تقاضـا دمقدارونو په جمع کولو سـره په هرقیمت کې ترلاسه کیږي یا پیداکیږي.دسوچه خصوصي اجناسو په صورت کې مقدارونه په افقي محور جمع کوو ددې لپاره چې مجموعي یا دبازار تقاضـــا پیداکړو. دســوچه عامه اجناسو لپاره دمؤثر یا مساعد مقدار پیداکول: دعامه اجناسو لپاره مساعد یا مؤثر مقدار دهغه مقدار څخه عبارت دی چیرته چې ټولنیزي نهایي لاســته راوړنې دګټې دټولنیزو نهایي لګښتونو سر ه برابروي msb=mscلیندال وایي چې وګړي دعامه اجناسو دعین مقدار لپاره مختلف قیمتونه تادیه کوي دلیندال دقیمتونو مجموعه(p) باید دعرضــه شــویو عامه اجناســو دلګښـت سـره مسـاوي وي . باندېنې اغیز کوونکي هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې دیوه اقتصادي عامل پریکړه اوتصمیم دبل اقتصادي عامل په ګټه مستقیم اغیز ولري اودخپل نفوذ لاندې یې راولي . مالي باندېنې اغیزې دغیرې مالي باندینې اغیزو په مقابل کې ځینې وخت اقتصـــادپوهان دمالي باندېنې اغیزو او غیرې مالي باندېنې اغیزو ترمنځ توپیر کوي او وایي چې دمالي باندېنې اغیزکوونکو او غیرې مالي باندېنې اغیزکوونکو ترمنځ توپیر شـــته په مالي باندېنې اغیز کوونکي یو اقتصـادي عامل دبازار دنرخونو په بدلولو سـره نوراقتصـادي عاملین او وګړي ترخپل اغیز لاندې راولي . ددې برعکس که چیرې یو اقتصـــادي عامل یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړی نوراقتصـــــادي عـاملین یـا وګړي دقیمت دبدلون داغیزو څخه پرتـه دنورو تـاثیراتو اواغیزو له امله ترخپل نفوذ لاندې شـو؟نو په دې صـورت کې بیامونږ دغیرې مالي باندېنې اغیز کوونکو څخه خبري کوو.اقتصــادي سـیتمونه په ۴ ډوله دي ۱-دازاد بازار اقتصـــادي سـیسـتم۲-مرکزي پلان جوړونې اقتصــادي سـیسـتم۳-مخلوط اقتصــادي سـیسـتم ۴-اسـلامي اقتصادي سیستم. ازاد بازار اقتصادي سیستم دا نظام په شخصي ګټو زیات پوکس کوي چې په دې نظام کې قیمتونه دبازار دعرضې اوتقاضا په اساس ټاکل کیږي چې ددولت مداخلي ته په کې اړتیا نـه لیدل کیږي. او یواځې دڅارونکي رول لوبوي . ۲-مرکزي پلان جوړونې سیستم: په دې نظام کې هرڅه په دولت پورې اړه لري حتې واده کول هم په دولت پورې اړه لري چې دانظام زیات عمومي ګټو ته ژمن دی . دعامه اقتصـــــاد وســـایل: ددولت عایداتي سـرچینو او لګښـتونو په اړه مالي سیاسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـایلو څخه ګڼل کیږي.دمفت خور مشکل اکثره دعامه اجناسو په وجه منځ ته راځي . دایجورت بکس په طریقه اوددې په مرســـته باندې مونږ دوه اشـــخاص او یا هم دوه هیوادونو ترمنځ دتوکو تبادله په خاطر دایجورت بکس څخه اسـتفاده کوو. ایجورت بکس دوه اســاســي عناصــر یا اجزاووي لري نوددې نه معلومیږي چې دایجورت بکس دوه مختلفي منحني ګانې لري البته بې تفاوته منحني ګانې لري. دپریټو ایفیشنسـي : څخه مطلب داده چې دیو کس باید ګټه ترلاسـه کړي خوبیدون ددې چې بل کس ته تاوان ورســیږي. دپریټو دتبادله مؤثریت نقطه هغه نقطه ده چې په هغې کې دوه مختلفي منحني ګانې سـره یو ځای شـوي وي . غیرمؤثره تبادله دا دتوکو مشـخصـه اندازه ده مګر دتجارت څخه وروســـته ده نو په دې حالت کې یو زیاته اندازه افاده ترلاســـه کوي او بل شـــخص کمه افاده ترلاســـه کوي .intial endowment:داهغه حالت دی چې دتجارت څخه مخکې وجود لري اودلته دتوکو مشخصه اندازه راښیي . پریټو داسې وضعیت ته اشـاره کوي چې یوکس رفاه داعظمي کیدو لپاره نشـي کولای چې دبل چا څخه ناوړه ګټه ترلاسه کړي. په ښه ډول دمنابعو استعمال ته اقتصاد وایی. دلینډال تعادل څه ته وایي: دایوه نظریه ده کوم چې مونږ ته تشـــریح کوي چې انفرادي اشـــخاص دخپلو نهایي ګټو په خاطر دعامه اجناسو دتولید یادتهیي لپاره تادیه کوي. ددې لپاره چې مونږ دعامه اجناسو دتولید او دتهیې لپاره مســـاعد او مطلوب مقدار پیداکړو دتعادل په حالت کې ټول وګړي عینې مقدار عامه اجناس په لګښت رسوي مګر امکان لري چې دوی دمختلفو قیمتونو سره مخامخ شي. دلینډال تعادل دسویډنې عالم : ایریک لینډال لخوا وړاندې شوی دلینډال قیمت: نهایي نتیجه ده کوم چې دانفرادي اشــخاصــو په واســطه تادیه کیږي دعامه اجناســو دلاســته راوړلو لپاره دلینډال قیمت دي داهغه قیمت دی کوم چې دانفرادي اشـخاصـو لخوا دعامه اجناسـو دترلاسـه کولو په خاطر تادیه کیږي. دلینډال دقیمتونو مجموعه باید دعامه اجناســو دعرضــي دلګښــت سـره مسـاوي وي .لکه ملي دفاع. دلینډال دتعادل یو بنسـټیزه سـتونزه داده چې مونږ په دقیقه نه پوهیږو چې هرشـــخص څومره ارزښـــت دعامه جنس څخه ترلاســـه کړی کوم چې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظريي تطبيق په حقيقي نړۍ کې ستونزمن کاردی. مفت خور مشکل هغه وخت رامنځ ته کیږيکله چې یو کس یا ګروپ ګټه لاسته راوړي بلکې مانع مالیه وي او تادیه دمالیې نه کوي.عامه اقتصاد دوه اساسي دلایل وړاندې کیدلای شي چې دعامه سکتور رول اصلاح کوي چې دا دوو عنوانونو دمؤثریت او تعادل لاندې ګروپ بندي کیدلای شي . مؤثریت په هغو دلایلو پوري ارتباط پیداکوي چې دلویو اقتصادي فعالیتونو دکچې سره ارتباط لري حال داچې تعادل یا مساوات اقتصادي ګټو ویش ته اشاره کوي اود هغې څخه بحث کوي . دملکیت دحق پرته دجانبینو یا قرارداد کوونکو ترمنځ دتوکو تبادله په باورې ډول او داعتماد په فضا کې نشي ترسره کیدلی. هرکله چې افراد دخپلو ګټو لپاره یو دبل سره په جګړه اخته شي نودامسله بیا دHobbesپه نوم پیژندل کیږي نو په داسې حالاتو کې کاروباري افراد دولت دیو ټولنیز قرارداد په حیث رامنځ ته کوي ترڅو دولت خلک له انارشۍ یا خپل سرۍ څخه خلاص یا تیښتې ته مجبور کړي. هغه حالت چې مداخلي ته په کې ممکن اجازه ورکول شوي وي په دوو ډولونو ویشل کیږی. ۱-هغه حالت دی چې مارکیټ په کې بریالی وي۲-هغه حالت دی چې مارکیټ په کې بریالی نه وي. دبازار دناکامۍ څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کیږي دامداخله کیدای شي چې په مختلفو برخو کې لکه دعوایدو ناانډولي په شتمنیو کې ناانډولي او نورو کې وي . دیورته ستونزو دله منځه وړلو په خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي او دولت مداخله خورا اړینه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب یې هم کم وي په داسې حالتونو کې داقتصادي رفاه اود دولت په واسطه رامنځ ته کیږي.، او د جوړشویو او وضع شویو سیاستونو په مرسته هڅه کوي ترڅو دا ناانډولي راکمه کړي. ګټورتوب او مساوات...

واګنر دحکومتي لګښتونو دزیاتوالي په پدیده باندې خبرې کړي . همدارنګه واګنر په دې عقیده وه چې ددولت دکړنو دوام باید په ملي عاید کې زیاتوالی راولي څکه دملي عاید په زیاتوالي سره داقتصادي ودې او ترقۍ لپاره لاره هواریږي. اګر چې دواګنر نظریه یواځې دانه تصدۍ قوي چې دعامه لګښت زیاتوالی دملي عاید په فیصدۍ سره دی . واګنر په ۱۹پیړۍ کې یو اقتصاد پوه وه نوموړي خپلې څیړنې ددولتي لګښتونو په برخه کې دڅو اروپایي هیوادونو جاپان او دامریکا متحده ایالاتو څخه په راټول شوي معلوماتو باندې بشپړي کړي نوموړي وویل چې دعامه سکتور ونډه په GDPډیره لوړه ده اودوخت په اوږدو کې په کې خورا ډیر زیاتوالی راغلی دی دواګنر دقانون محتویات ددې تمایلاتو تشریح وه اووړاندیز یې وکړ دابه دوام وکړي۲-پروفیسورفیګو وایی چې دولتي لګښتونه عامه سکتورونو باید ملی عاید په زیاتوالی سره وده وکړي اوده خپل دلایل په لاندې توګه وړاندې کړي دي۱-که یو ه ټولنه غواړي چې واقعا پرمختګ وکړي نوباید چې وګړي یې دولت سره اوږه په اوږه خپل لګښتونه دخپلو اړتیاو اوضرورتونو له مخې ترتیب کړي یا په بل عبارت دوی باید خپلې پیسې داسې په لګښت ورسوي لکه چې مخکې به قانوني پیسې په لګښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسيدلي.ځيني وختونه دګټورتوب دپاليسی په نسبت دمساوات پاليسي مهم بلل کيږي ترڅو داقتصادي کړنو په وړاندې کوم خنډونه او موانع موجود وي هغه لري کړي داستدلال لپاره اخري دليل به داوي چې دبيلګې په توګه دمساوات په سياست کې يو يا څو لګښت كوونکي يو شان رول لوبوي په داسې حال کې چې دويش مسله په کې نه رامنځته کيږي چې همدغه سياست يواځې او يواځې دمساوات څخه پرته ګټورتوب په نظر کې نيسي نودنوموړي سياست پوري اړوند ټول وسايل دقيق تحليل او مطالعې ته اړتيا لري. بازار دناکامۍ څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شي چې په مختلفو برخو کې لکه عوايدو ناانډولي په شتمنيو کې ناانډوالي او نورو کې وي نو دپورته ستونزو دله منځه وړلوپه خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي اوددولت مداخله خورا اړينه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب يې هم کم وي . دعامه سکتور دودې تشريح کولو فرضيه : لکه څنګه چې ددولت کړنې ورځ په ورځ پراخوالی مومي نوپه دې توګه ددولت په لګښتونو کې هم زياتوالی راغلی دی پروفيسور پيګوPigouوايي چې دولتي ياعامه سکتوررونه بايد ملي عايد په زياتوالی سره وده وکړي.

احتمالات

احتمالات: احتمال په لغت کې د ممکن يا شوني په معنا ده. داحتمالاتو په هندسي مفهوم کې دوه شرطه ډير ضروري دي۱-بايد (سطحې) يو دبل مساوي وي۲-تعداد بايد سره مساوې وي.کلاسيک نظر په ۱۷ م پيړۍ کې يوعالم چې لاپلاس نوميده داحتمالاتو لپاره نظر وړاندې کړو.هغه ويل چې ټول انساني فعاليتونه په ټولنه کې د بعضې فکتورونو له امله متاثر کيږي او ثابت نه شي پاتې کيدای يعنې ټولې هغه پيښې چې په کمې ډول رامنځ ته کيږي. داحتمالاتو مشخصات ۱- ديوې اتفاقي حادثې دظهور چانس د هميش لپاره ديو څخه کوچنی او دصفر څخه لوی دی۲-ديوې يقيني حادثې دظهور چانس دهميش لپاره د يو سره برابر وي ۳-ديوې اتفاقي حادثه ظهوراونه ظهور مجموعه مساوي ديو سره ده ۴-که چيرې (ای) اتفاقي حادثه د(بي)اتفاقي حادثې يوه برخه وي نو (بي) اتفاقي حادثه هم د(ای) اتفاقي حادثې دظهوريوه برخه ده. داحتمالاتو دسنجش قواعد يامېتودونه ۱-وې اور يو(اتحاد)چې ديا په معنا ده ۲-سرچپه وي عدد يعنې پښتو ۸ عدد غوندې يا يا سرچپه يويا تقاطع د او په معنا ده . اتفاقي حادثه په دوو برخو ويشل شوي کيږي۱- مستقله اتفاقي حادثه ۲- غيرمستقله اتفاقي حادثه.مستقله اتفاقي حادثه عبارت له هغې اتفاقي حادثې څخه ده چې ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره دسيټ دنورو عناصرودظهور چانس تغير ونه ښورې يعنې دټولو دظهور چانس ۱۰/۱ (يوپه لس وي).غير مستقله اتفاقي حادثه عبارت دهغې حادثې څخه د ه چې دسيټ ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره د سيټ دنورو عناصرو د ظهور چانس تغير وښوري. دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد قانون:کله چې په يو سيټ کې ددوه يا څو اتفاقي حادثاتو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان ظهور امکان ونه لري او يوائې دوه په څو اتفاقي په منځ کې د يوي اتفاقي حادثي دظهور امکان برابروي نو ددې ډول اتفاقي حادثي د چانس معلومولو لپاره مونږ دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد دقانون څخه استفاده کوو. د مستقله اتفاقي حادثاتو د تقاطع قانون کله چې په يو سيټ کې ددوو يا څو اتفاقي حادثاتو هم زمان ظهور امکان برابر وي او غواړو چې په هکله يې د باور درجه پيداکړو نو ديته د تقاطع قانون يا ميتود وايې.توزيع تابع: که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او ايکس۱،ايکس۲، ايکس۳،.....ايکس اين د نوموړي اتفاقي متحول ممکنه قيمتونه وي د ايکس اتفاقي متحول احتمال چې د يو معين ايکس اې څخه کوچنې او مساوې(ايکس لوی مساوی د ايکس اې)قيمتونه واخلي عبارت دتوزيع تابع څخه ده.متمادي اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په داخل ديو انتروال يا معلومه ساحه کې نهايت زيات تام او کسري اعدادو قيمتونه اخيستلای شي. لکه دحرارت درجه ۲- غيرمتمادي يا مجزا اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په يوه معلومه ساحه کې يوائې دتام اعدادو قيمتونه اخستلای شي: لکه دکورنۍ دغړو تعداد.احتمالاتو تابع که چيرې ايکس يواتفاقي متحول وي او (ای بي سي) يي دتحول ساحه وي نو دتحول ساحې د ظهورچانس عبارت داحتمالاتو تابع څخه ده.يا په بل عبارت که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او يوه معلومه د تحول ساحه ولري داچې دتحول په ساحه کې کوم قيمت اخلي دنوموړي قيمت دظهور چانس عبارت داحتمالاتو د تابع څخه ده.هرهغه انساني فعاليت چې نتيجه يې دمحيطي عواملو د اغيزو له پلوه په دقيق ډول سره دسنجش وړ نه وي يوه اتفاقي تجربه چې لږ تر لږه ممکنه نتايج لري.لاپلاس په نظريو اتفاقي تجربې هر ممکنه نتيجه داتفاقي حادثه ده چې دهغې ظهور او نه ظهور په مطمين ډول سره سنجش کيدای نه شي خو دهغې دظهوراو نه ظهورپه هکله دباور درجه دسنجش وړده.

د بشري منابعو مديريت

د بشري منابعو پيژندنه : ټولي انسانان ، دهغوی استعداد، مهارت،کاري ځواک او داسې نور د بشري منابعو څخه عبارت دي. دبشري منابعو مديريت عبارت له هغه پروسې دی چې د۴ عمده او مهمو فعاليتونو څخه تشکيل شوی چې عبارت له (بشري منابعولاسته راوړل،دهغوی پرمختګ،دهغوی تشويقونه،او همدارنګه دهغوی دساتنې څخه ده. ديوې ادارې لپاره کارکوونکي تر ټولو بنسټمني ده ديوې ادارې کيفيت او اغيزمنتوب د هغه د وګړيو په واسطه تعينيږي چې په کارګمارل کيږي. داکثرو ادرارو بريا دمهارت لرونکو کارکوونکو په پيداکولو باندې اتکا لري چې ترڅو غوښتل شوي دندې په برياليتوب سره ترسره او دکمپنۍ (ادارې) اوږدمهاله موخې ترلاسه کړې. دبشري منابعو مديريت پيژندنه: سکاټ کلوتيير او سپريګل (scott clothier and sprigel) دبشري منابعو مديريت دارنګه تعريف کړی دی:---- دمديريت هغه برخه چې په کارکوونکو (ستاف) باندې مسوله وي اوده عملياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اړخونه چې دمدیریت اړیکې دکارکوونکو ســـره او دکارکوونکو اړیکې دکارکوونکو سره او همدارنګه دفردي او ګروپي پرمختګ سره تړاو لري بنسټيزه توجه کوي. (دبشري منابعو مدیریت په کارکې دبوختو وګړیو او یوې ادارې ســـره دهغوی اړیکو ته توجه کول دي.دبرطانیه داړیکو مدیریت آداره)دفرینچ ویندل(French wendel) له نظره : دبشـــري منابعو مدیریت دیوې ادارې پواسطه د بشري منابعو ګمارنه،انتخاب،پرمختګ،ګټه اخیستنه مزدورکونه چې دکاري قوې په ارتباط سرته ورسیږي ترڅو وکولای شي لاندې درې ډوله اهداف ترلاسه کړي ۱-شخصي موخې ۲-اداري موخې ۳-ټولنيزي موخې او همدا درې ډوله موخې لرې هم ۱- شخصي اهداف : داشخاصو حقوق ساتل او دهغوی دتربیې څخه عبارت ده ۲اداري اهداف : د ادارې اهداف څه دي ؟ او د څه لپاره جوړه شوي ده؟ د ادارې یواځینی موخه ګټه لاســته راوړل دي ۳-اجتماعي اهداف: په ټولنيز او اجتماعي ډول اداره مســولیت لري هغه ضـــرورتونه چې یوه ټولنه یې لري دهغې په رڼا کې باید خپل فعالیتونه ســـرته ورسوي او جامعه باید متضرره نه شي.شخصي اهداف: دکارمندانو څخه اعظمي استفاده کول۲-دکارمندانو دضرورياتو معلومول او دهغوی د ضرورياتو مطابق دهغوی تشويق کول ترڅو د اداري کارخپل مسولیت وګڼي او په مؤثر ډول کارسرته ورسوي داد کارمندانو په ذهني تقويت پورې اړه لري مثلا هغوی تـه احترام کول پـه هغوی بـاور کول او دهغوی نظرياتو او خبرو ته غوږ کيښـــودل دخپل توليد دمؤثريت دزياتوالي په خاطر کارمندانو ته ټريننګونه ورکول لارښـونه اومعلومات ورکول او دهغوی سـره مشـوره کول. او ټولې هغه لارې چارې چې د کارمندانو روحيه تقويه کوي په کاراچول دکارمندانو دشـخصـی اهدافو څخه شميرل کيږي . دبشـري منابعو دمديريت ځانګړنې ۱- ذاتي یا ارثي ځانګه دمنجمنټ ده ۲- دټولو وظيفوي سـاحو بنسـټ۳-په وګړو تمرکز۴-شـخصـي فعالیتونه یادندي۵-دوامداره پروســه ۶-په بشــري روابطو اتکا. دبشــري منابعو دمدیریت وظایف۱-مدیريتي ۲-عملياتي دمدیريتي او عملياتي ترمنځ فرق په دوو نقطو کې دی چې مديريتی مفهومي وظايف دي او لوړې ســطحي منيجرانوکاردی او عملياتي وظايف فزيکي دي او دټيټي ســطحي مديرانو په واســطه ســرته رســيږي.لاندې ۴ ډوله وظايف د مديريتي وظايف له جملې څخه شــميرل کيږي۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-لارښــونه۴-کنټرولونه پلان دراتلونکې کارونو لپاره یوه پيش بيني ده پلان جوړونه یوه پروســـه ده چې د هغې په پایله کې پلان جوړيږي. دبشـــري منابعو پلان جوړونه: هغه پروســـه ده چې په هغه کې دبشـــري منابعو (قوي) ضـــرورتونه مشـخص او بيا دهغې دترلاســه کولو لپاره وسـايل يا لارې چارې په کاراچول کيږي ترڅود اداري جامع(مرتبط) پلان مخ په وړاندې لاړشـــي پلان جوړونه دمديريتي وظايفو لومړۍ دنده پلان جوړونه ده چې په دې کې دا مشخص کيږي چې اداره په کومه اندازه دکارمندانو ضرورت لرې بيا دهغوي لپاره پروګرامونه او پاليسي ګانې جوړيږي چې څومره او څه ډول مهارت لرونکې کارمندان باید استخدام شي . تنظيمونه : داهم دمديريتي وظايفو څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارمندان په کې په عملي ډول تنظیمیږي یا دلته دپرسونل تنظیمول دی چې په خپلو خاصو ساحو یا د عملیاتي دندو داسې ترتیب کول دی ترڅو د هر شخص ونډه د ادارې په اهدافو کې په اعظمي ډول وي او داد پرسونل او کمپنۍ دفزیکي کاروبار ترمنځ ارتباط دی او لاندې فعالیتونه په تنظیم کې ضرورور دي ۱- ددندې لپاره دکاري قوې اماده کول ۲-دهریو شخص ته دکار دساحې معلومول۳- integration of the effort of the task force ودوظیفي ځواک دهڅو انضمام.۴- دیو فرد همغږي دهغه د مربوطه ډیپارټمنټ سره.۳- لارښوونه:----رهنمایې کول د تنظیم کړای شو فعالیتونو په تحرک او لاسته راوړنه کې مرسته کوي۴-کنترولونه:----دا هم مدیریتي دندو څخه ده چې دلته د هغه معیارونو په اساس چې په پلان کې ټاکل شوي دي کنټرول سرته رسیږي او ددندو تحلیل او اجراتو کنټرول لپاره چې تر څو مؤثر کیفیت رامنځ ته شي دمختلف تخنیکونو څخه استفاده کیږي یا هم کنترول دپلان دوامداره څارنه دکنټرول په معنا ده ۲- عملیاتي وظایف: په لاندې برخو کې شاملې دي ۱-دپرسونل اماده کول۲-پرمختګ ورکول۳-تشویقونه۴-ساتنه دکارمندانو۵-ثبت یا ریکارډساتل ۶-دپرسونل پلان جوړونه او د هغوی ارزونه. دپرسونل اماده کول : دادعملیاتي وظایفو لومړۍ دنده ده چې مناسب کارمندان په مناسب شمیر چې اداره ورته داهدافو په لاسته راوړلو کې ضرورت لري ولرو.۲-پرمختګ ورکول: داعملیاتي وظایفو څخه شمیرل کیږي چې لاندې څلورفعالیتونه په بر کې نیسي کارمند ته پرمختګ ورکول: دلته دکارمند مهارتونو ته پرمختګ ورکول کیږي. لکه ادراکي تخنیکي ارتباطې اونور۲مدیریت ته پرمختګ ورکول: دلته د ادراکي توانایې لاښه کول دي او دهغې د ارزښت لوړول دي او پراختیا ورکول دي او کارمند تعلیمي کچې لوړول دي ادارې ته پرمختګ ورکول او دلته په پلان کې جوړونه او تنظیمونه کې نوې پرمختګونه رامنځ ته کول دي او په هغې کې تغیر راوستل دي ۴-مسلک ته پرمختګ ورکول:--- دلته بلاخره اوږدمهاله لاسته راوړل دي یعني داهدافو پرمختګ رامینځ ته کیږي چې دا ټولې لاسته راوړنې د ادارې کارمندانو په وسیله ترسره کیږي ۳- تشویقونه: دکارمند تشویقونه داهم دعملیاتي وظایفو له جملې څخه ده او دلته کیدای شي کارمند دلاندې دوو لارو څخه تشویق شي ۱-مادي۲-معنوي.مادي: په معنا چې کارمند ته دژوند ښه سهولت برابرول او معنوي تشویقونه: په دي معنا چې کارمند ته په داخل داداره کې تشویق ورکول لکه د هغه رتبې لوړول معاش زیاتول او داسې نور.۴- دکارمند ساتنه :---داهم دعملیاتي دنده چې دلته دکارمندانو دکاري حالت په نظرکې نیولو او معلومولو سره دهغوی لپاره خدمات برابرول او هغوی ته ګټه ورکول ترڅو هغوی تشویق شي او اداره ترک نه کړې.۵-ثبت یا ریکارډ کول:---داهم دعملیاتي دندو څخه ده چې دلته کارمندانو په هکله ریکارډ برابریږي او دکارمندانو او کارونو په هکله یې معلومات ثبتیږي چې په ارزیابي کې مرسته کوي۶-دپرسونل پلان جوړونه او دهغوی ارزیابي : داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعملياتي دندو څخه ده چې په اداره کې سرته رسيږي.په دې کې دکارمندانو ارزيابي ترسره کيږي او دغه ارزيابي عموما دلوړې سطحې مدير په واسطه سرته رسيږي.

دبشري منابعومديريت اهميت :

1-it helps management in the preparation adoption and continuing evaluation of personal program and policies2-it supplies skilled workers through scientific selection process3-it ensures maximum benefit out of the expenditure on training and development and appreciate the human assets4-it prepares workers according to the changing needs of industry and environment5-it motivates workers and upgrades them so as to enable them to accomplish the organization goals6-through innovation and experimentation in the fields of personal ,it helps in reducing costs and helps in increasing productivity7-it contribute a lot in restoring the industrial harmony and healthy employer –employee relation8-it establishes mechanism of the administration of personnel services that are delegated to the personnel departments.

بشري منابعو مديريت خنډونه يا ننګوني۱-محيطي ننګوني ۲اداري ننګوني۳-انفرادي ننګوني نوټ په ځينو کتابونو کې دغه خنډونه يا ننګوني دوه ډوله هم راغلي(راتلی) شي چې عبارت ده ۱-خارجي ۲-داخلي ۱-محيطي ننګونه : داهغه ننګوني دې چې دکمپنۍ خارجي ځواکونو ته راجع کيږي چې د ادارې دکنترول نه بهردې مګر د ادارې په اجراتو باندې مستقيما مثبت يا منفي تاثير اچولای شی او په لاندې ډول دي.::ـــ----۱-نړيوال توب ۲-دکارګرانو اتحاديه ۳- دولتي قوانين ۴-اقتصـــادي حالت ياشـــرايط ۵-د ادارې موقيعت ۶- دکاري قوې نه ورته والې يا ډيورسيټي ۷- ټکنالوژي۲- د ادارې په وړاندې ننګونه :دا هغه اخطارونه دې چې په اداره کې داخل کې ورســـره مخامخ کيږي او کنټروليدونکي دي چې په لاندې ډول دي۱-ســتراتيژي۲-د اداري کلتور۲-دکاري قوې ګروپ۴-د ادارې په کاميابۍ کې مرســتندويه ونډه ۵-رقابتي حالت ۶ عدم مرکزيت۷-دکارکوونکو راکمول۸د اداري دوباره جوړښــــت۹-تکنالوژي۳-انفرادي ننګوني :---- داهم دافرادو په وړاندې د ايچ ار ايم يو چيلينج دی چې دلته بايد دوی ته توجه ورکړل شي ترڅو پرمختګ رامنځ ته شي او بلې اداري ته لاړنه شي او اداره دناکامۍ ســره مخ نه کړې نو دايو چيلينج ده چې بايد قبول شـــي. دبشـــري منابعو دمديريت مهارتونه:-- ۱-دبشري منابعو مدير بايد روښانه فکر ولري(as intellectual) چې حالت تحليل کړيcommunicate,articulate,understand۲-دبشـــري منابعو مدير بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مدرس وي۳-دبشـــري منابعو مدير بايد توپير كوونكي وي۴-بشـــري منابعو مدير بايد داجراتو توانايي ولري۵-دبشـري منابعو مدير بايد واقعي رهبر وي۶-بايد بشـردوسـت وي۷- بايد لرليد لرونكې وي. دبشري منابعو دپلان جوړونې اهميت او ضرورت:--په دې معنا چې يوه اداره کې کوم ډول خلک او په څومره تعداد په کوم ځای او په کوم وخت کې دڅان سره ولري. اهميت دبشري منابع دادی چې صحيح تعداد خلک په مناسب وخت او ځای کې ولري . دبشري منابعو دپلان جوړونې موخې ۱-دبشري منابعو څخه اعظمي استفاده ۲ – په دې باور ترلاســه کول چې بشــري منابع په مناســب ځای کې تخصــيص او ځای په ځای شــوي دي۳-ددې په وسـيله پيش بيني په بنـه ډول ترسـره کول۴-دکنترول لپاره معيارونه تعينول۵- دبشــــري منابعو دتولواړخونو دمصــــارفو کنترول۶-دتبديلۍ او ارتقا دپاليســـيو فورمول بندي کول.

دبشري منابعو پلان جوړونې مراحل:--

human resource planning: is a process by which an organization ensure that it has the right number and kinds of people at the right place right time capable of effectively and efficiently completing those tasks that will help the organization achieve its overall strategic objectives. Coleman: has defined HR planning as the process of determining manpower requirement s and the means for meeting that requirement s in order to carry out the integrated plan of the organization. Needs and importance of HR planning ? objectives of HR planning: the major objectives of human resource planning in an organization are to 1-ensure optimum use of human resource currently employed2-avoid balances in the distribution and allocation of human resources3-assess or forecast future skill requirements of the organization overall objectives4povide control measure to ensure availability of necessary resources when required 5-control the cost aspects of human resource6-formulate transfer and promotion policies.

دوه مراحل لرې چې دغه مراحل په خپل وارسره زياتو برخو ته شامل دی په لاندې ډول سره دي ۱-موجوده بشري منابع ارزول يا تحليل ۲-دبشري منابعو راتلونکې ضرورتونه پوره کول يا دهغې پيش بيني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Assessing current human resources: 1-HR planning starts with determining the current status of human resource. this is an internal analysis of the manpower available within the organization. it includes an inventory of the people and the skills available. A comprehensive job analysis is mandatory to understand the jobs and the skills required for each 2-the inventory includes a list of names of employees on the rolls, their education, training, prior employment, capabilities, and special skills. 3-this inventory is use full in determining (skills available, new opportunities, selection, training and executive development. transfers, promotion, career planning and management. 3-the human resource inventory provides crucial information for identifying current and future manpower problems.

Job Analysis: a start point for identifying manpower is to first understand what are all the jobs available in the organization and the knowledge, skills and ability of required for each. This is possible through a good job analysis. let us see what it is?

Job Analysis: job analysis defines clearly the job within the organization. the behavior needed to perform these Job is also identified. job analysis obtains information about all jobs in the organization. this information is used to develop job description, job specifications and to conduct job evaluation. these are useful to identify individuals suitable for recruitment. it also provides information about training needs of employees. it is valuable for performance appraisal, career development and compensation administration. a good job analysis provides up to date, accurate information on the tasks, duties, scope and position of employees.

Job Description: job description is a written record of the duties, responsibilities and requirements of a particular job, it is concerned with the job itself and not. With the work. It is a statement describing the job

(c) ketabton.com: The Digital Library

in such terms as its title. Location, duties, working conditions and hazards. in other words, it tells us what is to be done and how it is to be done and why. It is a standard of function, in that it defines the appropriate and authorized contents of a job

1-job identification (job title, alternative title, department, division. plant and code number of the job)2-job summary3-job duties4-relation to other jobs 5-supervison 6-working conditions (cold, heat, dust, wetness, moisture, fumes, odor, oily condition)

Job specification: the job specification indicates the minimum qualification s that the jobholder must possess to perform the job well. it identifies the knowledge, skill, and abilities needed to do the jo effectively.

A:physical characteristics , which includes health strength endurance, age-range, body size height, weight , voice, eye, hand and foot co-ordination.B:psychological characteristics or special aptitudes which include such qualities as manual dexterity mechanical aptitude , ingenuity, judgment, resourcefulness ,analytical ability and mental concentration C:personel characteristics trait of temperament such as personal appearance good and pleasing manners emotional ability , leadership, cooperativeness, initiatives and drive skill in dealing with others. D: responsibilities which include supervision of others responsibility for production, process and equipment responsibility for the safety of others responsibility for generating confidence and trust responsibility for preventing monetary loss. E-other features of a demographic nature which are age, sex education experience and language ability.

موجوده حالت داده چې مونږ باید دادرک کړو چې مونږ اوس وخت په کومه اندازه بشري منابع لرو او په کومه ساحه کې دغه بشري منابع موجودې دي او دکوم مسلک لرونکې دي یعنې دلته مونږ ته بشري منابعو ذخیره ښایې چې په کوم اندازه یا څومره مسلکي دي څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارت لرونکي دي او ځومره تعلیم یافته دي چې دلته ددې درک او تحلیل کیږي او داهم تحلیل کیږي چې وظیفه څه شــی دی او دوظیفي د ترســره کولو لپاره کوم قســم خلکو ته(مهارت لرونکې لیســانس،ماسټر،دوکتور) ضـرورت دی او دکارمندانو په اړه باید خبرې وکړو چې په وظیفه کې کوم قسم کارمندانو او نورو ته ضــرورت دی نو مونږ باید دلته د جاب انلایســیس څخه اســتفاده وکړو ددندې په تحلیل کې دوه شــیان ډیرمهم دي ۱-دوظیفي معلومول (لایحه)۲-دوظیفي ســرته رســونکي مشــخصــات معلومول.ددندو په لایحه کې دا معلومیږي چې د وظیفي عنوان څه شی ده کوم کارونه په دغه وظیفه کې سرته رسیږي مثلا د محصلانو معاونیت، دوظیفي دعنوان په معنا ده او په دې کې بیا نورکارونه سرته رسیږي لکه دپوهنتون ریس ته دمحصـلانو په اړه مشـورې ورکول دکانکوردکامیابانو لیسـتونه لیږل مربوطه پوهنځیو ته . یاهم دمحصـیلینو سـهولتونه برابرول.جاب سـپسـیفیکیشـن یا دوظیفي ترســره کونکې توانایې او نورخصــوصــیات په نظرکې نیول کیږي مثلا فزیکي،روحي،او همدارنګه دسلوک دلحاظه.۲-دراتلونکې لپاره پیشبیني کول :

Meeting future human resource

future human resource needs are determined by organization’s mission, goals and strategies. demand for employees is a result of demand for the organization’s products or services.

کله چې لومړې مرحله پای ته ورســیږي نو دوهمه مرحله دبشــري منابعو پلان جوړونه کې منځ ته راځي چې هغه هم (دراتلونکې لپاره پیش بیني ده)په دغه مرحله کې داتخمین کیږي چې مونږ بـایـد څرنګه ؟ دچـاپـه واســـطـه؟ اوچیرتـه ؟ څـه کـار وکړو. دپیش بیني لپـاره د؛ګولز،ویژن،میشن او ستراتیژیانو په نظرکې نیولو سره لاندې ۵ طریقي کارو.

۱-تاریخي مقایسهhistorical comparison

in this technique. past trends are used to project the future. trends are meaningful when organizations are exposed to stable conditions. yet. in a dynamic competitive environment past trends may not provide an accurate prediction of the future.

۲-دماهرخلکو څخه جوړه کمیټه

Experts committee: in this approach, experts familiar with employment trends estimate the organization’s future needs. these estimates are

(c) ketabton.com: The Digital Library

based on their experience and judgment of the future prospects of the organization.

۳-رابطه

Correlation: human resource requirement is observed to fluctuate I the same pattern as some other variable (for example demand).it is possible to forecast the human resource requirement by correlating it to demand

۴-ماډل جوړونه:

deciscion model: More particularly quantities ones, can be used for demand forecasting linear programming are used widely to predict human resource requirements these models consider the relationship between a number of variable.

۵-دوظيفي تحليل

Task analysis: each job is analyzed to determine tasks or duties expected of it. It clearly identifies what needs to be done on the job. this method is tedious, takes time and is costly .it useful to identify shortage of skills required within the organization.

دبشـــري منابع جلبول يا ريکروټمنټ او انتخاب: کله چې د ســـازمان ايچ ار دخپل ســـازمان دبشري منابعو دموجوده حالت او اړتيا معلومې کړي نو بيا کولای شي ايچ ارمنابعو دکموالې او زياتوالې په اړه تصميم ونيسي که چيرې په يوسازمان کې يو خالې بست رامنځ ته شي نو ريکروټمنټ له لارې کولای شو ددې بست لپاره مناسب اشخاص تشويق وپلټي او جذب کړي برعکس کـه چيرې ايچ ار پلانينـګ پـه بشـــري قوه کې مـازاد وښـــيې نو مـديربـه ددې ريکروټمنټ له لارې دهغه دکمولو لپاره هڅه وکړي. له تخنيکي لحاظه جلبول هغه پروســـه ده چې د هغې په واسطه ديوې دندې لپاره وړ اشخاص ورته وهڅول شي چې نوموړي دندې لپاره درخواست وکړي. ايډوين بي پليفو له نظره جلبول هغه پروسه ده چې دهغې په واسطه اشخاص ديوې دندې دترلاسه کولو لپاره تشويق او اګاه کړی يعنې له تيوريکې له نظره خلک ديته هڅول چې ددي پوسـت لپاره داخلي وکړې يا په سـاده الفاظو داسـتخدام لپاره کواليفيډ يا وړ نوماندانو دموندلو او جذبولو پروســـه ده پدې برخه کې ديوې دندې دخلکو پلټنه ترســـره کيږي چې له دغه نوماندانو څخه داسـتخدام لپاره انتخاب ترسـره کيږي او ځينې ممکن چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددندې دغوښتنو سره برابر نه وي رد شي . دجلبولو اهداف:۱-دپوه او وړ نوماندانو جذبول: له دې څخه هدف دادی چې داسې اشخاص چې مربوطه بست سره مطابقت ولري پيداکول ترڅو وهڅيږي ددندې لپاره درخواست وکړي۲-هغه نوماندان چه دې بست سره برابر نه وي دهغوي ردول. دريکروټمنټ لپاره منابع په دوه ډوله دي۱-داخلي ۲-خارجي.داخلي منابعو په طريقه کې دسازمان له داخل څخه خپل پخواني کارمند ته ترفيع ورکوي او په وړ بست يې ګمارې چې په نتيجه کې دکارکوونکو مورال هم لوړيږي داطريقه دمنځنۍ سطحې او لوړې سطحې منيجرانو لپاره ډيره مؤثره ده. ددې طريقې نيمګرتيا:لکه سازمان ممکن دشخص کيفيت ډيرپه پام کې ونه نيسي او يو شخص ته په داخل کې پرمختګ ورکړې . دداخلي ريکروټمنټ ډيرې مهمې او عمده سرچينې په لاندې ډول دي۱-په داخل کې پرمختګ ورکول۲-دنوي پوست رامنځ ته کول۳-دکارمندانو رجوع کول employee referrals اداري ته. ګټې يې ۱-لږ مصرف۲-سازمان دداخلي خلکو په اړه او خلک دسازمان په اړه ښه معلومات لري۳- -داخلي کارمندانوته دپرمختګ په واسطه هغوی تشويقيږي چه په راتلونکې کې ډير ښه کارونه وکړي۴-دسازمان وفاداري خپل کارګرو ته او دکارګرو وفاداري خپل سازمان ته زياتيږي-.تاوانونه : ۱- زړه پديده دکارونو د کولو۲-تنګ نظري رامنځ ته کوي (هغه خلک چې فروموټ شوي نه وی) ۳-دکانديد اوسنی کارکيدای شي مؤثر يا اغيزمن شي (ځکه هغه ددې نوي بست کې دځّان راوستلو لپاره خواري کوي)۴-په دې کې سياست(سياست مداران) غټ رول لوبوي ۵-دروحيې دلاسه ورکولو مشکل هغه خلک چې نه دي فروموټ شوي۶-دنوي استعداد لرونکو خلکو دنه مقررولو له امله چانس له لاسه ورکول ځکه هغوی نوو مفکورو سره يوې اداري ته راځي او غواړي چې په اداره يا ادارو کې دوظايفو او کارونو دانجامولو په وخت کې دنويو طريقو څخه استفاده وکړي. ۲-خارجي منابع:له هغو منابعو څخه عبارت دي چه دسازمان پورې اړه نلري . پدې طريقه کې دسازمان څخه بيرون وړاشخاص استخدام پروسې ته راوستل کيږي بهرني محيط څخه ريکروټمنټ ځينې مهمې طريقې په لاندې ډول دي۱-مستقيم جلبولو طريقه۲-پخوانيو سي وي ګانو ته کتنه۳-درسنيو له لارې اعلانات۴-کارګرې اتحادي۵-دمنجمنټ مرسته کوونکي۶-دتعليمې ادارو څخه جلبول۷-انټرن شيپ: هغه طريقې څخه عبارت دی چې زده کوونکي ديوې موقتي دندې لپاره يوې اداري ته معرفي کيږي۸-سپارښتنه۹-دکارګرو تړون. دخارجي استخدام ګټې:دخارجي استخدام په نتيجه کې نوي مهارت لرونکې او نوي تجربه لرونکې د اداري لپاره ترلاسه کيږي۲-کافي تجربه لرونکې شخص د اداري لپاره استخداميږي يا جلبيږي۳-compliance with reservation policy become easy ريزرويشن دپاليسۍ اسانتيا۴-scope for resentment ,jealousies and heartburn are avoided.دخارجي ريکروټ منټ نواقص۱- په دي کې دسازمان داخلي افرادو ته توجه نه کيږی نو دداخلي خلکو عدم تشويق سبب ګرځي۲-دخارجي استخدام پروسه پرمصرفه پروسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده۳-دلته کیدای شـي صـحیح کې غلط یاغلط کې صـحیح راشـي)۴-دنویو مامورینو د اداري سره(قوانیو،ماحول، خلکو،وسایلو...)برابرښت یا اشنایي ډیر وخت غواړي.دریکروټ منټ په وړاندې چیلینجونه۱-حداقلیت اسـتخدام۲-دټولو خلکو لپاره داسـتخدام مسـاویانه شـرایط۳-داستخدام دصحیح طریقې څخه استفاده۴-دصحیح کاندید انتخابول.

Definition of selection: to select means to choose selection is a part of the recruitment function. it is the process of choosing people by obtaining and assessing information about the applicants (age, qualification, experience, and qualities) with a view of matching these with the job requirements and picking up the most suitable candidates. the choices are made by elimination of the unsuitable at successive stages of the selection process.

Purpose of selection

1-to pick up the most suitable person who would match the requirements of the job and the organization 2-a secondary objective in selection could be to choose the best person available.

Criteria of selection

1-selection decisions are usually based on how an applicant is rated (rather, predicted) in terms of the likelihood of success on the job2-job analysis and job description provides the basis for determining relevant criteria3-frequently educational qualifications, technical skills and achievements4-integrity loyalty, initiative/drive. Resourcefulness and intelligence/mental alertness.

Selection process: the selection process covers the period from the job specification and initial contact with the applicant to his final acceptance or rejection.

Key steps in selection process: 1-completion of application form2-initial screeining3-employment test A-written tests B-performance stimulation tests C-work sampling D-assessment centers4-comprehensive

(c) ketabton.com: The Digital Library

interview5-background investigation 6-physical examination7-final job offer.

Socialization: it is a process of adaption. The socialization process1-prearrival 2-encounter3-metamorphos: positive outcomes, productivity, commitment, loyalty, low turnover.

Training: Definition of training: Edwin B. Filippo: training is the act of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job training involves changing knowledge. Skills and attitudes it also involves changing social skills to suit organizational needs training is confined to operatives.

Objectives of training: the primary objective of training is 1-to prepare employees –both new and old, for promotions to positions which require added skill and knowledge2-to bridge the gap between existing performance ability and desired performance.

Need and Importance of traning1-increasing productivity 2-improving quality3-helping a company fulfill its future personnel needs4-improving organizational climate5-improving health and safety 6-obsolescence prevention 7-personel growth

Training methods1-on-the-job training2-off-the-job training. On the job training: this is perhaps one of the most popular methods of training. the employee observes other at their job the employee then learns by doing the job. Two popular on the job training techniques are: 1-apprenticeship programs2-job instruction training.

On the job training 1-apprenticeship programs: learning of skilled trades is facilitated through apprenticeship training the apprenticeship period usually extends to a year. For more complex trades the periods may have extended longer the apprentices are usually paid a stipend which is much lower than the pay of a regular employee at the end of the

(c) ketabton.com: The Digital Library

apprenticeship they may be absorbed into a regular post during the period of apprenticeship. The apprentice trains under the guidance of a superior.

On the job training: job instruction training: this is a systematic on the job training developed during the world war2nd. It facilitated training of operatives by their supervisor. it consists of four steps they are 1-familiarizing the trainee about the job this reduces anxiety about uncertainties2-giving key information about the job and clear instruction about doing it 3-prcatice sessions to ensure that the trainee has understood the job.4-working on the actual job. In case there is a problem a pre-designed superior helps out. This method is found to improve productivity and reduce risk of rejects. it also improves the quality of the output. Even today. It is used in the manufacturing organization as an effective method to train workers.

Off-the-job training: in this method, the training is done always from the workplace. there are a number of techniques used in this method of training. while some are very easy and use simple equipment some other are complex and require sophisticated equipment. Four popular off-the-job training techniques are 1-lecutre 2-films3simulation.case exercise, experiential learning, vestibule training, complex computer modeling

Process of designing a training program

Process of designing a training program: training programs are costly propositions. they are time and energy consuming too. Hence the training program s should be framed with great care and caution. the following steps should be take while developing a training program these steps usually involve a considerable amount of dialogues between personnel department professional and other supervisors and managers. 1-determining the need and priority for training. Mc.Guhee and Thayer have recommended the following three-steps approach in

(c) ketabton.com: The Digital Library

order to determine training need A-organizational Analysis-B-man analysis-c-operational analysis

Process of designing a training programs: 2translating needs into objectives and establishing training goals and objective: once the training needs have determined, the next important step is to translate the skills needed into specific training objectives or desired outcomes of training objectives. these training objectives or goals are then used to determine the specific courses that will be offered. training objectives should include such matters as specific skills to be taught, the number of people to be trained and from which units, and the period within which such training should take place.3-selecting trainees: selecting individuals or groups for training is A very complex decision for the firm and the individuals chosen. form the firm’s perspective. Providing the right training to the right people can help to create and maintain a well-trained and stable work force.4-making the curriculum and choosing training methods after-deeming training objectives and translating into specific course areas, the trainees are identified and evaluated management will be in in a position to decide the overall curriculum I.E. the arrangement of courses to be offered. the curriculum is a sort of grand plan of what training is to be presented and with what frequency. however, apart which must be added to this grand plan is the matter of training method will the training be on the job. Off the job, prior to employment, or prior to a formal assignment? will it be done by lecture computer assisted, or carried out by some other method? will it be long-term or short-term? 5-preparation of training budget6-selecting trainers and providing training to trainers7-using selected training technique8-evaluation system of training program1-determining whether a program meets its objectives or goals 2-identify strengths and weakness in the training process 3-caculate the cost-benefit ration of a program4-

(c) ketabton.com: The Digital Library

determine who benefited the most from a program and why 5-establish a data base for further decision about the program.

Development:

Management or executive development is an educational process utilizing a systematic and organized procedure by which managerial learn conceptual and theoretical knowledge for general purposes.

Training and development compared

No	Point of distinction	Training	Development
1	Contents	Technical and mechanical operation	Conceptual and philosophical concepts
2	Participants	Non managerial personnel	Managerial personnel
3	Time period	Short one short affair	Long-term continuous process
4	Purpose	Specific –job related skill	Total personality
5	Initiative	From management – external motivation	From individual himself-internal motivation
6	Nature of the process	Reactive process to meet current need	Proactive process to meet future needs

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

(c) ketabton.com: The Digital Library

Performance evaluation, progress rating, merit evaluation

According to yorder

Performance appraisal refers to all formal procedure used in working organization to evaluate contributions and potential members

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

Various name of PE: performance evaluation, progress rating merit rating, merit evaluation

According to Yorder

Performance appraisal refers to all formal procedures used in working organization to evaluate contributions and potential of group members.

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Nature of performance appraisal

1-it is a process of evaluating the performance of employees 2-it is the systematic examination of an employee’s strength and weakness in terms of the job requirement3-it is an ongoing or continuous process wherein the appraisal is done periodically according to a definite plan4-criteria 1-knowledge of work2-ability to do the work3-qulaity and quantity of output4-relations with superior’s peers and junior 5-personneel qualities like dependability adaptability, initiative, leadership, etc.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Objective of performance appraisal

1-to provide a record of each employee’s performance for the purpose of determining wages and incentive pay. 2-to identify the employees who have been placed on wrong jobs to transfer them to the job for which they are better suited3-to know the quality of performance of each employee and identify their strength and weakness4-to design training program for the improvement the quality of personnel 5-to facilitate the employee to know his performance level and take steps to develop himself6-to locate employees who have adequate potential for promotion and devolvement 7-to serve as the basis of personnel decisions like transfer and promotion.

Significance of performance appraisal

1-it provide data about past present, and expected performance of the employees which is helpful in taking decision on selection, training and development, increase in pay, promotion, transfers etc.

2-benefits of performance appraisal are as follows

1-it helps the supervisor to evaluate the performance of his employees systematically and periodically. it also helps s him to assign that work to individuals for which they are best suited 2-it helps in guiding and correction of employees 3-it can be used as a basis of sound personnel policy in relation transfer and promotion

4-it can be used to evaluate the effectiveness of training program5-it will prevent grievances and develop a confidence among the employees.

منطقوي (سيميز)اقتصاد

سـيمه ايز اقتصـاد: تعريف داقتصـاد دعلم يوه څانګه ده چې ديو اقتصـاد جغرافيي ساختار(بنه)ترڅېرنې لاندې نيسـي په تيره بيا په سـيمه کې صـنعتي موقيعت(industrial

(c) ketabton.com: The Digital Library

(location)،ســـيمه ايز پرمختيا،ښــــاريتوب، مهاجرتونه(migration)اودځمکې څخه ګټه اخيستنه. سيمه (region)څه ته وايي؟

دځمکې يا اوبو يوه متوسطه پيمانه ساحه ده چې دفزيکي ، انساني، او وظيفوي مشخصـاتو پربنياد سره بيليږي. فزيکي مشخصات : په دغه مشخصـاتو کې ځنګلونه ،سطحې(ځمکې)، منرالي سرچينې او اقليمي فکتورونه ګډون لري. انساني مشخصات: په دغه مشخصـاتو کې تاريخې ، توريستي او مذهبي سيمې ګډون لري. وظيفوي مشخصات: په دغه مشخصـاتو کې دکاروبار جريانات ، ميډيا ، او داسې نورفکتورونه ګډون لري.ولې سيمه ايز اقتصاد مطالعه کيږي؟ لکه څرنګه چې پوهيږو هره سيمه بيلابيلې ځانګړنې لري پس دهرې سيمې اقتصادي او سيمه ايز مشـکلات هم سره توپيرلري پس نو سيمه ايز اقتصـاد ته اړتيا ليدل کيږي ترڅو چې دنوموړي علم څخه په ګټه اخيســـتنې ســـره دهرې منطقي لپاره پلان جوړ او داســـې نوراړين کړنې ترسـره شـي. بيلابيلې برخې چې منطقوي اقتصـاد پوهان په کې څيړنه کوي ۱-دصـنعتي موقيعت مشخصـات (په ملي او منطقوي کچه)۲-دتصـديو دورود او دوتلو سيمه ايز اقتصـادي تاثيرات۳-دکورني مهاجرتونو مشخصـات او دځمکې څخه په ګټه اخيسـتنه کې تغيرات۴-سيمه ايز تخصص۵-داقتصادي او ټولنيز تغيراتو محيطي تاثيرات ۶-داقتصادي او اجتماعي شـرايطو جغرافيايي اتحاديې. دلازيات وضـاحت لپاره مونږ کولای شـو چې سـيميز اقتصاد محتويات په دريو اساسي پوښتنو کې خلص کړو.

What(څه): څه راجع کيږي ټولو اقتصــــادي فعاليتونو ته يعني نه يواځې په تصــــديو ، فابريکو، او کانونو کې توليدي ظرفيتونو تاسيسات بلکې دسوداګريزو ، کورنيو، خصوصي او عمومي اداراتو کې هم تاسيسات په برکې نيسي.

Where(چيرته): چيرته داقتصــــادي فعاليتونو موقيعت په برکې نيســـي او په دې برخه کې دفضايي ځايونو(بيلګو) دنږديوالي ، متمرکزيت، انحراف، ورته والي او توپير پوښتنې ګډون لري.

Why(ولې)ولې کې په پورتنيو مسايلو کې داقتصاد پوهانو تيوريګاني او تحليل شامل دی.

دسـيمه ايز اقتصــادي انضـمام مفهوم او پيژندنه : دتعريف نه شـتون سـتونزه نه ده (مګر متناقص تعريفونه) سـيمه ايز اقتصــادي انضــمام : په يو جغرافيايي سـيمه کې ديوګروپ هيوادونو ترمينځ تړون چې موخه يي داجناسو او خدماتو او توليدي عواملو انتقال په لاره کې دتعرفوي خنډونو راکمول او په پای کې دهغوی له منځه وړل وي. هغو ترتيباتو چې دهغې په ترڅ کې ديوې سيمې هيوادونه هوکړه کوي ترڅو خپله سوداګري،مالي او يا پولي پاليسي سـره همغږې کړي. پراخه مفهوم : دموقيعت په اســاس په يوه معلومه جغرافيوي سـيمه کې ددولتونو داتحاديي څخه عبارت دي چې موخه يي دغړو هيوادونو خونديتوب او ترقي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې يوه اتحاديه چې مناسبات يې ديو تړون په اساس تنظيم شوي وي.دسيمه ايز اقتصادي انضمام مفهوم اوپيژندنه: دانضمام موخې كيداى شي داقتصادي څخه نيولې ترسياسي پورې وي خو په وروستيو كې دغه موضوع دسياسي اقتصاد په چوكاټ كې داخله شوي كوم ځاى كې چې سوداگريزې موخې دلوړو سوشيوپوليتيكې اهدافو دلاسته راوړلو لپاره يوه وسيله گڼل كيږي .ملي انضمام (ديوهيواد دولايتونو ترمنځ)نړيوال انضمام(دنړۍ دټولو هيوادونو ترمنځ) سيمه ايز انضمام (دڅو هيوادونو ترمنځ) سكتوري انضمام(ددوه يا څو هيوادونو دځانگړو سكتورونو لكه بريښنا، ترانسپورت ، مخابرات، معادن، اوداسې نوروترمنځ) لكه اروپايي اتحاديه (EU)(NAFTA)دشمالي امريكا دازاد تجارت تړون(APEC) داسيافاثيفيك داقتصادي همكارۍ سازمان او داسې نور.

اقتصادي انضمام په ۵ ډوله ويشل شوی دی ۱-دازاد تجارت سيمه (ساحه)۲-گمركي اتحاديه ۳-گډ بازار۴-اقتصادي اتحاديه۵-سياسي اتحاديه.

5 types of economic integration

1- Free trade area
2- Customs union
3- Common market
4- Economic union
5- Political union

Regional economic integration

1- Free trade area

All barriers to the trade of goods and services among members are removed each member country can determine its own trade policies with regard to non-member countries

Example: EFTA (European Free Trade Association) NAFTA (North American Free Trade Agreement) Include USA, Canada and Mexico

2-customs union: Eliminate trade barriers between members adopts a common external trade policy: Example: Andean community. Includes Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela establishes free trade among member countries and

(c) ketabton.com: The Digital Library

imposes a common external tariff (5%20%) on products imported from outside.

3-common market: has no barriers to trade between members has common external trade has common external trade policy allows factors of production to move freely among members. Example: MERCOSUR include Argentina, brazil, Paraguay and Uruguay aim to eventually establish itself as a common market. =custom union + free movement of labor and capital.

Economic union: allows free flow of products and factors of production between members-has common external trade policy2-has common currency-harmonization of member's tax rates-has common fiscal and monetary policy-example: European union consists of 27 European countries. However, not all members adopted the Euro (currency of the EU) and difference in tax rates across countries still remains.

5: political union: the move towards economic raises the issue of political union coordinates the economic, social and foreign policy of the member states EU is on the road towards at least partial political union. Example European Parliament is elected by citizens of the EU countries.

1-economic case for integration

۱-اقتصادي انضمام په غړو هیوادونو کې ودې ته لاره هواروي .

۲-اقتصادي انضمام دمستقیمي خارجي پانګې اچونې دزیاتوالي سبب ګرځي.تخصیص countries specialize achieves additional gains from free trade beyond the international agreements such as WTO.

2. political case for integration: economic interdependence () creates incentives for political cooperation--- reduces potential for violent confrontation(جنګ)Example: after world war 2nd, the European nation-states were no longer large enough to hold their own in world markets

(c) ketabton.com: The Digital Library

and world politics a united Europe was needed to deal with the United States and the politically alien Soviet Union the European community (EC) was established (the forerunner of the EU)

داقتصاد په مخ کې موانعImpediments to integration

Integration is hard to achieve and sustain for 2 reasons:

1 nation may benefit but groups within countries may be hurt example: under NAFTA, Canadian and US firms moved production to Mexico

2 potential loss of sovereigntyحاکمیتand control over domestic issues Example; Great Britain remained using its British currency instead of the Euro.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه. داقتصادي انضمام دموجوديت لپاره درې مهم شرطونه وړاندې شوي چې عبارت دي له : ۱-دکارويش(division of work)۲-خوځښت(Mobility)۳-عدم تبعيض(Non discrimination)

دسيمه ايز انضمام پروسه : په بريالی توګه دانضمام دپروسې دعملي کيدو لپاره بايد لاندې عمده ټکي په نظر کې ونيول شي. ۱-دروښانه ګډو اهدافو ټاکل۲-ګام په ګام پرمخ تلل ۳-دروښانه او عملي ليږد وړخيزونو (Deliverables)معرفي کول ۴-ديوکاري چوکاټ رامنځته کول.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه

دانضمام يوه منظمه پروسه ددې ايجاب کوي چې يو لړ پرله پسې پړاوونه تعقيب شي چې په لاندې ډول دي . لمړی پړاوو: دانضمام دکچې ټاکل دانضمام دشپړو بيلابيلو کچو څخه ورسته څيړل شوی بايد يوه کچه وټاکل شي. لکه دازاد بازار تجارت سيمه ، ګډ بازار... اوداسې نور. دوهم پړاوو: دسيمه ايز انضمام لپاره دغړو هيوادونو ټاکل. دنورو معيارونو ترڅنګ دهيوادونو سايز او دعدم تجانس درجه دهيوادونو دټاکلو لپاره مهم ګڼل کيږي.دريم پړاوو دپروسې ديوځايوالي دکچې ټاکل.څلورم پړاوو: دپروسې دانعطاف پذيری دځانګړنو ټاکل . دانعطاف پذيری څخه موخه داده چې ايا دغه تړون نوي غړي مني او که نه؟

دسيمه ايز انضمام او سيمه ايزې همکاری ترمنځ توپير:سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يوشان نه دي ان داچې ددې دواړو ترمنځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي. کيدای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي ځيني هيوادونه په خپل مينځ کي دګڼ شمير مسايلو په برخه کي دهمکارۍ لپاره هوکړې ته رسيدلي وي خو پرته له دي چې يو بل ته دسوداګريزو امتيازاتو قايل شي

دسـوداګريز انضـمام چې دبازار انضـمام هم بلل کيږي دسـيمه ايز اقتصـادي انضـمام عمده

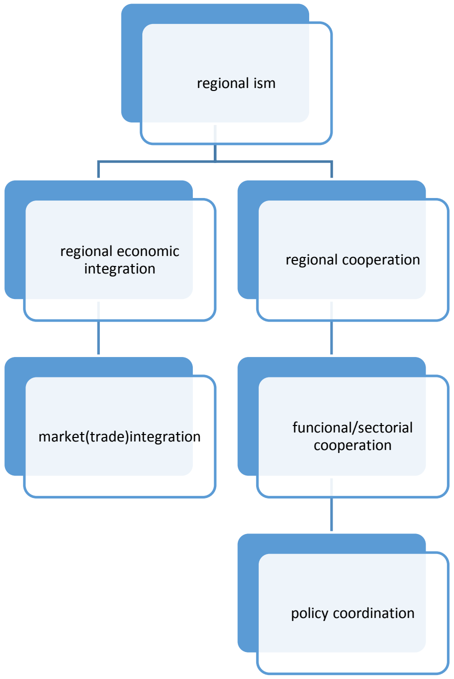

ځانګړنه ده او وظيفوي اوسـکتوري همکاري دسـيمه ايز همکارۍ ځانګړنه ده په داسـې حال کې چې دپاليسـيو همغږي کول دسـيمه ايز اقتصـادي انضـمام اوسـيمه ايزي همکارۍ ګډه ځانګړنه شميرل کيږي.

پاتي دسيمه ايز اقتصادي انضمام څخه يواځې هغه وخت کيداي شي چې دسيمې دهيوادونو ترمنځ دسوداګرۍ په اړه ځانګړي تړونونه صورت ونيسي چې لمړنۍ موخه يي دسيمې په کچه دسوداګرۍ په وړاندې دشته خنډونو لرې کول وي.

دسـيـمـه اقـتـصـادي انضـمـام عـمـده دنـدې که څه هم هرسيمه ايز انضمام دخپلو اړتياوو په بنسټ خپلې ځانګړې موخې تعقيبوي خو په عمومي توګه د Van Lange houseپه اند هرسيمه ايز انضمام بايد لږ ترلږه اته مهمې دندې ترسره کړي

۱-په سيمه کې دسوداګريزو اړيکو پياوړتيا۲-دخصوصي سکتور دېرمختيا لپاره دمناسب چاپيرپال رامنځته کول۳-داقتصادي او سيمه ايز انضمام پرمټ دزيربنايي پروګرامونو پرمختيا۴-ددولتي سکتور دادارو پرمختيا او ښه حکومت داري۵-دټولنيزي انزوا راکمول او ديوې هراړخيزې مدني ټولني رامنځته کيدل۶-دسيمې دسولې او امنيت په چاپيريال ساتني

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروګرامونو جوړول۷-په ســـیمه ایزه کچه دچاپیریال ســـاتنې پروګرامونو جوړول۸-دنړۍ دنورو سیمو سره داړیکو پیاوړي کول.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام پړاوونه

داچه ســیمه ایز انضـــمام یوه اوږده پروســـه ده نودغه پروســـه عموما پنځه یا شــپږ پړاوونه /ډولونـه طی کوي چې عبـارت دي لـه :۱-دامتیـازي تجـارت تړون preferred trade agreement۲-دازاد بازار تجارت ســیمهfree trade area۳-ګمرکي اتحادیه customs union۴-ګډ بازارcommon market۵-اقتصـــادي اتحادیهeconomic union۶-ســیاســي اتحادیهpolitical union

داقـــتصـــــــادي انضمام پړاوو	دغړو هیوادونو ترمنځ دتعرفو له منځه وړل	یوشـــان ګمرکي سیاست	دتولیـد دعواملو ازاد انتقال	یوشان اقتصادي سیاستونه
امتیازي موافقه	هو	نه	نه	نه
دازاد تــجـــارت سیمه	هو	نه	نه	نه
ګمرکي اتحادیه	هو	هو	نه	نه
ګډ بازار	هو	هو	هو	نه
اقتصادي اتحادیه	هو	هو	هو	هو
سیاسي اتحادیه	هو	هو	هو	هو

دوام ....

که څه هم ددغه پړاوونو ردیف بندي په همدې ډول ســـره چې پورته ورڅخه یادونه شـــوي لازمي نه ده خو بیا هم تجربې ښـایي چې داقتصـــادي انضـــمام په خاطر لمړۍ باید دنظروړ هیوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو دتجارت په وړاندې خنډونه لرې شي. په داسې حال کې چې هر هیواد دنورې نړۍ څخه په وارداتو تعرفې په لړولو کې ازاد لاس ولري چې دازاد تجارت دسیمې مشخصه ده په دوهم پړاوو کې دلمړي پړاوو ترڅنګ ګمرکي سیاتونه یو شان شـي چې دګمرکي اتحادیې مشـخصـه ده چې بیادتولید دعواملو دتحریک په ازادیدو سره یو ګډ بازار او بلاخره دنورو اقتصادي پالیسیو په یو شان کیدو سره داقتصادي انضمام وروستي پړاوو چې داقتصـــادي یا ســیاســـي اتحادیې څخه عبارت دی رامنځ ته کیږي. داچې دولتونه داقتصادي انضمام په اړه په ازادانه ډول سره خبري اتري کوي او دهغه تړونونه لاسلیکوي چې دهغوی دولتونو لپاره عملي او ګټور دي او ځینې وخت دغه تړونونه دپورته یادشـــوو پړاوونو څخه دهیڅ پړاوو په چوکاټ کې په پوره ډول ســره نه راځي چې دایو ډول تشــکال رامنځ ته کوي. دبیلګې په توګه کاناډا،متحده ایالات او مکسیکو دازاد تجارت دسیمې غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي خو NAFTAځيني داســـي اصـــول هم لرى چې دهغې له مخې دنوموړو هيوادونو ترمنځ دپانګې او کارګرو انتقال په قسمي ډول سره ازاد دی چې داد ګډبازار يو عنصر دی.

دسيمه ايز اقتصادي انضمام اقتصادي او حقوقي اړخونه

الف: دسيمه ايز اقتصادي اړخونه

دسيمه ايز انضمام اغيزېeffects of regional integration

کله چې په يو ټاکلي ســـيمه کې څو هيوادونه ســـره يوځای کيږي او يو ســـوداګريز بلاک جوړوي نوبې له شـکه دغه تړون دغړو هيوادونو پراقتصـاد اوسـوداګرۍ باندې په ځانګړي ډول او دنړۍ په کچه په عام ډول يو لړ مثبت او منفي اغيزې واردوي ددغه اغيزو دڅيړلو په منظور عموما ګډ بازار(common market)داقتصاد پوهانو لخوا دسيمه ايز انضمام په اســـتازيتوب څيړل کيږي دســـيمه ايز انضـــمام اغيزې بيا په دوه برخو ويشـــل کيږي چې داقتصادي او غير اقتصادي اغيزو څخه عبارت دي.

سيمه ايز سازمانونه

په دې ځـای کې دســـيميزو ســـازمـانو څخـه بحث کيږي لکـه داروپـا اتحـاديـه ،نـافتـا ، سارک،شانګهای او داسې نور.

تـهيه او تدارکات

تهيه او تدارک څه شـی ده؟تهيه او تدارک يوه پروسـه ده چې په مرسـته يې سـازمانونه داړتيا وړ مواد په درست کيفيت اودرست کميت سره ددرست عرضه کوونکي څخه په درست نرخ او په درســت وخت کې تهيه کوي او ترڅنګ يي دتهيې او تدارک پروســه دموادو دعرضــه کوونکو مديريت کوي، اودســازمان (کمپنۍ) دســتراتيژۍ دعملي کيدو لپاره کارکوي. تهيه او تدارک دکاروبار دمديريت يوه دنده ده چې ديو ســـازمان داړتيا وړمنابع(چې اوس يا په اينده کې ورته ضـــرورت لري)په ګوته کوي درانيولو مدارک ورته پيداکوي، لاســـرســـی ورته پيداکوي او هم يي ددې منابعو مديريت کوي ترڅو دسازمان ستراتيژيکي موخې ترلاسه شي.

دخريدارۍ (پير) او تدارک توپير purchasing and procurement

Purchasing پيرودنه

Acquiring goods/services to satisfy organizational needs.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Its role is to buy goods/services at best price, and to ensure consistent and reliable flow of goods (from market to organization)

Procurementتدارک

Is identifying right needs, conducting purchasing, and managing suppliers. Procurement is an umbrella term which covers purchasing. the process of procurement is also broader than purchasing. it includes few activities prior to and few activities after actual purchasing. purchasing is more like a making a transaction, whereas procurement deals with creating and maintain fruitful long-term relationship with suitable suppliers.

دسازمان دپیرودنې په پروسه کې برخه اخیستونکي –دپیرودنې مرکز

Participants in the organizational buying process –the buying center

په ننې پرمختللي تکنالوژیکي اداره کې دپیرودنې پروسه پیچلې شوي ده.په دې اساس دیوې ادارې یا سازمان دپیرودنې په پروسه کې مختلف اړخونه برخه اخلي چې په لاندې ډول ویشل کیږي

۱-ابتداکوونکیinitiator

دیوې ادارې په هره سطحه کې کیدای شي یو پرابلم درک کړي او یا یو فرصت ووینې چې ددواړو نقطو څخه په استفاده دپیرودنې ابتدا کوونکي بلل کیدای شي.

۲-استفاده کوونکي users

په اداره کې دیو جنس څخه استفاده کوونکي دهغه جنس داخستلو په پیرودنه کې هم برخه اخیستلای شی او هم پرې اثر کوي .

۳-اغیز کوونکيinfluencer

دمعلومات لرونکي یا دمتبادلو اجناسو ارزیابې کوونکي،لکه دپیلوټ یا الوتنې انجینران چې دانجن په انتخاب کې ونډه اخلي .

۴-دمعلوماتو کنترولوونکي Gatekeepers

Control the flow of information to other people involved in purchasing process.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-پیرودونکي Buyers

The person who actually place the order

۶-پریکړه کوونکیDecider

Person with final authority

۷-کنترولونکیcontroller

The person who determine the budget.

دتهیه اوتدارک رول the role of procurement

Purchasing as a factor in profitability is very critical because:

1- Bought-out items form a high proportion of total expenditure
2- Short-run prices fluctuate
3- Markets for the finished products are highly competitive.

تهیه اوتدارک دسازمان دګټورتیا(دګټې دزیاتوالي)له پلوه ډیر اهمیت لري ځکه چې :

۱-دمواد خریداري دکمپنیو دمصـــــارفو لویه برخه جوړوي۲-دموادو نرخونه بدلون کوي۳-دتولید شــوي محصـــولاتو لپاره بازارډیررقابتي دی. دتدارک اهداف: دتولونه لومړی هدف دتدارک چې ترلاســـه کړي صــحیح کیفیت والا مواد په صــحیح وخت او په صــحیح کمیت دصحیح منبع (تولیدونکې نه)په صحیح قیمت دی اویا ورته پنځه صحیح ویلای شی.

صحیح کیفیتright quality

صحیح کمیتright quantity

صحیح وختright time

صحیح قیمتright price

صحیح منبعright source(supplier)

نوراهدافadditional objectives

دســـازمان داړتیا په نظر کې نیولو ســـره دموادو جریان to supply the organization with a flow of materials and services to meet its needs

(c) ketabton.com: The Digital Library

To ensure continuity of supply by maintaining effective relationship with existing sources and by developing other source of supply, to buy پهefficiently and wisely, obtaining the best value for every Afghani spent مؤثره توګه خریداري ، دهرې مصرف شوې افغانۍ غوره ارزښت په لاس راوړل.

to select the best supplier in the په مارکیټ کې دغوره عرضــه کوونکي انتخابول market

دمعاصر خرڅلاو ځانګړتیاوي

Characteristics of modern selling

دخرڅلاو دپروسي پړاونه

۱-دمشتري پیداکول دمشتري دپیداکولو تخنیکونهprospecting for customer

۲-داړیکو جوړول دپیچیده یا ګران بیه خرڅلاو په صـورت کې پالیسي جوړونه opening the relations۳-دمشتري تاکل ۱-ایا مشتري زما تولیداتو یا خدماتو ته اړتیا لري۲-ایامونږ غوښــتنو ته ځواب ویلای شــو؟۳-ایادګتي وړخرڅلاو دی؟qualifying the prospect۴- دخرڅلاو پیغـام وړانـدې کولpresenting the sale message۵-دخرڅلاوترســـره کول closing the sale : closing the sale refers to obtaining a final agreement

(c) ketabton.com: The Digital Library

serving the account: how with B2B.2-how ۶-دمشتري خدمت کول to purchase with B2C?

the procurement process دتهيې او تدارک پروسه

1- Understand need and develop a high level specification
2- Market/commodity and options (including make or buy assessment)
3- Develop strategy/plan
4- Develop documentation, PPQ/detailed specification
5- Supplier selection to participate in ITT/RFQ/negotiation
6- Issue ITT/RFQ
7- Bid/tender evaluation and validation
8- Contract award and implementation
9- Contract performance review and continuous improvement
10- Asset management and lesson learnt.

بررسي او کنټرول

کنټرول: دترسره شوو فعاليتونو مقايسه دپلان شوو فعاليتونو سره عبارت دکنترول څخه ده مثال تخمين شـوي فعاليتونه په يوکال کې هدف۵۰٪----۵۰٪بوديجه مګر حقيقي فعاليتونه په يو کال کې هدف۴۰٪۵۰٪۶۰٪بوديجه ۱۰٪منفي خلا په دې معنا چې دلته بايد منفي بدله ورکړل شـی×کړنې درستې نه دي×هدف لوړ ټاکل شـوی دی ريويو بايد ترسـره شـي يعنې هدف بايد ټيټ ټاکل شوی وه.اوکه ټيټ ټاکل شوی وي ريويو بايد ترسره شي يعنې هدف بايد لوړشـي. بررسي دخلاو کتل او دهغوی اداره کول دبررسـې په نوم يادېږي. دکنترول ډولونه ۱-نظر ځای يا موقيعت ته کنټرول دبازار کنترول عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په خارج کې ترســـره کيږي چې اداره يې دقيمتونو دميکانيزم کتو په موخه ترســـره کوي۲-بروکراتيک يا اداري کنترول: عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په داخل کې ترســره کيږي چې اداره يې دکارکوونکو د صـــلاحيت او مســـوليت ته کتو موخه په يې ترســـره کوي.۳-طايفوي کنترول :عبارت له هغه کنترول څخه ده چې د ادارې په داخل کې ترســره کيږي ،اداره يې دکارمندانو دسـلوک او رويې او دلچسـپی په موخه ترسـره کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیریت : دمنابعو څخه په مؤثره توګه استفاده ترڅو د اداري اهداف په مثمره توګه ترلاسه شي. نظر کړنو ته کنترول :۱-ابتدايي کنټرول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت دشروع نه مخکې ترسره کیږي او په دې خاطر ترسره کیږي چې دغلطیو مخنیوی وشي۲-جرياني کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت په جریان کې ترسره کیږي او پدي خاطر ترسره کیږي چې دموجوده غلطۍ مخنیوی وشي تر څو غلطي پراخوالی ونه مومي۳-وروستنی کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت په اخر کې ترسره کیږي او په دې خاطر داډول کنترول ترسره کیږي چې ایا هدف دپلان مطابق ترلاسه شوی او که نه ٪۵۰---چې هدف په درې حالتونو کې ترلاسه کیږي۱-خراب ډول۴۰٪۲-عادي ډول۵۰٪۳-ښه ډول٪۶۰.بررسي دمالي حسابونو امتحانول دبررسۍ په نامه یادیږي. ولې تفتیش ترسره کووجواب: مالي حسابونو په هکله دنظرورکولو کولو په خاطر ترسره کیږي چې دمحاسبې اصولو مطابق دي او که نه . دنظریاتو ورکولو کول لاندې ډولونه لري۱-غیرمعتبر (unqualified) نظر۲-معتبر(qualified) نظر۳-رد(disclaimer)نظر۴-مخالف(adverse)نظر. مالي حسابونه د(gaap) په اساس جوړیږي چې عمومي قبول شوي دمحاسبې اصول ورته وایي .۱-غیرمعتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ نه لیدل کیږي۲-معتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ لیدل کیږي(ګیفgaap) نو په اساس یې داډول نظر ورکولو کیږي۳-ردشوی نظر: په دې کې د تفتیش څخه وروسته نظر نه ورکولو کیږي ۴-مخالف نظر:په دې کې دتفتیش څخه وروسته غلطي زیاتې موجودې وي داسې نظر ورکولو کیږي۲-کله(when) تفتیش کله ترسره کیږي.تفتیش دداخلي مدیریت داجرا څخه وروسته دمالي حسابونو دتحلیل په خاطر ترسره کیږي۳-څوک(Who) تفتیش کوونکی باید څوک وي: عبارت دهغه شخص څخه دی چې دنظر په ورکولو کولو کې ازاد وي۴-چیرته(Where) : چیرته خپل نظر ورکولو کوی شي.دتفتیش په راپور کې باید خپل نظر ورکولو شي . د(ګیسGAAS) په اساس ترسره کیږي(جنرال اکسیفټید اکونټینګ سټنډرډس) ورته وائې او درې برخې لري ۱-عمومي معیار(genral standard).(TIP)۱-ټریننګ او سوپرویژن۲-ازادي۳-مسلکي وي۲-ساحوي معیار (field standard) .(PIC)۱-پلان مطابق باید لاړ شي(planing)۲-داخلي کنترول۳-کافي اندازه ثبوت (coroborative) ایوډینسevidence.۳-دراپور جوړوني معیار۱-دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق ۲-ثبات یعنې په ترتیب سره باید لاړشي ۳-واضحه وي دمقابل جانب راپور باید دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق وي۴- ګیس زمونږ راپور باید دګیس مطابق وي یا express opinion. تفتیش دازاد شخص لخوا دمالي حسابونو تحلیل یا کتل یا امتحانول دتفتیش په نامه یادیږي. تفتیش دمالي حسابونو کتنه یا امتحانول دتفتیش په نامه یادیږي. auditاډیټ دلاتیني کلمې audire څخه اخستل شوی چې معنا یې اورول دي. په دي معنا چې کله به یو کاروبار یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص د تفتيش ترسره کولو په غرض راغوښتلو او غلطي به يې مالک او محاسب دواړو ته اورولې. بررسي په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتيش ويل کيږي.دمالي حسابونو دوباره کتنې پروسې د صحيح والې تصدیقولو په موخه ترسره کول دتفتيش په نامه يادېږي. دکنترول څخه وروسته اډيت ترسره کيږي . په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتيش ويل کيږي ---رسمي ورته ځکه وايې چې په رسمي توګه تفتيش کوونکي اداري ته ځي او دهغوی حسابونه ګوري. (spicer and pigler)سپسر او پيګلر وايې :تفتيش ديو کاروبار مالي حسابونو او مالي سندونو کتنه او امتحانول دي. (mautz)ميوټز: دمالي حسابونو کتنه يا ارزيابي کول ددې په خاطر چې د مالي حسابونو صحيح والی معلوم کړي چې ايا صحيح دي او که نه چې هغې په اړه نظر وړاندې کوي. (the international audit comitee)د انټرنيشنال اډيټ کميټې) يې داسې تعريفوي۱- تفتيش ازاده ليدنه ده دټولو ادارو چې ګټه کوي او که نه چې د ادارې دشکل سره هم تړاو نلري۲-خپل نظر وړاندې کول دمالي حسابونو په اړه . جامع تعريف:تفتيش عبارت له هغه ازادي ليدنې څخه ده چې دټولو ادارو چې ګټه لري او که نه لري او همدارنګه د ادارې دشکل سره هم تړاو نه لري او د هغوي دمالي حسابونو په اړه نظر وړاندې کوي چې ايا غلطې لري او که نه. دمختلفو وجوهاتو له امله نظر نه وړاندې کيږي .لکه ۱- په مالي حسابونو نه پوهيدل۲-دمعلوماتو نه ورکول دمقابل جانب لخوا . تفتيش کوونکی هغه ازاد او باصلاحيته شخص دی چې په رسمي توګه يوي اداري ته ځي او دهغوي مالي حسابونه تفتيشوي.تفتيش کوونکی کيدای شي چې ۱-عامه سهامي شرکت وي۲-خصوصي سهامي شرکت وي خو په دي شرط چې دعامه سهامي شرکت نماينده ګي وکړي او همدارنګه دا بايد دري ميليون هندې روپۍ پانګونه ولري. تفتيش کوونکی بايد د(ای سي سي ایACCA) ولري يعني چارټرډ اکونټينټ وي تفتيش کوونکی بايد (Quality Controlکواليټي کنټرول) ريويو پاس کړې ياولري: دتفتيش ساحه: دکاروبارونو دپراخوالې سره پراخوالی مومې او همدارنګه دعامه تمويل په نتيجه کې هم دتفتيش ساحه پراخوالی مومي. چې تفتيش يواځې مالي حسابونه په برکې نه نيسي (association of chartered certified accountantsاسوسيشن اف چارټرد سرټيفيډ اکونټانټس) دتفتيش او تحقيق ترمنځ توپير: تفتيش په مالي علومو کې ترسره کيږي+تفتيش دمالي حسابونو حقيقت ښکاره کوي+تفتيش دمشخصې موده په جريان کې ترسره کيږي+تفتيش دکاروبار دمالکانو او همدارنګه هغه اشخاصو لخوا چې مستقيما کاروبار څخه متاثر کيږي ترسره کيږي.تحقيق : تحقيق ديو مشخص هدف لپاره ترسره کيږي+تحقيق په دوامداره توګه ترسره کيږي+تحقيق عموما دبهرني افرادو لپاره ترسره کيږي+په ټولنيزو علومو کې ترسره کيږي.دتفتيش اهميت: ۱- تفتيش دمالکانو او مديرانو ترمنځ يو تسکين دی چې دمالکانو او مديرانو ترمنّځ شخړې هواروي يعني کاروبار په غتيدو سره مالکان او هم مديران جلا کيږي چې ددوي ترمنځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـخړي رامنځ ته کيږي چې تفتيش ددوي دواړو ته تسـکين ورکوي. دتفتيش اهداف :ابتدايي اهداف ۲-دوهمې اهداف.ابتدايي اهداف: دنظر وړانـدې کول چې ايـا مـالي حســـابونـه د(GAAPګيف) داصولو مطابق دي او که نه ---دمالي حسابونه دهيواد دداخلي اصولو مطابق دي او کـه نـه ۲-دوهمي اهـداف: دغلطيو مخنيوی : تفتيش کوونکی دمختلفو ميتودونو پـه مرسـته محاسـبې ريکارډونو کې غلطي په ګوته کوي +ددرغليو په ګوته کول:تفتيش مديريت مختلفې درغلۍ په ګوته کوي +دتيروتنو مخنيوي دداخلي مؤثر چيک په واســـطه دغلطيو مخنيوی لري +ددرغليو مخنيوی : تفتيش نه په اسـتفاده ددرغليو مخنيوي وکړي.(erorيرر) غلطي عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه نه وي ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې څه غرض هم نه وي.ـــ(fraudفراډ) درغلې : عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې غرض موجود وي.دغلطيو ډولونه ۱-دحذف کولو غلطي داډول غلطي په مالي حســـابونو کې دمعاملاتو دثبت کولو په وخت کې رامنځ ته کيږي يعني(۱)دواړو مالي معاملاتو يو اړخ پاتې کيدل نو پيداکول يې اســانه کارده(۲)دواړو مالي معاملاتو اړخونه پاتې کيدل دي نو دهغې پيداکول مشـــکل کار دی.۲- دغلط ثبت کولو تيروتنه: کله چې دمحاســـبې په کتاب کې مالي معاملي دواړه او يايو اړخ غلط ثبت شي نو داوميشن omissioonغلطې په نامه ياديږي: مثال: محاسبه کول، غلط انتقال، غلط معامله ثبت کول، داموالو انتقال کې غلطي۳- دجبران کولو غلطي: کله چې يو کاروبار کې دوه يا ددوو څخه زياتې غلطې يو دبل سـره په توازن کې ترسـره شـي دجبران کولو غلطي په نامه ياديږي.مثال: په يو ځای کې مو د۳۰۰ په ځای ۲۰۰ رسـولي چې بيا په بل ټرانزکشن کې د۲۰۰ په ځای ۳۰۰ رسوي نو دجبران کولو دغلطې په نامه ياديږي.اصول په دوه ډوله دي ۱-نړيوال اصـول۲-ملي اصـول۴-داصـولو غلطي : عبارت له هغه غلطي څخه ده چې محاسـب په دي نه پوهيږي چې داټرانزکشـن څنګه ثبت کړي نوداسـي غلطۍ داصولو غلطۍ په نامه ياديږي. يعنې داصولو دنه مراعات کولو په وجه رامنځ ته کيږي .۵-دليکلو غلطې : هغه غلطي چې دمحاسـب دغوری له وچې محاسـبې په کتاب کې رامنځ ته کيږي =+دتيروتنو ځای په ټريل بيلانس کې دغلطيو په ګوته کول چې دتفتيش کوونکي دنده دغلطيو اصـــلاح کول نه بلکې دغلطيو په ګوته کول دي او دهغې په اړه نظر وړاندې کول دي.*دغلطيو په ګوته کولو په خاطر لاندې پروسـيجر ترسـره کول (۱) بيلانس شـيټ چيک کول۲- دډيبيټ او کريډيټ دبرخې ستونو سره مقايسه کول۳-داکونټ نومونه چې په امتحاني بيلانس کې ښکاري:دليجر اکونټ سره درست دي او که نه.۴-دمحاسبې داکونټونو دمجموعي بيلانس چې امتحاني بلانس ته انتقال شـــوي چيک کول چې ايا صـــحيح دي او که نه ۵-دمحاسـبې مختلفو ژونالونو څخه ليجر کتابونو ته پوسـټ شـوي تجارتي معاملاتو کتنه ده . دوکې يا ددرغلۍ ډولونه: ۱-دنقدو ناسـمه ارايه يا ښـودنه: دادرغليو پيژندل شـوی شـکل دی کوم چې عموما دســـازمان په نغده ډيپارټمنټ کې رامنځ تـه کيږي مطلب داچې د نغدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيپارټمنټ له لورې رسـيدات كم او تاديات زيات ښـايي : مثال حقيقت نه لرونكې مزدوران،ښكاره كول٢- داجناسو ناسمه ارايه : دتوكو ناسمه ښودنه څخه مراد دهغو اموالو ريكارډ كول چې اخيستل شوی نه وي دغه ډول غلطې لپاره دګدام ريكارډ چيک كول ٣- دحسابونو غلطه ښودنه: ياحسابونو كې لاسوهنه د خپلې خوښي مطابق په حسابونو كې تغيير راوستل دحسابونو غلطې ښودنې درغلې په نامه ياديږي چې دغې غلطۍ دلوړي سطحې مديرانو لخوا رامنځ ته كيږي*حقيقت څخه دګټې كم ښودل لاندې مقاصدو لپاره يې مديريت ترسره كوي١-رقابت كوونكو ته غلطو مالوماتو وركولو په خاطر ترڅو كاروبارپرمختګ وكړي٢-دماليې كمولو په موخه ٣-دكاروبارداسهامو په ټيټ قيمت اخيستلو په خاطر. له حقيقت څخه د:ګټې زيات ښودل لاندې مقاصدو لپاره ترسره كيږي.١-دلوړې ګټې ښودنې سره كيداى شي اسهام داسهام په بازار كې په لوړ قيمت وپلوري٢-له بانک څخه په اسانه دقرض اخيستلو په خاطر٣-دپانګوالو دجذب كولو په خاطر دزياتې ګټې ښودل . دتفتيش او محاسبې ترمنځ توپير:١-محاسبه دمالي حسابو نو ترتيب سره سروكارلري مګر تفتيش دمالي حسابونو دچيک كولو سره٢-محاسبه داوسنۍ او تيرې زمانې فعاليتونو سره سراوكارلري مګر تفتيش يواځې پخوانۍ تياره شوي ډيټا سره ٣-محاسبه ديو سازمان مالي حالت ښكاره كوي مګر تفتيش ديوسازمان دمالي حسابونو صحيح والی په ګوته كوي٤-محاسبه دتجارتي معاملاتو د ثبت سره پيليږي او په نهايي مالي حسابونو ختميږي مګر تفتيش دمالي حسابونو دكتنې سره پيليږي او په نظروړاندې كولو سره ختميږي ٥-محاسبه دهرې ادارې لپاره ضروري ده مګر تفتيش دهركاروبار لپاره ضروري نه ده ٦-محاسبې رپورټ ته ضرورت نه شته مګر په تفتيش كې نهايي رپورټ ته ضرورت ليدل كيږي.دتفتيش ګټې :١-دتيروتنو په ګوته كول٢-ددرغليو په ګوته كول ٣-دضعيفو نقاطو اصلاح كول٤-دماليې وركړه كې اسانتيا يعني دمالي حسابونو دوباره كتنې ته ضرورت نشته ده٥-داخلي كنترول كې بهتروالی٦-داسهامو خاوندانو ته دحقوقو څخه ساتنه ٧-دقرضونو وركوونكو له حقوقو څخه ساتنه. دتفتيش ډولونه:خارجي تفتيش عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دقانون له مخې يوه اداره خپل مالي حسابونه او نورتفتيش ترسره كړي چې داتفتيش ديوې خارجي ادارې دتفتيش كوونكي په واسطه ترسره كيږي٢-داخلي تفتيش:عبارت دهغه تفتيش څخه ده چې د ادارې دداخلي شخص په واسطه دخپل مالي حسابونو تفتيش ترسره كوي ٣-جاري تفتيش : عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې تفتيش كوونكی ديوې ادارې مالي حسابونه په دوامداره توګه تفتيش كوي .دجاري تفتيش ګټې:١-تفتيش لپاره دكاروبار اسناد هروخت تياروي٢-دكم وخت په خاطر دوامداره تفتيش ترسره كيدل٣-دكاروبار داخلي كنترول كې ښه والی راځي٤-د ادارې مالكانو لپاره هروخت مالي تفتيش شوي حسابونه موجود وي او هغوی ورڅخه استفاده كوي٤-منځ مهاله تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه دی چې دمالي دورې په مينځ كې ترسره كيږي يادمالي حسابونو دبندولو څخه مخكې تفتيش ترسره كيږي٥-نهايې تفتيش

(c) ketabton.com: The Digital Library

:عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دمالي دورې په اخر کې ترسـره کيږي يا دمالي حسـابونو ده بندولو څخه وروسته ترسره کيږي۶-دمصـارفو تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده کوم چې يواځې دمصارفو دمحاسبې دکتابونو سره سراوکار لري۷-دمديريتي کړنو تفتيش: په يوه اداره کې دمديرانو عملياتي فعاليتونو کتنه دمديريتي کړنو تفتيش په نامه ياديږي چې يا به بشري منابعوپه برخه کې تفتيش کوي او يا هم دفزيکي شيانو په برخه کې تفتيش کول دي۸-جزوې تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې په اداره کې دمالي حســـابونو د ځانګړې برخې تفتيش کول دی هغه کيدای شي بيلانس شيټ، اينکم سټيټ مينټ وي او يا هم کوم بل مالي حســـاب وي*۹-قانوني تفتيش: که چيرې قانوني وي نو تفتيش کوونکی کولای شـــي هروخت تفتيش ترسـره کړي او برعکس که تفتيش قانوني نه وي نو تفتيش کوونکي نه شـي کولای چې تفتيش ترســره کړي. دداخلي او خارجي تفتيش پيژندنه : دعلت له مخې داخلي او خـارجي تفتيش دکومو موخو لپـاره کوو*داخلي تفتيش ددې لپـاره کوو چې پـه اداره کې پـه داخلي فعـاليتونو کې بهتروالی راشـــي*خـارجي تفتيش پـه دې خـاطر ترســـره کوو چې دکاروباردمالي حسابونو په اړوند خپل نظرووړاندې کړو.===راپور چاته ارايه کوو۱-داخلي تفتيش کوونکي خپل تفتيش راپورداخلي ډيپارټمنټ تـه وړانـدې کوي او خپل راپور تفتيش کميټې ته هم وړاندې کوي۲خارجي تفتيش کوونکي خپل راپور دســـهم خاوندانو ته وړاندې کوي چې هغوي وربانـدې وپوهيږي چې ايـا کـاروبـار پـه ســـم ډول روان دی او کـه نـه دی===تفتيش دکاروباردکوموبرخوسره اړيکه ساتې ۱-داخلي تفتيش دکاروبارعملياتي کړنو پورې تعلق سـاتې ۲-خارجي تفتيش: دکاروبار مالي حسـابونو پورې تعلق سـاتې====تفتيش دچا په واســـطه ترســـره کيږي*داخلي تفتيش دداخلي کارکوونکو لخوا ترســـره کيږي چې دکاروباردايمي کارمند وي*خارجي تفتيش دخارجي ازاد شـــخص لخوا چې دکاروبارفشـــار پري نه وي ترســـره کيږي. دتفتيش دپيل څخه مخکې چمتوالی۱-دکاروبارپه نوعيت ځان پوهول۲-دکـاروبـار پـه وظـايفو ځـان پوهول او دتفتيش داجرا څخـه مخکې دکـاروبـارمـالي حســـابو نه بندکړي۳-دکاروبارداخلي تفتيش اغيزمنتوب ارزيابې کول چې څنګه وي ۴-دکاروباردمالکينو په صـلاحيت ځان پوهول۵-دهغو کتابونو يا حسـابونو يو ليسـت کاروبار ته ليږل چې تاســـو يې تفتيش کوی۶-دتيرکال دتفتيش راپور بايد تفتيش کوونکی له ځان ســـره ولري.دتفتيش پروګرام: دهغه تفصـيلي پلان څخه عبارت دی چې مونږ ته مشـخصـوي چې دمالي حســـابونو هرې برخې دوباره کتنې او تصـــدیقولو په موخه کې کوم پروســـيجرونه اســـاســـي او په څومره وخت کې ترســـره شـــي دتفتيش پروګرام په نوم ياديږي.ګټې : په سـيسـتماتيک ډول تفتيش کوونکي ته دوظايفو په اړوند لارښـوونه کوی ۲-کاري سـاحې په منظم ډول ويشي ۳-تفتيش کوونکی په اسانۍ سره کولای شي چې دکړنو جريان کنترول او وڅارې۴-ترسـره شـوو کړنو لپارشـواهد دي۵-اينده تفتيش لپاره رهنمود دی ۶-داتضـمينوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دتفتیش سیستم باندې روان دی ۷-دیو تفتیش کوونکي درخصت په مقابل کې بل تفتیش کوونکي ته دندې انتقال اسانه کوي۸-دکړنو دتکرار مخنیوی کوي.

ستراتیژیک مدیریت

ستراتیژیک مدیریت دهغه پلانونو قوانینو اقداماتو پریکړو ستراتیژیو پالیسیو مدیریتي کړنو او هڅو ټخه عبارت دی چې دیو سازمان د بنستیزو موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. ستراتیژیک مدیریت له هغه سیستم ټخه عبارت دی چې دستراتیژیکې پلان جوړونې او تصمیم نیونې اړیکه له ورځنیو عملیاتي کارونو سره پیداکوي((Gluck, Kaufman, and Walleck)) ستراتیژیک مدیریت هغه پریکړو او اجراتو ته ویل کیږي کوم چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو په منظوراغیزمنې ستراتیژیانې رامنځ ته کوي((jauch and Glueck1988))ستراتیژیک مدیریت له هغو پریکړو او اجراتو ټخه عبارت ده چې دهغې په نتیجه کې داسې ستراتیژیانې جوړیږي چې سازمان پرې خپلې موخې لاسته راوړي۱۹۸۸((روبینس او پیکرrobins and peacre))ستراتیژیک مدیریت له هغه تکراري پروسې ټخه عبارت دی چې سازمان دخپل چاپیریال په نظر کې نیولو سره دخپلو اهدافو دلاسته راوړلو لپاره ترسره کوي۱۹۹۵((cetro and peterسیترواو پیټر)). دستراتیژیک مدیریت تاریخچه : دستراتیژي کلمه دیوناني کلمې ستراتیژیا ټخه اخیستل شوي چې دقوماندې او لارښوونې په معنا ده دا کلمه دمیلاد ټخه۴۰۰کلونه وړاندې دلښکرکشي او نظامي چارو دښه سمبالښت او لارښوونې په موخه کارول شوي ده.فریډ اردیوېډ وایې چې په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰کلونو کې یو خیال وه په ۱۹۸۰کې یې ځانګړX تغییرات رامنځ ته کړل او په ۱۹۹۰ کال کې یې عملي بڼه غوره کړه.دستراتیژیک مدیریت پنځه دندې:۱-دیوکاروبارموخې ټاکې او دلاسته راوړلو لپاره یې لرلید او ماموریت روښانه کوي۲-دکاروبارستراتیژي عملي کولو لپاره اقدام ۳-دکاروبارستونزې مطالعه کول او دلمنځه وړلو لارې چارې ټاکل ۴دبدلونونو په وړاندې سازمان اداره کوي۵-دبدلونونو او وړاندوینو په وړاندې دټولو پوښتنو ځوابول. دستراتیژیک مدیریت ځانګړتیاوې۱-دارتجاعېت خاصیت درلودل۲-دیوبشپړ پلان طرحه کول۳-په فعالیتون کې چټکتیا پیداکول۴-دنوښتونو راپیداکول۵-اوږدمهاله پلانونه طرحه کول۶-دپلانونود عملي کولو لپاره لارښوود دنده اجراکول۷-بدیلونه ټاکې ۸-دچاپیریال په اړه پاملرنه کوي. دستراتیژیک مدیریت پروسه درې پړاونه لري.۱-دستراتیژیو جوړول۲-دستراتیژیو عملي کول۳-دستراتیژیو ارزونه او کنترول. پالیسي دفعالیتونو د اجرا له هغې اغیزمنې لارې ټخه عبارت ده کومه چې په ځانګړي اصولو ولاړه وي اود سازمانونو دعمومي موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. کاروباري پالیسي ټول کاروباري سازمانونه دخپلو موخو دلاسته راوړلو لپاره بیلابیلې پالیسي ګانې ټاکې او دهماغه ټاکل شویو پالیسیو په وسیله یادو اهدافو ته ځان رسوي. ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسۍ عناصر: ۱-داصولو عمومي بیانیه ۲-داوږدې مودې لرلید۳-اوږدمهاله موخو لاسته راوړل۴-دتکراري فعالیتونو لپاره لارښود۵-دمراتبو سلسله ۶-دتصمیم نیونې پروسه. ستراتیژي: هغه بشپړه واحده لاره ده چې دهغې په وسیله دیو سازمان موخو ته ځان رسول کیږي. دکاروبار پالیسۍ دتصمیم نیونې فکتورونه په دوه دوله ویشل کیږي۱-داخلي ۲-بهرنې.په داخلي کې لاندې فکتورونه شامل دي۱-دکاروبار ماموریت۲-دکاروبارموخې۳-سرچینې۴-مدیریتي ارزښتونه. بهرنې فکتورونه:۱-صنعتي جوړښت۲-اقتصادي چاپیریال۳-سیاسي چاپیریال۴-ټولنیز چاپیریال۵-ټکنالوژي.دستراتیژیو ډولونه:۱-دبازارموندنې ستراتیژي۲-دبشري سرچینودمدیریت ستراتیژي۳-مالي ستراتیژي۴-اطلاعاتي ستراتیژي۵-عملیاتي ستراتیژي۶-دخرڅلاو ستراتیژي۷-دپرمختیا ستراتیژي۸-رقابتي ستراتیژي۹-دتولیداتو ستراتیژي۱۰-مشارکتي ستراتیژي. کاروباري ستراتیژي عبارت د هغه ستراتیژي څخه ده چې دکاروبار دپرمختګ په موخه رامنځ ته کیږي او یو کاروبارپه دې قادروې چې دخپلو سیالانو سره پرې سیالي وکړي. دستراتیژۍ او پالیسۍ ترمنځ توپیر: ۱-پالیسي دوامداره مګرستراتیژي دلنډ مهال لپاره وي ۲-پالیسيي په سازمان کې دلوړې کچې مدیرانو پورې تړاو لري مګر ستراتیژي دجوړولو مسولیت دمنځنۍ سطحې مدیرانو پورې تړاو پیداکوي۳-پالیسي دا څرګندوې چې کوم کارباید انجام شي او کوم نه ، خو ستراتیژي هغه میتود دی چې دپالیسي مطابق دټاکل شویو موخو ترلاسه کولو په منظور کارول کیږي۴-پالیسي په فکر او عمل دواړو پورې اړه لري مګرستراتیژي یوازې دعمل پورې اړه لري۵-ستراتیژي یوه پراخه طرحه ده چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو لپاره طرحه کیږي او پالیسي داصولو لارښود څخه عبارت ده چې سازمان ته دمنطقي پریکړې نیولو توان ورکوي۶-ستراتیژي ارتجاعي خاصیت لري او پالیسي په ځینو استثنایي حالتو کې ثبات له لاسه ورکوي۷-ستراتیژي یو عمل دی خو پالیسي بیا تصمیم نیونه ده ۸ –ستراتیژیو ترتیبول دلوړې سطحې او منځنۍ سطحې دمدیرانو دنده ده او پالیسي یوازې دلوړې کچې مدیران تهیه کوي. ستراتیژیکه تصمیم نیونه : دیو سازمان داوږدمهاله اهدافو دلاسته راوړلو په اړه تصمیم نیول دستراتیژیکي تصمیم نیونې په نامه یادیږي.دستراتیژیکي تصمیم نیونې اهمیت: ۱-دکاري ځواک وړتیا۲-کارګرانو په حاصل باندې اغیزې۳-دټیټې کچې مدیرانو او کارکوونکو لپاره لارښود دی۴-دوخت ضایع کیدو مخنیوی کوی۵-دچټکو فعالیتونو په اړه چټکې پریکړې کوي . دستراتیژي ارزونه په اوس وخت کې یو څه ستونزمنه ده ځکه چې ۱-چاپیریال پیچلتیا او په محیطي عواملو کې ستونزې ۲-راتلونکې فعالیتونولپاره دوړاندوینې ستونزې ۳-دسازمانونو په فعالیتونو کې دداخلي او نړیوالوپیښو اغیز۶-دستراتیژیو څخه متوقعه اطمینان لپاره دوخت کموالی. دپالیسیو دارزونې او کنترول اهمیت: دبیلابیلو ادارو ترمنځ همغږي۲-دسرچینو څخه دګټې اخیستنې اسانتیا۳-عملیاتي لارښود۴-دکارکردګۍ لپاره اسانتیا ۵- دکارکوونکو هڅونه۶-دمسولیت ادا کول. دستراتیژۍ دارزونې پروسه ۱-معیار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکل۲-دریښتینو کړنو اندازه کول۳-هغه فعالیتونه موند ل چې ناسم ترسره شوي دي۴-دفعالیتونو دناسم ترسره کیدوتحلیل او تجزیه ۵-اصلاحي لارښوونې . دستراتیژیک تصمیم نیونې پړاوونه:۱- دستونزو مالومول او روښانه کول۲-دمعلوماتو راټولول۳-دمعلوماتو تحلیل او تجزیه ۴-دبدیلونو پیداکول۵-دبدیلونوارزول او انتخابول۶-دپریکړو عملي کول۷-دپایلې ارزونه.دتصمیم نیونې ډولونه :۱-پروګرام شوي او ناپروګرام شوي تصمیم نیونه۲-عادي تصمیم نیونه۳-عملیاتي او تاکتیکي تصمیم نیونه۴-شخصي اوسازماني تصمیم نیونه۵-کوچنۍ او بنسټیزه تصمیم نیونه۶-انفرادي او ګروپي تصمیم نیونه.دعادي او تکراري مسایلو په اړه تصمیم نیونه دپروګرام شوي تصمیم نیونې په نوم یادیږي. دنویو موضوعاتو په اړه تصمیم نیول دناپروګرام شوي تصمیم نیونې په نوم یادیږي.انفرادي دهغه څخه عبارت ده چې دیو شخص لخوا نیول کیږي.او ګروپي چې د یو ګروپ اشخاصو لخوا نیول کیږي. دستراتیژي پریکړه نیونکې اشخاص:۱-دلوړې کچې مدیران۲-منځمهاله مدیران او کلیدي غړي۳-مدیره هیت. پلان جوړونه : دموخو تعینول او موخو ته درسیدو لپاره وړاندوینه پیدا کول او دهغې څخه استفاده کول دپلان جوړونې څخه عبارت ده.پلان هغه کړنلاره او سیاست ده چې یوه تصدۍ اداره او وګړی دخپلو فعالیتو په تنظیم کې له هغې څخه پیروي کوي. ستراتیژیک پلان جوړونه عبارت له هغه پلان جوړونې څخه ده کوم چې دسازمان دموجوده سرچینو څخه دګټې اخیستنې په مقابل کې دسازمان داوږدمهاله موخو دلاسته راوړلو په خاطر ترسره کیږي. دستراتیژیکو پلانونو ډولونه ۱-دموضوع له پلوه پلانونه: ۱-دمشتریانو او تولیداتو لپاره ځانګړي پلانونه ۲-دخدماتو په اړه پلانونه ۳-دصنعتي تصدیو دبازارموندنې په اړه پلانونه(۲) دوخت له پلوه پلانونه : اوږدمهاله ۲لنډمهاله۳منځمهاله(۳)دپلانونو دمیتودونو له پلوه پلانونه: ۱-دښکته څخه پورته خوا ته پلانونه۲-دپورته نه ښکته خوا ته پلانون۳-ترکیبي پلانونه. دستراتیژیک پلان جوړونې عناصر:۱-داړیکو ستراتیژي۲-دکاري ځواک لپاره ستراتیژي جوړول۳-لرلید ټاکل۴-ماموریت ټاکل۵-موخې۶-ددندوپیژندنه۷-دستراتیژیک پلان پلي کول۸-دستراتیژیک نظارت کول . دستراتیژیک پلان جوړونې پروسه:۱-ماموریت اولرلید ۲-دموخو ټاکل۳-دچاپیریال څیړنه۴-دستراتیژیوترتیب او عملي کول ۵-دستراتیژیو نظارت ، ارزونه او کنترول. دستراتیژیکو پلانونو اهمیت۱-اوږدمهاله موخوپه اړه معلومات راټولول۲-له معلوماتو څخه یو ښه پلان جوړول۳-دبشري سرچینو څخه اغیزمنه استفاده ۴-دچاپیریال دبدلون سره ځان عیارول۵-درقابت کولو وړتیا۶-دکاروبار په رهبري باندې بې باورې کیدل۷-په مولدیت کې زیاتوالی. کاروباري پلان لیکل ----کاروباري نظریه رامنځ ته کول۲-کاروباري نظریې ته پراختیا ورکول. دکاروباري نظریې هیله بښونکې عناصر په څو بیلابیلو برخو ویشو۱-دمشتریانو ارزښتونو ته پام کول۲-په بازار کې دسهم درلودل ۳-دنوښتونو دتسکین درجه ۴-کاروباري نظریه باید اسانتیاوې ولري۵-دکاروباري نظرېې خوندیتوب۱-کاپي کوونکي اشخاص باید ستاسې معلومات تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه نه کړي۲-پانګوالو ته دکاروباري نظريې وړاندې کول. کاروباري پلان عبارت له هغه پلان څخه ده چې په هغې کې دکاروبارساحه ، موخې او پروسيجرونه تشريح کيږي. دکاروباري پلان ځانګړنې :۱-دکاروبارتګلاره په روښانه بڼه بيانوي۲-دمالي اړتيا په اړه واضح بيان ورکوي۳-دکاروبارمارکيټ روښانه کوي۴-درقابت کوونکو په اړه معلومات لرل۵-کاروباري پلان د خطراتو معلومونکی دی۶-دکاروباري پلان ديو کاروبار لنډيز ده۷-دمالي سرچينو داستعمال په اړه معلومات ورکول ۸-څومره وخت بايد ونيسي. دکاروباري پلان ساختاراو بنستيز عناصر۱-اجرايوي لنډيز۲-توليد او خدمات۳-دمديريت ټيم۴-بازار او سيالي۵-بازارموندنه او خرڅلاو۶-کاروباري سيستم اوسازمان۷-وخت بندي ۸-فرصت او خطرات ۹-مالي پلان: کاروباري چاپيريال هغه داخلي او بيروني ځواکونه دي چې دکاروبارفعاليتونه تر اغيز لاندې راولي دکاروباري چاپيريال په نامه يادېږي. چې په دوه ډوله ده ۱-داخلي ۲-خارجي. داخلي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې ديوکاروبار فعاليتونه مستقيما تراغيز لاندې راولي چې کاروبارکولای شي کنترول يې کړي چې لاندې عوامل په کې شامل دي۱-لرليد ماموريت اوموخې ۲-مديريت۳-بشري سرچينې ۴-فزيکي سرچينې۵-مالي سرچينې۶- دبازارموندنې سرچينې ۷-توليداتي سرچينې ۸-څيړنه اوپرمختګ۹-دمعلوماتو او اطلاعاتوسيستم.خارجي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې په کاروبار په مستقيم ډول اغيز نه غورځوي بلکه په غيري مستقيم ډول اغيز غورځوي او کنترول يې دکاروبار په واک کې نه دی مګر کاروبار بايدځان ورسره عيار کړي چې دادوه برخې لري۱-کوچني کاروباري چاپيريال لکه عرضه کوونکي مشتريان رقيبان۲-لوي کاروباري بهرنې چاپيريال لکه اقتصادي سياسي قانوني ټکنالوجي تاثيرات اوداسې نور.د عرضه کوونکي په ټاکنه کې لاندې لارښوونې په نظر کې ونيسئ. ۱-ڇټک عرضه کوونکی انتخاب۲-دباکيفيته موادو عرضه کوونکی انتخاب کړئ۳-دټيټ قيمت عرضه کوونکی۴-دښواړيکو لرونکی عرضه کوونکی انتخاب کړئ. دمشتري په ټاکلو کې مهم ټکې:۱-هغه شيان توليد کړو چې مشتري ورته اړتيا لري ۲-دمشتريانو ذهن کې ښه انځورجوړول۳-دمشتريانو سره دوامداره اړيکې ۴-دتوليداتو دکيفيت ترڅنګ ټيټ قيمت ايښودل۵-دمشتريانو سره دښواړيکو درلودل۶-دخرڅلاو بهتره ستراتيژيانو تهيه کول ۷-دتوليد په اړه دمشتريانو څخه پوښتنه کول.رقيبان. په رقابت کې لاندې ټکې بايد په نظر کې ونيول شي۱-دخلکو په ذهن کارکول۲-په بازار کې ځانګړی ټارګيټ برخې لرل۳-دمسلکي کسانو ګمارل۴-خپل راتلونکی په نظر کې نيول۲-دکاروبارلوی بهرنی چاپيريال :اقتصادي ځواکونه : هغه ځواکونه دي چې په نه موجوديت کې کاروبار هم پرمختګ نه شي کولای لکه: انفلاسيون، پولي او مالي پاليسيګانې دسود نرخ دبودجې کسر ،ماليات، دتبادلې نرخ ،اقتصادي رکود،اوداسې نور۲-ټولنيز کولتوري او ديموګرافي ځواکونه :هغه ځواکونه دي چې دټولنې عنعناتواو فرهنګ پورې تړلي دي چې دابايد کاروبار په نظر کې ونيسي. ديموګرافي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیو هیواد دنفوسو اندازه د یوې ټولني دژوند کچه دنفوسوویش مړینه دعمر اوږدوالی او داسې نور په نظرکې ونیول شـــي. دمدیریت دپیاوړي ټیم لاندې ځانګړتیاوې لري١-مشـــترک لرلید درلودل٢-قوي نقطې او بشـــپړي ځانګړنې لري٢-لږترلږه دری تنـه پـه کې موجود وي۴-دکاروبار په اړه پوهه لرل۵-دکړکیچ په مهال دښه فکردرلودونکی۶-روښانه موخې ولري٧-دښــه ټیم غړي باید متحرک وي٨-دکاروبار پرمختګ لپاره دتجربو شــریکول٩-دیوځانګړي پلان څخه پیروي کول١٠-په کړنو کې دیوبل سـره سیالي کول*دلرلید ماموریت او موخو په اړه لانـدې لاربښـــوونې پـه نظر کې ونیســـئ١-لرلیـداو موخې بـه لاســـتـه راوړونکې ،روښـــانه،واقعي، او تشـــریحي ښه ولري٢-دلرلیداوموخو ته درســیدو لپاره باید ښــه طرحه ترتیب شي+===دمدیریت په برخه کې لاندې لارښوونې عملي شي١-دستراتیژیک مدیریت له اصـولو څخه ګټه اخیستل٢-لنډمهاله او اوږدمهاله موخې به اندازه ګیرې وړوي٣-دبیلابیلو کچو مدیران باید اغیزناک پلانونه تهیه کړي۴-اړونده اشـــخاصــو ته دمســـولیتونو ترڅنګ صـــلاحیتونه وســـپاري۵-ســـازمان باید اداري جوړښـــت ولري ۶-دندې په روښـــانه ډول تنظیمیږي٧-دکارکوونکو روحیه لوړه ســـاتل٨-ددندو پرمهال دکارکوونکو دګټې څخه ځان ژغورل ===دبشـري سـرچینو په اړه لاندې لارښـوونې عملي کړئ.١-دمسـلکي اشـخاصـو ګمارل٢-داســتخدام پروســه باید شـفافه وي٣-داضــافي بسـتونو څخه ډډه کول دایجاد یې ۴-دکارکوونکو ترمنځ دښــو اړیکو جوړول۵-دکارکوونکو خوندیتوب ته پاملرنه۶-دکارکوونکو پرمختګ لپاره ټریننګونه برابرول.-===دفزیکي سـرچینو په اړه لاندې لارښـوونې په نظر کې ونیســئ.١-ټولو ماشــینونو لپاره مناســب ځای انتخابول٢-دتولید لپاره دویش ترانســپورت تهیه کول٣-دتولیداتو دســـــاتنې لپاره دګودام درلودل۴-دخامو موادو تهیه کول۵-دټولو اداراتو لپاره داړتیا وړفرنیچر تهیه کول===مالي ســرچیني :١-دســـهمونو او قرضـــونو په وســیله دپانګې تهیه کول٢-دبودجې تخصـیص په خاطر اغیزناکو تخنیکونو څخه اسـتفاده٣-په کامله توګه دمالي سـرچینو موجودیت۴-دلنډمهاله او اوږد مهاله لپاره دپانګې موجودیت۵-دپانګوالو ترمنځ دښــواړیکو قایمول۶-مالي مدیران به تجربه لرونکې اشـخاص وي===دبازارموندنې ســـرچینې :١-په داوامداره توګه دبازارڅخه ځان خبرول٢-دښــــه کیفیت لرونکو تولیداتو وړاندې کول٣-دمناسب قیمت ټاکل۴-سالم رقابت۵-دتشهیر دښودلو دښو لارو چارو استفاده۶-دبازارموندنې لپاره دځانګړو پلانونو جوړول٧-بازارموندنې مدیران به مسلکي اشخاص وي . دبشري سرچینو ستراتیژیک مدیریت: له هغه پلان او پروسې څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو ســازمان اوږدمهاله موخې د اداري افرادوپه وسـیله ترلاسـه کیږي. بشـري سـرچینې هغه پانګه ده چې دنورو سازمانونو سره سیالي ته زمینه برابروي او دهمدې افرادو په وسیله یو ســازمان دبل ســازمان ســره خپلو رقابتي هڅو او لاســته راوړنو ته دوام ورکوي. دبشــري ســـرچینو دســـتراتیژیک مدیریت موخې:دهغه فکتورونو پیداکول چې په وســیله یې د اداري اوږدمهاله موخې لاســـته راوړل کیږي او تولید پروســـه ګړندۍ کوي٢-دکارکوونکو رویه له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیرودونکو سره منظم کول۳- دبشري قوی له اړتیاوواو ستونزو ځان خبرول۴-دکارکوونکو او پیرودونکو ترمنځ اړیکې قایمول۵-دکارکوونکو پرمختګ امنیت او نورو په اړه لازمې هڅې کول۶-دکاروبار دګټې لوړوالې رامنځ ته کول ۷-تکنالوژي څخه په استفاده دسازمان اوږد مهاله اهداف لاسته راوړل ۸-دبشري سرچینو دمعیار په بنسټ یو غښتلی ټیم جوړول۹- کاروبار ته درقابت قدرت وربښل. دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت اصول۱-دکارځای خوندیتوب اصل: پدې معنا چې دبشري قوي دکارساحه دهرډول خطراتو څخه ژغورل۲- دکارکوونکو دپرمختګ اصل: په دې معنا چې دبشري قوي دعلمي سویې او پرمختګ په خاطر ورته ټریننګونه برابرول۳-دجبران او حق الزحمې اصل: په دې معنا دبشري قوي دتنخوا ګانو ، حق الزحمې او دحقوقو ټاکل او دپیښو درامنځ ته کیدو لپاره یو چوکاټ جوړول۴-استخدام او غوراوي اصل: په دې معنا چې دبشري قواو وړتیاوي اړیکې استعداد کاروباري اخلاق او نور په نظر کې نیول۵-دکارکوونکو ترمنځ د اړیکو اصل: په دې معنا چې دبشري قووترمنځ دحسنه اړیکو ایجادول**دکاروباردپرمختګ لپاره دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت رول. ۱-داړیکو اغیزمنې فضا رامنځ ته کول۲-دکارکوونکو دانګیزود پرمختګ او کاري فعالیتونو لپاره ژمنتیا۳-دکارکوونکو دوړتیا او دپرمختګ زمینه ۴- کارکوونکو ته دمسولیتونو او صلاحیتونو سپارل۵-په اداره کې دکارکوونکو ارتقا ته شفافه زمینه برابرول۶-دکارکوونکو ترمنځ داړیکو ټینګول۷-دکارکوونکو ټول نغدې او غیرې نغدې حقوق ورکول۸-دفعالیتونو ارزښتونه معلومول. دبشري سرچینو دپلان جوړونې پروسه۱-دسازمان اوږدمهاله موخو تحلیلول۲-دموجوده بشري قوي څیړنه۳-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې وړاندوینه۴-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې پرتله. ۵-نظارت کنترول او غبرګون: دپالیسیو ډولونه عبارت دي له دکمپنیو پالیسي ګانې۲دمعلوماتي اړیکو پالیسي ګانې ۳-دبشري سرچینو پالیسي ګانې۴-عامه پالیسي ګانې۵-اقتصادي پالیسي ګانې۶-دنفوسو ددیموګرافي پالیسي ګانې۷-ټولنیزې پالیسي ګانې۸-دترانسپورتیشن پالیسي ګانې۹-دکاروبار پالیسي ګانې. دستراتیژیو په ارزونه کې لاندې درې ډوله بنسټیز فعالیتونه شامل دي۱- دکاروباردستراتیژیو بنسټونه ارزول۲-دلاسته راغلې پایلو پرتله له اټکل شویو پایلو سره ۳- دفعالیتونو کتنه چې ټاکل شوي پلان سره سمې ترسره کیږي او که نه. دستراتیژیک پلان جوړونې ګټې ۱-مسولیت اداکول۲-دموخو ارزونې استعداد پیداکول۳-په تصمیم نیونه کې دپرمختګ سبب ګرځي۴-دبدلونونوپه وړاندې مقاومت۵-دمولدیت لپاره لاره هوارول۶- نوښتونه رامنځ ته کول۷-دستونزو مخنیوی کوی ۸-همغږي رامنځ ته کول ۹-دسیالۍ کولو ځواک ورکوي او اړتیاوي په ګوته کوي. کاروباري نظریه : ترهرڅه لومړی دیو کاروبارلپاره نظریه رامنځ ته کول په کاردي داسې نظریه چې په بازار کې دبریالیتوب چانس زیات وي رامنځ ته کیږي او عملا یې دپلي کولو لپاره کاروباري پلان تهیه کیږي. کاروباري پلان: هغه سند دی چې دیو کاروبار ټول کاروباري پروسیجرونه او موخې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخو ته درسیدو لارې تشریح کوي. سوکالي : هغه حالت ته ویل کیږي چې هلته اجناس او خدمات په کې په پراخه پیمانه شتون ولري وزګارتیا کمه وي او دا حالت اقلا تردوو لسیزو دوام کوي. رکود (ریسیشن recission) هغه حالت ته ویل کیږي چې اقتصادي چارې په ټپه دریدلي وي اوبطي حرکت وکړي.نزول: هغه حالت ته ویل کیږي چې په اقتصادي فعالیتونو اوږد مهاله تنزیل رامنځته شي نزول وایي. بهبود یا (ریکاوريrecovery) هغه حالت ته ویل کیږي چې کله چې کار ددوران نزول له حالت څخه وژغورل شي او درونق مرحلې ته داخل شي. دبشري سرچینو ستراتیژیک پلان جوړونه: په حقیقت کې دیو سازمان دتولیز مدیریت سره دګډو فعالیتونو دلاسته راوړلو لپاره دیو ډول همکاری په ډول ده یا همکاري ده.دسازمان دبیلابیلو برخو دکارکوونکو او پرسونل په اړه دبیلابیلو ستراتیژیو جوړول دعمومي مدیریت لپاره ډیر دپام وړموضوع ده چې دبشري سرچینو په پلان جوړونه کې پرې غورکیږي دبشري سرچینو پلان جوړونه کې دغه دوه خبرې چې۱-دبشري سرچینو داړتیاو څیړنه او تحلیل یاتجزیه ۲-دبشري سرچینو ساتنه: دبشري سرچینو دپلان جوړونې موخې په ټوله کې څلورمهمې موخې دیادونې وړدي۱-په فعالیتونو کې مولدیت۲-دکارکوونکو تخصص او مسلکیتوب۳-دسازمان په عمومي ارزونه کې اسانتیا رامنځ ته کول۴-دفردي او سازماني ګټو خوندي کول.دبشري سرچینو دپلان جوړونې دګټو څخه یو څو دلته رانقلوو۱-دبشري سرچینو په وړاندې دموجوده تهدیدونو او محیطي خنډونو له منځه وړل او دبشري سرچینو په وسیله دټاکلو موخو ته ځان رسول ۲-په سازمان کې دبشري سرچینو دقوت او کمزورۍ نقطې معلومول۳-دموخو په وړاندې دبشري سرچینو رهي کول۴-داستخدام دپروسې په سمه توګه رهنمایي کول۵-دبشري سرچینو څخه دښې ګټې اخیستنې لارې چارې او زمینې مساعدول۶-دبشري سرچینو په وړاندې پرتې ستونزې لمنځه وړل او دتجربو دلوړاوي په اړه پریکړې کول۷-دبشري سرچینو دپلان جوړونې په وسیله دکارکوونکي اوسنی او راتلونکی حالت روښانه کیږي او له دي درک څخه په استفادې پلان جوړیږي.دبشري سرچینو دپلان جوړونې له مخې داستخدام پړاوونه ۱-دخالي بستونو په ګوته کول۲-ددندو او مسولیتونو تشریح۳-ددندې اعلانول اودوړاشخاصو پیداکول۴-دمرکې لپاره شارت لست کول۵-مرکه دکاندیدانو ارزونه او انتخاب۶-افراستول۷-دپروسې ارزونه. بدلو ن ممکن مثبته یا منفي نتیجه ولري ، بدلون په دوه ډوله دی :پلان شوی او ناپلان شوی. دبدلون لاملونه: ټکنالوژي چټک بدلونونه دیوکاروبارساحه. دبدلون مدیریت درې کچې لري۱-په فردي توګه دبدلون مدیریت سازماني مدیریت او تشبثاتي مدیریت. دستراتیژیک مدیریت اهمیت:۱-دسازمان دراتلونکې موخې په اسانه ترلاسه کول۲-دتولید په برخه کې دښو لاسته راوړنو چارې ترتیبول۳-ددې په وسیله یو سازمان له خپل چاپیریال سره اړیکه کې پاتې کیدای شي۴-دچاپیریال بدلون سره ځان بدلول۵-ددې په واسطه ستونزې او فرصتونه پیژندل کیږي۶-په لږ وخت کې ډیرو اړتیا و پوره کول۷-دسازمان په پرمختګ کې مهم رول

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبوي. دستراتيژيک مديريت دندي۱-دموخو ټاکل او دموخو دلاسته راوړلو لپاره ماموريت او لرليد ۲-دستراتيژيو دعملي کولو اقدام اودبدلون سره ځان عيارول۳-دستونزو حل لارې چارې پيداکول۴-دسازمان په پرمختګ باندې تمرکز کول ۵-ستراتيژيک مديريت بايد ټولو پوښتنو ته ځواب ويونکی وي ۶-دراتلونکو فرصتونو څخه ګټه اخيستل ۷-دچاپيريال د بدلون سره ځّان عيارول۸-ديوسازمان ورځنې فعاليتونه دعمومي ماموريت سره سم ټاکل۹-دسازمان فعاليتونه او امکانات د(سواټswot) تحليل په واسطه څېړل۱۰-دستراتيژيکو پلانونه په سمه توګه عملي کول دعمومي پاليسيو ځانګړنې۱-داجراکولو وړ وي ۲-وضاحت او صراحت ۳-دارتجاعيت خاصيت درلودل۴-همغږي درلودل۵-بشپړوالی۶-مسوده يعنې ليکلې بڼه ولري۷-منطقي او مستدلل۸-دراتلونکې ډادمنتيا. دپلان او ستراتيژي ترمنځ توپير:۱-ديوي کړنې لپاره ستراتيژي جوړېږي مګر ديوي کړنې لپاره کيدای شي ډيرپلانونه جوړشي۲-ستراتيژي دټولو پلانونو څخه غوره پلان ده ۳-پلان ددندو داجرا لپاره يوه لاره ده مګرستراتيژي داهدافو دترلاسه کولو لپاره يو مسيردی۴-پلان يو احتياطي اقدام دی مګرستراتيژي رقابتي بڼه لري۵-پلان جوړونه فکر کول دي مګر ستراتيژي عمل ده ۶-پلان فرضيه او انګيرنه ده مګر ستراتيژي عملي بڼه لري۷-پلان دلوړې کچې او منځنی کچې مديرانو لخوا جوړيږي مګر ستراتيژي يوازې دلوړې کچې مديرانو لخوا جوړيږي۸-پلان جوړونه دمديريتي دندو برخه ده مګر ستراتيژي دپريکړې نيونې فرعي برخه ده ۹-پلان جوړونه په دويمه مرحله کې راځي مګر ستراتيژي په لومړۍ مرحله کې راځي. دموخو ځانګړتياوې ۱-څرګندې او روښانه وي ۲-دټاکل او اندازۍ وړ به وي ۳-دترلاسه کولو وړبه وي۴-په حقيقت به ولاړ وی۵-دټاکلې وخت سره سم دترلاسه کيدو وړوی(سمارټ)هدف هغه مطلوبه نتيجه ده چې دادار ې ټول وسايل دهغې دلاسته راوړلو لپاره سوق کيږي. عادي تصميم نيونه دعادي او ورځنيو کړنو په اړه تصميم نيول او عملياتي تصميم نيول دکاروبار دکړنو لپاره تګلاره ټاکل او دستراتيژيو ټاکل دعملياتي تصميم نيونې په نوم ياديږي. کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه دلويو فعاليتونو په اړه تصميم دبنسټيزې تصميم نيونې په نوم ياديږي او کوچنۍ تصميم نيونه چې دسازمان دکوچنيو فعاليتونو دتنظيم په خاطر ترسره شوي کوچنۍ تصميم نيونه ده.

تمويل

ديوې تصدۍ فرد کورنۍ او يا هم دولت له لوري ديو اقتصادي فعاليت دترسره کولو لپاره دپولي پانګې يا پيسو چمتوکولو برابرولو او تهيه کولو ته تمويل ويل کيږي. ديو کاروبار دفعاليتونو دترسره کولو لپاره دمالي امکاناتو پولي پانګې او يا هم پيسو چمتو کولو او تهيه کولو ته کاروبارتمويل ويل کيږي. ديوکاروبار دتمويل مقدار کاروبار دشکل نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي دبيلګې په توګه دشرکتونو او يواځېني مالکيت کاروبارپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله په سـهامي شـرکتونو کې زيات مقدار پولي پانګې او پيسـو ته اړتيا ده. کاروبار ولي تمويل ته اړتيا لري۱-هرکاروبار دخپلو فعاليتونو دترسـره کولو لپاره په شـکل داشـکالو يوه اندازه ثابتو شـتمنيو (ځمکه تعمير ماشـين الات موټرې ونور)ته اړتيا لري چې پرته له دې شايدد يو کاروبارپيل کيدل او په ښه شکل سره پرمخ تلل ممکن نه وي ۲-دکاروباردورځنيو فعاليتونو دترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصـارف رامنځ ته کيږي ، دبيلګې په توګه داموالو خريدارې دمزد او معاش تاديه کول او نور دنومووړو مصـــارفو دپوره کولو لپاره تمويل ضـروري دی دثابتو شـتمنيو لپاره چې څومره مقدار پيسـو او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (fixed capitalفيکيسـډ کفيټل) وايي. ۲-دنوموړو مصـــارفو پوره کولو لپاره چې څومره مقدار پيســې او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (working capitalورکينګ کفيټل) وايي.ديو معين مال يا ملکيت ديو نفر يا کس څخه اخيســتل او هغه ته ګټه ورکول دمرابحې څخه عبارت دی. يواځېنی مالکيت کاروبار ګڼې : دغه ډول کاروبار په اســانی ســره رامنځ ته کيږي ۲-دکاروبار مالک په اسانی سره کولای شي خپل کاروبار ختم کړي۳-دکاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاســه کوي ۴-ســهامي شــرکت په څير دوه ځل ماليه په کې نشــته ۵-دکاروبارمالک په تصـميم نيولو سـره بشـپړه خپلواکي لري او نيمګړتياوي۱- دپور د اداکولو لامحدود مسـوليت ۲-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو ديواځېني کاروبار پانګه هم دشـرکت او سـهامي شـرکت په پرتله کمه وي ۳-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو دکاروبار مديريت کې هم ستونزې موجودې وي۴-دبانکونو او نوروماليي ادارو څخه دپورپه ترلاسه کولو کې اکثر ستونزې لري۵-داچې دکاروبار پانګه کمه وي نو دکاروبار دوسعت او پراختيا فرصـتونه هم کم وي۶-دسـهامي شرکت په پرتله ديواځېني مالکيت کاروبار موده هم کمه وي يعنې کيدای شـي ډيرژر له منځه ولاړ شـي .شـرکت : دکاروبار هغه شـکل ته ويل کيږي چې په هغې کې دوه يا له دوو څخه زيات اشـــخاص ديو ليکلي يا شـــفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره يوځای کوی او دګټې په خاطرپه ګډه سره يو کاروبارترسره کوي په دي شـرط چې ګټه او تاوان به دشـريکانو ترمنځ شـريک وي. دشـرکت ګڼې: ۱-ديواځېني مالکيت په څيرشرکت هم په اسانی سره رامنځ ته کيدای شي۲-داچې په شرکت کې دشريکانو شمير زيات وي نو ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شرکت کې پانګه زياته وي۳-داچې دکاروبار شـريکان زيات وي او داکثرو دپوراداکولو مسـوليت هم لامحدودوي نو په اســانی ســره کولای شــي چې دبانکو نو او نورو مالي ادارو څخه پورترلاســه کړي۴-ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شـرکت دزيات شـميرشـريکانو په موجوديت سـره دکاروبار مديريت ښه ترسره کيږي۵-دټولو شريکانو له لورې په ګډه تصميم نيول کيږي. اونيمګړتياوې ۱-په شرکت کې هم داکثره شريکانو دپوراداکولو مسوليت لامحدود وي ۲-دشريکانو ترمنځ شـخړې او اختلافات۳-دسـهامي شرکت په پرتله دشرکت موده هم کمه وي ځکه ديو شريک په مړ کيدلو سـره کيدای شـي شـرکت له منځه ولاړشـي۴-دشـرکت څخه دخپلې سـرمايې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويستلو کې ستونزې۵-داچې په شرکت کې ټول شريکان په ګډه سره کارکوي نو که يو شريک خپله دنده په درست ډول سرته ونه رسوي نو به ټول شرکت ورڅخه متضرره کيږي.سهامي شرکت يا کمپنۍ: دکاروبار هغه شکل ته ويل کيږي چې دقانون په رڼاکې دحکمي شخص حيثيت لري او دقانون له مخې په سهامي شرکت کې دکاروبار مالکان جلا او کاروبار جلاوي. ګټې :۱-دسهامي شرکت سهم لرونکو دپوراداکولو مسوليت محدود دی ۲-دسهامي شرکت سهم لرونکې په اسانۍ سره کولای شي په سهامي شرکت کې خپله ونډه او ياهم ملکيت دسهمونو دخرڅلاو په ذريعه په بل چا وپلوري ۳-دسهامي شرکت موده ډيره اوږده وي او شرکت په ځير ديو شريک په مړينه سره پای ته نه رسيږي۴-ديواځېنې مالکيت او شرکت په پرتله دسهامي شرکت پانګه زياته وي۵-سهامي شرکت کولای شي په اسانۍ سره زيات مقدار پانګه دقرض په شکل لاسته راوړي ۶-داچې سهامي شرکت دمارکيټينګ ،منجمنټ، مالي مديريت او نورو دندولپاره مسلکي او باتجربه اشخاص استخداميږي نو دسهامي شرکت مديريت ډيرښه وي۷-داچې دسهامي شرکت پانګه نظر يواځېنې مالکيت اوشرکت ته زياته وي نو طبيعي ده چې دسهامي شرکت ګټه هم زياته وي. اونيمګړتياوې:۱-دسهامي شرکت تاسيس ډير مغلق او ستونزمن وي او ډيرقانوني مراحل غواړې ۲-دسهامي شرکت ترټولو ستره نيمګړتيا ۲ځله ماليه ورکول دي چې يو (corporateکرپوريټ) او بل وارې (income taxاينکم ټکس) ورکوي سهم لرونکې او کاروبار دواړه ۳-داچې په سهامي شرکت کې سهم لرونکي دسهامي شرکت په مديريت کې ونډه نه لري او دسهامي شرکت ټول فعاليتونه دمديره هيت لخوا اداره کيږي نو دمديره هيت غړې اکثره وخت دخپلو مفادو په خاطر دسهم لرونکو مفادات له پامه غورځوي دکاروبار تمويل منابع دوه دانې دي ۱-دخپلې پانګې په شکل تمويل۲-دقرض په شکل تمويل.دخپلې پولي پانګې څخه هدف داده چې دکاروبار له پاره داړتيا وړ پولي پانګه دکاروبار دمالکانو او يا هم شريکانوله لورې په خپله کاروبار ته راوړل کيږي. دقرضي په شکل تمويل څخه موخه داده چې دکاروبار مالکين او يا هم شريکان دکاروبار لپاره داړتيا وړ پانګه په خپله نه تهيه کوي بلکې دکاروباردفعاليتونو دترسره کولو لپاره داړتيا وړ پانګه دقرض يا پور په شکل دسودي بانکونو اسلامي بانکونو او يا هم نورو مالي ادارو څخه ترلاسه کوي . دکاروبار دتمويل منابع له بل ليدلورې څخه هم په دوو سترومنابعو ويشلې شوي چې په لاندې ډول دي۱-دتمويل داخلي منابع ۲-دتمويل خارجي منابع: ديوکاروبار دتمويل داخلي منابع هغو منابعو ته ويل کيږي چې دکاروبار په داخل کې موجودې وي او دهغې لپاره مونږ بل چا ته مراجعه نه کوو۲-دتمويل خارجي منابع هغه منابع دي چې دکاروبار په داخل کې موجودې نه وي بلکې دهغې لپاره بايد مونږ بل چاته مراجعه وکړو ترڅو دکاروبار فعاليتونو لپاره داړتيا وړپولي پانګه ترلاسه کړو.دبانک اور ډرافټ څخه مطلب دادی چې ديو کاروبار داړتيا په وخت کې دخپل جاري بانکي حساب څخه دخپلو اصلي پيسو څخه زيات مقدار پيسې ترلاسه کولای شي دبانک اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډرافټ څخه دورکينګ کفيټل دتمويل لپاره اســـتفاده کيږي . دبانک لون دکاروبار داړتيا په وخت کې کولای شـــي يو ســـودي بانک ته مراجعه وکړي او له ســـودي بانک څخه معلوم مقدار پيســـې دمعلوم وخت په معلوم مقدار ســـود باندې ترلاســـه کړي چې دوخت پوره کيدو وروسـته به بانک ته خپلې اصـلي پيسـې تاديه کوي. قرضـه حسـنه : هغه مالي کړنه ده چې دسـود څخه جلاوي قرضـه حسـنه ورته وايې .(discounting of bills)ډيسـکونټينګ اف بيلس سـودي بانکونه خپلو ځينو اعتبارې مشـتريانو ته داړتيا په وخت کې ډيسـکونټينګ اف بيلس پرشـــکل لنډ مهاله قرضـــونه ورکوي داپه دې معنا چې ســـودي بانکونه دخپلو ځينو اعتبارې مشتريانو څخه بيلاټ اکسچينج په يو څه تخفيف سره ترلاسه کوي او دهغه مشتري بانکي حســـاب ته يې ليږدوي چې همدغه تخفيف دســـودي بانک لپاره ګټه وي. ټريډ کريډيټ کله چې يو کاروباري يوې شـتمنۍ او يا هم بل جنس ته اړتيا ولري او دهغې دترلاســه کولو لپاره کافي اندازه پيسې ونلري نو دغه کاروبار کولای شي دغه شتمني او يا هم جنس دبل چا څخه په قرض شـکل ترلاســه کړي دغه ډول کړنه په اسـلامي بانکونو کې ډيره مروجه ده . انسټال منټ کريډيټ: ددې څخه هدف دادی چې يو کاروبار داړتيا په وخت کولای شي داړتيا وړ شتمني يا جنس بل چا څخه قرض واخلي او بيا ټولې پيسې په يو ځل نه تاديه کوي بلکې دغه پيسې دقسطونو په شکل تاديه کوي. دقرضې سندونو نشرول. ايشو اف باندس سهامي شرکتونه اړتيا په وخت کې دپيسو ترلاسه کولو لپاره دقرضې سندونه نشروې او بيايې مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي چې دخرڅلاو په نتيجه کې يې سهامي شرکت ته پيسې لاس ته راځي دقرض ســـند درې مشـــخصـــې لري ١-معلوم رســـمي نرخ٢-دســـود نرخ٣-دسنددپوره کيدو موده.ايشـو اف شـيرز دسـهمونو نشـرول : سـهامي شـرکت دخپلې پانګې په شـــکل دتمويل لپاره دســـهمونو څخه اســـتفاده کوي.ســـهم هغه ســـند ته ويل کيږي چې دهغې په ترلاسه کولو سره ددغه سنددرلودونکی له سهامي شرکت سره په ګټه او تاوان کې شريک ګرځي . ايشو اف شير رايټ: کله چې په يو سهامي شرکت تاسيس شي معمولا دلومړې ځل لپاره ټول سهمونه په يو ځل مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره نه وړاندې کوي بلکې په يو شمير ســـهمونه له ځان ســـره ســـاتې او داړتيا په وخت کې يې بيا دخرڅلاو لپاره مالي بازار ته وړاندې کوي . ناتوزيع شـوي ګټه : يواځېنی مالکيت ، شـراکت او هم سـهامي شـرکت کولای شـــي داړتيا په وخت کې دهغې ګټې څخه تمويل دمنبع په توګه اســـتفاده وکړي چې دکاروبار دفعاليتونو په نتيجه کې ترلاسه شوي وي. دمالکانو لخوا تمويل : له دې څخه هدف دادی چې په يواځيني مالکيت کاروبار کې دکاروبار يواځېنی مالک داړتيا په وخت کې خپله کاروبار ته مالي امکانات تهيه کوي او په شـرکتونو کې دشـرکت شـريکان په ګډه سـره دکاروبار دپيل په وخت او يا هم دکاروبار دپيل څخه وروســـته دکاروبار دتوســـعې او پراختيا لپاره او يا هم دکاروبار دورځنيو فعاليتونو دترســـره کولو لپاره په خپله مالي امکانات او پولي پانګه چمتو او تهيه کوي. اجاره کله چې يوکاروبار ځينو ثابتو شـــتمنيو لکه تعمير ماشـــين الات موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوداسي نورو ته اړتیا ولري خو دنوموړو شتمنیو داخیستلو لپاره کافي پیسي ونلري، په داسي حال کې کاروبار کولای شي دخپلو فعالیتونو دترسره کولو لپاره نوموړې شتمنۍ له بل چا په اجاره ونیســـي.داجارې او بیعې ترمنځ توپیر دادی چې په بیعه کې دیوې شـــتمنۍ یا جنس ملکیت دخرڅوونکي څخه اخیستونکي ته انتقالیږي ، البته په اجاره کې دیوې شتمنۍ ملکیت دشتمنۍ دمالک سره وي او دنوموړې شتمنۍ داستعمال حق د یو معلوم وخت لپاره دمعلومې اجارې یا کرایې په مقابل کې بل چاته ورکول کیږي. مالي بازارونه هغه بازاروته ویل کیږي چې په هغې کې مالي ســندونه یا مالي شــتمنۍ یا فیننشــیل ســیکوریټیز داخیســتوونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کوي. مالي بازارونه دوه داســي ډلې ســره یوځای کوی چې یو یې پس انداز پیسـي ولري ۱-چې دغه ډلې ته (saving surplus unit)سـیوینګ سـرپلس یونټ ویل کیږي او بله هغه ډله چې دپیســـو ته اړتیا ولري چې دغه ډلې ته (saving deficit unit)سیوینګ ډیپیسیټ یونټ وایې . مالي سندونه یا شتمنۍ هغه سندونو ته ویل کیږي چې دهغې په اســاس ددغه ســندونو درلودونکي دیو ســهامي شــرکت یا بلې مالي ادارې ســره په کاروبار کې شریک کیږي او یا هم دسهامي شرکت یا بله مالي اداره ددغه سند درلودونکې پوروړي ګرځي له دې څخه معلومیږي چې مالي سندونه دوه معمولا حالتونه لري۱-دملکیت حالت ۲-دقرضــي حالت. مالي سـندونه بیلابیل ډولونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه یادونه کوو۱-دونډې سند یا سهم سند : هغه مالي سند ته ویل کیږي چې دسهامي شرکتونو له لوري دتمویل دمنبع په توګه دسرمایې دلاسته راوړلو لپاره نشریږي۲-دقرضي سند بونډ)هم دسهم په څیر دیو مالي سند چې دسـهامي شـرکت له لورې دقرض په شـکل دتمویل دمنبع په توګه دسـرمایې دلاسـته راوړلو لپاره اسـتعمالیږي۳تریژري بیلس(treasury bills) داهم دبونډ په څیر دقرض یو مالي سند دی چې دامریکا متحده ایالاتو دمرکزي بانک له لورې نشریږي ۴-دمشــارکت ســند دغه هم یو مالي ســند دی چې داســلامي بانکونو له لورې دهغو پروژو یا کاروبارونو دتمویل لپاره نشــریږي چې زیات مقدار پیســو ته اړتیا ولري. داجارې ســند (Sukuk) هغه مالي سند ته ویل کیږي چې په یوه مشخصه شتمني یا ملکیت کې ددغه سند درلودونکی دبرخي نماینده ګې کوي . (money market)مني مارکیټ : هغه مالي بازار دی چې په هغې کې دقرض لنډ مهاله ســـندونه تبادله کیږي. په مني(مالي) مارکیټ کې معمولا(تریژرې بیلس)او(c-paper) ســـي-فیفر تبـادلـه کیږي. (capital market)کفیټـل مارکیټ: هغه مالي بازار ته ویل کیږي چې په هغې کې دقرضـــي اوږدمهاله ســندونه تبادله کیږي. په کپیټل مارکیت کې معمولا بونډ او شـــیرزس (bonds &shares)تبادله کیږي. (primary market)فریمرې مارکیټ هغه مالي بازار ته ویل کیږي چې په هغې کې نوې نشــر شــوي مالي ســندونه دلومړې ځل لپاره دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي .(secondary market) سیکنډري مارکیټ هغه مالي بازار ته ویل کیږي چې په هغې کې نوې نشرشوي سندونه تبادله کیږي بلکې په داډول مالي بازارونو کې موجود ه یاپخواني نشرشوي سندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کیږي. دونډو بازار: هغه مالي بازار ته ویل کیږی چې په هغې کې دسهامي شرکتو نو سهمونه داخیستونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کیږي. (OTC)او ټې سې دامالي بازار دونډو دبازار په څیر یو مشـــخص ځای نه لري بلکې په دا ډول بازارکې پانګه اچونکې دمالي دلالانو په مرســـته په هر ځای کې خپل مالي ســـندونه تبادله کولای شـــي . فیننشـــیل انټرمیډیریز(financial intermediaries) : هغـه مـالي ادارو تـه ویـل کیږي چې دپس اندازکوونکو څخه پیسې ترلاسه کوي او بیا په خپل نو م دغه؟ پیسې دګټې په خاطر نورو ته په قرض ورکوي او یا هم په خپله په دغه پیسو باندې په مالي شتمنیو او یا نورو ځایونو کې پانګه اچونه کوي. ۱-ســـوداګریز بانکونه: ۲-بیمې شـــرکتونه ۳-نورې مالي ادارې مالي دلالان: هغه ځانګړو اشـخاصـو یا مالي ادارو ته ویل کیږي چې دوه داسـې ډلې سـره یوځای کوي چې یو پس اندازولري او غواړې چې په خپلو پیسو باندې پانګه اچونه وکړې او بله ډله پیســو ته اړتیا ولري . ســود یاربحه : دقرض په وخت کې چې له پور اخیســتونکې څخه په اصـل مقدار قرض باندې هر څومره اضـافه پیسـې اخیسـتل کیږي هغې ته سود یا ربحه ویل کیږي دسـود ډولونه ۱-سـاده ربحه ۲-مرکبه ربحه . سـاده ربحه هغې ربحې ته ویل کیږي چې همیشه یوائې او یوائې دقرض په اصلي مقدار باندې وضع کیږي۱-مرکبه ربحه هغې ربحې ته ویل کیږي چې دقرض اصـلي مقدار ترڅنګ په هغه ربحه یا سـود باندې هم وضـع کیږي چې مخکې ترلاســـه شـــوي وي .دســـاده ربحې دپیداکولو فورمول:(si=pv(i)(cn) annuity: کله چې په ځانګړو معلومو وختونو کې عین مقدار پیســـې په عین مقدار ســـود باندې دقرض په ډول ترلاســـه شـې او یا هم بل چا ته وقرض په ډول ورکړل شـې قسـط یا انیوټې په نامه یادیږي. Ordinary: کله چې عین مقدار پیســـې په عین مقدار ســـود باندې دهرې مودې په پای کې تادیه او یا هم ترلاســـه شـــي ارډینرې انیوټې په نامه یادیږي. annuity Due: کله چې عین مقدار پیسـې په عین مقدار سـود باندې دهرې مودې باندې په پیل کې تادیه او یا هم ترلاســه شـــي انیوټې ډو بلل کیږي mixed flowsکله چې په بیلابیلو وختونو کې مختلف مقدار پیسـې دقرض په شـکل په سـود ترلاسـه شـي او یا هم بل چا ته په سـود ورکړل شـې میکسډ فلوس بلل کیږي. :amortizing a loanله دې څخه هدف دادی چې یو څوک دخپل کاروبار لپاره پیســې په قرض واخلي او دغه ســودي قرض وي او دغه ټول قرض بیرته په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه ټول قرض سود سره دقسطونو په شـکل تادیه کوي په دې شرط چې دهر قسط مقدار به یو شـان وي. مالي حسـابونه : هغه حسـابونه ته ویل کیږي ، چې دیومالي کال په پای کې ترتیبیږي او دیو کاروبار دیوې مالي دورې ټول عواید ټول مصارف ترلاسه شوي ګټه او یا تاوان په ګوته کړې . دګټې او تاوان حساب: هغه مالي صـورت حسـاب دی چې دیو مالي کال په جریان کې په یو کاروبارکې د ترسـره شـوو فعالیتونو په نتیجه کې ټول رامنځ ته شـوي مصـــارف او ترلاســـه شـــوي عواید بنـــایي چې دنوموړو مصارفو او عوایدو له حاصل تفریق څخه ګټه او یا هم تاوان لاسته راځي . بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـيټ : هغه مالي حسـاب ته ويل کيږي چې ديو مالي کال په پای کې دازمايښـتي بيلانس له مخې ترتيبيږي او ديو کـاروبـار دمـالي حـالـت څرګنـدونـه کوي يعنې داښــــايي چې يو کاروبارڅومره شـتمني لري او په دي شـتمنۍ کۍ څومره برخه دکاروبار دمالکانو او څومره برخه يې پردې پانګه ده. دمالي حسابونو تحليل : دمالي حسابونو تحليل څخه هدف دادی چې مونږ له مالي حســـابونو څخه اعدادو او ارقام راخلو او بيا له هغې څخه داســـې معلومات ترلاســـه کوو چې دهغې په اســـاس مونږ ديو کاروبار ګټورتيا دپور او تاديې وړتيا دکاروبار سياليت . مالي حالت او داسې نور په بيلابيلو وختونو مقايسه کوواوبيا دهغې په اساس تصميم نيســو چې ايايه کاروبار کې ښـــه والی راغلی او که نه. مالي نســبتونه : مالي نســبتونه هغه نسـبتونو ته ويل کيږي چې مالي حسـابونو دتحليل لپاره ورڅخه ديو وسـيلې په توګه اسـتفاده کوي. دمالي نســبت قســمونه - liquidity ratio2financial leverage ratio3activity ratio4coverage ratio5profitability ratio6current ratio7acid test ratio or quick ratio.(liquidity ratio)ليکويډيټي ريشـيو له دې نسبتونو هغه وخت اسـتفاده کيږي چې کله مونږ ديو کاروبار لنډ مهاله پورونو دتاديې وړتيا پيداکوو. (financial leverage ratio)فيننشيل ليوريج ريشيو : له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې کله مونږ ديو کاروبار په ټوله شتمنی کې دپردې پانګې نسبت پيداکوو. (activity ratio)اکټويټي ريشـو : کله چې مونږ ديوکاروبار دطلباتو دترلاســـه کولو وړتيا او هم دګودام دموجودې يا ذخايرو دخرڅلاو وړتيا پيداکړو نو له دې نسـبتونو اسـتفاده کوو. کوريج ريشـيو : ددې نسـبتونو په مرسته کولای شو ووايو چې ايايو کاروباراخيستل شويو قرضونو سود په اسانۍ سره تاديه کولای شي او که نه . (profitability ratio)فروفيټيبيليټي ريشيو له دي نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې مونږ ديو کاروبار ګټورتيا پيداکوو. (current ratio)کرنټ ريشيو : ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووايو چې ايا يو کاروبار دخپلو جارې شـتمنيو سـره خپل لنډمهاله قرضـونه تاديه کولای شـي او که نه .(quick ratio) کويک ريشـيو: ددې نسبت په مرسته کولای شو ووايو چې ايا يو کاروبار په خپلو ډيرو سيالو شتمنيو سره خپل لنډ مهاله قرضـونه تاديه کولای شـــي او که نه. (debit to asset ratio)ډيبيټ ټو اسـيټ ريشـيو : دنوموړي نسبت په مرسته کولای شو ووايو چې ديوکاروبار په ټوله شتمنۍ کې دپردۍ پانګې فيصدې څوده .(debit to equity) ډيبيټ ټو ايکويټي: ريشو ددې نسبت په مرسته کولای شـو په يو کاروبار کې دپردۍ پانګې اندازه او فيصـدې معلومولای شـو. (gross profit margin ratio)ګراس فروفيټ مارجن ريشـــو : دنوموړي نســـبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ (ډالر افغ)په مقابل کې څومره ناخالصـه ګټه کړې ده .(net profit) نوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصـه ګټه کړې ده. (gross return on investment) ګراس ريټرن ان اينوسـټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتې: دنومونړ نسبت څخه معلوميږي چې يو كاروبار دپانګې اچوني دهرې روپۍ په مقابل كې څومره ناخالصه ګټه كړې ده . (net return on investment)نيټ ريټرن ان اينويسټ منتې: دنومونړ نسبت څخه معلوميږي چې يو كاروبار دپانګې اچوني دهرې روپۍ په مقابل كې څومره خالصه ګټه كړې ده . (receivable turn over)ريسيويبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو كاروبار په اوسط ډول سره خپل طلبات په كال كې څو دفي ترلاسه كوي .(payable turn over) پيبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو كاروبار په اوسط ډول سره څو ورځې وروسته خپل تجارتي پور تاديه كوي. (inventory turn over)اينويټري ټرن اور: دانسبت دابښايي چې يو كاروبار په اوسط ډول سره خپل دګودام موجود په دفو كې په خرڅلاوو رسوي.(interest coverage ratio) اينټرسټ كوريج ريشو: دانسبت مونږ ته دابښايي چې كله يو كاروبار سودي قرض اخيستې وي نو يا دغه كاروبار دسود پيسې په اسانۍ سره تاديه كولای شي او كه نه.(operating cycle) اوفريټينګ سايكل : كله چې يو كاروبار له بل چا څخه اجناس واخلي بيا دغه اجناس په بل چا باندې خرڅ كړي او بلاخره داجناسو دخرڅلاوو څخه وروسته خپلې پيسې لاسته راوړي دغه ټوله پروسه چې څومره موده په بركې نيسي هغې ته اوفريټينګ سيكل وايي. cash (cycleكيش سيكل : كله چې o-cڅخه دهغه موده منفي شي چې په هغې كې مونږ دبل چا څخه په قرض اخيستل شويو اجناسو پيسې تاديه كوو يعنې كله چې او سې څخه دتجارتي پور دتاديې موده منفي شي كيش سيكل بلل كيږي: (common size)كامن سايز: دمالي حسابونو دتحليل په دې ميتود كې مونږ دبيلانس شيټ په مالي محاسبه كې په ټوله شتمنې كې دبيلانس شيټ دهرقلم (ايټم)فيصدې معلوموو او دنومونړ فيصدې دمعلومولو لپاره دبيلانس شيټ هرقلم په ټوله شتمنۍ باندې ويشو ، همدارنګه دمالي حسابونو دتحليل په ميتود كې مونږ اينكم سټيټ مينټ: په مالي حساب كې په ټول خرڅلاوو كې اينكم سټيټمينټ دهرقلم فيصدې معلوموو چې دمعلومولو لپاره دګټې او تاوان صورت حساب دهرقلم په خرڅلاوو باندې ويشو.(index analysis)اينډيكس انلايسيس: داهم دمالي حسابونو دتحليل يو ميتود دی چې په دې ډول تحليل كې مونږ دګټې او تاوان صورت حساب او بيلانس شيټ دهر قلم ارقام داساس كال دارقامو سره پرتله كوو او بيا دهرقلم دفيصدې تغييرات ګورو چې ايا داساس كال په پرتله په اوس وخت كې په كې څو فيصده كموالی او زياتوالی راغلی دی.

مالي محاسبه

مخكې لدې چې په يوه توليدي تصدۍ كې دتوليد شوو اجناسو دتمام شد قيمت او همدارنګه داجناسو څخه تر لاسه شوي ګټه محاسبه كړو ددې ځيني مخكې مونږ ته لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحاسبې دوران تشریح کړو نو لومړی دمحاسبې علم تعریف او بیا دمحاسبې ددوران (Accounting Cycle) عناصر چي په لاندې ډول دي تشریح کوو.

دمحاسبې د علم تعریف (Accounting Definition):(دکاروبار ژبې ته محاسبه ویل کیږي .یا په بل عبارت محاسبه : دمعاملاتوپیژندل،ثبت کول، دمعاملاتو طبقه بندي کول،دحسابونو خلاصه کول،اودي حسابونو څخه دي نتجي اخستلو هنر ته محاسبه ویل کیږي.

Accounting is the language of business is called Accounting or Accounting is the Process of Observing, identifying, measuring, recording, classifying, summarising and reporting the financial information to its users in the form financial statements.

دمحاسبې د دوران تعریف:

(دکتابونو بسته Closing the books and preparation of final accounts) بندي او راپورونو ترتیب کولو ته دمحاسبې دوران ویل کیږي.

1. معامله
2. ژورنال
3. لیجر
4. ازمایښتي بیلانس
5. تصفیوي یا تعدیلي حسابونه
6. دګټي او تاوان صورت حساب
7. دپای بیلانس

مخکې لدې چي دمحاسبې ددوران پورتني عناصر تشریح کړو لازمه بولم چي دا څرګنده کړو چي دمحاسبې یو ښه معلوماتي سیستم دتصدۍ داداري سره همکاري کوي او لاندې سوالونو ته ځوابونه وایي:

١. په تصدۍ باندې څومره پورونه پاتې او دتادیي وړ دي؟
٢. ایا زمونږ خرڅلاو دنورو کلونو په نسبت زیات شوی او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. کوم ډول شتمني مونږ دتصدئ په اختيار کې لرو؟

٤. نقده جريان څه ډول صورت نيسي؟

٥. ايا زمونږ توليد خو دضرر سره مخامخ نه دی ؟

٦. ايا کولای شو چي دتصدئ ګټه تر اعظمي نقطي ورسوو؟

دمحاسبې يو ښه معلوماتي سيستم دپورتنيو سوالونو په شکل داسې ډيرو نورو سوالونو ته ځواب ويلای شي . نوبنآ ويلای شو چي دمحاسبې يو ښه معلوماتي سيستم د ټولو تصديو لپاره ګټور او مفيد دي

دمحاسبې دوران

Accounting cycle

معامله

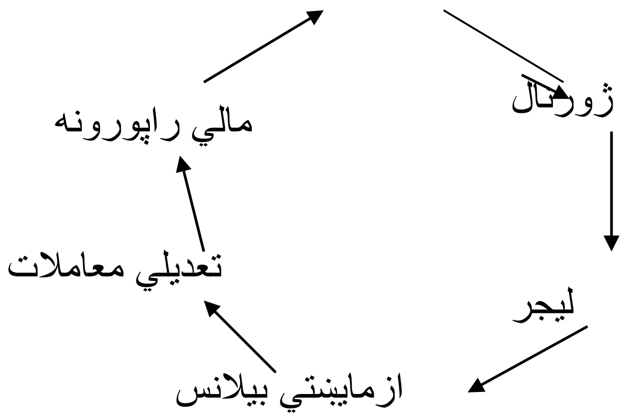

په پورتيني شکل کي چي دمحاسبوي معمالاتو ثبت دابتداء څخه تر وروستئ مرحلې پورې په کې ښودل شوی چې دمحاسبوي معاملاتو دثبت پروسه ښايي.

ټولي تصدئ ګاني ددغه ډول پروسې څخه دمعاملاتو په ثبت کي استفاده کوي او همدارنګه دخپلو مالي حسابونو په جوړولو کې ترې استفاده کوي.

دمحاسبې ددوران هر عنصر په لاندې ډول تشريح کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

معامله (Transaction): هره راکړه ورکړه چي ددووکسـانو په مابين کي صـورت ونيسـي معامله بلل کيږي .(Any dealing between two persons in is called Transaction)

ژورنال

(Journal)

ژورنال يوفرانسوي لفظ (jour) څخه اخيستل شوی چې دورځ په معنی دی او په انګليسي

کې ورته (Daily) ويل کيږي . ژورنال هغه کتاب دی چې معاملات په کې هره ورځ ثبت کيږي .(Journal is the book in which we record the Daily Transactions)

. دژورنال خصوصيات

Characteristics of Day Book

١. ژورنال د ډبل انتري يا دوه طرفه ثبت لمړنۍ مرحله ده . او تر ټولو لمړي معاملات په ژورنال کې ثبت کيږي په دې توګه ژورنال د ورځينو معماملاتو د ثبت کتاب دی .

٢. معاملات دواقع کيدلو په ورځ ثبت کيږي . په دې توګه ژورنال ته ورځنی کتاب يعني (روزنامچه)ويل کيږي .

٣. معاملات په تاريخوار(Chronological) ډول سـره ثبت کيږي نوويلی شـو ژورنال دتاريخوار ثبت کتاب دی .

٤. په ژورنال کې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او هم ښودل کيږي چي کوم حساب دبټ او کوم حسـاب کريډيټ کيږي . چې دا لجر ته دارقامو په انتقال کې اسـانتيا راولي نو ويلای شو چې ژورنال دليجر معاون دی.

٥.دمعاملې دثبت څخه وروسـته دمعاملې تشـريح ليکل کيږي (دهغو کسـانولپاره دامعلومات ليکل کيږي کوم چي په محاسبه نه پوهيږي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦.دحسابونو مبلغ په دوو ورستيو کالمونو کې ليکل کيږي دډيبيټ مبلغ په ډيبيټ کالم کې او دکريډيټ مبلغ په کريډيټ کالم کې ليکل کيږي.

دژورنال دترتيب کولو ګټې

(Advantages of preparing Journal Book)

١.هريوه معامله کله چې صورت ونيسي ثبت کيږي نو بنا دلته ددې امکانات وجود نه لري چې کومه معامله دي ددې کتاب څخه ليري شي.

٢.کله چې معامله په تاريخوارډول دتشريح سره دژورنال په کتاب کې په ثبت ورسول شي نو بيا مونږ هر وخت کولای شو چې په اسانۍ سره معلومه کړو چې دامعامله څه وخت او ده څه لپاره ترسره کړي وه.

٣. څرنګه چې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او په څرګنده او صحيح ډول سره په ژورنال کي ډيبيت او کريډيټ شوي وي نو د(posting) په وخت کې مونږ ته کوم مشکلات رامنځته کيږي.

٤.څرنګه چې مونږ دهرې معاملي په هکله تفصيل په ژورنال کې ليکلي وي نو په ليجر کې دي تفصيل ليکلو ته ضرورت نشته.

٥. په ژورنال کې مونږ دهرې معاملې په هکله مکمل معلومات ترلاسه کولي شو.

٦. په ليجر کې هره رامنځته شوي غلطي مونږ کولای شو چې دژورنال په مرسته يي رهنماي کړو.

دژورنال شکل

Form of Journal

Date نيټه	توضيحات Particulars	L. F	مبلغ دبت	 کريډيت

په ژورنال کې معاملاتو دثبت کولوعمل ته (journalizing) ويل کيږي په ژورنال کې دثبت کولو قاعده او قوانين په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ .دهرې معاملې پورې مربوط حسابونو دنومونو ليکلو لپاره بايد دجدا لاينونو څخه استفاده وشي .

۲ . په لمړي لاين کې بايد مقروض(Debtor)او دهغه حساب نوم اويا هغه حساب وليکل شـــي چې ديبيت کيږي . په دوهم قطار کې دقرض ورکوونکي (Creditor) نوم اويا هغه حساب چې کريډيت کيږي ليکل کيږي .

۳ . دديبيت کيدونکي حساب نوم دلاين په سر کې وليکل شي او کريديت کيدونکي حساب نوم دلاين دشروع څخه لږ وروسته فاصله کې وليکل شي .

٤ ـــ دحسابونو دنومو څخه وروسته لاين کې بايد دمعاملې لنډيز وليکل شي .

٥ ـــ دمعاملاتو دثبت دجلاکولو په خاطر بايد دهرې معاملې دثبت څخه وروسته دتفصيل په ستون کې خط وايستل شي .

دژورنال دصفحې عناصر په لاندې ډول هر يو تشريح کوو:

دتاريخ ستون (Date column): پدغه ستون کې هغه تاريخ رسول کيږي چې معاملې پرې ترسره شوي وي پدغه ستون کې کال دستون په پورتنۍ برخه کې مياشت دکال نه لاندې او ورسره تاريخ په ثبت رسول کيږي.

دتشريح ستون (Description column): پدغه کالم کې حسابونه په ثبت رسول کيږي .

هغه حساب چې په ډيبيت کې رسول کيږي په دې حساب کې په چپ طرف کې رسول کيږي اوهغه حســـاب چې په کريډت کې رســـول کيږي په همدې کالم کې دمعاملې په اړه معلومات ذکر کيږي چې دي ته (Narration) ويل کيږي.

ليجر ته دمعاملې دانتقال شـــميري ســـتون (Post Reference column): دغه ســـتون هغه وخت تکميل کيږي کله چې مونږ معاملات دژورنال څخه ليجر ته انتقال کړو په لنډ ډول ويلای شو چې په دې ستون کې دمربوطه ليجر دصفحې شميره ليکل کيږي .

دډيبيت اوکريډيټ دمقدار ســـتونونه (Debit and Credit Amount Column): دکريډيټي حساب مقدار په ژورنال کې دکريډيت په ستون کې په ثبت رسول کيږي او همدارنګه دډيبيټي حساب مقدار په ډبيت ستون کې په ثبت رسول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژورنال څخه لیجر ته دمعلوماتوانتقال:

Posting

دمحاسـبوي دوران دویمه برخه عبارت ده د posting څخه یعنې دژورنال څخه دحسـابونو انتقال لیجر ته چې دلته حسابونه طبقه بندې کیږي .

تعریف:هغه کتاب چي په هغه کې دتجارتي معاملاتو خلاصــه په ثبت رسـول کیږي دلیجر دکتاب څخه عبارت دی. (A book which Contains the classified record of all (the transaction of a business in shape of account is called ledger).

په لیجر کې ټول معاملات دمربوطو حسـابونو لاندې راوړل کیږي ترڅو دمربوطه حسـاب دزیاتوالی او کموالی په اړه معلومات ترلاسه کړو.

مثلا: که مونږ وغواړو دخپل مجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو نو د ژورنال په مختلفو صـفحو کې دخرڅلاو په اړوند ځای په ځای شـوي معلومات جمع کول مشـکل بریښـي نو څرنګه چې په لیجر کې دهر حسـاب په اړوند ټول معاملات دهغې حسـاب لاندې ذکر کیږي نو مونږ دخرڅلاو دلیجر څخه کولای شو چې په اسانۍ سره دمجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاســه کړو. په بل عبارت مونږ ویلای شـو دلیجر په مرسـته مونږ دمختلفو حسابونو په هکله فوري نتیجه ترلاسه کولای شو.

دلیجر شکل (Ledger form)

دحساب نوم

Date نیټه	دسـند نمبر	توضیحات Particulars	J. F	مبلغ		
				دیبیت	کریدیت	بیلانس
مجموعه بیلانس						

دلیجر دجوړولو هدفونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Objective of Ledger)

۱.دتجارتي معاملاتو خلاصـــه ترڅو په مختلفو حســـابونو کې حقيقي زياتوالي او کموالي په باره کې معلومات تر لاسه کړو.

۲. دليجر څخه مونږ ازمايښـــتي بيلانس جوړو ترڅو دمعاملاتو دثبت دتصـــحيح معلومات ترلاسه کړو.

۳. دهر يو حساب په هکه مونږ کولای شو چي په کم وخت کې په اسانه ډول سره معلومات تر لاسه کړو.

په ليجر کې دمعاملاتو دثبت قاعده

۱. دژورنال څخه دثبت شـــوو معاملاتو انتقال لجر کې دمربوطو حســـابونو ديبت او کريديت طرف کې کوم چې ژورنال کې مشـــخص شـــوي دي صـــورت نيســـي همدارنګه دمعاملې دثبت تاريخ دســـندنمبراو دژورنال دصـــفحې نمبر چې معلومات ورڅخه لجر ته انتقال شوي دي د j.f په ستون کې رسول کيږي .

۲ په ژورنال کې دريفرنس يا L.f په ستون کې هغه حسابونو نمبر چې معلومات ورته انتقال شـــوي دي (يالجر) دصـــفحې نمبر رســـول کيږي . لجر ته دمعلوماتو انتقال وخت دکاروبار په اندازې پورې اړه لري .

دليجر او ژورنال ترمنځ توپيرونه

Distinction between Ledger and the Journal

۱.ژورنال دمعاملاتو دثبت لومړنی کتاب دی اوليجر دمعاملاتو دثبت دويم کتاب دی .

۲. دژورنال کتاب دتاريخوار ريکارډونو لپاره کارول کيږي او دليجر کتاب د Analytical ريکارډ لپاره استعماليږي.

۳.په ژورنال کې دخلاصـي واحد عبارت دی له معاملې څخه او په ليجر کې دخلاصـي واحد عبارت دی له حساب څخه.

٤.په ژورنال کې دمعاملاتو ثبت ته ژورناليزنګ وايي او په ليجر کې دمعاملاتو ثبت ته پوستينګ وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازمايښتي بيلانس

(Trail Balance)

تعريف:ازمايښــتي بيلانس هغه راپور دی کوم چي په ليجر کي دډيبيت او کريډيټ بيلانســونو په مرســته تشــکليږي (Trial Balance is a statement prepared by. taking out .debit and credit balances of all accounts appearing in the ledger)

کله چې د ټولو حسابونو لپاره ليجر تهيه او ترتيب شي نو دابه ښه وي چې مونږ معلومه کړو چي دغه معاملات په ژورنال او ليجر کې په صـــحيح ډول رســـولي او که نه ددي معلوماتو دتهيه کولولپاره مونږ ديوې وسيلې څخه کار اخلو چې د ازمايښتي بيلانس په نوم ياديږي.

ازمايښـــتي بيلانس دوه ســـتون لرونکي راپور دي چې په دې راپور کې دټولو حســـابونو بيلانسونه په ثبت رسول کيږي.

يعني کوم حسابونه چي دډيبيت بيلانس درلودنکي وي ازمايښتي بيلانس چپ طرف ته او کوم حســابونه چي دکريډيټ بيلانس درلودنکي وي دازمايښــتي بيلانس په ښــي طرف کې په ثبت رسول کيږي او بايد دازمايښتي بيلانس دواړه ستونونه سره مساوي شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دازمایښتي بیلانس دتهیه عمده هدف دادی ترڅو دډیبیټ او کریډیټ حسابونو وروسته ددي څخه چي دغه حسابونه دژورنال څخه لیجر ته انتقال شي باید سره مساوي وي. ددي خبرې معنی دانه ده چې کله هم

code	Account	پولي واحد Afs	
		D	C
∑	Total		
	saldo		0

دازمایښتي بیلانس دډیبیت او کریډیټ ستونونه سره مساوي وي مونږ به په ژورنال اولیجر کې معامالات په صحیح ډول ثبت کړي .

دلته مختلف وجوهات شته چي دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیت ستونونه به مساوي وي خو په ژورنال کي به مو معلات په صحیح ډول نه وي ثبت کړي چې په لاندې ډول یي ذکر کوو:

١. معامله په ژورنال کې په ثبت ونه رسیږي.

٢.معامله لیجر ته په صحیح ډول انتقال نشي.

٣. دژورنال څخه معاملات په تکراري ډول لیجر ته انتقال شي.

٤.په ژورنال او لیجر کې غلط حسابونه استعمال شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي يا تصفيوي معاملات

Adjusting Entries

مونږ د ګټې او تاوان حساب سره یوه جمله لیکو (for the year) ددي مطلب دادی چې په دې حساب کې به هره یوه شی دهغه وخت مطابق لیکل کیږي په څومره وخت کې چې مونږ دګټې او تاوان حساب جوړو مونږ عموما دګټې او تاوان حساب دیوې اقتصـادي په پای کې ترتیب کوو.

دپورتنی موضوع دلاښه وضحات لپاره یو مثال وړاندې کوو:

مثال: مو نږ سږ کال ددو کالو کرایه پیشکي تادیه کړي نو کله چې مونږ په دې کال کې دګټې او تاوان حساب جوړو صرف ددغه کال کرایه په کې ثبت کوواو دیو کال پیشکي تادیه شوي کرایـه دپـای پـه بیلانس کې پـه متغیره داريي کې پـه ثبـت رســـوو چې دغې عملیې تـه Adjusting وایي.

تعدیلي یاتصـــفیوي معامالات مختلف ډولونه او دهغې دثبت طریقه دګټې اوتاوان او دپای په بیلانس کې چې ځیني مهم تعدیلي معاملات په لاندې ډول ذکر کوو:

۱.تادیاتي مصـــارف (Accrued expenses): هغه مصــــارف چي واقع شــوي وي خو مصارف مو نه وي تادیه کړي چي دې ډول مصارفوته تادیاتي مصارف ویل کیږي.

مثلا:مونږ سـره کارګرانو کار کړي او معاش مو نه دی ورکړی دغسـې مصــارف دګټې او تاوان په حساب کي ډیبیت او دپای په بیلانس کیي دپور په ډول لیکل کیږي.

ددغې مصــارفو ته په انګلســي کې نور اصـطلاحات هم اسـتعمالیږي چې په لاندې ډول دي اودغــه ټول نومونــه یو مفهوم افــاده کوي: Accrued Expenses, outstanding exp, Arrears, Expense Due, Expense payable, Expense owing .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.پیشکي تادیه شوي مصارف (Prepaid expenses):هغه مصارف چي نغدا په پیشکي ډول تادیه کیږي پرته له دې چې په مصرف ورسیږي دپیشکي مصارفو په نوم یادیږي .دغه ډول مصارف دګټې اوتاوان په حساب کې دمصارفو څخه کریډیټ کیږي او دپای په بیلانس کې دمتغیرې شتمنۍ په حیث ثبت کیږي .

دغه مصارف کیدای شي په بیمه،اشتهاراتو،او دکرایي په برخه کې تادیه کیږي .

۳. ترلاسه کیدونکي عایدات (Accrued income): هغه عایدات چي ګټلي مووي خو تراوسه پورې ترلاسه شوي نه دي په راتلونکي کې به ترلاسه کیږي لکه دسود،داسهامو څخه ترلاسه کیدونکي ګټې اوداسې نور ددې طریقه داده چي د ګټې او تاوان په حساب کې دعایداتو سره ډیبیټ کیږي او دپای په بیلانس کې د پانګې سره علاوه کیږي .

٤..پیشکي عایدات (Unearned Income): هغه عایدات چي په پیشکي ډول مونږ ته تر لاسه شوي وي خو ګټلي مونه وي دغه ډول عایداتو ته پیشکي عایدات ویل کیږي لکه: سود،کرایه،تخفیف،کمیشن او داسې نور دي .

دګټې اوتاوان په حساب کې دعایداتو ځینې کریډټ کیږي او په پای بیلانس کې دپور په ډول لیکل کیږي.

فرسایش (Deprecation): عموما تصدۍ دمختلفو تولیدي وسایلو درلودنکي وي لکه:تعمیرات،تجهیزات،ټرانسپورټي وسایل اوداسې نور

دهرې اقتصادي دورې په اوږدو کې دتولیدي وسایلو په استعمال سره دتولیدي وسایلو په حقیقي ارزښت کې کموالی رامنځته کیږي چې دفرسایش په نوم یادیږي. دغه دوسایلو فرسایش یومصرف ایجابوي چې دګټې او تاوان په حساب کې دفرسایش دمصارفو په حیث باید په ثبت ورسول شي او دپای په بیلانس کې دمربوطه شتمني دحقیقي ارزښت څخه کریډیټ کیږي .دفرسایش دسنجش لپاره عموما دفرسایش دخطي میتود څخه استفاده کیږي چې فارمول یې په لاندې ډول دی .

کلنی فرسایش=دتولیدي وسایلو ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليدي وسايلو په عمر

مثلا: ديوې توليدي دســـتگاه اقتصـــادي عمر ١٠ كاله تخمين شـــوي او دهغې دخريدراي مصارف ١٠٠٠٠دالره دي مونږ دتوليدي دستگا كلنى فرسايش په لاندې ډول محاسبه كوو:

كلنى فرسايش=١٠٠٠٠ = ١٠٠٠ دالره

١٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي راپورونه

(Financial statements)

څرنګه چې مونږته معلومه ده چې د محاسـبې دعلم یو هدف په یوه معینه موده کې دکاروبار نفعه اوضـــرراو همدارنګه مالي حالت څرګندول دي چې دغه اهدافوته درسـیدو لپاره مونږ مالي راپورونه ترتیب کوو چې دغه مالي راپورنه په ٤ډولونو ویشـل شـوي دي نو په لنډ ډول ویلای شـو چې دمحاسـبې دراپورونو مجموعې ته مـالي راپورونـه ویـل کیږي.ددغـه ډول مـالي راپورونو ترتیـب کول د ادارې پـه جوړښت پورې اړه لري ځیني ادارې دغه ډول راپورونه یومیاشت ځیني ادارې یې څلورمیاشتي اوځیني ادارې یې یو کال وروسته ترتیب کوي.

Definition: A set of accounting reports are called financial statements.

مالي راپورونه: دمحاسبې دراپورونو مجموعي ته مالي راپورنه ویل کیږي.

دغه راپورونه په عمومي ډول سره په لاندې څلورو ګروپونو ویشل شوي دي

1. دګټې او تاوان حساب: (Income statement)

2. د پای بیلانس (Balance sheet)

3.دتصدۍ دخاوند په کاروبار کې د حق راپور(A statement of owner equity)

4.نغده جریان راپور(A statement of Cash flow)

1.دګټې اوتاوان حساب (Income statements): دا ډول راپور دتصدۍ دنفعې اوضرر دڅرګندولولپاره ترتیب او تهیه کیږي.

2.دپای بیلانس: (Balance sheet): داډول راپور دتصدۍ مالي حالت ښایي په دې معنی چې په دې ډول راپور کې داښودل کیږي چې د تصدۍ سره په څومره اندازه شتمني لري او څومره دخلکو قرضونه پرې پاتي دي او په کاروبارکې دمالک حق څومره دی.

3.دتصدۍ دمالک دحق په اړوندراپور: (A statement of owner equity) کې داښودل کیږي چې ده څومره پیسې په کاروبارکي پانګونه کړي او په دې پیسو کې تغیرات ښایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4.(Cash flow statement): دا ډول راپور ښـايي چي دمالي کال په جريان کې تصـدۍ ته څومره پيسي راځي او څومره بيرته تري وځي.

دمالي راپورنو دترتيب کول اهداف

۱.ترڅو دکاروبارمالک اوقرض ورکونکي په دې پوه شـــي چې زمونږ ســــرمايه ګذاري په ځاى ده او که نه؟

۲. دمالي راپورونو ترتيب کول د تصــدۍ دادره کونکو ســره په پلان جوړولو کې مرسته او کومک کوي.

۳.همداراز ترڅو مونږ ته اپريټينګ ايکسپنسيز معلوم شي ترڅو مونږ دجنس دتمام شـــــدقيمـت کنټرول کړو. ٤. همـدارازترڅو مونږ تـه د (other income) او (Other expenses) په باره کې

۱.دګټې او تاوان صورت حساب يادعايد صورت حساب:

د عايد صــورت حســاب يو مالي راپور دی چې ديوې اقتصـــادي دورې په پاى کې ترتيب کيږي. نوموړی حسـاب د دوری د فعاليتونو نتيجه څرګندوي. ددې حسـاب په ښـي طرف کې ټول عوايد په ترتيب ســره رسـول کيږي او چپ لوري ته مصـــارف چې د عوايد و لاس ته راوړلو په خاطر يې صورت نيولی دی رسول کيږي.

عايدات په يوه دوره کې د خرڅلاو او خدماتو د قيمت څخه عبارت دي او مصــــرف د هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د عوايدو د لاسته راوړلو په خاطر کارول شوي دي.

چې عوايد کاروبار ته د شـتمنيو د راتګ Inflow of assets او مصـرف د کاروبار څخه د شتمنيو تګ د Out flow of assets په معنی دی.

د عوايد په صورت حساب کې د عوايدو او مصارفوپه پرتله کولو سره ددورې نتيجه (ګټه يا تاوان) څرګنديږي. کله چې عوايد د مصــــارفو په پرتله زيات اوســـي نو تفاوت يې د ګټې په معنی او کله چې مصارف د عوايدو په پرتله زيات اوسي نو تفاوت يې د تاوان په معنی دی.

مصارف – عوايد = خالصه ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عايد صورت حساب هم د T شکل او جدول په توګه ترتيب کيږي.

د T په شکل سره د عايد صورت حساب دوه اړخه لري چې ښي اړخ يې کريديت او چپ اړخ يې ديبت نومول کيږي. کريديت کې ټول عوايد او ديبيت اړخ کې ټول مصارف رسول کيږي. د ديبيت او کريديت اړخ د ارقامو د مجموعې او تفاوت څخه نتيجه څرګنديږي.

NI = R – E

NI (Net Income) = {R (Revenue) – E (Expenses)}

اکثره تصدۍ ګاني ددې حسابونو په مرسته دخپلې پانګې اچونې ګټورتوب تخمين کوي دغه دعايد صورت حساب دپانګه اچونکو او قرض ورکونکو سره دمرستندويه وسيلې په توګه استعماليږي چې ددوی راتلونکي نغده جريان پيشبيني کوي.

هغه معلومات چې په دې حساب کې موجود وې پانګه اچونکي او پورورکونکي په لاندېنيو مواردو کې ترې استفاده کوي:

۱. دېخوانيو فعاليتونو ارزيابي کول:

په دې حساب کې دعوايدو او مصارفو په مطالعې سره مونږ ويلای شو چې يوې تصدۍ کوم ډول فعاليتونه ترسره کړي او همدارنګه کولای شو چې دتصدۍ فعاليتونه د نورو تصديو دفعاليتونوسره مقاسيه کولای شو.

۲.دتصدۍ دراتلونکو فعاليتونو په هکله وړاندوينه:

ديوې تصدۍ دتيرو فعاليتونو په اساس مونږ کولای شو چې دهغې راتکونکي فتاليتونه لرليد کړو.داپه دې معنی چې يوه تصدۍ په پخوانيو وختونو کې ۱۰۰% کاميابه وه ايا دهغه تصدۍ به په راتلونکي کې دکاميابي دغه سلنه ترلاسه کړي او که نه.

هغه وخت مونږ کولای شو چې په اطميناني ډول لرليد وکړو چې دتيرو فعاليتونو او راتلونکو فعاليتونو ترمنځ نږدې اړيکې وجود ولري.

2. دپای بيلانس (Balance Sheet):

هره کاروباري موسسه د خپل کاروبار مالي حالت باندی پوهيدلو ته ضرورت لري او کاروباري اداري دکتې د لاسته راوړلو په اميد رامنځته کيږي. د کاروبار په دوران کې لمړنۍ پانګه او دهغې څخه حاصل کيدونکی سود مختلف شکلونه اختياروي لکه:
نقده شتمني، ځمکه او تعمير، ماشين الات، نقليه وسايل، طلبات چې دا ټول د کاروبار د اموالو ډولونه دي. ددې اموالو په مقابل کې ممکن دی کاروبار ځنې مکلفيتونه ولري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوروړی اوسـي چې د پور اندازه باید ددې اموالو څخه تیری شـي ترڅو هغه څه چې مالک یا شریکانو پوری اړه لري معلوم شي.

دپای بیلانس چې بعضې وختونه دتصدئ دمالي وضع دحساب په نوم یادیږي چې په دې کې په یوه معلومه موده کې دشتمنیو،پورونو، اومختلفو اسهامو لرونکو په هکله مفصل معلومات ذکر شوي وي په دې معنی چې دکاروبار مالي حالت څرګندوي .

د بیلانس پاڼې شکل:

بیلانس پاڼه باید د موسســـــی نوم، د صـــورت حســـاب عنوان (د بیلانس پاڼه) او تاریخ درلودونکې اوســـي، د بیلانس پاڼی تاریخ د هغې د ترتیب کولو تاریخ دی او معمولاً د مالي دورې په پای کی ددورې په اخرني تاریخ ترتیب کیږي.

دبیلانس پاڼې درې عمومي تشکیل کوونکي عناصر عبارت دي له :

الف: شـــتمني (Assets) ب:پورونه (Liabilities) ج: پانګه(Owner (equity

Assets شـتمني: ټول مادي او غیر مادي اشـیاء او حقوق چې دیوه کاروبار ملکیت اوسـي د هغې شتمني ده. د محاسبې له نقطه نظره هغه ملکیت چې په کاروبار کې ترې استفاده کیږي شتمني ګڼل کیږي. کولای شو د شتمنئ لپاره لاندې درې خصوصیتونه مشخص کړو:

١ : د کاروبار ملکیت اوسي.

٢ : لوی ارزښت ولري.

٣ : په کاروبار کې ترې استفاده صورت ونیسي.

الف: شـــتمني: ټول هغه مالي منابع چي په پولي واحد ســـره ارزښـــت یي څرګندیږي او دکاروباوبار لخوا یو قانوني نوم ورته وضـــع شـــوي لکه: کســـه،طلبات،تعمیر،ځمکه،ماشـــین الات ....اوداسي نور.

دغه شتمني مونږ کولای شو چې په لاندېنیو برخو تقسیم کړو:

١. متغیره شتمني (Current Assets) ٢.ثابته شتمني (Fixed Assets)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.نه ليدونکي(نه حس کيدونکي) شتمني (Intangible Assets)

۱.متغيره شتمني (Current Assets):هغه شتمني ته ويل کيږي چي کيدای شي خپله کسه اوسي او يا په کسه بانديږ ديوکال نه په کم وخت کې بدليږي ددغسي شتمنيو مثالونه عبارت دي له : دنقده، بانکي شتمني، طلبات، پيشکي مصارف، لاسته راتلونکي عايدات اوداسي نور.

۲.ثابته شتمني (Fixed Assets): هغه شتمني چې په کاروبار کې ددايمي استعمال لپاره رانيول کيږي چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: موبل، ماشين الات، تعمير، عراده جات، اوداسي نو ر .

۳. نه ليدونکي شتمني (Intangible Assets): هغه شتمني ته ويل کيږي چي فزيکي موجوديت نلري کوم چي دتصدی لپاره ارزښتناک وي اوهمدارنګه دخرڅلاو ارزښت هم لري چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: دکاروبار ښه نوم (Good will) تجارتي نښان (Trade Mark) دچاپ حقوق(Copy Right) اوداسي نور.

ب:پورونه (Liabilities): دخارجي افرادو او اورګانونو په مقابل کې دکاروباري شتمنۍ مکلفيت ته پور وايي .دغه پورونه مونږ کولای شو چې په دوو برخو بانديې تقسيم کړو.

۱. دلنډې مودي پورونه (Short term Liabilities).

۲.داوږدې مودي پورونه (Long term Liabilities).

۱.دلنډې مودې پورونه (Current Liabilities):

دا ډول پورونه عبارت دهغو پورونو څخه دي چې ديو کال نه په کمه موده کې تاديه کيږي چي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : تاديات، ليکل شوي وعدې، بيلونه، تادياتي مصارف اوداسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. داوږدې مودې پورونه (Long term Liabilities):

داډول پورونه عبارت دهغوپورنو څخه دي چې دیو کال نه په زیات وخت کې تادیه کیږي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : ګروی، بانکي پورونه او داسي نور.

۳. پانګه د مالکینو حق (Owner Equity): د ملکیتونو هغه برخه چې د مالیکینو پورې اړه لري. پانګه په بیلانس پاڼه کې د پانګې د سهمو په معنی نه دی په حقیقت کې د حساب داری له نقطه نظره د بیلانس پاڼې په ویش کې د شـــتمنیو او پورونو د تفاوت په معنی ده چې دمالکانو ملکیت ګڼل کیږي.

دا مطلب د محاسبی د معادلې د پوهیدو وړ دی.

پورونه + پانګه = شتمني

پورونه – شتمني = پانګه

په انګلیســـي ژبه د بیلانس پاڼې دترتیب په وخت کې د پانګې برخه د موســـسی دمالکانو د برخې په نوم یادوي ولې زمونږ په هیواد کې په عمومي توګه د پانګې د نقطې څخه زیاته استفاده کیږي..

ددي لپاره چي دمحاسبې ددوران په مختلفو عناصرو کي معاملات په ښه اوصحیح ډول په ثبت ورســوو دلته یو عمومي مثال ذکر کوم چي ټول دمحاســبې دوران پکي تشــریح شي.

مثـال: شـــاه زمـان(مســلم)دحمـل پـه لومړي نیټـهٔ ۱۳۸۷ لمریزلیږدیز کـال یوکوچني کاروبار۱۰۰۰۰۰۰افغانیو پانګوني ســـره شـــروع او د Afghan Investment) (Support Agency ایســـا ســـره ثبت چي پدغـه پانګوني کي ۶۰۰۰۰۰نقده او ۲۵۰۰۰۰په ارزښت عراده جات او ۱۵۰۰۰۰په ارزښت موبل شامل دي.

دحمل دمیاشــتي په پای کي دلاندېنیو معاملاتو په هکله معلومات راکړل شــوي دي چي هره یوه معامله په خپلو مربوطو حسابونو کي په ثبت رسوو:

۱.دحمل پـه لومړی نیټهٔ د۴۰۰۰ افغانیو پـه ارزښـــت کمپوټرونـه خریداري شـــوي چې ۲۵۰۰۰افغانی یي نغداً تادیه شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دحمل په لومړۍ نیټه ددریو میاشتو کرایه ۶۰۰۰۰ افغانۍ تادیه شوي.

۳.دحمل په دریمه نیټه د ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خام مواد خریداري شول چې ورسره یې ۱۰% محصول هم تادیه کړي.

٤.دحمل په پنځمه نیټه د۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطاسیه رانیول شوې.

۵.دحمل په لسمه نیټه د۳۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت اجناس خرڅ شوي چې ددې مبلغ څخه ۱۹۰۰۰۰نقده ترلاسه شوي، اوپه دې خرڅلاو کې ۱۰%نقده تخفیف ورکړل شوی.

۶.دحمل په یوولسمه نیټه د۲۵۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد دافغاني تاجرانو څخه په پور رانیول شوي.

۷.دحمل په دولسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت مواد په (AWCC) باندې په پور پورل شوي دي.

۸.دحمل په دیارلسمه نیټه د۲۵۰۰۰افغانیو په ارزښت افغاني تاجرانو ته مواد مسترد شوي دي.

۱۰. دحمل په څورلسمه نیټه د(AWCC) څخه د۳۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد مسترد شوي.

۱۰.دحمل په پنځلسمه نیټه دمالي مینجرانو ته ۱۵۰۰۰ افغاني په پیشکي ډول ورکړل شوي دي.

۱۱.دحمل په شپاړسمه نیټه دمینجرانو لخوا د۲٤۰۰۰افغانیو دپیشکي اخستولو لپاره درخواست لیک لیکل شوی وه چې پدې کې یواځې ۱۶۰۰۰ افغاني په پیشکي ډول تادیه شوي دي.

۱۲.دحمل په اوولسمه نیټه ۱۶۰۰۰ افغاني دخوراکي موادو درانیولو لپاره تادیه شوي.

۱۳.دحمل په اتلسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطسیه دمومن قرطسیه فروشي څخه په قرض رانیولي.

۱٤.دحمل په اتلسمه نیټه۲۶۰۰۰افغاني دټرانسپورټي مصارف لپاره تادیه شوي.

۱۵.دحمل په اتلسمه نیټه ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خرڅلاو شوی .

۱۶.دحمل په اتلسمه نیټه د ۱۵۰۰۰ افغانیو په ارزښت داور په نتیجه کې میز او چوکۍ سوزیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷.دحمل په نوولسـمه نيټهٔ ٤۰۰۰افغاني دکابل بانک څخه پور اخسـتل شـوی او په عزيزي بانک کې په خپل حساب کې يي ډيپيټ کړي.

۱۸.دحمل په شـلمه نيټه يوه مشـورتي کميټه دايره شـوه تر څو داداري لپاره ځيني پرمختايي پلانونه طرح کړي چي ددغې کميټي مصـارف ۱۰۰۰اټکل شـوي دي چې دغه کميټه به خپل فعاليتونه دڅور په مياشت کې پيل کړي.(دامعامله دثبت وړ نده).

۱۹.دحمل په يووشـتمه نيټه دبانک څخه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دشـخصـي لګښـت لپاره ايسـتل (برداشت)شوي دي.

۲۰.دحمل په دوويشـــتمه نيټه دنړيوال بانک لخواد ۱۰۰۰۰۰افغانيوپه ارزښـــت تربيوي ټرينګونه پيل کړي چي ددې مبلغ څخه يواځې ٤۰۰۰۰افغانۍ ترلاسه شوي.

۲۱.دحمل په څلوريشتمه نيټه ۲۰۰۰۰افغانۍ دبانک څخه ددفتر داستعمال لپاره ويستل شوي.

۲۲.دحمل په پنځه ويشتمه نيټه د۱۲۰۰۰افغانۍ دبرق مصارفو لپاره تاديه شوي.

۲۳.دحمل په شپږويشتمه نيټه دکمپيوترونوپور تاديه شو.

۲٤.دحمل په اوه ويشتمه نيټه ۵۰۰۰۰افغانۍ افغاني تاجرانو ته تاديه شوي.

۲۵.دحمل په اته ويشتمه نيټه ۹۰۰۰۰افغانۍ د (AWCC) څخه ترلاسه شوي.

۲۶. دحمل په نهه ويشـتمه نيټه د۵۰۰۰۰افغانيو په ارزښـت خام مواد خريداري شـو ي چې دې کې ۱۰% تجارتي او ۵% نقده تخفيف شامل دی.

۲۷.دحمل په ديرشمه لاندېنۍ پيشکي تعديلي معاملات راکړل شوي:

ترميم لپاره ۲۰۰۰ افغانۍ.

دتيلو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ.

دخوراکي موادو لپاره ٤۰۰۰ افغانۍ.

۲۸.دحمل په ديرشمه نيټهٔ ۹۵۰۰۰ افغانۍ کارګرانو ته مزد تاديه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. دحمل په یوودیرشمه نیټه دلاندنیو وسایلو دکلني فرسایش په هکله معلومات راکړل شوي دي .

عراده جاتو کلنی فرسایش ۱۰%.

دکمپوټرونو کلنی فرسایش ۳۳%.

دموبل کلنی فرسایش ۱۵%.

دپورتنیو معاملاتو په نظر کی نیول ســره ژورنال،لیجر،ازمایښــتي بیلانس،دعایدصــورت حساب او دپای بیلانس پاڼه ترتیب کوو:

مالي مديريت

مالی مدیریت: فنډ هغه مالي منبع چې دکاروبار مالي ضــرورت رفع کړي هغه عبارت دفنډ څخـه ده لکـه cash securityاومـالي ســـندونـه assetsپـه ســیکوریټي کې مـالکیت یـا ownershipاو کریدیټورشیپ په مالکیت په مالکیت کې عامه اسهام داخل دي finance is the management of money.دپیسو مدیریت ته تمویل ویل کیږي. دضرورت وړ مالي منابع برابرول عبارت دکاروبار دتمویل څخه دي مالي مدیریت دمالي منابعو څخه په مؤثره او مثمره توګه استفاده کول دکاروبار هدف ته درسیدو په موخه . مالي مدیریت دوه کلمې دی مالي: او مدیریت: په مالي کې درې فعالیتونه مونږ کووویعني درې پریکړې نیســو۱-تمویلي فعالیتونه یا تصمیم نیونه ۲-دسرمایه ګذاری په اړوند تصمیم نیونه یا فعالیتونه۳-دګټې دویش په اړوند تصمیم نیونه۱- په تمویلي فعالیتونو یا تصمیم نیونه کې مونږ په دې خبرې کوو چې مالي منابع دکوم ځای څخه راشـي او په کومه لاره ۱-پیسـې ۲-پیسـې دکاروبار په داخل کې په کوم ځای کې په مصـرف ورسـوو۳-پیسـې په کومه فیصـدي وویشـو دا درې واړه دتمویل وظیفي دي ، کله چې مالي مدیریت :ددرې تصـــمیم نیولو په موخه دمدیریت څخه اســـتفاده وشي دې ته مالي مدیریت وایي . دمالي مدیریت اهداف : ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر په کافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسـته راغلي او که نه او مؤثر ده۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو اسـتفاده شـوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم دسرمایي جوړښت برابرول. دمالي مدیریت تصمیم نیونه : دا دپانګې درلودلو؟ پورې اړه لري چې خپلې پانګې او قرضونه دی ۲-سـرمایه ګذارې تصـمیم نیونه : دکاروبار په داخل کې پیسـې چې په کارواچوو عموما په دوه ځای کې مونږ پیســـې مصـــرفیږي چې په داخل دکاروبارکې ــپه جاري پانګه او ثابته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه باندې۳-دګټې ويش په اړوند تصميم نيونه: هرکاروبار ګټه کوي چې يو ۱-dividend ده چې داسهامو خاوندان يې اخلي او بله ۲- retainedيا ناتوزيع شوي ګټه ده چې کاروبار يې ځان سره ساتي . دډيويډنډ تصميم نيوني څخه هدف داده چې کاروبار څو فيصده ځان سره وساتي او څو فيصده توزيع شي. دمالي مديريت وظايف: ۱-چې څومره پيسو ته ضرورت لرو يعني هغه تخمين کړو ۲-چې داپيسو ته چې ضرورت دی دکوم يې راوړو دضرورت وړ سرمايه تهيه (جوړښت)قرضونه يا خپلنۍ پانګه ۳-سرمايه ګذارې چيرته کول يعنې پيسې چيرته مصرفول چې چيرته زياته ګټه وي هغلته به کوو چې ګټه مو وکړه هغه به ويشو.cash moneyدضرورت وړ پيسو او تخمين شو ترمنځ بيلانس ساتلو ته دنغدو مديريت وايي. مالي کنترول: دسازمان يا تصدۍ اهداف :۱-دګټې زياتوالی۲-دهرسهم په اساس دګټې زياتوالی۳-په مارکيټ کې دسهم قيمت زياتوالی۱-چې دکاروبار په مجموعي ګټه کې زياتوالی راشي دازوړ يا پخوانې شکل دی۲-کله چې سهامي شرکتونه راغلل نو دې کې چې دتيرو کلونو په نسبت هرسهم کې زياتوالی راشي. Esp=مجموعي ګټه\تعداد دسهمونو۳-مارکيټ کې دخپل سهم قيمت زيات کړه ددې پديده داده چې دې کوشش کې مه اوسه چې ګټه زياته کړئ مګر مارکيټ کې دسهم قيمت زيات کړئ. ارزښت: دخلکو په ذهنونو کې دخپل توليد تصوير برابر کړی شي دا اوسنۍ طريقه ده اوس په ټوله دنيا کې چليږي. کله چې خلک ستاخريداري وکړي نو ستا دسهم قيمت زياتيږي نو اوس دسهم زياتوالي باندې کار کيږي. عصري سهامي شرکت په دوه ډوله ويشل شوي۱-مالکان : هغه اشخاص دي چې نماينده ګانو ته صلاحيت ورکوي چې ددوې ګټې لپاره کاروکړي۲-منجمنټ: يا اجنټ : يو کس دی چې چا ته صلاحيت ورکول شوی وي دبل شخص لخوا چې دهغه نوم مالک دی چې دهغه په ګټه کاروکړي.

Management acts as an agent for the owner(shareholders) of the firms. ايجنسي تيوري دجانسين او ميکلن لخوا رامنځ ته شوي چې دمالکانو او نماينده ګانو رويه مطالعه کوي. ايجنسي تيوري هغه تيوري ده چې دمالکانو او نماينده ګانو رويه مطالعه کوي دکوم له وجهې چې شخړه رامنځ ته شوي وي. مالکان برابروي په کافي اندازه incentives يا تشويق منجمنټ ته نو منجمنټ به دمالکانو په زړه کارکوي يا عمل کوي. اوبيا دې مالکان نظارت کوي دنتيجې يعنې فقط incentivesدي ورکړي نور دوي ورته کارکوي incentivesکې داخل دي ۱-ستاک افشن۲-عايد يا حاصل۳-بونس. ټولنيز مسوليت هراداره بايد دافادې ترڅنګ بايد ټولنيزه افاده هم ترلاسه کړي .چې ښه مزد وي،پاکې اوبه ، پاکه هوا، او داسې نوردي. په اداره کې دمالي مديريت جوړښت : عبارت له هغو اشخاصو څخه دی چې په کاروبار کې د٪۵۰څخه زيات سهم ولري چې دوی کوښښ کوي چې دکاروبار په اړه اساسي پريکړې ترسره کړي چې دوی پخپل منځ کې presidentيا C.E.Oټاکې اودا

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دهغه شـــخص څخه دي چې دکاروبار دټولو کړنو داجرا او کنترول صـــلاحیت او مسولیت لري.

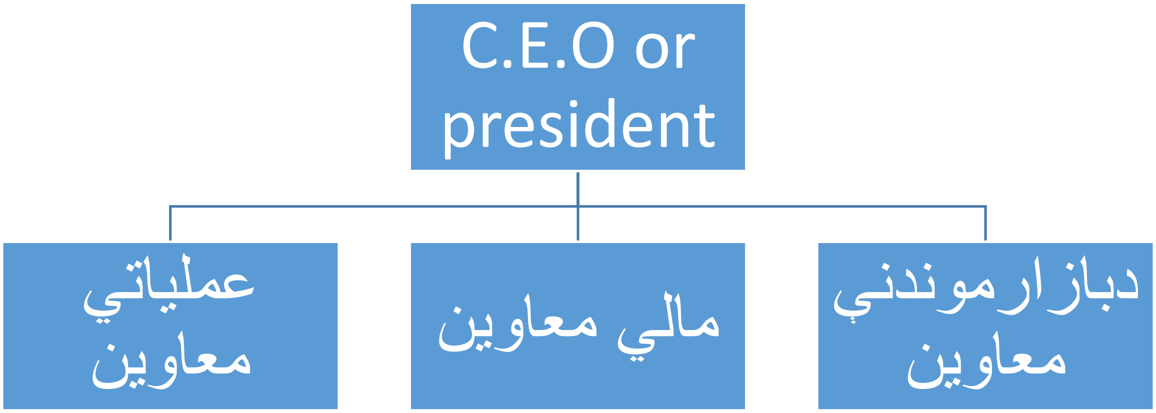

دمالکیت په اساس کاروبار په څلور ډوله دی۱-انفرادي کاروبار: داهغه کاروبار چې ملکیت او کنترول یې دیو شخص په لاس کې وي ۱-دټولو پخوانی شکل دی ۲-ټکس یو ځل اخیستل کیږي.ګټې ۱-دجوړولو مصارف یې کم وي۲-ساده وي قانوني مراحل یې کم وي ۳-په تیزۍ سره جوړیږي۴-په دې کاروبار کې یو ځل ټکس اخیستل کیږي. تاوانونه : ۱-نامحدوده پورونه۲-په دې کاروبارکې داضافي سرمایي لاسته راوړل مشکل دي ۳-دملکیت انتقال نسبت دوه نورو کاروبارونو ته مشکل دی.۲-شراکتي کاروبار: عبارت دهغه کاروبار څخه دی چې دمالکینو تعداد یې دوه یاده دوو څخه زیات ترشـلو پورې وي (خوپه بانکدارۍ کې ددوو نه ترلسو پورې وي دې نه زیات نه شته)خو په دې یعني شراکت کاروبارکې ټکس یو ځل اخیستل کیږي. دشراکت قسمونه: ۱-عمومي شراکت یا لامحدود شراکت: هغه شراکت ته ویل کیږي چې دشـــریکانو قرضـــونه یې لامحدوده وي ۲-محدود شـــراکتي کاروبار: هغه کاروبار ته ویل کیږي چې دشریکانو قرضونه یې محدود وي دهغې سرمایې پورې چې په دې کاروبار کې شـریکه کړې وي. په محدو شـراکتي کاروبار کې یو شـریک باید لامحدود قرضـونه په غاړه واخلي دایو شـرط دی.ګټې :۱-داهم سـاده دی۲-دجوړولو مصـارف یې کم خو دانفرادي په نسـبت زیات وي او دسـهامي شـرکت په نسـبت کم وي۳-په تیزۍ سـره جوړیږي دسهامي نه ۴- محدودقرضونه لري دمحدودو شریکانو لپاره . تاوانونه :۱-لامحدود قرضـــونه دلامحدودو شـریکانو لپاره یعني هغه یو کس چې لامحدود قرضـــونه یې په غاړه اخیستې وي۲-داضافي سرمایې لاسته راوړل دانفرادي کاروبار په نسبت اسانه خو دسهامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت په نسبت سخت دي ۳-دملکیت انتقال مغلق یعني سخت وي نسبت دسهامي شرکت ۳-سهامي شرکت دافرادو مجموعه ده چې دقانون په چوکاټ کې حقوقي شخص منځ ته راوړي دمالکینو څخه کاملا جدا، نامعلوم عمر او ځانګړې تجارتي نښــه ولري عبار ت له ســـهامي شـرکت څخه دی په دوه ډوله دی۱-خصـوصـي سـهامي شـرکت: دمالیکینو تعداد یی د۷څخه تر۲۰ پورې وی ۲-عامه سـهامي شـرکت: چې دمالیکینو تعداد یي کم ترکم دشلو څخه زیات وي یعنې دشلو څخه کم نه وي. ګټې ۱-قرضونه په کې محدوده وي ۲-په اسانۍ سره دملکیت انتقال۳-لامحدود نامعلوم عمر لري۴-په اســانۍ ســره زیاته پانګه لاســته راوړي شــي . تاوانونه: ۱-دوه ځلې مالیه۲-ددې جوړول ډیر سـخت کاردی۳-دسـهامي شـرکت جوړول او ساتل زیات مقدار مصارفو ته اړتیا لري . ۴-محدودالمسولیت شرکت یا limited liability companyهغه شرکت ته ویل کیږي : چې قرضونه یی دسهامي شرکت په شان محدود وي او مالیه یي دشـراکتي کاروبار په شـان یو ځل وي کله چې پورته خصـوصـیاتو په اسـاس کاروبار منځ ته راشــی عبارت له محدودالمســولیت ســهامي شــرکت څخه ده یا ورته ویل کیږي.ګټې ۱-محدود قرضونه۲-په دې کې یو ځل ټکس اخیستل کیږی۳-دمالییکانو په اضافه کولوم کې محدودیت نشــته ۴-اضــافي ســرمایه (مرســته) په اســانۍ ســره لاســته راوړل کیږي.تاوانونه: ۱-محدود ژوند نسـبت سـهامي شـرکت ته ۲-دملکیت انتقال نسـبت سـهامي شرکتونو ته سخت دی . په دې کې صرف یو ضمانت دګټې غواړې او سهامي کې اسانه ده . مالیه : دپیسو یو اجباري رقم یا مقدار دی چې تادیه کیږي داشخاصو او تصدیو او یا ادارو لخوا حکومت ته ددوی دعواید او ملکیتونو یا جایدادونو څخه عبارت له مالیې څخه دی. مالیه دعامه عوایدو ســـرچینه ده ده کوم چې دولت مصـــرفوي په مختلفو پروژو لکه تعلیم عامه روغتیا ، دفاع ، ریل وایس ســرکونو او نورو باندې . په خالصــې ګټې ټکس وضــع کیږي دټکس څخه عبارت دی . او تعرفه داموالو ارزښـــت دی: مالیه په دوه ډوله دی۱-مستقیمه مالیه په دوه ډوله ده ۱-دتاثیر په اساس۲-دنرخ په اساس او دنرخ په اساس په درې ډوله ده ۱-صعودې ۲-نزولي۳-متناسبه یا ثابته مالیه یا نرخ ۲-غیري مستقیمه مالیه .مستقیمه مالیه : هغه مالیي ته ویل کیږي چې تادیه کوونکی او بوج اخیســـتونکی یي یو نفر وي لکه دعوایدو مالیه مسـتقیمه مالیه ده ۲-غیري مسـتقیمه مالیه : هغه مالیي ته ویل کیږي چې تادیه کوونکي او بوج اخیســـتونکي مختلف وي یــا مختلف افراد وي لکــه دخرڅلاو مــالیــه اوتعرفه.دنرخ په اسـاس په درې ډوله ده ۱-صـعودې دعاید په زیاتوالي سـره دمالیي نرخ هم زیاتوالی مومې مســتقیمه رابطه موجوده ده ۲-نزولي دعاید زیاتوالي ســره نرخ کې کموالی راځي غیرمســتقیمه اړیکه موجوده ده۳-متناســبه مالیه: دعاید په زیاتوالي او کموالي ســره دمالیي نرخ ثابت پاتې کیږي، کومه اړیکه موجوده نه ده. taxable income:هغه عواید ددولت اصـولو مطابق مالیه پرې وضـع کیږي یا هغه رقم چې مالیه ترې وضـع کولای شـو مثال په افغانستان کې ۵۰۰۰ زره پورې قابل مالیه عاید نه دی کله چې د۵۰۰ نه زیاته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو قابل ماليه عايد ورته ويل کيږي. دماليې نهايي نرخ هغه نرخ چې قابل ماليه په اخرې رقم باندې وضـــع کيږي. Average tax rate is measured by dividing the taxes actually paid by taxable income 15000/5000=3

مالي سيستم financial system:عبارت له ّهغه سيستم څخه ده چې دوه اقتصادي واحدونه سـره يوځای کوي چې يو سـره پيسـې کمې وي او بل سـره زياتې وي. مالي سيسـتم په دوه برخو ويشـل شـوی ۱-مالي منځګړي۲-مالي ادارات.۱-مالي منځګړي په درې ډولو ويشـل کيږي. ۱-سـرمايه ګذارۍ بانکونه: هغه بانکونه دي چې دسـهامي شـرکتونو اسـهام په عوامو خرڅوي يا عوامو وګړو خرڅوي دمشـخصـې ګټې په خاطر.۲-بروکران: هغه افراد دي چې ددوسـرمايه ګذارانو ترمنځ دمعاملاتو سـهولت رامنځ ته کوي او په مقابل کې خپل ټاکلې کميشـن ترلاسـه کوي۳-ډيلران: کله چې په مارکيټ کې دسـهمونو نرخ ټيټ شـي اخلي يې او چې جيګ شـي خرڅوي يې او ګټه لاسـته راوړي.مالي ادارې په درې قسـمه دي ۱-امانتې ادارې په دې اداراتو کې امانت ګړدی او خدمات درکوي او هروخت کولای شـي چې پيسـې واخلی يا اسـتفاده کړی۲-قراردادي مالي ادارات: امانت درنه اخلي او تاسـو ته ګټه درکوي اوپيسـې دټاکلې يا خاص وخت پورې دهغوی يعنې ادارې سـره وي۳-سـرمايه ګذاري مالي ادارې: امانت درنه اخلي او پانګونه پرې کوي او چې ګټه وشـې ګټه درکوي او که تاوان وشـي تاوان درکوي خو په اسـلامي اقتصـاد کې او په نه اسـلامي بانک يا اقتصـاد کې کيدای شـې ګټه درکوي. دمالي مديروظايف:۱-دمالي اړتياوو تخمين کول۲-داړتيا وړسـرمايه تهيه کول۳-سرمايه ګذاري تصميم نيونه۴-ويشل شوي ګټې تصميم نيونه۵-دنغدو مديريت۶-دنورو ډيپارټمنټونو سره اړيکه او نظارت . مالي مدير: هغه شخص دی چې مالي منابعودتهيه کولو وظايف په غاړه لري. مالي حسـابونه : مونږ ته cricumstances يا شـرايط راښـايي او په لاندې ډول دي. دنغدو مديريت: دضـرورت وړ پيسـو او تخمين شـوو پيسـو ترمنځ بيلانس سـاتلو ته دنغدو مديريت وايی.۱-بيلانس شـيټ مونږ ته دکاروبار مالي حالت راښـايی په مشخصه موده کې ۲-دکاروبار دګټې او تاوان صورت حساب: دکاروبارګټه او تاوان راښايی په مشـخصـه موده کې۳-ناتوزيع شـوي ګټه : دګټې هغه اندازه چې کاروبار يې دځان سـره پريږدي . ۴-دنغدو جرياناتو حسـاب: مونږ ته راښـايی چې څومره پيسـې وتلې او څومره راغلې دي، اوپـه دې کې درې فعـاليتونـه کيږي۱-عمليـاتي فعـاليتونـه: هغـه فعـاليتونـه چې روزمره ترسـره کيږي لکه خام مواد، مزد۲-سـرمايه ګذارۍ فعاليتونه:لکه دثابتې شـتمنۍ اخيستل او خرڅول۳-تمويلي فعاليتونه:قرضـونه اخيسـتل او تاديه کول، سـود تاديه کول داپه دې کې راځي. دمالی حسـابونو تحليل: دمالي ډيټا په مالي انفارميشـن(معلوماتو) بدلول چې تصـميم نيونه پرې وکړو عبارت دمالي حسابونو دتحليل څخه دي.دبيلانس شيټ ټولې برخې دمجموعې شـتمنيو يو ه برخه يا فيصـدي فرض کوو. او دګټې او زيان حسـاب ټولې برخې دمجموعي خرڅلاو يو فيصـدي مدينظر نيسـو لاسـته راغلې مالي حسـابونو ته عمودي تحليل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي مالي حسابونه وايي. په افقي تحلیل کې دکاروبار اوسنی مالي ډیټا داساس کال مالي ډیټا په نســبت یي مقایســه کوو چې دکاروبار مالي تغییرات نســبت اســاس کال ته په ګوته کړو. $\frac{each\ item\ of\ 200x}{relevent\ item\ of\ base\ year}$ په اساس کال مربوطه برخه په اساس . په افقي تحلیل کې اساس کال په خپله ټاکل کیږي او که نه وي ټاکل شوی نو بیا وروستی کال په نظر کې نیول کیږي. دنســبتونو تحلیل : ددوو عــددونو ترمنځ ثــابتي اړیکي تــه نســبت ویـل کیږي $\frac{ratio\ \text{نسبت}}{\text{کړی ویل نسبت ته اړیکي ثابتي ترمنځ عددنو ددوه}}$

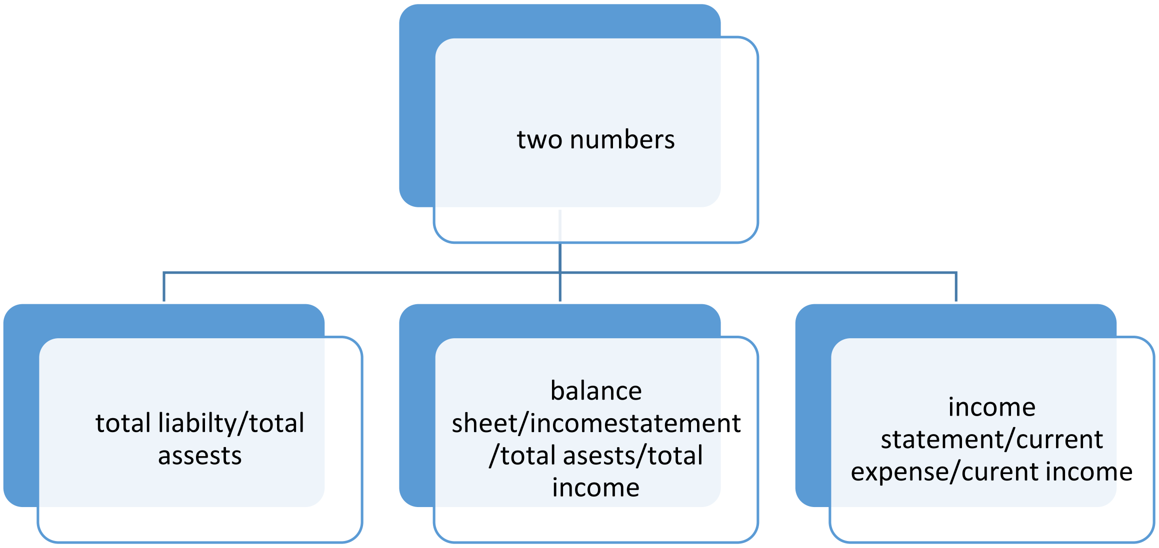

دمالي حسابونو دتحلیل دوسایلو له جملې څخه دی چې دکاروبار دمالي صحت دمعلوملو په موخه ورڅخه استفاده کیږی. په ۴ ډوله دي ۱-دسیالت نسبت۲-داختتام نسبت۳دګټو نسبت۴-دسرمایی جوړښت نسبت. دسیالت نسبتliquidity ratioنسبت په دري برخو ویشل کیږي۱جاري نسبتcurrent ratio۲-تیز نسبتacid test ratio۳-دنغدو نسبت cash ratio. جاري نسبت : دکاروبار قدرت بنایي چې خپل جاري پوروونه دجاري شتمنی په اساس تادیه کولای شـي.ډالر۳ اعشاریه۱ $= \frac{۷۰۸}{۵۴۰} = \frac{current\ assets}{current\ liabilty}$.تیز نسبت: دیوکاروبار قدرت بنایي چې ایا خپل جاري قرضونه ، دتیزو جاري شتمنیو په اساس تادیه کولای شي.۳-دنغدو نسبت: دکاروبار نسبت بنایي چې خپل جاري قرضونه دنغدي په وسیله تادیه کولای شي. ۲-داختتام نسبت دابنایي چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپله شتمني استعمال کړي چې خرڅلاو زیات کړي څومره چې زیات وي شتمنی نه زیاته استفاده کیږي. او داپه څلور ډوله دی۱-دګودام اختتام نسبت۲-دشتمنی داختتام نسبت۳-دطلباتو داختتام نسبت۴-دتادیاتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

داختتام نسبت. 1-inventory turnover ration2-asset turn over ratio3-Acount receivable turn over rati4-Account payable turnover ratio.دگودام داختتام نسبت: دکاروبار قدرت ښايي چې په کال کې څو ځلې خپل گدام په خرڅلاوو بدلوي.۲-دشتمنيو داختتام نسبت : دامونږ ته ښايي چې کاروبار څومره گودام مؤثره توگه دخرڅلاو په خاطر دشتمنيو څخه استفاده کړي ده ۳-دطلباتو داختتام نسبت: دامونږ ته داښايی چې کاروبار په کال کې څو ځلې خپل طلبات په نغدو تبديلوي۴-دتادياتو داختتام نسبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څوځلې په کال کې خپل تاديات تصفيه کوي.۳-دگټورتيا نسبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څومره مؤثره توگه له خپلو شتمنيو څخه استفاده کړي دخالص عايد دزياتوالي په خاطر. اوداهم په څلوروډوله ده:۱-دخالصې گټې نسبت: دامونږ ته ښايی : هرډالر خالص خرڅلاو کې څو ډالره خالصه گټه وجود لري.۲-ناخالصې گټې نسبت: داښايي چې کاروبار دهرډالر خاليص خرڅلاو په مقابل کې څو ډالره ناخاليصه گټه لاسته راوړي. ۳-دشتمنيو دگټورتيا نسبت: داښايي چې څومره مؤثره توگه کاروبار له خپلو شتمنيو څخه استفاده کړي ده چې ترڅو خاليصه گټه کې زياتوالی راشي يا مونږ ته ښايی چې کاروبار څومره مؤثره توگه خپلې شتمنۍ څخه استفاده کړي ده(جاري او ثابته)دخالصې گټې دزياتوالي په خاطر.۴-خپلنۍ سرمايی دگټورتيا نسبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څومره مؤثره توگه خپلې سرمايی څخه استفاده کړي دخالصې گټې دزياتوالي په خاطر. دسرمايی دجوړښت نسبت:دامونږ ته ديو کاروبار دتمويل ميتود روښانه کوي چې دکاروبار مجموعي سرمايه تمويل په کوم طريقه شوی دی. ۱-دقرضونو او خپلنۍ سرمايه نسبت: دامونږ ته ښايي چې دکاروبار په مجموعي سرمايه کې څو فيصده دخپلنۍ سرمايه ده او څو فيصده پردۍ سرمايه/قرضونه دي .۲-دقرضونو او مجموعي شتمنۍ نسبت: دامونږ ته دکاروبار په مجموعي شتمنۍ کې دقرضونو فيصدۍ ښايي چې څومره فيصده قرضونه دي.۳- times interest earned or interest coverage ratio:دامونږ ته دکاروبار قدرت ښايي چې په کال کې څو ځلې خپل سود تاديه کولای شي. دمالي مديريت اهداف: ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر دکافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه گټه چې لاسته راځي چې گټه کافي اندازه گټه لاسته راغلې او که نه او مؤثر ده ۳-په دې ځان مطمين کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمايه گذارۍ کول۵-سالم يا ښه دسرمايي جوړښت برابرول.دکاروبار په داخل کې چې مونږ عموما په دوه ځای کې پيسې مصرفوو يا مصرفيږي. يو working capital and fixed capital دي.

کويک بوکس quick books

(c) ketabton.com: The Digital Library

It is accounting software which is developed and marketed by intuit corporation and it is used to manage all day to day businesses transactions like: purchasing, order, payroll, banking. دمحاسبي يو سافټوير دی چې دانټویټ سهامي شرکت لخوا جوړ اوبازار ته وړاندې شوی چې دیوکاروبار روزمره تجارتي معاملې ثبت راپور برابروي لکه اخیستل او خرڅول.

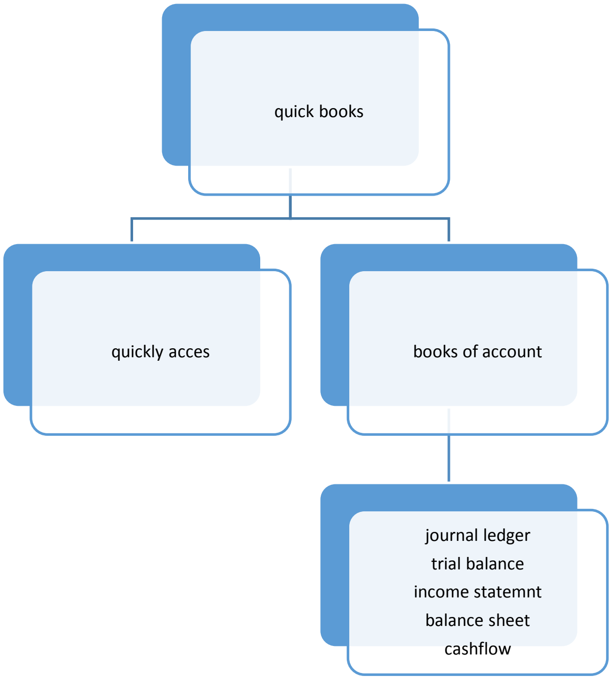

په ۱۹۸۳ م کال ټام او سکاټ په نامه دوه امریکایانو(دمتحده ایالاتو دامریکا) اوسیدونکو یو سهامي شرکت جوړ کړ دانټیوټ په نامه چې په څلورکالو کې ډیر شهرت پیداکړ.مخکې خلکو quicken,dos, desk orperating system وغیره کارول ددوي مشکلات په لاندې ډول وه.

1-single entry system

2-single user

3-audit was not available in it

د مصارفو سنجش

دمصارفو سنجش: دمصارفو سنجش دیو تولیدي واحد داخلي جریان او معاملات څیړي او دفعالیت دنتیجې معلومولو لپاره اساسات برابروي. دمصارفو سنجش: هغه تخنیکونه او میتودونه دي چې دیو محصول، پروسې، پیښې، پروژې، دورې یا نورو اهدافو دمصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومولو او تشریح کولو لپاره استعمالیږي.ترانزیکشن تعریف: ټولې هغه کاروباري معاملې چې پولي ارزښــــت ولري عبارت له ترانزکشـــــن څخه دي. داکونټینګ دوه برخې موجودې دي۱-فیننشـــیل اکونټینګ۲-کاســـټ اکونټینګ . دمالي محاســـبې یا فیننشـــیل اکونټینګ نیمګړتیاوي: ۱-په عملیاتې برخې کې صحیح خبره نه کوي۲-مالي محاسبه ماته دکارمؤثریت نه ښـایي لیکن کاسـټ یی ماته ښـایي ۳-مالي محاسبه دنرخ په ټاکلو کې مرسـته نه کوي۴-دمالي محاســـبې نیمګړتیا داده چې ماته معلومات دمقایســـې او تصـــمیم نیولو په باره کې نه راکوي ۵-دمالي محاسبې نیمګړتیا داده چې په مصرف او کنترول نه کوي۴-دمالي محاسبې بله نیمګړتیا داده چې ماته تاریخي معلومات نه راکوي . محاســـبه عمده درې دندې لري چې عبارت دي ددي نه ۱-مصـــــارف۲-اعداد او ارقام۳-حقیقي معلومات ۱-ادرې ته دخپلو تولید شـــوو محصـــولاتو او عرضـــه شـــوي خدماتو په اړه حقیقي او اټکلي معلوماتو ارایه کوي۲-مصـــارف دواقع کیدو په وخت کې مونږ ته ښـــایي او همدارنګه چې نوموړی محاســـبه هغو محصـــولاتو او خدماتو مشـــخص کولو کې د ادارې ســـره کومک کوي کوم چې دزیات ګټې (revenue)لرونکې وي بل مقصد یی دا دی چې ادارې ته دمصارفو په اړه ضروري اعداد او ارقام تهیه کوی دکنترول په موخه . محاســـبه عبارت له د۱-cost accounting-۲cost center-۳expense-۴costing-۵cost-۶cost unite-۷cost objects.

Cost.ټول هغه پیسـې چې دیو جنس په رانیولو او په هغه باندې مصـرف شـوي وي دکاسـټ څخه عبارت دی. expense هغه پیســـې دي چې دیو جنس په رانیولو مصـــرف شـــوي خو تراوسه مصرف شوي نه وي عبارت له ایکسفینس څخه دي. Expense دcost هغه برخه نیســي چې کومه ایکسـپیر شـوي وي. یا کومه چې دعاید دلاسـته راوړلو په اړوند مصـرف شـــوي وي . costing: ټول هغه میتودونه او طریقې چې دکاســــټ معلومولو په خاطر په کاراچول کیږي دکاســــټینګ څخه عبارت دي. Cost accountingدcostingمیتودونه په عمل کې راولې.

Cost accounting a special branch of accounting which involve ---classifying 2accumulation3-assignment and control of cost.

Cost center: د مصارفو هغه برخه چې په في واحد باندې راځي دکاسټ سینټر نه عبارت ده. cost unit: هغه مصـــارف دي چې کوم چې واقع کیږي په خرڅولو تولید او ســـټورکولو باید یو یونټ باندې راغلې وي عبارت له کاســـټ یونټ څخه ده. cost objectدکمپنی یا د اورګانیزیشـــن هغه برخه چې دکوم په خاطر باندې چې مصـــرف کیږي عبارت دي دکاســـټ ابجیکټ څخه دي. مصـــارف په دوه ډوله دي ۱-تولیدي ۲-دوراني ۱-ټول هغه مصـــارف چې دتولید پورې اړه لري عبارت له تولیدي مصـــارفو څخه دي۲-ټول هغه مصـــارف چې دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جريان کې وي عبارت له دوراني مصــارفو څخه دي . پريم کاســټ : ټول هغه مصــارف چې ديو جنس په توليد کولو کې مســـتقيمه رابطه ولري عبارت له پريم کاســـټ څخه دي: عبارت دي: direct material +direct labor +direct other expensesديو محصـول دتوليد د تړاوو په اعتباردمصـارفو ډولونه په دوه ډوله دي . مستقيم مصارف: چې ديو جنس دتوليد لپاره حتمي اوضـروري وي۲-غيرمستقيم مصـارف ټول هغه مصـارف دي چې توليد باندې نه کيږي بلکې غيرمستقيم دتوليد لپاره حتمي او ضـروري نه وي بلکې دهغې تطبيق کوونکي وي لکه مامورين . دتوليد عناصـــر په درې ډوله دي .۱-مواد۲-دکارمصـــرف۳-نورمصارف. داهريو په دوه قيسمه ويشل شوي دي چې مستقيم او غير مستقيم . ټول مستقيم مصارفو ته مونږ فريم مصارف وايو چې عبارت دي direct material +direct laborاو دايريکټ نور مصـــــارف او کـه چيرتـه مونږ داټول indirectراوخلو دابـه زمونږ پـه مصـــــارفو کې وي. دمصـــــارفو ويش پـه درې ډولـه دی-F.O.H1fixed 2-variable3-semivariableفيکسډfixedمصـارف هغعه مصـارف دي چې توليد سـره تړاوو نه لري او ثابت وي په مجموع کې ثابت ليکن په في واحد کې متغيير وي۲-بدلېدونکي يا واريبل : مصارف ټول هغه مصارف دي چې دتوليد سره تړاوو لري او ثابت نه دي دادوه خصوصيات په مجموع کې ثابت او که توليد شـــروع کوو بيا متغيير دي چې څومره زمونږ مصـــرف زياتيږي همغومره زمونږ توليد زياتيږي.semi variable: چې دواړه خصـوصـيات ولري که توليد زيات شـــي زياتيږي او که کم شـــي کميږي. او دتوليد ديو واحد پورې تړلی دی . مصارف دکنترول دخصوصياتو په اساس : اول کنترول کيدونکی دويم نه کنترول کيدونکې مصـــارف دي . کنترول کيدونکې مصـــارف هميشـــه بدلون مومي او د بدلون وړدي او ددې برعکس نه کنترول کيدونکې مصارف هغه مصارف دي چې هميشه نه کنټروليدونکې دي . په وظيفوي لحاظ : ســـره مصـــرف په درې ډوله دی ۱-دخرڅلاوو مصـــارف ۲-دتوليد مصـارف۳-اداري مصـارف. ټول هغه مصـارف چې دتوليد داخيسـتلو نه تراخرې جنس يا جوړولو پورې وي عبارت له توليدي مصارفو څخه دي ۳-اداري مصارف هغه غير مستقيم مصـرف دي چې په دواړو کې شـامل وي هم په توليد او په خرڅلاوو کې اداري مصـارف دي.دوخت په اسـاس دمصـــارفو ډولونه په دوه ډوله دي ۱-وړاندوينې په اسـاس او ۲واقعي مصـارف : ټول هغه مصـارف دي چې په يوه اداره کې واقع شـوي او کنټرول کيدونکې وی عبارت له واقعي مصارفو دي.او وړاندوينې په اساس هغه مصارف دي چې په يوه اداره کې نه وي واقع شوي او نه کنټرول کيدونکې وي . کاسټ ډيسشن: هغه مصارف دي چې ديوې ادارې دتصميمونو او پريکړو په اساس منځ ته راځي . لکه : اعلانات : ټول : هغه مصارف چې په اخرې يونټ راځي دنهايي مصـــــارفو په نوم يادېږي . ســـنک کاســـټ) : ټول هغه مصـــارف چې بيرته داعادې وړنه وي . فرصـــتي مصـــارف : ټول هغه مصـــارف دي چې ديوشـــي دلاســـته راوړلو په خاطر يې له لاســـه ورکوو. ديوبل متبادل کاســـټ دنه کولو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

صـورت کې زما له لاسـه ووځي هغه عواید چې زه لاسـته راوړم .مالي راپور په دوه ډوله کیږي ۱-دصـنعتي کاروبار ۲- دسوداګریز کاروبار: په صـنعتي کې دتولید شوو توکو راپور دخرڅلاو شـوو توکو دګټې او تاوان راپور بیلانس پاڼه او په سـوداګریز کې دخرڅ شو توکو دمصـرف راپوز دګټې او تاوان راپور بلانس پاڼه راځي.اینوینټرې : عبارت دهغه خام موادو څخه او نیم خام موادو او نهایي توکو دمجموعې څخه عبارت ده چې مونږ. ترې تراوســـه اقتصـــادي ګټه نه وي ترلاســه کړي. ابســټرکټ کاســټ: داهغه پروســه ده چې په ذریعه یې دمصــارفو موضــوع او مرکزونو ته ټول هغه مصــارف چې په مســتقیمه توګه یې چې مونږ. نشوکولای چې تخصیص کړو نو وایو چې ټول هغه غیر مستقیم مصارف چې راټول شوی هغه په کاسټ یونټ باندې ویشو؟: اکسپینډیچر: دیو شتمنۍ دترلاسه کول دیو خدمت تامینولو او یاد یو زیان دمخنیوي په موخه شـــوي پرداختونه او پور دخرڅ(اکســـپینډیچر) په نامه ده دغیرمستقیم مصارفو مجموعي ته عمومي مصارف یا فیکچرې اورهیډ مصارف ویل کیږي .

عمومي مصارف=غیرمستقیم مواد+غیرمستقیم کار+غیرمستقیم لګښتونه.

اقتصادي سیاستونه

اقتصــادي عمومي سیاســتونه : اقتصــادي سیاســت عبارت له هر هغه اقدام څخه دی چې دیو دولت یا داړونده دولت دباصــلاحیته پالیســي جوړونکي ارګان فعالیت چې دمختلفو اقتصــادي وسایلو څخه په استفادي اقتصادي وضعي ته تغییر ورکوي ترمشخص اقتصادي فعالیتونه ترلاســه او اهدافو ته ځان ورسـوي، دغه اقتصــادي اهداف عبارت دي له اقتصــادي رشـد او پرمختګ دپیسـو ارزښـت ثبات دتادیاتو بیلانس توازن، دقیمتونو اسـتقرار، کامل اسـتخدام و اقتصـــادي رفاه دعاید زیاتوالی ، دعاید عادلانه توزیع او دیو مملکت دمختلفو منطقو لپاره یو متوازن رشد رامنځ ته کول. داقتصادي سیاست وسایل عبارت دي له یو سلسله متغییر کمي او کیفي وسایلو څخه چې دهغې په ذریعه اقتصادي سیاست طرحه کوونکي کولای شي چې دمطلوبه نتایجو دترلاســه کولو لپاره په کې لازم تغییرات راوړي ترڅو مشــخص اقتصــادي اهداف ترلاسه شي دغه متحولین په عمومي ډول عبارت دي دیو بانک ربح، مالیې فیصدي، دمزد ومعاش اندازه، قیمتونو سـطحه ، ګمرګي تعرفې ، دولتي مصــارف، داســعارو نرخ او داسي نوردپورته ذکر شوي متحولینو یا داقتصادي سیاست وسایلو په کاروړلو لپاره مختلفي پالیســیاني موجودې دي چې هغه عبارت دي له پولي ســیاســت ، اســتخدام ســیاســت، توزیع سیاست ، قیمتونو سیاست او نور داقتصادي سیاست طرحه کوونکي اشخاص موسسات او ســازمانونه دي کوم چې یو ســلســله معلومات او اولیتونه تشــخیصــوي او دهغې دحل لپاره مختلفي لاري چارې پیشـــنهادوي پـه ځینو هیوادونو کې دپـالیســـیو طرحـه دپـارلمـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتداردرلودونکي افرادو او مستهليکينو په واک کې وي ددې لپاره چې اقتصادي سياستونه په مؤثره توګه زياتوالی وموميې لازم دی چې ديوې ټولنې يو ســــلســــله نور معلومات محيطي مشــخصـــات ، طبيعي ، تخنيکي ، رواني ، ســازماني،بين المللي عقايد ملي عنعنات تاريخي ارزښتونه سياسي نظام او داسې نورپه نظر کې نيول کيږي. ملي اقتصـاد علم داسې جامع علم دی کوم چې شـــامليږي په علمي اســـاســـاتو اجتماعي پوهو او دنورو اجتماعي علومو په شان مختلف مشخصات او مفاهيم ځان سره ولري . دملي اقتصاد تيوريګاني اقتصادی پيښې دعلمي نګاه څخه تشـخيصـوي او دهغوي لپاره دحل لارې چارې لټوي. اقتصـــادي ســياســت دملی اقتصـاد دتيوريانو په استفادې اقتصـادي حالات تشخيصـوي او دراتلونکي وضـعيت په کوم شـکل چې رامنځ ته کيږي پيشـبيني کوي.پس ويلای شـو چې داقتصـــادي اهدافو تعينول اوترتيب او هغې ته رسيدنه دمختلفو وسايلو په ذريعه دسياسي اقتصاد دبحث اصلي موضوع ده اوددغې روابطو توضـيح دملی اقتصـــاد دتيوريانو څخه په اســتفادې صــورت مومي پس ويلای شـــو چې اقتصـــادي ســياســـت عبارت دي له تطبيقي ملي اقتصـــاد څخه اوداتعريف داقتصادي سياست لپاره کافي ګڼل کيږي. دملي اقتصاد دتيوري او اقتصادي سياست يو دبل ســره تړلې دي ملي اقتصــاد تيوري اقتصـــادي واقيعتونه تثبيتوي اوداقتصـــادي حوادثو ترمنځ دعلت اومعلول رابطه توضيح کوي اما اقتصادي سياست دموجوده وسايلو په ذريعه اوضاع تحليلوي او نهايي هدف ته ځان رســوي.اقتصـــادي ســياســـت عبارت له ټولو هغو هلو ځلو اقداماتو او تدابيرو څخه دی کوم چې اقتصـــادي جريانات او وقايع چې په يوه ســاحه او يا يوه معيينـه نقطـه کې ترخپل نفود لانـدې راولي او تنظيموي. هرکلـه چې اقتصــــــادي هلې ځلې نظرديوې منطقي مشخصې رشتې يا سکتورونو پورې تړلی وي کولای شو سکتوري اقتصاد په نوم يې يادکړو مثلازراعتي سياست، صنعتي سياست، تجارتي سياست. هغه موضوعات چې داقتصـادي سـياسـت تيوري يی دتحقيق لاندې نيسـي کولای شـو په لاندې توګه توضـيح کړو ۱-انسـان منحيث داقتصـادي فعاليتونو مرکز ګڼل کيږي.۲-اقتصـادي جوړښت۳-درابطې دنوعيت تعينول۴-داقتصـاد جريان تنظيمول. داقتصـادي سـياسـت مفهوم او ماهيت: اقتصـادي نظرياتو دانسـانانو دجامعي څخه سـرچينه اخيستې او داجتماعي ژوند داسـانتياوو رفاه ، عامه نظم ، نظام ، او نورلازمي شيان ګڼل کيږي. اقتصادي دعملي او تيوري دنګاه څخه تعريف: تطبيقي يا عملي اقتصادي سياست عبارت له يو مجموعه تدابيرو او کوښښونو څخه دی چې هدف يی داقتصادي ساحې او يارشتې پورې تړلی دی دغه نوعه اقتصادي سياست په چاري امورااتو کې دنړۍ په ټولو ملکونو کې شـته اوصـورت نيسـي. عملي اقتصـادي سـياسـتونه په دوو لازمي شرطونو ولاړدي او ل داچې ديوې ټولنې دسياسي جوړښت اقتصادي ضرورتونو په خپل ځان پاتې وي دوهم داچې ددې جوړښت دتحقق امکان ۳-هرکله چې دبازار ضعف له امله نظام خراب شـــي زراعت بازار کاربازارخراب شـــي او عامه المنفعه بنســتونه له منځه ولاړ شـــي نو په دې حالت کې اقتصـــادي ســياســـت فعاليږي. په اقتصـــاد کې ددولت داخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خصوصيات: دولت امکانات داقتصادي تغييراتو په وړاندې ډيرزيات دي ددې لپاره نو دولت سره ډير زيات تدابير شته چې داقتصادي تغييراتو مخه ونيسي . همدارنګه ددولت په اقتصاد کې ددې لپاره مداخله کوي هغه چاچې ســـتونزه ايجاد کړي ده نه يې حلوي او دنوموړې ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي. مثال کله چې توليدونکې انحصـــار ســـتونزه رامنځ ته کوي نودغه ســـتونزې ته دحل لارې نه لټوی او له دغه ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي او له بلې خوا دولت ځکه په اقتصاد کې مداخله کوي چې دخصوصـي سـکتور ځينې امکانات په لاس کې نه لري لکه دپيســـو نشـــر، او نور نو دپورته دلايلو په اســاس دولت مجبوردی چې په اقتصاد کې مداخله وکړي ځکه چې ستونزو دحل لپاره امکانات هم ډير په وس کې لري مثال په ټولنه کې انفلاسيون موجود دی نو ددې لپاره چې دولت دغه انفلاسيون کنترول کړي نو په دې اړونده دوه لارې موجودې دي ۱-دقيمتونو توقف۲-دپيســو دمقدارکموالی. داقتصـــادي سياست علايم او خصوصيات:۱-مناسب دعلل : مناسب دعلل معنا داچې اقتصادي سياست هغه تغييراتو ته متوجه وي چې اقتصـــادی اهدافو خلاف وي مثال انفلاســيون يو اقتصـــادي متغيير ده چې داقتصـــادي اهدافو يعني دقيمتونو دثبات مخالف عمل دی او مناســـب دعلل نه دی ۲-مطابق دنظام : ټول هغه پلانونه يا مداخلې چې فردي نتايج متضرر ه نه کړي مطابق دنظام په معنا ده اومطابق دنظام دوه حالته لري.۱-داجناسو په بازارکې۲-دپيسو په بازار کې . داقتصـادي سياستونو معنا تعريف : داقتصـادي عاملينو دمسوليتونو ځرانګوالی چې کولای شو پاليسيو په کاروني سره په اقتصادي متغييراتو باندې مؤثر او له مخکې څخه يې مطلوبې ســـطحې ته رهبري کړي څو دملي اقتصـــاد درفاه باعث وګرځي. داقتصـــادي عاملينو دلته مطلب دتوليد عاملين دی. شاووshowاقتصاد پوه وايی اقتصادي سياستونه معنا ددوو نقطو له نظره توپير کوي۱-لوی اقتصـــادي ســياســـتونه ۲-کوچني اقتصـــادي ســياســـتونه: ټول هغه عوامل چې دمتغييراتو دتغيير باعث ګرځي او ملي اقتصــاد يوې مطلوبې سـطحې ته رسـوي دلوی اقتصادي سياستونونو په نوم ياديږي.۲-ټول هغه تدابير او سياستونه چې فردي تصاميم تر تاثير لاندې راولي دجزوي اقتصادي سياستونو په نوم ياديږي. دکوچني او لوی اقتصادي سياستونو توپير۱-دکوچني او لوی توپير يو ه نقطه داده چې کوچني اقتصـادي سـياسـتونه په جزوي او لوی اقتصادي سياستونه په کلې ډول تاثيرلري . داهدافو متغيرات : هغه متغيرات چې يوې خاصې او مطلوبې سطحې ته رسول يې رضايت رامنځ ته کړي مطلوب رضايت هغه وخت رامنځ ته کيږي چې اهداف داقتصادي سياست مطابق په سالم ډول ترلاسه شي . دوسـايلو تغيرات: هغه دي چې دولتي مقامات يې په ښـه شـکل سـره کنترول کړي او کنترول هغه وخت کيږي چې مناســـب اقتصـــادي ســـياســـت رامنځ ته شـــي لمړي ځل لپاره کينز يو ه پاليســـي وضـــع کړه بايد دولت مداخله وکړي او مجموعي تقاضـــا زياته کړي.هره اقتصـــادي پاليسـي بايد له درې اړخه مطالعه شـی . موضـوع: په دې معنا چې اقتصـادي پاليسـي دکومو ځانګړو موخو لپاره وضـــع کيږی۲-اصـــول او قواعد: په دې معنا چې دکومو اصـــولو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قواعدو په رڼا کې به نوموړي پالیسي ټاکلو موخو ته ځان ورسوي. وسایل او امکانات: په دې معنا چې باید ټول هغه امکانات او وسایل که هغه سیاسي اجتماعي او یاهم اقتصادي وي له وړاندې پیشبیني شي چې پرمټ یي کولای شو ټاکلي اقتصادي اهداف ترلاسه شي. داقتصادي سیاستونو دلوستنې هدف : هرکله چې په اقتصاد کې دولت مداخله زیاته وي نو ددولت اغیزې هم ډیرې وي نواقتصادي سیاست فعالیت هم فعاله وي او کله چې ددولت مداخله په اقتصادي امورو کې کمزورې وي نو اغیزې یي هم چندان نه وي او اقتصادي سیاست فعالیت هم کمزوری وي. چې په پورتنیو دواړو حالاتو کې اقتصادي سیاستونه په بیلابیلو ډولونو سره تعریفیږي او نوموړي سیاستونه مونږ ددوه اقتصادي مکتبونو دعلماو دنظر سره سم مطالعه کوو. په لومړی حالت کې دکلاسیکو علماو بنسټ ایښودونکې ادم سمیت وایي په اقتصاد کې ددولت مداخلې ته ضرورت نه شته ځکه اقتصادي تعادل درقابت په اساس خپله دتعادل حالت ته راځي اوهمدغه رقابت په بازار کې اقتصادي منفعت تضمینوي اواجتماعي منفعت تضمین په مؤثر ډول توزیع کوي یعنې دتولید دعواملو ګټه درقابت په اساس ویشل کیږي نو که چیرته دولت په اقتصاد کې مداخله وکړي نو دمنابعو منفعت له منځ نه ځي همدارنګه کلاسیک عالمان وایی چې دتولید ارزښت په بازار کې دمولدینو او مستهلیکینو له لوري په اتوماتیک ډول سره ټاکل کیږي. په دې حالت کې چې دولت مداخله ونکړي اقتصادي سیاستونه په لاندې ډول تعریفو:اقتصادي سیاستونه هغه نهادونه او قوانینو دحفظ او ساتنې څخه عبارت دی چې دبازار قوتونو ته ددې امکان برابروي ترڅو په مؤثر ډول خپل فعالیت ترسره کړي قوانین لکه بیمه تقاعد او دکارشرایط په دویم حالت کې دنیو کلاسیک پوهان وایي دبازار اقتصادي نظام کې تعادل قایمیدونکی نه دی او که قایم شي دتصدیو له خوا ماتیږي ځکه تصدۍ دزیاتې ګټې دلاسته راوړلو لپاره قیمتونه لوړوي او په دې صورت کې طبیعي رقابت له منځه ځي او مصنوعي رقابت رامنځ ته کیږی چې په اقتصادي تعادل بیا خپله له منځ ځي. سمیولس وایي : دبازار اقتصاد ونشو کولای چې په اقتصاد کې تعادل قایم کړي ځکه چې دبازار نیمګړتیاوو له کبله ځینې ستونزې ایجاد شوي لکه عامه اجناسو عدم موجودیت، بهرني تاثیرات، سیاسي بې ثباتي ، دکافي معلوماتو نه شتون او نور. نوددغه ستونزو دحل لپاره دولت ته ضرورت لیدل کیږي په دغه مهال کې اقتصادي سیاستونه لاندې تعریف اختیاروي اویا په دوهم حالت کې اقتصادي سیاستونه داسې تعریفیږي. دبازار په اقتصادکې ټول هغه تدابیر چې مستقلو ادارو او دولت له خوا نه دبازار دضعف سره دمقابلې لپاره په کاروړل کیږي. داقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. ۱۹۷۱ م کال کالدارو پخوا به دولتونو دې څخه پرهیز کاوه چې په اقتصادکې مداخله وکړی خو اوس مهال ددولت مداخله په اقتصاد کې ضروري شوي ده او په اقتصاد کې دغه مداخله ترارزیابۍ لاندې نیول کیږي هغه ځکه چې ددولت اقتصادي اهدافو په تعیین او لاسته راوړنو کې مهم رول لري یو لړ هغه اقتصادي اهداف چې تقریبا هره ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــادي نظام يي غواړي ترلاســـه يی کړي تربحث لاندې نيســـو چې عبارت دی له کامل اســـتخدام . ديوهيواد کاري قوه به دڅلورو خصـــوصـــياتو درلودونکې وي۱-چې دکارکولو قـانوني عمر بـه يي بشـــپړ کړی وي۲-ديو خـاص مهـارت او هنر درلودونکی بـه وي ۳-دکارکولو علاقه به ولري او هم به دکارپه لټه کې وي۴-کار به کوي يا به بيکاره وي. ۲-دقيمتونو ثبات۳-دتوليد دعواملو څخه مؤثره استفاده ۴-اقتصـادي وده۵-دعايد عادلانه ويش۶-داقتصـــادي ســياســتونو اهداف په لاندې څلور ډولونو باندې ويشــل کيږي۱-کامل اســتخدام تامين۲-دانفلاســـيون نرخ کنترول۳-درشـــد نرخ لوړول۴-دتادياتو دبيلانس توازن. دکامل اســـتخدام څخه هدف دادی چې ټوله بيکاري لري کړو دبيکاري ډولونه ۱-طبيعي بيکاري: هغه بيکاري چې په کامل اســـتخدام حالت کې دمزدونو دکموالي له امله کارګر نه غواړي کاروکړي۲-نوســـاني بيکاري: چې جبري بيکاري هم ورته وايي : او جبري بيکاري هغه وخت په بازارونو کې شـکاره کيږی چې کله په بازارونو کې دحقيقي مزد سـره هم اسـتخدام سـطحه دکامل اسـتخدام څخه ټيټه وي او اقتصـادي سـياسـتونو موضـوع دنوسـاني بيکارۍ کنترول کول دي نوســـاني بيکاري په لاندې ډولونو ويشـــل کيږي۱-حداقل مزد له وجې بيکاري۲-دتقاضـا دنقصـان له وجې بيکاري (کينزي بيکاري)۳-دسـرمايي دنقصـان له امله بيکاري۴-دبازار جاري قيمت ته اســـمي مزد ويل کيږي . حقيقي مزد : هغه قيمت چې په حقيقت کې کې يو کارګر بري مونږ ته يو واحد جنس توليدوي.اقتصـادي سـياسـتونو دتطبيق ســتونزې: ۱-دنوســاني انحراف وخت په دقيق ډول ســره تثبيت کول يو مشــکل کاروي.۲-دناڅاپي تغيراتو دوامداره کيدل۳-نيول شـــوي تدابير له اجرا څخه وروســـته مؤثر واقع کيږي.۴-اقتصـادي سـياسـت پوهان هميش داوږدمهال لپاره فکر کوي.داقتصـادي سـياسـتونو وســايل : هغه عبارت دي له ټولو هغه چارو طريقو اووســايلو څخه دي چې ديو اقتصـــادي هدف دلاسته راوړلو په منظور وضـع کيږي. لنډه داچې ويلای شو چې همدغه وسايل پخپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې ددې په وسيلې اوپه واسطه هغه ټاکلي اهداف لاسته راوړل کيږی لکه دمثال په توګه دماليي وضـــع کول يا دګمر کي تعريفو لوړول چې په خپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې يوه وسـيله ده چې ديو ټاکلي هدف دلاسـته راوړلو په منظور وضـع کيږي.لمړۍ پاليسـي : دنړيوال تجارت پاليسـي : تجارت پاليسـي لکه دنورو اقتصـادي پاليسيانو په څير يوه مهمه اقتصـادي پاليسـي ده چې يو هيواد کولای شـي نوموړي پاليسي دګې شمير اهدافو(دتادياتو په بيلانس کې توازن، دهيواد په داخل کې داستخدام دکچې لوړوالی او داسې نور)دلاس ته راوړلو لپاره په منظور پلي کړي. نوددې لپاره چې دنوموړي پاليسـي څخه په لاس راغلې موسم اودرسـت پيژندلې وي نوداسـې بايد فرض کړو چې ټولې اقتصادي پاليسيانې ثابتې دي،اوويلای شو چې دنوموړي پاليسۍ پرمټ يو شمير لاندې اهدافو ته لاسرسی کولای شو.۱-دتادياتوپه بيلانس کې توازن راوسـتل۲-دخارجي توليداتو درقابت څخه دخپلو داخلي توليداتو حمايت او ساتنه.۳-دdumping policyډمپيګ پاليسۍ مخنيوي۴-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصادراتو دلازیاتوالي په خاطر دپانګونې هڅونه اوتشويق۵-په ملي اقتصاد کې داستخدام او کارموندنې لوړتيا يا زياتوالى.۶-دنويو داخلي راتوکيدلو صنايعو حمايت اوساتنه۷-دهغه خارجي نوساناتو سره چې ملي اقتصاد متاثره کوي مقابله کول.دنړيوال خارجي تجارت دپاليسۍ ډولونه: دنړيوال خارجي تجارت پاليسي په دوولويو برخو ويشل شوي ده ۱-دتجارت څخه دحمايت پاليسي ۲-دتجارت دازاد والى يا ازاد پريښودلو پاليسي ده .دخارجي تجارت دحمايت پاليسي : نوموړې پاليسي ته دخارجي تجارت دکموالي يا بنديدو پاليسي هم وايي چې اساسا دتجارانو دمدرسې دافکارو څخه سرچينه اخلي کومو چې به ويل ددولت يا يو هيواد دلوړو مصلحتونو څخه يو داهم دی چې دسرو اوسپينو زرو زياتې ذخيري دخپل هيواد په داخل کې بايد ولري.نوموړي پاليسۍ په لنډ ډول تعريفو: دټولو هغو اصولو ، قواعدو، تدابيرو، اوکړنو له مجموعې څخه عبارت ده چې په مستقيم يا غيري مستقيم ډول يي په مټ داسې قيودات او شرطونه په خارجي تجارت باندې ديو هيواد په حدودو کې رامينځ ته شي ترڅو دځانګړي اقتصادي اهدافو دلاس ته راوړلو باعث شي.اوددې پاليسۍ وسايل عبارت دي له : دټولو هغو مستقيمو او غيري مستقيمو وسايلو څخه عبارت دي چې پواسطه يی کولای شو په خارجي تجارت کې مداخله وکړو او وکولای شو پرمټ يي ټول هغه ټاکلې اهداف چې غواړو يي په اسانۍ سره په لاس راوړو اودا وسايل يو لړ قيودات اوبنديزونو څخه عبارت دي چې کله هم دمقدار او اندازي په څير وضع کيږي او کله هم په غير له دې نه په بل شکل . چې نوموړي وسايل عبارت دي له:۱-دخارجي کرنسۍ کنترول اونظارت۲-ګمرکي تعريفي او بنديزونه:ګمرکي تعريفي دغيرومستقيمو ماليات يوه نوعه ده چې په مصرفي اجناسو او همدارنګه په سرمايوي يا کاروباري اجناسو باندې ديو هيواد په سرحداتو کې وضع کيږي که نوموړي توکي داخل دهيواد ته راننوځي او که ورڅخه بيرون درومي (صادرات او واردات) چې بيا همدغه تعريفې په مختلفو شکلونو اومختلفو اهدافو لپاره وضع کيږي لکه: دقيمت او نوعيت په اساس: ټولې هغه تعرفې چې دتوکو او اجناسو په قيمتونو باندې ديوې معلومې فيصدۍ په اساس باندې وضع کيږي ورته دقيمت په اساس تعرفه وايي. چې دانوعه تعرفې په ټولو هغو توکو وضع کيږي. دکومو قيمتونه سره متفاوت او نوعيتونه اومادلونه سره توپير ولري.او ټولې هغه تعرفې چې يو خاص جنس په يوځانګړي نوع باندې ديو معلوم مبلغ په اندازه وضع کيږي ورته دنوعيت په اساس تعرفه وايي چې دانوعه تعرفې اکثر په هغو توکو وضع کيږي چې مادلونه يا نوعيتونه يي سره تقريبا يوشان وي او قيمتونه يی سره دومره متفاوت نه وي ، او دتعرفې دا اخرينې نوع دلمړنۍ نوع څخه په تطبيق کې ډير اسان ده.دهدف او غرض په اساس باندې تعرفې: دهدف او غرض په اساس تعرفې په دوو عمده ډولونو ويشل کيږي. يعنې ددولت دعايداتو دزياتوالي په خاطر اويا هم دداخلي صنايعو او توليداتو دحمايت په خاطر. نوويلای شوو چې ټولې هغه تعريفې چې ددولت دخزانې دعايداتو دلوړوالي په خاطر وضع کيږي. بايد په ټولو هغو توکو او اجناسو وضع

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي دتقاضا ارتجاعيت لږ ارتجاعي وي ، داځكه چې دنوموړو توكو باندې لوړو تعرفو په وضع كولو سره دولت ايرادات زياتيږي لاكن همدغو توكوته په تقاضا كې دومره چندان بدلون نه راځي. او س كه چيرته تعريفې دځپلو داخلي توليداتو دحمايت په خاطر وي نو بايد په ټولو هغو توكو چې هيواد ته روارديږي اودداخلي توليداتو سره متجانس اورقابت كې وی. كيداى شي چې پورته دواړه تعريفي جلاجلا تطبيق شي او يا هم دواړه نوع همزمان په يووخت كې پلي شي. دخصوصيت په اساس تعريفې : دخصوصيت په اساس تعريفې كيداى شي دبدلې په خاطر وي او ياهم كيداى شي تشويقي اوياهم كيداى شي چې تعويضي بڼه اختيار كړي . دبدلې اخيستلو په منظور تعريفې په دې معنا چې يو هيواد دبل هيواد نه دغچ اخيستلو په خاطر دنوموړي هيواد څخه په واريدونكو توكو لوړي تعريفې وضع كړي . تعويضي تعريفي په دې معنا چې كله يو هيواد وغواړي چې درقيب هيواد لخوا دډمپنګ دپاليسۍ مخنيوى يى په خپل هيواد كې كړي اوسې نو درقيب هيواد څخه په واريدونكو توكو باندې دهغو سبسيډيانو اوكومكوونو په اندازه تعريفې وضع كوي ترڅو بيرته قيمت لوړشي اودرقيب هيواد نوموړي پاليسي ناكامه شي نو همدغې نوعي تعريفي ته تعويضي تعريفه وايي . غوره اوتشويقي هغې تعريفو ته وايى چې يو هيواد غواړي دبل هيواد سره خپلې تجارتي اړيكې بهتره كړي اومظبوطيكړي نو دنوموړي هيوادڅخه په راواريديدونكو ټولو توكو او اجناسو ټيټې تعريفې وضع كوي، اوددې قسمو تعريفو څخه يواځې همغه واريدونكې هيواد ګټه پورته كوي اوبس. دمقدار او كميت په اساس بنديزونه: لكه دكوټې سيستم quota systemدټيكس كوټه tax quotaاووراداتو اجازت نامې global quota ,import licensing system او داسې نورو څخه عبارت دي . كوټا سيستم يعنې دبنديز هغه نوع ده چې په توكو باندې دمقدار اواندازې هغه ټيټ حد په ټاكلوپه شكل كې وي. اوس كه چيرې دغه نوع بنديز په وارداتو باندې ولګول شي نو هدف به يې ترينه په خارجي كرنسۍ باندې دتقاضا كموالى وي ترڅو دتادياتو دبيلانس دعجز څخه مخنيوى وشي اوهم په عينې وخت كې موداخلي توليدات دنورو رقيبو هيوادو درقابت څخه هم ساتلي اوسي. او كه چيرې نوموړي بنديزونه په صادراتو ولګول شي اوسنى هدف به ترينه په داخل دهيواد كې دمستهليكينو څخه حمايت او ساتنه وي. او ټيكس كوټا په دې معنا چې دولت په يو خاص واريدونكې جنس باندې ديوې ټاكلې مودي لپاره ټيټې تعريفې وضع كوي او كله هم چې ټاكلې موده پاى ته ورسيږي نوبيا بيرته لوړوي .دوهمه پالسى :دپانګونې يا سرمايه ګذاري پاليسي : څرنګه چې پانګونه دپانګوونكود اوږدمهاله تصميم نيونى پورى اړه لرى اوپه هيواد كى داقتصادى رشد ضامنه ده ؛چى پواسطه يى له يوطرفه څخه په هيوادكى توليدى ظرفيتونه معلوميږى اوله بل پلوه په نوموړي هيواد كې پانګونې ته دتصديو اماده ګي بنايي.دپانګونې درامنځته كيدو دوه مرحلې لري۱-لمړنۍ يې مثبت مرحله يادمصارفو دقبلولو مرحله ۲-دوهم يي منفي مرحله يا دمصارفو څخه دځان ساتنې مرحله.نوركس يو اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم دی هغه وايي چې ســـرمایه ګذاري یا دپانګونې مفهوم دادی چې ګوندې یوه ټولنه خپل ټوله جاري منابع خپل توليدي ظرفيتونه او امکانات دخپل اوســني ضــرورتونو دپوره کولو لپاره قرباني کوي . بلکه دخپلو جاري منابعو (مالي منابعو یوه برخه په سرمایه وي اجناسو (ماشـينونو) لکه دتوليد وسـايل ، تجهيزات، ترانسـپورت، په تسـهيلاتو .. یا نورو هغو برخو کې مصــــرفوي کوم چې ورته په راتلونکې موده (اوږد مهاله) کې ديوطرف نه توليد لوړه وي او له بل اړخ نه ورته دزياتې ګټې ، عايد او اقتصـــــادي رفاه دزياتوالي باعث کيږي . نودپورته عالم له نظره ويلای شـــو چې پانګونه دخپلو جاري منابعو یا ســـرمايي(مالي)يوه برخه په سـرمايوي اجناسـو کې کوم چې په راتلونکې درشـد او انکشـاف اوداسـتهلاک توکو دزياتوالي باعث ګرځي.دپانګې اچونې دپاليسـۍ تعريف او هدفونه: تعريف: دملي اقتصـاد له نظره دپانګونې پاليســي عبارت دټولو هغو قوانينو ، لوايحو اواجراتو بله مجموعي څخه دي چې پرمټ يې په ملي اقتصـــاد کې دپانګې اچونې عمليه او کچه کنترول اوواضـــح کيږي او همدارنګه دپانګې اچونې حجم او اندازه دهغې ويشـنې په سـکتورونو اومنطقو دپانګې اچونې دملکيت او دجنسـيت ټاکنه اوبلاخره دپانګونې ډول او دهغې دتمويل منابع ديوې ټاکلې مودې لپاره په ګوته کوي .دويم:دپانګونې دارزښــت اوشــکل ټاکونکې عوامل: ويلای شــو دلته يو شــمير عوامل شــتون لري کوم چې دپانګې اچونې ارزښــت او دهغې دنمونې او ډول باندې اغيزه لري . نودغه عوامل بايد ټول هغه کســـان او ادارې چې پاليســـي جوړونکې دي ورته بايد پاملرنه وکړي.الف: دموده توليد جوړښت توزيع شي دسکتورونو ترمنځ او هم داوسنۍ ودی اونمو اندازه (نسبت).ب: دملي سپما اندازه او هغه عوامل چې په دې تاثير کوي.لکه : ۱-دمزدونو او عايد ســاختار او جوړښــت اوهمدارنګه ټولو هغو متوقعه بدلونونو ته کتنه۲-دنرخونو اوقيمتونو سيتم اوټول هغه بدلونونه چې طمع يي کيږي چې کيدای شي چې واقع به شـــي.۳-دپلي کيدونکې مالي پاليســـۍ او دهغې دوســــايلو (T,G)په تطبيق کې کموالی او زياتوالی۴-دمصارفو په نوعيت اودهغې په نسبت کې بدلون۵-ټولنيز اخلاق او مروج عادتونه او همدارنګه دسپما انګيزه۶-دملي اقتصاد وضعيت لکه رکود اونمو يا هم دراتلونکې اقتصادي وضــــعې پــه اړه داميـدوارۍ او انـاميـدۍ حـالـت . ۷-دهيواد ودې او پرمختـک نســـبـت اوفيصـــــدي.دريم:دپانګې اچونې تيورياني او پاليســــياني :ددې ترڅنګ بايد دپانګې اچونې پاليسـي جوړونکي ارګانونه او اشـخاص بايد دپانګې اچونې په تيوريانو باندې پوه اوسـې چې پـه دې اړه ډيري زيـاتې تيوريـانې موجودي دي چې مونږ يی يو څو ترينـه پـه لنډه توګـه يادوه۱-دکينز نظريه: چې وايي پانګه اچونه دســـود دنرخ ســـره اړيکه لري يعنې I=f(i)اچې وروسته بيا په علمي ډګر کې داخبره څرګنده شوه چې پانګونه دسود دنرخ پورې دومره زيا دتړاو نه لري څومره چې يي فکر کيده. I=I0-β(i)۲-دمعجل تيوري يا accelerator کومه چې وايي په پانګونه اويا هم په پانګونه کې تغييرات دتوليد دتغيرپورې تړاو لري معنا که چيرې توليد زيات شـي نو پانګه اچونه هم ورسـره زياتيږي او که برخلاف توليد يا GDPکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالی راځي نو پانګه اچونه هم ورســـره کمیږي.(I=f(GDP اچې دلته دپانګي اچونې څخه هدف هغه خـالصـــه پـانګه اچونـه ده یعنې net investment=gross investment – depreciationمجموعي یا ټوله پانګه اچونه منفي ترینه فرسـایشـات.۳-دپانګي اچونې لپاره دداخلي رصـید یا stockتیوري: په دې معنا چې پانګه اچونه دګټې داندازې سـره تړاو لري هرڅومره چې پانګونې ته دګټي اندازه زیاته وي په همغه اندازه ورســـره پانګونه تشـــویق کیږي . او دلته ګټه عبارت ده له کاروباریا پانګونې په واسطه لاس ته راغلو ګټو retained earningاو همدارنګه هغه ګټه چې دفرســایشــاتو له لارې لاس ته راځي . څرنګه چې هره تصـدۍ دذخایرو ایا هم دفرسـایشـاتو په شـکل سـپما کوي. نوویلای شـوچې ذخایر دګټې هغه برخه ده چې دتصدۍ دپانګې مالکانو ته نه ورکول کیږي او فرسـایشـات بیادهغه پولي مبالغو څخه عبارت دي چې دیوې تصدۍ لخوا په دې خاطر ساتل کیږي ترڅو پرې ماشین الات او زاړه شــوي تجهیزات تعویض کړي.۴-دپانګې په اړه دنیوکلاسـیکو علماو تیوري: نوموړې تیوري وایی چې پـانګونـه دپـانګې دخدمـاتو قیمت پورې اړه لري کوم چې دتولید قیمت پورې تړلي وي.

The conventional and modern theory of investment, where investment is determined by the price of capital service in relation to the output prices.

اوبیا همدغه دپانګې دخدماتو قیمتونه په خپل وار سره دسرمایوي اجناسو دقیمت اودسود نرخ او دکمپنیو دعوایدو باندې دمالیې فیصدي پورې تړلي دي.

The price of capital services depends in turn on the prices of capital goods, the price of tax and the price of tax treatment entering the business sector. thus, the change in output or the price of capital services related to output prices changes the required investment.

دپانګونې منابع: دکورنیو(وګړو) سپما، دتصـدیو سـپما، ددولت سـپما، اودخارج سـپما.دریمه پالیسي : دعاید عادلانه ویش: ویش:په تولید کې دهرشخص دمتناسبې ونډې څخه عبارت دی چې په خپله یی شـــخص اویا یې دهغې وســـایل تولیدوي.یعني عاید باید عادلانه وویشـــل شـي.څلورمه پالیسـي : مالي او پولي پالیسـي : پیژندنه کلاسـیکو اقتصـادي علماوو داسـې انګیرله چې په یو اقتصــاد کې تل کامل اســتخدام منځ ته راتلای شــي . دوی داســې ویل که چیرې اقتصاد خپل سرته پریږدو بیکاري خپله له منځ نه ځي. بحران نه رامنځ ته کیږي.چې په همدې توګه دانفلاســیون درامینځ ته کیدو امکانات هم له منځه ځي.په دې معنا چې دولت بایدپه اقتصـاد کې لاسوهنه ونه کړي.اما کله د۱۹۳۰کال دبحران نه وروسته کینز راپاڅیدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دولت نه یی لاسوهنې غوښتنه وکړه. وروسته کینز له غو ښتنې داخبره په مکمله توګه درک شوې چې یو هیواد او یا هم دنړۍ په کچه داقتصادي ثبات درامنځ ته کیدو لپاره اویاهم دثبات حالت دساتلو لپاره ددولت لاسوهنه ډیره اړینه ده.ځکه چې کله په یو اقتصاد کې دبیکارۍ ، قیمتونو پرشاپاتې اقتصاد ، دعاید غیرعادلانه ویش اوداسې نور بحرانونه رامنځ ته کیږي ددولت مداخلې پرته له منځه نه شي تللای . اوخبره دلته ده چې دابحرانونه به دولت څنګه له منځه وړي.؟ځواب موددادی چې دولت له دوه مهمو سیاستونو څخه کاراخلي ترڅو په لنډ مهال او اوږدمهال کې اقتصادي بحرانونه سره مقابله وکړي. چې دادوه سیاستونه مالي پالیسي اوپولي پالیسي دی . چې مونږ په دې برخه کې مالي پالیسي دهغې اهداف او دهغې اصولو باندې رڼا اچوو.مالي پالیسي مفهوم او پیژندنه: -مالي پالیسي اوږدمهاله پروسه ده چې په اوږده موده کې ددولت مصارف او عواید تنظیموي-مالي پالیسي ددولت دمصارفو او مالیاتو دشکل دهی (بڼه ورکوني) پروسه ده ترڅو دولت پرې تاکلو موخو ته ورسیږي.- پروفیسور لایندهالم وایي چې مالي پالیسي یوه پروسه ده چې دمعینې مودې لپاره ددولت عواید او مصارفو جوړښت تعقیبوي.W leeوایی چې مالي پالیسي په اصل کې لاندې برخې ترمطالعې لاندې نیسي .۱-دمالیاتو طرز۲-ددولت دمصارفو طرز۳-ددولت دپور اخیستنې طرز۴-ددولت دپورونو اداره کولو طرز.دمالي پالیسي وسایل: هغه برخې دي چې دولت دهغو له لارې دیو هیواد په اقتصاد کې مالي پالیسي پلي کوی کله چې دمالي پالیسی په وسایلو یا عناصرو خبري کوو نو لاندې برخې دي چې دمالي پالیسي عمده وسایل تشکیلوي.۱-ددولت مصارف دیو هیوادپه اقتصاد کې ۲- ددولت لخوا مستقیم او غیر مستقیم مالیات. ۳-تمویلي کسر : دمثال په ډول کله چې دولت قرض اخلي یا هم نوی نوټونه چاپوي۴-سبسایدي ۵-انتقالي تادیات لکه تقاعد، دبیکارانو لپاره معاشات، سکالرشیپ مصارف. دمالي سیاستونو موخې : دمالي پالیسي موخې په اوږده موده کې تحقق مومې هغه موخې دي چې یو هیواد یی دمالي پالیسي په مرسته داقتصادي ستونزو په نوم پیژني او له مینځه یې وړي داموخې تل په اوږده موده کې لاسته راتلای شي چې ډیره دقیقې څیړنې او ځیرکتیا ته اړتیا لري چې په لاندې ډول دي ۱-دقیمتونو ثبات۲-ددولت دمصارفو دڅرانګوالی طرزټاکل یعنې مثلا دولت غواړي دپترول استعمال کم کړي نو مالیه پرې زیاتوي یا بیې لوړوي چې خلک متبادل جنس استعمال کړي لکه دسون ګاز اوداسې نور۳- داستخدام دکچې لوړوالی۴-دعاید عادلانه ویش۵-اقتصادي پرمختیا۶-دتادیاتو بیلانس دکسر څخه مخنیوی.دمالي پالیسي اصول:لومړی : په سوداګریز دوران کې دمالي پالیسي اصول لکه مترقې مالیاتو سیستم۲-دبیکارانو رفاهې ورکول۳-دزراعتې محصولات حمایوي پالیسي . دملي عاید په توزیع کې دمالي پالیسی اصول: (انفلاسیون،ډیفلاسیون،اومالي پالیسي)لومړي ډیفلایسونې خلا اوددولت مصارفاتې اصل: کله چې په یو هیواد کې دیفلاسیونې خلارامنځ ته شي نو دولت ته پکار ده ترڅو Gیعنې ددولتي مصارفو کچه پورته کړي ترڅو پیسې دوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داخلي شي داچې دولت وغواړي داخلا ډكه كړي ترڅو كامل استخدام رامنځ ته شي بايد مصارف ترسره كړي .دوهم ډيفلاسيوني خلا اوددولت مالياتي اصل: كله چې په يوهيواد كې دكامل اســـتخدام په لوري دولت قدمونه ږدي نو ماليات هم يوه ډيره اړينه لاره دى كله چې ډيفلاسيون حالت وي نو دلته دولت ماليات كموي ترڅو دخلكو په عوايدو كې ډيروالى راشي كله چې عوايد ډير شي مصرف اوورسره پانګه اچونې ته ميلان ډيريږي.دريم په انفلاسيوني خلا كې ددولت مصارفاتي اصل: كله چې اقتصاد بوم حالت ته رسيږي داسې يو حالت دي چې ډيركم ثبات لري او بيرته نزول كوي چې دبحران په لور درومي . چې دلته دخلكو عوايد ډير لوړځي اوتصدئ نه شي كولاى تقاضا مرفوع كړي دلته تصدئ دمنابعو له كمبود سره مخ كيږي كله چې تصدئ توليدي منابع ونلري كارګران له كاره باسې چې بيرته دخلكو عايد كميږي له دئ سره په ملي عوايد و كې كموالى راځي نو دلته دولت ته ضرورده چې دانفلاسيوني خلا له مينځه يوسې. اما داخلا بايد ډيفلاسيون برعكس له منخه ولاړشي دولت بايد مصارف ودروي ترڅو خلک افراطي عوايد كنترول شي ترڅو تصدئ تقاضا په خپله عرضه مرفوع كړاى شى. څلورم : دانفلاسيوني خلا دډكولو لپاره ددولت مالياتي اصل: كله چې يو هيواد كې انفلاســيون رامنځ ته شـــي هغه ددې له امله چې اقتصـــاد بوم حالت ته ورسيږي دمنابعو كمبود سره مخ كيږي چې دخلكو دلوړعايد له امله راولاړه تقاضا تصدئ نه شي مرفوع كولاى نو دولت بايدعوايد راكم كړي ترڅو دخلكو تقاضا كمه شي او تصدئ وكولاى شـــي په شـــته منابعو تقاضـــا مرفوع كړي .ددې لپاره دولت بايد په لوړعايد ماليات زيات كړي . داچې ماليات زيات شـي ورسره عوايد كميږي چې ورسره مصرف ته ميلان كميږي. پنځم : دډيفلاسيوني خلا په ډكولو كې ددولت دانتقالي تادياتو اصل: كله چې اقتصاد كې ډيفلاســيون منځ ته راځي دولت بايد يو څه پيســې دبيلابيلو لارو دوران ته داخلي كړي ترڅو په ګردش راشـــي اوداخلا ډكه كړي له دې لار و موډيري لاري ولوســـتلي اويوبله طريقه چې پيسې دوران ته ورګډې شـي دتقاعدې معاشـات ، بيكارانو معاشـات، خيرات ، اعانه،زكاتونه، صـداقات، اوداسـي نورې لارې دي چې ددولت او خلكو لخوا دټولنې دوران ته ورګډيږي . چې دابايد دولت محاســبه كړي كله چې داپيســـې دوران ته داخليږي نو دلته دملي عايد كچه پورته كيږي ورسـره تقاضـا پورته ځي چې دتصـديو دعرضـې لپاره لاره هواروي تصــــدئ خلک په كاركماري اوداګړي په حركت كې راځي .داچې څنګه دابيلابيل مصارف دوران ته ننوزى عيان لكه د دولت نور مصارفKROهغه ضريب دى چې له مخې يي يادشـوي تاديات په ملي عايد كې بدلون راولي . شـپږم : دانفلاسـيونې خلا په ډكولو كې ددولت دانتقالي تادياتو اصل:كله چې په يو هيواد كې اقتصاد بوم حالت ته رسيږي نواقتصاد كې ملي عوايد ډيريږي چې تقاضـــا ډيره پورته ځي او دتصـــدئ دمنابعو له كمبود ســـره مخ كيږي. دلته كومه خلا چې رامنځ ته كيږي . ددولت دنده ده ترڅو داخلا داسې له منځه يوسې ترڅو دملي عايد دكمبود په مرسته تقاضا كنترول كړي ترڅو عرضـه وكولاى شي راولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضــه مشـبوع کړي نودلته دولت باید انتقالي تادیات کم کړي ترڅو ملي عاید کم شــي او ورسره تقاضـا کمه شـي .پنځمه پالیسـي :دمالیاتو پالیسـي. شپږمه پالیسـي : دودې پالیسـي: - کلانترین خطر برای اینده افغانســتان امروز بیلانس واردات اســت. ازدوومليارد زیاتر مواد غذايي وارد میکنم ، وازیک ملیارد ډالر مواد ســاختماني ومواد دیگر واردمیکنم ، یک ازین مواد ضرور نیست که ازخارج وارد شود. ــدافغانستان یو ښارهم منظم ترانسپورت نه لری- افغانستان یو ښار دکابل په شمول تراوسه پورې دکثافاتو صحیح اودرست مدیریت نه لري- دافغانســتان یو ښــار هم د کابل په شـمول خپل کلني عواید په اساسـیتوګه اوواضـح توګه نه ښايي-شپږ مختلفې اداري دکابل په ښاروالۍ کې شتون درلود ترڅو دنوموړي ښاروالۍ عواید راجمع کړي- ۷۵۰ ملیون ډالر بـه دراتلونکې کـال پـه بودیجـه کې یواځې دښــــاري ترون دپروګرام لپاره تخصیص شي ترڅو د ښارونو توازن رامنځ ته شي.په پرمختایی هیوادو کې داستخدام سیاسـت هدف داسـتخدام دسطحې لوړوالی دی او په پرمختللو ملکو کې داستخدام دسیاست هدف بیا داستخدام دسطحې ټیټوالی مخنیوی کول او یا هم کامل استخدام حالت څخه ساتنه کول دي .نو په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سطحې لوړوالی لپاره دخلکو مهارتونه اودپوهې سطحه باید لوړه شـي ، ترڅو خلک دکار لپاره اماده شـي چې داکړنه اوږدي مودې ته ضــرورت لري. په پرمختللو هیوادونو کې هڅه دا وي چې داســتخدام دســطحې کنترول لپاره دپانګې اچووني سیاسـت تعقیبوي. داسـتخدام سیاسـت داهم دی چې دټولنې هغې کاري قوي ته چې دکارکولو هیله لري دکارمحل پیداکړي.نظمي سـیاسـت اقتصـادي نظام ته شـکل ورکوي داقتصــادي فعالیتونو لپاره حدود ټاکي او جریاني سیاسـت داقتصــادي سـیاسـت هغه تدابیر احتوا کوي چې ددې سیاسـت په واسـطه اقتصــادي جریان عملیه کې مداخله صـورت نیسي او داقتصادي جریان په مستقیم او غیرمستقیم ډول تر تاثیر لاندې راولي.نظمي سیاست دلوبې لپـاره قواعد ټـاکي اوپـه داســـي حـال کې چې جریـاني ســــیـاســـت دلوبې حرکـات انجاموي.دبازار اقتصــاد په نظام کې نظمي سـیاســت لمړیتوب لري اواقتصــادي نظام باید دارنګه تنظیم شي چې دټولنې ضرورت وړاقتصادي نتایجولاسته راوړنه کې ددولت اقداماتو ته کم ضرورت احساس کړي اوپه بازار کې جریاني سیاست مداخلات هغه وخت صورت نیســي چې بازار خپله اداره یا هیڅ او یا په کافي اندازه فعالیت ونکړای شـــي. اودعرضـــه کوونکو او تقاضـا کوونکو ترمنځ رقابت مطلوب اجتماعي نتایج لاسـته رانه وړي لکه دعاید غیرعادلانه ویش او صحې ځانګې محصولاتو قیمتونو لوړوالی.نظمي سیاست دنده لري څو په قواعدو یو دوامداره سیسـتم چې په موجوده قوانینو متکې وي ایجاد اوپه کاراچوني سـره یي په اقتصــادي ژوند کې عملي کړي. دبازار په اقتصــاد کې نظمي سـیاسـت لمړیتوب لري دنظمي سیاست دشکلدهی ځانګې عبارت دي له ۱-پلان جوړوني، رهبري او داقتصـــــادي جریاناتو انســجام ، دتصــدیو او کورنیو قانون، مالي قانون ، او پولي قانون، دبازارقانون ،دمالکیت قانون او بلاخره دخارجي اقتصــاد قانون دنظمي سـیاسـت جوړوني اصـلي مرجع

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوه، جوړوي.جرياني سياست دنظمي سياست خلاف داقتصادي جريان په فعاليتونو کي مداخله کوي. دجرياني سياست تطبيق تدابير ساحات له منفرد اجناسو او عواملو بازارونه، اقتصادي سکتورونه يا په مجموع کي ملي اقتصاد څخه عبارت دى . ددې سياست اصلي پلي کوونکي اجرايه قوه ده چې هڅه کوي څو اقتصادي جريانات اوياقتصادي جرياناتو نتايج په لنډ مهال اويامنځ مهال موده کي دبازارد قيمتونو په تعين، دمالياتي په نرخونو تغيراتو ، دربحې په سطحې نرخونو په تغيراتو اوانتقالي تادياتو په واسطه ترتاثير ياغيزې لاندې راولي. اکثراوخت جرياني مداخلات دمنابع ناسم ويش اونامطلوب جريان نتايج منځته راوړي چې دوباره مداخلاتو ته اړتيا پيداکيږي او دنظمي سياست ځانګړي تدابير : مستقل مرکزي بانک ايجاد، دکارحمايت قوانين او تطبيق،چاپيريال ساتني قانوني اصلاحات دپانګې اچونې داستهلاکاتو توقعات سنجش امکانات اوداسې نور .مثلا دچاپيريال ساتني په موخه دموقت وخت لپاره دموټرو او عراده جاتو ګردش بنديز دجرياني سياست تدابير دي په عملي اقتصاد کي نه شي کيدلاى چې نظمي سياست دجرياني سياست څخه دقيقا جداشي. ځکه اقتصادي او اجتماعي اهداف دحدودې شرايطو په وضع کولو سره اوهم دمستقيمو مداخلاتو له لارې لاسته راځي.په ۱۹۱۴م کال څخه اقتصادى سياست دکاملې کلاسيکې ازادۍ په اساس انجاميده درقابتي نظام رامنځ ته کولو لپاره دوالتروايکن اوونظرونو شرطونه: دبازار شکل يا جوړښت۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته دداخليدو ازادي۴خصوصي مالکيت ۵-دقرارداد ازادي ۶-شخصي ملکيت مسوليت او منفرد اقتصاد ګډ تاوويکونو مسوليت۷-يوه دوامداره او مرتبط اقتصادي سياست چې انساني بې اطميناني له منځه يوسي. داستخدام سياست نظمي تدابير کولاى شو په لاندې برخو تقسيم کړو:۱-دکاربازار دنظام قواعد۲-دکارحقوق۳-ملاتړ۴-دکارمبارزه ددې لپاره چې تصديو او کارګرو ترمنځ اړيکې قوي شي نو دبازار دنظام قواعد بايد عملي شي او دبشري پانګې دتصاعد لپاره بايد يو لړ دبازار نظام نظمي قواعد رامنځ ته کړې چې لاندې دي ۱-دکارعايد : بايد مناسب وي ترڅو دواړه خواوي پرې راضي وي او دکارعايد سطحه ژوندسطحه تامين کړې ۲-دکارخطرات: په دوه ډوله دي ۱-جمعي ۲- عادي : عادي خطرات هغه خطرات دي چې په روزمره توګه ژوند کي رامنځ ته کيږي لکه بوډاوالى مريضي او نورجمعي هغه دي چې په ناڅاپي ډول رامنځ ته کيږي نو ددې لپاره لکه نوساني انحراف بايد يو لړ قواعد وضع شي او دخطراتو مخنيوي وشي ۳-کاريو متاع(جنس)ونه شميرل شي ځکه چې کار تخصص ته اړتيا لري ۴-دوظيفي انتخاب په دې معنا چې کارګر ويره لري چې که دا کار انتخاب کړم نوپه راتلونکې کې ّبه په دې کي پاتې کيږم نوبايد يو لړ قواعد وضع شي.

د عامه مالي چارو بنسټونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي چارو (finance)او ماليې (tax)مفاهيم يو له بل څخه دجلا کيدو وړ دي دبيلګې په توګه ماليات هغه ورکړې دي چې ددولت لخوا دطبيعي او حقوقي شخصيتونو پرعوايدو او شتمنيو باندې وضع کيږي.حال داچې عامه مالي چارې دعايداتي سرچينو موندل او تدارک کول دي اوددولت په واسطه دتولنې داړتياوو دپوره کولو په خاطر دهغوی لګول دي .ترهلې: وايي : مالي علم هغه يو خپلواک علم دی چې دبحث موضوع يې ددولت مالي اقتصاد دی مالي علم ددولت دمالي اقتصاد په هکله له دوو موضوعاتو څخه خبرې کوي. مالي علم په کوم مفهوم سره ددولت له مالي اقتصاد څخه بحث کوي په دې هکله دوه نظريات شتون لري۱-مالي علم دهنردعلم په توګه: دپخوانيو نظرياتو له مخې مالي علم ديوه ديسيپلين په توګه پيژندل شوی او ديوه هنر دعلم په توګه دمالي اقتصاد په موخو باندې دملي اقتصاد علمي سپارښتنې او وينا کول تطبيقوي او په دې توګه ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواروي. او دانظريه په ۱۸۳۰ څخه مخکې ترسترګو په هغې وخت کې لامالي علم چا دخپلواک علم په توګه نه پيژنده او په شلمه پيړۍ کې بيا دالاړه له منځه۲-مالي علم ديو خپلواک علم په توګه: ددغې نظريې سره سم مالي علم ديو سيستماتيک نظري علم دی چې لکه دبل هر علم په شان ديو مشخص معرفت او دپوهې دموضوع لرونکی دی چې دمعرفت له دغې موضوع څخه په ګټه اخيستنې سره کيدای شي دمالي اقتصاد ديوې خالصې تيورۍ دپرمخ بيولو لپاره کاراواخلو او دهغې په مرسته ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواري شي. کله چې دولت خپلو تشبثاتي چارو په اډانه کې اجناس او خدمات توليد او هغه بازار ته عرضه کړي نو دغو هڅو په ترڅ کې دخصوصي اقتصاد دسيال په توګه واقع کيږي. نو ځکه دهغو پربيو او کيفيت کميت او توليد باندې اغيزه همدارنګه کله چې دولت له وګړو او موسساتو څخه په بيلابيلو بڼو ماليات ترلاسه کوي نودهغو په واسطه په سيده توګه دموسساتو او اشخاصو دلګښت اندازه سپما اودپانګې دجوړيدو امکانات اودپانګونې اندازه تراغيز لاندې راولې ددولت دمالي اقتصاد دغه ډول اقتصادي اغيزې په خصوصي موسساتو اوافرادو باندې يو اړخيزه بڼه نه لري بلکې بلمقابل خصوصي اقتصاد هم دمقابل لوري په توګه ددولت په مالي اقتصاد باندې خپله اغيزه اچوي دبيلګې په توګه دخصوصي اقتصاد فعاليتونه که ددولت له اقتصادي فعاليتونو سره سيال په توګه دودې او که ددمتمم و همکار په توګه وي په هر حالت کې ددولت په اقتصادي فعاليتونو باندې اغيزې لري کله چې موضوع ددولت دمالي اقتصاد دپلوه ګورو نو ليدل کيږي چې دخصوصي اقتصاد دفعاليتونو کميدل او زياتيدل دخصوصي اقتصاد دعوايدو دکمبود او زياتيدو لامل کيږي او داخپله ددولت په مالياتي عوايدو باندې اغيزه کوي ددې معنا داده چې دخصوصي عايد زياتوالی ددولت دعوايدو زياتوالي امکان برابروي خو دخصوصي عايدو کمښت ددولت دمالياتي عوايدو دکمښت لامل کيږي. دمالي علم دندې دادي چې ۱-ددولت دمالي اقتصاد ماهيت توضيح کول۲-دبيلابيلو هيوادونو مالي اقتصادونه هم دتوضيح او وڅيړي۳-په دې هکله څيړنه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي اقتصاد دپام وړ موخې په واقيعت کې ترکومه بريده پورې تطبيق او ترلاسه شوي دي ۴-ددولت دمالي اقتصـــادي تدابيرو دعملي کولو اغيزې چې په اقتصـــادباندې کيږي، په کره ډول تحليل او ارزول. عامه مالي چارو لپاره اړتيا: ځکه احساس شوه چې په هر هيواد کې ديو شمير ټاکلو موخو ترسره کول چې په حتمي توګه ضروري بريښــي بايد ددولت له خوا وشي لکه سياسي موخې امنيتي او دفاعي چاري حقوقي مسايل او اقتصادي مقاصد اواهداف لکه دزيربنا ګانو جوړول دلويو لارو جوړول دبندونو او ويالو کيندل دعلمي او تحقيقاتي موسســاتو جوړول روغتيايي تاسيســات او نورعام المنفعه تاسيـاســات . دولت هغه وخت تشبثاتيعوايد لاسته راوړي چې لکه خصوصياقتصاد په شکل په توليدي فعاليتونو لاس پورې کړي اجناس او خدمات توليد او بازار ته يې عرضـــه کړي او دهغو په بدل کې عايد ترلاســه کړي له دې امله چې ددولت لکه دخصوصي اقتصاد په شان تشبثاتي عوايد دخپلو فعاليتونو په بدل کې ترلاســه کوي او جبري بڼه نه لري بلکې دبازار له طريقه او په اختياري ډول يي ترلاســه کوي . نو ځکه تشــبثاتي عوايد ددولت داصــلي عوايد په نوم ياديږي. دولت خپل يو شــمير نورمالي وســايل په اجبارې توګه او له خپل قدرت څخه په اســتفادې ســره دبيلابيلو مالياتو داخيســتلو له لارې دمحصــول او ونډو له طريقه ترلاســه کوي چې ددولت دغه ډول عوايد ددولت داشـــتقاقي عوايدو په نامه ياديږي. دالمان هيواد نامتو پوه ګيرلوف : دولت دمالي اقتصــاد مولديت او اجرات له کريديت ســره تشــبيه کوي دبيلګې په توګه دکريديت په واســـطه پولي او مالي وســـايل له پس انداز کوونکو څخه متشـــبثينو او پانګه اچونکو ته ورليږدول کيږي او دپانګونې لپاره په کاريږي دعامه مالي چارو اهميت۱-دلګښـــتونو لپاره کافي دتمويل منابع درلودل۲-ددولت دلګښـتونو او عوايدو ترمنځ تعادل۳-دلګښـتونو په برخه کې ســپما کول. لکه هغســي چې ددولت په عايد کې زياتوالی ددولت دمالي بنســټ دپياوړي کيدو لامل شـــي او دولت په دې باندې توانمند کوي چې دخپل مالي اقتصــــاد دفعاليتونه پراخ کړي او دولت په لګښتونو کې داقتصادي پرنسيپ تطبيق کيدل ياني په ډيرلګښت سره دولتي ټاکلي پروژي عملي کيږي.اوددولت په لګښـتوونو کې دسـپما لامل شــي اودولت په دې باندې توانمند کړي چې په دغو سـپما کړل شـويو پيسـو باندې يوه بله کوچنۍ پروژه ، يا دهغې يوه برخه تمويل کړي چې په دي توګه به ددولت په لګښتونو کې سپما او صرفه جويي په حقيقت کې ددولت په عوايدو کې يو ډول زياتوالی هم په ســيده او هم په ناســيده توګه راولي. مالي علم له نورو اجتماعي علومو ســـــره ډيرې نژدې اړيکې لري نوځکه داډيره ســـتونزمنه او ناممکنه خبره ده چې ددولت دمالي اقتصاد ستونزې داقتصادي تيوريګانو له مرستې پرته حل شــي . ددولت دمالي اقتصــاد اغيزې په مجموعي اقتصــاد باندې په خپله ددولت دمالي اقتصــاد داغيزو په اندازه ژورې او مهمې دي . ددې معنا داده چې څومره چې ددولت دمالي اقتصـــاد ونډه او ســهم څه په نسبي اوانډوليزه توګه او څه هم په مطلق ډول دشـلمې پيړۍ له پيل څخه بيا تراوســـه پورې زياتره هيوادونوکې زياتوالي موندلی . يعنې ملي عايد دانډول ســره ســم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوی.دبودجې توازن دغه اصل دپرنسیپ له مخې مطالعه کيږي هغه وخت دعمل په ډګر کې عملي کيدای شي چې ددولت دلګښتونو په اړخ کې هم له اقتصادي پرنسيپ څخه کارواخيستل شي داځکه که چيرې ددولت په لګښتونو کې اسراف وشي اولازمه پاملرنه ونه شي ممکن ددولت دعوايدو زياتيدل به هم دپلان شويو مصارفاتي پروژو لپاره بس نه شي او داقتصادي پرنسيپ مطابق به ورته ونه رسيږي او په پايله کې به يو شمير لګښتي پروژې پرته له تطبيق کيدو څخه پاتې شي يا به پوره نه شي. دبحران او اقتصادي ډب يا رکود په حالت کې ددولت دندې داقتصادي او ټولنيز حالت دښه والي په خاطر زياتيږي نو ځکه لګښتونه هم زياتيږي داقتصادي رونق حالت کې دخصوصي اقتصاد دفعاليت او پرمختيا لپاره لار هواروي اوددوي دګټو وټو زياتوالي امکان هم ډير وي نوځکه دولت زياتو لګښتونو ته هيڅ اړتيا نه شته . دمرکنتلست دولت داقتصادي مهم سياست په سوداګرۍ کې مثبت بيلانس ته رسيدل او چې دغه موخې ته درسيدوپه خاطر په مجموعي توګه اقتصادي چاروکې ددولت لازياتې مداخلې ته اړتيا وه خو په خاص ډول لاندېنيو چاروته۱-داستخدام دکچې لوړول اودهيواد دننه دتوليد داوچتولو په خاطر ددولتي تصديو تاسيس او پياوړي کول ترڅو په دې توګه صادرات زيات او واردات کم شي اوپه پايله کې يې دسوداګرۍ مثبت بيلانس ترلاسه شي۲-خصوصي متشبثينو ته په سيده او ناسيده توګه دمالي او پولي مرستو او انحصاري امتيازاتو دورکولو له لارې دخصوصي صنايعو پياوړي کول۳-دصادراتو دګمرکي تعرفې دوضع کولو له طريقه دپخو او نيم کاره موادو دصادراتو مخنيوی ترڅو دغه توکې دهيواد دننه په کورنيو صنايعو کې په کارتمامه اوپخو محصولاتو بدل شي او په دې توګه له کورنيو خامو توکيو څخه اعظمي استفاده وشي ۴-په واردونکو صنعتي محصولاتو باندې دډير اوچت محصول وضع کول ترڅو دوارداتي محصولاتو راتګ منع او په دې توګه دهيواد داسعاري ورکړو اندازه کمه شي۵-دکارتماموپه صادراتو باندې ډير لږ ګمرکي محصول ټاکل ترڅو صادرات ښه پياوړي او وهڅول شي او دهغو له طريقه ددولت اسعاري سرچينې پياوړې شي ۶-له بهرڅخه په واردو شويو خامو توکو باندې ډير لږ ګمرکي محصول کيشودل ترڅو دخامو توکو دواردولو دهڅونې لامل شي او دهيواد دننه په کارتمامو پخو موادو پروسيس شي. دمرکنتلستانو سياست بنستيزه موخه په سوداګرۍ کې مثبت بيلانس وه.دروسيې نامتو عالم (ن --ک --يچيف) دمالي علم دندې داسې توضيح کوي : دپولي زيرمو او عايداتې سرچينو رامنځ ته کيدل او شکل۲-دپولي زيرمو او عايداتي سرچينو ويش او لګول۳-دپولي زيرمو او عايداتي سرچينو دويش کنترول کول. اوس ددې لپاره چې دولت خپلې ورسپارل شوې دندې ښې ترسره کړي بايد کافي اندازه مالي وسايل ورسره وي اودولت دغه مالي وسايل په بيلابيلو بڼو او ډولونو په لاندې توګه ترلاسه کوي۱-ددولت تشبثاتي عوايد۲-محصول او ونډي۳-ماليات۴-جريمې۵-داړتيا پرمهال او وخت سره سمې ددولتي شتمنيو او جايدادونو پلورل او ددولتي خدمتونو عرضه کول۶-دکورنيو او بهرنيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونو اخیستل۷-دبهرنیو او کورنیو بلاعوضونو مرسته ترلاسه کول. دولت هغه وخت تشبثاتي عواید ترلاسه کولای شي چې کله دخصوصي اقتصاد په شان په تولیدي فعالیتونولاس پورې کړي اجناس او خدمات تولید او عرضه کړي. او دهغو په بدل کې عاید ترلاسه کړي. دخصوصي او دولت دمالي اقتصاد ترمنځ توپیر ۱-دپلان جوړونې له پلوه توپیر۲-دګټو ترلاسه کولو له پلوه توپیر۳-ددندو له پلوه توپیر۴-داحتیاجاتو دپوره کولو له پلوه توپیر۵-دلګښتونو او عوایدو دمخکې وروسته والې له پلوه توپیر۶-دعوایدو دچمتو کولو له پلوه توپیر۷-دتولید دماهیت له پلوه توپیر۸-دخدماتو دجبران له پلوه توپیر ۹-دنافعیت او دهغه دسنجش له پلوه توپیر.مالي علم ددولتي فعالیتونو داغیزو دتحلیل او تشریح او دځانګړو موخو سره سم دهغه ډیر ښه سمبالول او معقول تنظیم کول دي مالي علم دوه برخې لري ۱-مالي سیاست۲-مالي تیوري. دمالي علم تحقیق او څیړنې موضوع نه یوازې دکورنې مالي اقتصاد څیړنه ارزونه تحلیل او ارزیابې کول او توضیح کول دی بلکې دنړیوال مالي اقتصاد دستونزو څیړنه او تحلیل کول هم دي ترڅو دهغوي له لوری څخه دداخلي مالي حالت او وضعیت دښه کولو په خاطر ګټه واخیستل شي دSonnenfelsله نظره سره سم مالي علم دهغوژورو بنستونو مجموعه ده چې له هغو سره سم ددولت عواید په ډیره شه او ګټه وره توګه ترلاسه شي. هنریش راو: چې په ۱۹۳۰ م کال کې یی په لومړي ځل اقتصادي علوم په دوو برخو یا نې ملي نظري اقتصاد او مالي علم اوداقتصادي سیاست باندې وویشل وایی چې مالي علم هغه پوهه ده چې دهغې په واسطه ددولت اړتیاوې په مادي وسایلو سره په ډیره ښه بنه بشپړې شي . مالي علم هغه خپلواک علم دی چې دهغې دبحث موضوع ددولت مالي اقتصاد دی دلته به ددولت له مالي اقتصاد څخه موخه دعامه وسایلو اقتصاد وي.دلیبرال اقتصادي نظام یا داقتصادي خپلواکی غوښتنې دنظام یوه مهمه ځانګړتیا چې کلاسیکو پوهانو هغه غوښتله داوه چې په اقتصادي چارو کې ددولت نه لاسوهنه وي او داقتصادي فعالیتونو نوښتونه دي خصوصي افرادو ته پریښودل شي . ددوې دفلسفي مطابق که چیرې افرادو ته په اقتصادکې ازادې ورکړل شي ، نو دټولنې هروګړی به دخپل وس سره سم دخپل استعداد مطابق یو کاروبار ځانته غوره او پیل کړي. دلزالي له نظر سره سم چې ددغه ډول نظام یو کلک پلوی وه دولت باید داقتصاد په ډګر کې ساختماني دندې یعنې تولیدې فعالیتونه ترسره نه کړي بلکې داقتصادي نظم دداډمنتیا لپاره صرف انتظامي دندې پرمخ بوځي. ادم سمیت دلیبرال اقتصاد پلوی داسې نظر ورکړی دولت باید په اقتصادي چارو کې دنورو ترڅنګ زیربنایی تاسیساتو دندې پرمخ بوځي. چې انفرادي وګړي دغه ډول زیربنایي ساختماني دندې نه ترسره کوي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصاد: کې دتولیدې وسایلو ددولتي کیدو له امله دټولنیز محصول زیاته برخه په سیده توګه په دولت پورې اړه پیداکوي. دټولنیز محصول ویش په خلکو باندې ددولت له خوا ټاکل شوي عاید سر ه سم ترسره کیږ ي. او بیې هم ددولت له خوا ټاکل کیږی. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصاد کې چې مستقیم یا سیده مالیات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي تصديو څخه اخيستل کيږي ددولت دمالياتي عوايدو اصلي او غوښنه برخه جوړوي چې په عمومي توګه ددولت دغه ماليات په دوو بنو يو يي له توليدي تصديو څخه په توليداتو باندې ماليات دي او بله يې له خدماتي تصديو څخه په خدماتو باندې ماليه اخيستل دي دماليي سنجولو بنسټ دفعاليت ځايونو دخرڅلاو دوران دی .دمرکزی پلان لرونکې اقتصادي نظام هيوادو کې ددې عوايدو ډيره برخه دملي شويو شتمنو څخه ترلاسه کيږي او مالياتي عوايد په هغو کې ډيره لږه ونډه لري او ددولت دبودجې په تمويل کې يې برخه کمه وي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصاد لرونکو هيوادونو کې ددولت بودجه له پلان سره سمه ديو شمير پرنسيپونو له مخې ترتيبيږي او بيا تطبيق کيږی چې دغه اساس پرنسيپونه ياصول دادي ۱-دبودجې عمومي پرنسيپ(دتوازن پرنسيپ)دبودجې جوړونې صرفه جويي پرنسيپ دمالي پلان جوړونې او ديموکراتيک مرکزيت دوحدت پرنسيپ) *دبودجې اختصاصي پرنسيپ(دبودجې دوحدت پرنسيپ)دبودجې دکامل والی او هدف پورې مربوط والی پرنسيپ)؟؟په مداخلي (مداخلوي) اقتصادي نظام کې يعنې په اقتصادي چارو کې ددولتي فعاليتونو دورځ په ورځ زياتيدونکو لاسوهنو په صورت کې چې دليبرال اقتصادي نظام يو تعديل شوی شکل دی . ددولت دمالي اقتصاد دفعاليتونو دترسره کولو لپاره پراخه ساحه شته چې له هغې سره سم ددولت دمالي اقتصاد حجم او ساحه هم پراخيږي. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصاد کې دبودجې دتوازن اصلي علت دادی چې دبازار اقتصاد لرونکو نظامونو کې دبيو او عوايدو دبدلون ددولت په بودجه کې هم بدلون راولې او له اقتصادي شرايطو سره سم ددولت دبودجې دتوازن کله کسر او کله مازاد سره مخامخ کوی حال داچې دمرکزي پلان اقتصاد لرونکو نظامونو کې لکه مخکې چې وويل شو پورتنې دواړه کميتونه ددوې له خوا ټاکل کيږي نو ځکه ثابت هم پاتې کيږی. په مختلط اقتصادي نظام کې هم ازاد بازار يعنې دشخصي ملکيت لرل او شخصي تشبثاتو شته او قانوني رسميت لري او هم په کې دولت دمالک په توګه دمتشبث په توګه او هم دکنترول کوونکو په توګه په اقتصادي فعاليتونو کې برخه اخلي او دنافذ حيثيت لري. په دغه ډول اقتصادي نظام کې دنن ورځې هغه ټول هيوادونه شامل دي چې دمرکزي پلان اقتصادي نظامونه نه لري. ګډ يا مختلط اقتصاد دهغه ډول اقتصاددی چې په هغې کې دولت دپام وړاجناس او خدمات عرضه کوي او دخصوصي اقتصاد فعاليتونه تنظيموي. دمداخلو ي اقتصاد نظام چې دنولسمې پيړۍ په وروستيو کې په ۱۸۷۵ م کال وروسته په المان کې رامنځ ته شو اساسي موخه يي داوه چې دخصوصي نوښتونو لپاره ديوې ازاده فضا په تضمين کولو سره ددولت دخپلو مالي او اقتصادي فعاليتونو دپراخولو په واسطه هغه ډول ناوړه پايلې او منفي اغيزې چې دبازار اقتصادي نظام داقتصادي عملي دجريان له امله رامنځ ته کيږي له منځ نه يوسې او مخه يي ونيسي اوداقتصادي پيښو جريان دټولنې او ټول ملي اقتصاد په ښه تراغيزې لاندې راولې او اقتصاد دنورو پرمختياوو لپاره لاره هواره کړي . اساسي علت درامنځ ته کيدو يي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروسته ترصنعتي انقلاب څخه يو شمير ناوړه اقتصادي او ټولنيزي پيښې لکه داقتصادي بحرانونو پيښيدل،بيکاري زياتيدل، دکارډيرستونزمن شرايط او په کارګرو يې ظالمانه چلند اودکاردوخت زياتول خو دلږ مزدونو ورکول په ماشومانو باندې کارکول او نورعوامل رامنځ ته شول ددغه ناوړه پايلو دله منځه وړلو لپاره په خاطر او دهغو نورو اقتصادي او ټولنيزو ناوړه پايلو دمخنيوي لپاره په اقتصادي چارو کې ددولت دلازياتې مداخلي لامل شوه له دې امله چې دپورتنيو دندو ترسره کيدو پيسو او لګښت ته اړتيا لرله نو دانظريات ددې لامل شو چې ددولت دمالي اقتصاد ساحې ته پاملرنه زياته شي. والټروايکين په نوم يو پوه ديواغيزمن رقابتي نظام درامنځ ته کولو لپاره اوو سازماني اصول او څلور انتظامي اصول پيشنهاد کړي دي دادي چې سازماني اصول۱-دبشپړو رقابتي بيو سيستم ۲-دپيسو دارزشت استقرار۳-بازارته داقتصادي عاملينو راتګ(شغل او کارونو ازادي)۴-په توليدي وسايلو باندې دخصوصي ملکيت شتون۵-دقرارداد ازادي ۶-داقتصادي سياست ثبات او دوام. انتظامي اصول ۱-دولت بايد دکارتلونو او انحصاراتو دشکل مخه ونيسي او ضروري او نه منع کيدونکی انحصار داسې کنترول او ترڅارنې لاندې ونيسي چې دبعضو بيي لکه درقابتي بيو په شان شي۲-دولت بايد دخپلو مالياتي سياستونو له طريقه پرته له دې چې په اقتصاد کې پانګونې له خنډ او ځنډ سره مخ شي دعايد بيا ويش اصلاح او سمون په کې راولي ۳-دولت بايد دکاردوختونو دښځو داستخدام او دماشومانو دکارپه هکله نوي ځانګړي مقرارت جوړکړي، ترڅو کارګران ډاډمن وي او مصونيت ولري او له دې پرته له طبيعي سرچينو څخه دغير اقتصادي استفادې مخه ونيول شي۴-دولت بايد حد اقل مزدونه په عادلانه توګه وويشي . دازادي غوښتنې نوی اصالت هم له دولت څخه يو څو غوښتنې لري چې دهغوی عملي کول ددولت دمالي اقتصاد دپراختيا او ښه کيدو لامل کيدای شي. داسلامي حکومت مهمې دندې۱-دغربت فقر بيکاري له منځه وړل۲-دپيسو دحقيقي ارزښت ساتل۳-دقانون(شريعت)تطبيق کول۴-دټولنيزو اقتصادي عدالت ډادمنتيا۵-دامنيت او دعايد دعادلانه ويش ډاډمنتيا۶-دنړيوالو اړيکو ساتل او دهيواد دپولو ساتنه . داسلامي دولت عايداتي سرچينې په دوه ډوله دي۱لومړني او ثابت ماليات: هغه ماليات دي چې دهغو اندازه انډول او دوضع کيدلو او اخيستو حالات په سيده توګه شريعت ښودلي لکه : زکات،خمس، عشر، خراج، جزيه، صدقه، رقت او بې وارثه ميراث دثابتو مالياتو په نوم يادېږي.۲-متغيير(حکومتي)بدليدونکي ماليات: داهغه بيلابيل ماليات دي چې اسلامي حاکم کولای شي په ځانګړو شرايطو کې هغه واخلي . دهغو اندازه او نسبت لپاره کوم ځانګړی مقدار په شرع کې نشته بلکې دټولنې داړتياو اودحکومت په ضرورتونو پورې اړه لري چې داسلامي حاکم په پام کې نيسي لکه دطبيعي منابع له درکه عوايد دکانونو سړکونو ځنګلونو سيندونو او نورو څخه عوايد).همدارنګه په وارداتو ماليات بې سوده حسنه پورونه ددولتي ملکيتونو عوايد او ددولتي خدماتو عوايد. والټراويکين وروسته درقابتي نظام دپياوړي کولو په خاطر دولت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شـــمير نوي دندې پيشـــنهاد کړي چې ددولت دمالي اقتصـــاد دپراختيا لامل شـــول. دولتي تصـــدۍ ددوه ډوله مالياتو تابع دي په مرکزي پلان جوړونې په اقتصـــادکې يعنې پرمفادو يا ګټو ماليات او په توليداتو ماليات . اسلامي حکومت په اقتصاد کې دپراخه ملکيت اختيارونو ، او ددندو لرونکی دی چې په دې برخه کې دولت ته دپراخه لاســـوهنې څارنې او مداخلې امکانات ورپه برخه کول . داسلامي اقتصاد په نظام کې ټولې اقتصادي سرچينې چې په هغو کې عامه ګټې نغښـــتې وي بيت المال ته په واک ورکول کيږي. ځنګلونه ســـيندونه، اوبه شـــرکتونه، کانونه.په ليبرال اقتصـــادي نظام کې دولت دفعاليت ســـاحه محدوده وي او ترډيره بريده دفاع، امنيتي ، علمي، تحقيقاتي، او زيربيناګانو دجوړولو دندې په غاړه لري چې له دغې نظريي سره سم دولت دمالي اقتصاد ساحه هم محدوده وي.دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـــاد کې ددولت بودجه دملي عايد ډيره لړه برخه جوړوي او پرتوليدي وســـايلو باندې ملکيت دولتي وي نو ځکه ددولت ډيره برخه عوايد په دغه نظام کې ددولتي تصديو له مدرک څخه ترلاســـه کيږي. په دغه ډول نظام کې بيي ددولت لخوا په ثابته بڼه ټاکل کيږي. په دغوډول نظامونو کې دخلکو څخه ماليات او دولتي تصـــديو څخه ماليات راټوليږي. دمرکزي پلان لرونکی هيوادونه کې له عملي او نظرې پلوه دبودجې توازن په کلکه ســـره رعايت کيږي. په ګډ يا مداخلوي اقتصـــاد کې ددولت مداخله په ټولنيزو چارو کې زياتيږي چې مهم عامل يې صـــنعتي انقلاب او دهغه ناوړه ټولنيزی او اقتصـــادي پايلې دي. دعامه مالي چارو بنسټونه: دوه ګونی موډل: دې کې داقتصـــادي پيښو جريان داسې پرمخ ځي چې کورنۍ خپل توليد عوامل او خدمات تصـــديوته ورکوي او تصـــدۍ توليدشـــوي اجناس اوخدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کې کورنيو ته ورکوي شکل په لاندې ډول دی

اوس همدې شـکل ته لږ پراختيا ورکوو چې سـپماوپانګه اچونه دپانګې دجوړيدو په بڼه ځای په ځای کړو او دولت فعاليتونه هم ځای په ځای کړو نولاندې شکل به ولرو

پورته اقتصـــادي دوران کې لاندې پيښـــې پيښـــيږي۱-کورنۍ خپل دتوليد عوامل تصـــديو ته په واک کې ورکوي ۲-کورنۍ دخپلو توليدي دعرضـــې په بدل کې تصـــديو څخه دعوايدو په بڼه خپل عوض ياجبران ترلاسه کوي۳-کورنۍ توليد عوامل دولت ته سپاري او دولت ته په سيده توګـه ماليـه ورکوي۴-دولـت کورنيو دتوليـد عواملو پـه وړانـدې هغوی تـه عـايـد ورکوي اويو شمير بلاعوضه مرستې ورسره کوي.اودټولنيزواوفاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته ورکوي. ۵-کورنۍ خپل يوه اندازه عايد سپما کوي. چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي.۶-تصـــدۍ هم دولت ته په ســـيده اوناســـيده توګه ماليات ورکوي۷-دولت تصـــديو څخه دخپلې اړتياوړ اجناس اوخدمات اخلي او له دې پرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصـــديو ته په سـيده اوناسـيده توګه مرسـتې ورکوي.۸-دتصـــديو پس اندازونه اواســتهلاکات دپانګې جوړيدو لپاره کارول کيږي۹-دولت هم فرســـايشـــات(اســـتهلاکات)اوپس اندازونه هم دپانګې جوړيدا خواته ليږدوي۱۰-جوړي شوي پانګې څخه دوباره دتصديو اودولتي موسساتو دتمويل لپاره کاراخيســتل کيږي.پورته اقتصـــادي دوران يو ترلی اقتصـــاد په پام کې نيســـي . يعنې هغې کې بهرنې اقتصــــادي اړيکې په پام کې نه دي نيول شـــوي.په ملي اقتصـــاد کې دپانګې جوړښــت ســرچينې عبارت دي له:ددولت فرســايشــات(اســتهلاکات)اوپس اندازونه دپانګې جوړښت سرچينې دي.دملي اقتصاد دپانګې اچول مجموع کې ددولت فرسايشاتو او پس اندازونو او عوايدو اوماليتاو دسرچينو څخه تمويل کيږي.ددولت له خوا داجناسو مفيديت دکمښــت په پرتله زيات کې ددولت له خوا دتوليد شــويو اجناســودمفيديت له . له همدي امله مجموعي اقتصــــاد دمولديت له پلوه داغوره او ګټوره ده چې دولت خپل توليدي فعاليتونه په opنقطـه کې ودروي يعني دټولو اعظمي نقطـه کې او ددې نـه يي زيـات نـه کړي چې دابيادملي اقتصـــاد په زيان تماميږي.ملي اقتصـــاد=مجموعي اقتصـــاد+لوی اقتصـــاد+عامه اقتصاد+دولتي اقتصاد.مالي اقتصاد=عامه مالي چارې.مازولا اوپنتلونی ايټالوي پوهانو هڅه وکړه چې هغه مفيديت چې ددولت په فعاليتونو ســـره ايجاديږي. له هغه مفيديت ســـره پرتله کړي چې دافرادو دمالياتو دورکولو سره لاسته راځي. ددغو پوهانو په نظر ددولتي فعاليتونو دپراختيا ترهغه پورې د مجموعي مفاد په ګټه وي چې ترڅو چې دولت دفعاليتونو رامنځته شوي مفيديت ياترلاسه شوی ګټورتوب دمالياتو دورکړېله امله دافرادو له لاسه وتلي مفيديت څخه زيات وي . لنډال : هم دمولفينو همدغې ډلې ته ورګرځي. دوی هڅې وکړي چې دفريټو ډير مســـاعد حالت ددولت پرلګښـــتونو باندې تطبيق کړي دنوموړي دنظر ســـره ســـم ددولت فعاليت يوازې په هغو شرايطو کې معقول بلل کيږي چې هغه مفيديت چې دولت يي يوشخص ته ايجادوي په عين حال کې دغه شـــخص څخه دعين مفيديت دله منځه تللو لامل نه شـــي. داځکه په دې صـورت کې به دده په عقيده ديوتن هوسـاينه يوبل ته دزيان په بدل کې ترلاسـه شوي وي . ددغې ستونزې دحل لپاره په کارده چې داشخاصو دمفيديتونو ترمنځ مقايسه وشي . خودغه کار ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوعندي اوانفســـي موضـــوع ده نودهغې لپاره افاقي معيارونه نه شته. دمسګريف له نظر سره سم له دې امله چې دولتي اجناسو ته دخلکو اړتيا دبازار له لارې نه شــي پوره کيدای نو بايد عامه اړتياوې اوددولت دمالي اقتصـــاددپولو اوبريدونو ټاکل هم بايد ديوه سياســي تصــاميم له مخې ترســره شــي .داشــخاصــو دمفيديتونو دمقايسې له لارې ددولت دمالي اقتصـاد دپولو ټاکل داډول ستونزې لري:دغه ډول مقايسـه په عمل کې ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوه عندي او انفسي موضـوع ده چې نظر هرشـخص ته توپيرکوي اودهغې لپاره افاقي معيارونه نشـــته.دولت عوايد وته ددې په خاطر اړتيا ده: دولت ته ځکه اړتيا لري چې دولت خپلې دندې په ښـــه شـــکل ترســـره کړي بايد پوره اندازه عوايدپه واک کې ولري . همدارنګه دولت په اقتصادي ټولينزو کلتوري اوسياسي ډګرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې بیلابیلې دندې په مخ وړي نودغو دندو پرمخ بیولو لپاره دولت عوایدو ته اړتیا لري. دعواید و داعتدال اوکفایت اساس:ددې اساس له مخې باید دولت عواید دومره وي چې ددولت لګښتونه پوره کړي اوددوام له نظره باید دلګښتونو داندازې څخه نه زیات او نه کم شي. ځکه که عواید دمصارفو څخه زیات شي نو په ملي اقتصاد منفي اغیزې کوي.اوکه عواید دمصارفو څخه کم شي نودولت اقتصادي فعالیتونه محدودیږي اوخپلې دندې نشي ترسره کولای یعنې دا اساس په یوه اوږده موده کې دبودجې دتوازن غوښتنه کوي .دولت په دغه لاندې شرایطو سره داقتصادي شرایطو سره دبرابروالی وړتیالري . په دې خاطر ورسره برابروالي وړتیا لري که چیرته ددولت عواید کم شي نوخپلې ورسپارل شوي دندې په ښه شکل نه شي ترسره کولای اوهمداقسم که چیرته عواید زیات شي نوتولیدي وسایل بې ګټې پاتې کیږي.ددولت عواید ودبیامولدیت اساس مفهوم:ددغه اساس له مخې لکه څرنګه چې لورنس فون شتین دمالیاتوپه هکله ویل و ددولت عواید باید داسې راټول شي چې په اقتصاد دبیا تولیدولو اغیزه ولري معنا داچې ددولت عواید په واسطه دهیواد راتلوونکې تولیدي قدرت ضعیف نشي. بلکې ښه شي . ددولت دعوایدو اقتصادي اساس : ددولت عواید اقتصادي اساس هم ددولت دلګښتونو په شان ددولت په عوایدو باندې داقتصادي پرنسیپ غوښتنه کوي معنا داچې ددولت عواید باید داسې راټول شي چې دامکان ترحده مالیاتي اداروته ډیرلږ تمام شد مصارف ولري.دمالیاتي استطاعت اساس مفهوم : داساس ددې غوښتنه کوي چې دمالیاتو په ورکړه کې دهرچا برخه داسې وټاکل شي چې هرڅوک دخپل وس سره سم او دخپل مالي توان مطابق ددولت دمالیې په ورکولو کې برخه واخلي . هغه لامل چې دمالیاتي استطاعت داساس تطبیق کول په عمل کې ستونزمن او ناممکن دي:لاندې لاملونه دي ۱-دمالیې ټاکنې تخنیک:له پلوه ډیرستونزمن اوتردې چې پرمختیایي هیوادو کې ناشونی کار دی ځکه دانشي کیدلای چې ټولو خلکو مالي وس دي وکتل شي اوبیادې مالیه پري کیښودل شي.۲-دنړۍ په ګڼ شمیر هیوادونو کې حاکمه طبقه هیڅ کله نه غواړي چې ټول مالي امتیازات دي له منځه ولاړ شي.۳-له دې امله چې ددولت مالیاتي پالیسۍ په چارو کې بیلابیلې موخې په پام کې وي نو ځکه دغه اصل څه ناڅه زیانمن کیږي. اوسم نه شي عملي کیدی.ددولت دعوایدو بنسټونه:ددې لپاره چې دولت عواید په اقتصاد منفي اغیزه وانه چوي باید یو شمیر اساسات ورته وټاکل شي چې دااساسات عبارت دي له ۱-دولت عواید دمالی اقتصاد اساسات۲-دولت دعوایدو دملي اقتصاد اساسات۳-ددولت دعوایدو دتحصیل اخلاقي اساسات.ددولت دعوایدو دمالي اقتصاد اساسات:داصل یا اساس لاندې برخې لري۱-دکفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقتقابلیت۳-دعوایدودتحصیل(راټولولو) داقتصادیت اساس۴-ددولت دعوایدو دتحصیل قانونیت۱-کفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقت قابلیت: له دې امله چې دهرهیواد دمالي اړتیاوي داقتصادي نوساناتو تابع دي نوځکه له دې لپاره چې دولت مالي ستونزو سره مخامخ نه شي باید ددولت عواید داسې تنظیم شي .چې هروخت کې ځان دنوساناتو اواقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو له بدلون سره بدلون وکړي یعنې برابرکړای شي اوپایله کې مالي اړتیاوسره مطابق شي. ۳-دعوایدو دحصول اقتصادیت اصل :لکه معاشاتو مصارف ترانسپورت مصارف دا به زیات نه وي اقتصـادي وي اونور۴-ددولت دعوایدو دتحصـیل قانونیت: دغه اســاس له مخې هر ډول مالیاتي عواید چې دولت یي دافرادو او موسساتو څخه اخلي باید دقوانینو اومقرارتو ســره ســم وي ، نودې لپاره چې دمالي کارکوونکو دناوړه اسـتفادې مخه ونیول شـي نو باید مالیاتي قوانین اومقررات په واضح ډول تدوین شي . دغه دول قوانین پرمختیایي هیوادوکې ډیر ضـروري دي. ۲-ددولت دعوایدو دملي اقتصـاد اساسـت.ددې لپاره چې ددولت دعوایدو ترلاسـه کولو په ملي اقتصـاد باندې منفي اوناوړه اغیزه ونه کړي نودلاندې اساساتو رعایت کول ضـروري دي .دعوایدو بیا مولدیت اسـاس: ۲-دعوایدو دمنابعو غوره اوسم انتخاب۳-دتعرفو راټولولو اسـانتیاوي۲-۱-دعوایدودمنابعو غوره اوسـم انتخاب: دې اسـاس نه هدف ددولت دعوایدو او مالیاتو دحصــــول پرمهال دتولید دعواملو دترکیب امکانات اواقتصــــادي ساحو کې دعاید منابع ترپاملرنې لاندې وي اوددولت عواید داسې راټول شي چې اقتصـادي فعالیتونه خنډونه ګرځي. دتعرفو دراټولو اسـانتیاوي: ددې اســاس څخه هدف دولت دعوایدو دراټولولو پرمهال مالیه ورکوونکو ته ستونزې راپیدانه شـي اومالیات بې تکلیفه تحویل کړي اودامکان ترحده مالیه ورکوونکو ته اسانتیاوي برابري شـي ترڅو هغوی مالیاتو ته زړه شـه کړي او مالیات ورکړي. ۳-ددولت دعوایدو دتحصیل اخلاقي اساسات: هغه اخلاقي اساسات چې دولت عوایدو راټولولو لپاره ضــــروری دي اواقتصــــادي اړخ نه لري بلکې دعدالت – اوډاډمنتیا له پلوه ارزښــــت لرونکې دي ۱-دمالیي دعمومیت اصــــل۲-دمالیاتو دفداکاریٔ اســـاس۳-دمالیاتو اســـتطاعت.۱-دغه اســـاس له مخې باید مالیاتي قوانین مقررات عام وي اودهیواد ټول وګړي پرته دکوم امتیاز او یا توپیر څخه دمالیي تابع وي یعنې داســـې نه وي چې قومي –ژبني اوشخصي امتیازات دمالیاتو په ورکړه کې وي بلکې په ټولو یو شان تطبیق شـي.۲-دمالیاتو دفداکاریٔ اسـاس:دغه اسـاس له مخې چې دولت خپل عمومي وظایف په ښـه شـــکل ترســـره کړي نوباید دهیواد ټول وګړي یو ډول فداکاري ورکړي اودخپلو عوایدو یوه برخه دمالیي په بڼه ددولت دلګښــــتونو دتمویل لپاره وســـپاري ، ۳-مالیاتي اســـتطاعت اســـاس.دمالیاتي مقاومتونو لنډیز: کله چې دمالیي بریدونو څخه تیری وشـــي نومالیه دزغملو وړنه بریښـــي اودمالیاتي مقاومت درامنځ ته کیدو لامل کیږي. مالیاتي مقاومتونه کیدای شـــي دجنـایي مقـاومـت پـه بڼـه وي او یـاهم دمـالیـاتي قـانون مقـاومـت پـه بڼـه وي دمـالیـاتي جنـایي مقـاومتونـه ددوکې اوپټولو پـه بڼـه او یـاهم مـالیي ورکولو څخـه دډډې کول پـه بڼـه وي چې دســـزاوړبلل شـــوي دي دمالیاتي مقاومت په ضـــد مجادله په دریو ډولونو ده ۱-دښـــوونې او روزنې کچې لوړول۲-دمالیي ټاکنې لپاره دډیروښــــو میتودونو غوره کول۳-دجزادحقوقو له طریقه دمالیاتي مقاومتونو په وړاندې مبارزه . مالیاتي قانوني مقاومتونه چې دقانون په چوکاټ کې ترســـره کیږي نو دســـزا وړ نه بلل کیږي. دمالیاتي تعرفو لنډیز: دمالیي تعرفي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماليي دسنجش داساس اودماليي دپيسو ترمنځ نسبي رابطه ده . دماليي تعرفي ثابت اوبدليدونکی شکل لري نو ځکه دمالياتي تعرفو بيلابيل ډولونه شتّه لکه۱-متناسبه (انډوليزه)تعرفه: په دغه ډول تعرفه کې دثابتې ماليي فيصدي په خپل حال کې پاتې کړي ۲- مترقې ماليه : چې دماليي دسنجش داساس له زياتيدو سره يوځای دماليي فيصدي هم لوړيږي که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصدي دماليي دسنجش داساس له زياتوالي سره برابروي . نوهغې ته خطي مترقې تعرفه ويل کيږي.که چيرې دماليې تعرفي زياتوالی دماليي دسنجش داساس دزياتوالي په پرتله زيات وي. هغه دګرندی مترقې تعرفي په نوم ياديږي . که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصدي دماليي دسنجش داساس دزياتوالي په پرتله ټيټ وي انډول وکم تناسب سره وي نو هغې ته سسته مترقې تعرفه(ماليه)ويل کيږي۳-نزولي تعرفه: دنزولي تعرفې په حالت کې دماليي فيصدې دماليي دسنجش داساس له زياتيدوسره راکميږي اونزول کوي. که چيرې دماليي دفيصدي کمښت دماليي دسنجش داساس زياتوالي له فيصدي سره برابروي نوخطي نزولي تعرفې رامنځته کيږي. که چيرېدماليي فيصدي کمښت دماليي دسنجش داساس له زياتوالی څخه زياته وي نويوه ګړندی نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي. که چيرې دماليي فيصدي کمښت دماليي دسنجش دااساس زياتوالي په پرتله دماليې فيصدي کمښت لږ وي نو په دې صورت کې يوه سسته نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي.که چيرې ديوهيواد دمالي پاليسي جوړونکې دماليي ټاکنې حدود په پام کې ونه نيسي او په خپلې خوښې مالياتي سياستونه جوړاو تطبيق کړي نو په دې صورت کې به ممکن دټولنې غبرګونونه دمالياتي ټينګار په بڼه راڅرګند شي. دمالياتي مقاومت په صورت کې دماليي مکلفيين هڅه کوي چې په بيلابيلو بڼو او لارو چارو له هغې ماليي څخه سرغړونه وکړي چې په دوي باندې زغمل شوي دي . مالياتي ټينګار اودهغې په وړاندې مبارزه دمالياتو دراټولولو لګښت لوړوي چې په پای کې دوولت دمالياتي خالص عايد دکمښت لامل کيږي. مالياتي مقاومت کيدای شي دخپل اهميت او ځانګړتيا له مخې په بيلابيلو بڼو رآڅرګندشي . دالمان نامتو ماليه پوه ګرلوف په وينا دغه ډول مقاومتونه په دووبرخو ويشل کيدای شي۱- مالياتي جنايي مقاومتونه: ۲-مالياتي قانوني مقاومتونه: مالياتي جنايي مقاومت دمالياتي دوکې اوله ماليی ورکولو څخه دمخ اړولو په بڼه راڅرګنديږي دغه ډول مقاومت دمالياتي قوانينو اومقرراتو مخالف عمل دی نوځکه دجزا دحقوقو له احکامو سره دهغو مرتکيبين دسزا وړدي.ددولت عوايد په دوه ډوله دي ۱-مالياتي عوايد۲-غيرمالياتي عوايد : مالياتي عوايد ددولت دلګښتونو دپوره کولو مهمه لاره اوسرچينه دبيلابلو مالياتو راټولول دی څومره چې مالياتي عوايد زيات وي په هماغه اندازه داقتصادي ناوړه اغيزو مخه نيول کړي. ۲- غيرمالياتي عوايد: هغه پيسې دي چې دولت يي دخپلو اقتصادي فعاليتونو څخه ترلاسه کوي چې دبيلابيلو پانګه اچولو له سرچينو څخه دي .ددولت مجموعي عوايد دحصول کولو دمنبع يادترلاسه کولو دسرچينو له مخې په دوه ډوله دي۱-منظم عوايد ۲-غيرمنظم عوايد :منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواید : عبارت دهغه ډول عوایدوڅخه دي چې په هره بودجوي دوره یا مالیي دوره کې په منظم ډول موجود وي ، ځکه دهغواندازه مخکې ترمخکې اټکل کیدای شــــي. لکه مالیاتي عواید تشـبثاتي عواید محصــول اونور.اوهغه عواید چې منظم او دایمي منابع نه لري . بلکې یواځې داړتیـا پـه مهـال راټولیږي لکـه کورنۍ اوبهرنۍ مرســــتې ، دولتي ملکیتونـه پلورل اوپورونه. مالیات هغه اجباري ورکړې دي چې کوم متقابل عوض نه لري او له حقیقي او حقوقي اشــخاصــو څخه دهغوی دشــتمنیو عوایدو،اواقتصـــادي فعالیتونو څخه ددولت دمالي داړمنتیا اوتامین کولو په خاطر اخیســـتل کیږي.افغانســــتان کې دمالیې لومړنی وزارت چې دمالیي ادراه وه له جوړیدو څخه یې ۲۶۵ کاله تیریږي. داحمدشاه بابا په وخت کې رامنځ ته شو چې هغه مهال به یې ورته دیوانبیګې یا مستوفي ویل.دمالیي ټاکنې حدود اوتخنیک: ددې لپاره چې دیوه دولت دمالیي ټاکلو سیاست په بریالیتوب سره پرمخ ولاړ شي او دخلکو هغه منفي غبرګون راونـه پـاروي چې دمـالیـاتي مقـاومـت بـاعـث ګرځي بـایـد یو شـــمیر روحي او اقتصـادي عوامل اوتخنیکي شـرایط چې دمالیي ټاکنې حدود ټاکي رعایت شـی دلته به دهغه په هکله بحث وکړو.دمالیي ټاکنې تخنیک دهغه هنر ده چې په هغه سره یوه مالیاتي مفکوره په عمل کې تطبیق کیږي لکه هغســــې چې دمالي علم تاریخ په ښــــکاره توګه ځینې وختونه یوشــــمیر هیوادونه دمالیي ټاکنې تخنیک ټول هغه تدابیر دي چې دمالیاتي مکلفیتونو دتثبیت دمالیي دترلاســــه کولو اودمالیي دکنترول لپاره په پام کې نیول کیږي.په هرهیواد کې په ځانګړي ډول مالیه راټولیږي لکه دمسـیحت دفلسـفي یا مذهب موافقه توماس فو ن ویل مالیه یوه بې ګنا غلا ده ارسـتو هم وایي مالیه یوډول فداکاري ده دولت په وړاندې دوګړو اوداسـي نور.دتاریخ په اوږدو کې له دریو طریقو څخه دمالیي راټولولو لپاره کاراخیسـتل شـوی دی ۱-دمالیي اجاره دارې ۲-مالي انحصـــــار۳-ددولت دمالیاتي ادارو په لاس مالیه راټولول چې اوس زیاتره په همدغه قسم مالیه راټولیږي. اوددولت لګښـتونه عبارت دهغه لګښـتونو څخه دي چې دټولنې دټولو وګړو لپاره ترســـــره کیږي. لکه صـــــحت عامه ، تعلیم ، ملي دفاع، اوداسې نور.

احصایه

احصــایې مفهوم او پیژندنه : احصــایه دفرانســوي ژبې دلفظ(statistique)څخه مشــتق شــوي جرمني کې (statistic)ایتـالوي ژبـه کې(statista) او دانګریزي ژبې کې (statistics) اولاتیني ژبې (status) څخه اخیســـتل شـــوی چې ټول په خپله ژبه کې د political state یعنې ســـیاســـي حالت یا موقف په معنی ده .کله چې احصـــــایه دمجموعي د مفهوم په توګه استعمال شي نو احصـایه دمعلوماتو عددي مجموعې په معنا ده او کله چې احصایه دواحد په مفهوم سـره په نظر کې ونیول شـي نو داحصـایه لفظ یو ډیسـیپلین په توګه څرګندیږي په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

معنا چې داعدادو راجمع کولو طريقې، توصـيف او تحليل پورې مربوطيږي او په مجموعي مفهوم کې په دې مفهوم کې احصــايه دعددي معلوماتو تنظيم بنـيې او داحصــايه لفظ دهميشـه دجمع په شکل استعماليږي مثلا دقيمتونو احصايه دترافيکي حوادثو احصايه دجرايمو احصايه پـه دې ډولو مثـالونو کې داحصـــــايـه لفظ پـه اړونـدو برخو کې دعـددي معلومـاتو نظر پيداکول.A.l.Bowleyوايې احصـايه دشـمارلو علم دى boldingtonوايې احصـايه داتکل او احتمالاتو علم دى . بې له شـکه احصـايه دارقامو د راټولولو او څيړنې لپاره اصـول دي دکوم له مخې چې بايد معلوماتو ثبات چې دهدف سره مطابقت ولري او دبنيې نتيجې دترلاسه کولو په لورلاربنوونه کوي نو په خلاصه ډول ويلاى شو چې احصايه دارقامو دراټولو لو ترتيب تنظيم تحليل اوارايې څخه عبارت ده دcroxton &cowdenله نظره احصـــــايه دارقامو راټولول ارايي تحليل او تفسير څخه عبارت ده په تعريف کې ۴مرحلې وجودلري ۱-دارقامو راټولول ۲-ارايه ۳-تحليل۴-تفسير ولې ضرورت ليدل کيږي چې يوه بله مرحله هم وراضافه شي croxton and cowdenولې ضرورت ليدل کيږي چې دکرکستون او کوډين په تعريف کې يوه بله مرحله وراضــــافه شــــي چې عبارت دارقامو دتنظيم څخه ده. .داحصــــــايه دعلم ضـرورت ۱-شـاګردان او مسـلکي کسـان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو احصــايوي مطالعاتو پوه شي۲-شـاګردان او مسـلکي کسـان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو څيړنو پوه شــي۳-داحصـــايوي مطالعاتو په ســرته رسـولو کې داحصـــايي علم ته اړتيا ليدل کيږي. داحصـــايې ځانګړتياوې: احصـــايه دعلم په توګه دځپلو قوانينو اواصـــولو درلودونکې ده چې همدغه اصول او قوانين کولاى شو داحصايې دعلم دځانګړتيا وپه توګه وپيژنو چې داحصايې عملياتو جوړښـت څرګندوي۲-احصـــايه دحقايقو مجموعي ســره ســراو کارلري او انفرادي معلومات په احصـايه کې نه شـامليږي ۳-احصـايه دمختلف النوع په پرتله دهمنوعه معلوماتو دمجموعي ســره ســراو کارلري۴-دپيښــو هغه خصــوصــيات څيړي چې په عددي ډول بيان کيداى شـــــي۵-ديوې پيښـــــې په اړه عددي معلومات دزياتو علتونو له امله متاثره کيږي۶-معلومات بايد په منظمه طريقې ســــره راټول کړاى شــــي۷-دمعلوم هدف لپاره راټول کړاى شوي اوسي۸-احصايوي معلومت بايد دپرتلې وړاوسې . داحصايې په وړاندې محدوديتونه۱-احصايه کيفي پيښې نه شي څيړلى يواځې کمي پيښې څيړي۲-احصايوي قوانين ثابت نه دي لکه دفزيک او کيميا قوانين۳-احصـايه انفرادي مشـاهدې نه مطالعه کوي ۴-احصـــايوي نتايج په اوسطه توګه دي۵-احصـايه ديو لړ خاصـو اهدافو لپاره سرته رسيږي۶-احصـايوي ارقام بايد يو رنګه او هم جنس وي. داحصـــــايي وظايف۱-ارقام بايد په يو ځانګړي شـــکل وړاندې کوي۲-دمتحولينو ترمنځ اړيکي مطالعه کوي مغلق ارقام ســـــاده کوي۳-وړاندوينه او پلان جوړونه کې مهم رول لوبوي ۵-دمقايسـې لپاره تخنيکونه تهيه کوي۶-په دولتي اداراتو بزنس او صـنعت کې دپاليسـيو په جوړښـت کې مرسـته کوي. داحصـــايې اهميت : ۱-احصـــايه او اقتصـــاد۲-احصـــايه او مصـــرف۳-توليد ۴-تبادله ۵-ايکونومترې۶-عامه تمويل ۷-دعامل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاصــل تحليل. ۱-مصــرف :مصــرف اړوند ځيني احصـــايوي ارقام مونږ ددې جوګه کوي ترڅو وتوانيږو هغه لارې پيداکړو چې دټولنې مختلفې طبقې پرې خپل عايد په مصــــرف رسوي.توليد:توليد احصايه په يو هيواد کې مجموعي مولديت تشريح کوي او دامونږ ته ددې وړتيا راکوي ترڅو خپل هيواد له نورو ســره پرتله کړو.تبادله : دتبادلې په ســاحه کې دبازار اقتصــاد مطالعه او دقيمت قانون دعرضــې او تقاضــا په مرســته ټاکل کيږي، دتوليد مصــارف، مونوفولي، رقابت، بانکداري او داســـې نور. دپورته مواردو مطالعه يواځې داحصـــايي په مرسته ترسره کيدای شي .آيکونومتري:په وسيله اقتصادپه حقيقي توګه په ساينس بدل شوی او ايکونومتري له اقتصاد احصايي او رياضي څخه تشکيل شوي ده . عامه تمويل : ددولت دعوايد او مصارفو مطالعه کوي مثلا بودجه چې يو احصايوي سنددی همدارنګه مالي پاليسي اوداســې نور اقتصـــادي مفاهيم دي ولې په احصـــايه ولاړدي .دعامل او حاصــل تحليل : په احصايوي ارقامو متکي دی هغه دعامل او حاصل ترمنځ روابط څيړي. نمونه ګيري، زماني سلسلې ،شـاخص، احتمالات نور احصـايوي مفاهيم دي چې په اقتصـاد کې اسـتعماليږي.۱-احصــــايه؟؟۲-احصـــايه او محاســـبه ۳-احصـــايه او اقتصـــادي پلان جوړونه۴-احصـــايه او ستورپيژندنه۵-احصايه او ميترولوجې۶-احصايه او بيولوژي۷-احصايه او رياضي۸-احصايه او څيړنه۹احصايه او طبيعي علوم۱۰-احصايه اوښوونه۱۱-احصايه او کاروبار: احصايه او کـــامـــرس اداره او کـــاروبـــار scientific management and business forecasting۴پيرودل: ارقام راټولونه : هغه معلومات چې سرشميرنې او سروې له لارې په نورمال ډول راټوليږي دخامو موادو يا ارقامو په نوم ياديږي. دارقامو دراټولونې انواع:۱-لمړني لاس معلومات ۲-دوهمي لاس معلومات. لمړني لاس معلومات : هغه معلومات دي چې دلمړني منابعو څخه ديو ځانګړې شخص او يا يوې ادارې له خوا دخپل شخصي استعمال لپاره راټوليږي. دوهمي معلومات: هغه معلومات چې ديوه دوهم شـــخص او يا ادارې له خوا دخپل شـخصــي اسـتعمال لپاره راټول شـوي وي او څيرونکي دهغه معلوماتو څخه دبيا ځلي استفاده کوي. دلمړني لاس معلوماتو دراټولونې طريقې : انټرويو۲سروې۳-مستقيمه شخصي څيړنه۴-دمحلي نماينده ګيو له لارې۵-دسوالنامو له لارې ۶-دشمارکوونکو پواسطه دپروګرام ليږل۷-ايکســفريمينتيشـــن يا تجربه کول۸ -کيس ســټدي. دلومړي لاس دمعلوماتو دراټولونې ګټې۱-داشتبهاتو حداقل کموالی او دڅيړنې دهدف سره مطابقت زيانونه يې: لوړ مصارف او يوه سختته پروسه . ددوهمي لاس معلوماتو دراټولونې طريقه ۱-دمجلو او ورځ پاڼو له لارې راټول شوي معلومات۲-دسوداګريزو او نور نشراتو له لارې راټول شوي معلومات۳-دڅيړنو له لارې راټول شوي معلومات۴-ددولتي رسمي نشراتو له لارې راټول شوی معلومات لکه کلنې دبهرنيو دولتونو او نړيوالو ادارو درسمي نشراتو له لارې راټول شوي معلومت. ګټې : لوړ ســرعت کم مصــرفه اواســانه .زيانونه : دڅيړنې دهدف ســره نه تطابق نيمګړي وي. ددياګرام قســـمونـه:دګراف او دياګرام ترمنځ توپير : ګراف دکـاغذ پـه عمومي ډول ددوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحولینو ریاضـیکي اړیکي دزده کړې لپاره کارول کیږي ګراف دیو جاري منحني په توګه ښـــودل کیږي دیاګرام په عمومي توګه په فلش فیفر جوړیږي او یوازې دمعلوماتو دپرتلې لپاره کارول کیږي. دیاګرام دمعلوماتو دښـــودلو لپاره دمختلفو هندســـي شـــکلونو څخه کار اخیستل کیږي. دیاګرام په درې ډوله دی۱-ون ډیمینش۲-توډیمینشن۳-ترې ډیمینشن. دارقامو ارایه په عمومي توګه په درې طریقو صورت نیسي۱-دالفاظو په مرسته ۲-دجدول په واسطه ارایه ۳-ددیاګرام او یاګراف په واسطه ارایه . دمطابقت او یو شان والي په اساس په ګروپونو او کلاســونو کې دمعلوماتو تنظیم کولو پروســې ته ګروپ بندي وایي. دګروپ بندۍ دندې۱-معلوماتو خلاصــــه کول۲-دپرتلې توانایې پیداکول۳-دارتباطاتو او اړیکو په زده کولو کې کومک کوي ۴-په معلوماتو باندې داحصــــایوي عملیاتو امتحان ممکن کوي . دګروپ بندۍ اســاسـات :۱-دجغرافیاوي موقیعت په اساس۲-دزماني له مخې ۳-کیفي ۴-مقداري .واریبل : دڅیړنې لاندې مقداري ییښـه متغییرګڼل کیږي. لکه دمزد لوړوالی ګټه نمرې . متحول په دوه ډوله ده ۱-جاري متحول۲-غیرې جاري متحول.جاري متحول هغه متحول دی چې دمتحول دتحول په معلومه ساحه کې هرممکن قیمت اخیستلی شي لکه عمر.غیري جاري متحول : کوم متحولات چې دتحول په ټاکلې ســاحه کې هرقیمت نه شـــي اخیســتلای . دجدول بندۍ اهمیت : دجدول جوړول دپراګندو معلوماتو دتمرکز او سیستماتیک تنظیم لپاره ضروري دي چې په مرسته یې معلومات مشترکو خصوصیاتو له مخې په کلاسونوترتیب او دپرتله کولو قابلیت پیداکوي. دجدول برخې ۱دجدول نمبر۲-دجدول عنوان ۳-رهنمایاداشــت یا هیډنوټ۴-کفشــن۵-باډې اف ټیبل اینډ ســټیبس۶-فوټ نوټ۷-ســورث نوټ. دجدول بندۍ انواع: ۱-ون وای ټابولیشـن۲-تووای ټابولیشـن۳-ترې وای ټابولیشـن.کله چې معلومات دمقدار او کمیت په اســاس ترتیب او ګروپ بندي شـــي نوموړې عملیې ته فریکونســـې ویش ویل کیږي. ســاده فریکونســي : ویش هغه دی چې په هغه کې دمتحول هرقیمت دهغې فریکونســي په مطابقت کې څرګندیږي. دیوې سلسلې اوسط: هغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شـي او دکمیت په لحاظ دسـلسـلې په مابین کې قرار لري نو ځکه دمرکزیتمایلاتو په نوم یادیږي.اودرې قسـمونه ۱-موډ۲-میډیان۳-اوسـط۴meanارمونیکي اوسـط۵هندسـي اوسط۶-حسابي اوسط. اوسط دکمیت په اساس او سط سنجول کیږي.میډیان : په سلسله کې دحادثاتو موقیعت په اساس اوسط سنجول کیږي.موډ : په سلسله کې دحادثاتو تکرار په اساس اوسط سنجول کیږي . حسابي اوسط: کله چې دیو سلسلې دمتحول قیمتونه مجموعه دهغې یه مقدار باندې ویشل شي . حسابي اوسط لاسته راځي دحسـابي او سط عمده خصـوصـیات : اوسط سره دسلسلې دعددونو دتفاوت مجموعه دصفر سره مساوي کیږي. هندسي اوسط: په یو سلسله کې هندسي اوسط دعددونو دضرب حاصل nام جزر څخه عبارت ده . هارمونیک اوسط : دیوې سلسلې معکوس شویو عددونو حسابي اوسط معکوس ته هارمونیک اوسط ویل کیږي.میډیان : دیوې سـلسـلې دعددونه په داسې دوه مساویبرخو ویشـي چې دیو خوا عددونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمیډیان سره مساوي یاکمتر او دبلې خوا عددونه دمیډیان سره مساوي یا لوی وسي میډیان دمرکزي تمایلاتو حقیقي اندازه ګیري څرګندوي دمیډیان ښه والی: میډیان داوسطونو په څیر دمتحول داصلي قیمت په واسطه نه متاثره کیږي۲-محاسبه یي اسانه او ژر دپوهیدو وړده ۳-دالجبري معلوماتو دترلاسه کولو لپاره ترې استفاده کیږي۴-دمیډیان موقیعت دارزښت په اساس دعددونو دتنظیم څخه وروسته تعیین کیږي۵-په هغه صورت کې چې دحادثاتو ارزښت معلوم نه وي پ دي شرط چې مجموعي nام معلوم وي او مرکزي حادثه معلومه وي هم دسنجش وړ ده ۶-دګراف په مرسته هم ښودل کیږي منفي نقطې:۱-دمیډیان په سنجولو کې دارقامو تنظیم په ارزښت سره ضروري وي نو اوسطو کې داتنظیم ضروري نه دی۲-دزیاتو سلسلو لپاره مشترک میډیان نه شي سنجول کیدای۳-کله چې میډیان ددوه پیښو ترمنځ قرار ولري نومکمل نه سنجول کیږي۴-دوامداره سلسله په صورت کې دعادي عملیې په مرسته سنجول مشکل دي۵-داوسط په نسبت دنمونوي بې اعتبارۍ په صورت کې زیات متاثره کیږي. په احصایوي سلسله کې موډهغه ارزښت نه عبارت دي چې دنورو په نسبت زیات څرګند شوی وي.دموډ ښه والی:په اسانۍ سره دپوهیدلواو سنجولو وړ ده۲-دقیمتونو په لوړوالي اوکموالي سره نه متاثره کیږي۳-موډ کیدای شي دسلسلې په هره برخه کې وجود ولري . نیمګړتیاوې:۱-موډ په ښه توګه نه دی معرفي شوی ځکه په یوه سلسله کې کیدای شي یو یا دیو څخه اضافه موډ موجود ولري او یاهم هیڅ وجود ونلري۲-موډ په ټولو قیمتونو اتکا نه لري۳-داضافي الجبري معلوماتو قابلیت نه لري۴-موډ انفرادي سلسلو لپاره نه شي مشخص کیدای. په یوه جاري یا متمادي سلسله کې هغه کلاس چې زیاته فریکونسي لرونکې وي دموډ کلاس بلل کیږي. دجدول اقسام : ۱ـــدپوښښ دساحې په اساس۲-دڅیړنې دماهیت په اساس۳-دهدف په اساس.۱-مرکب جدول۲-ساده جدول.۲)۱-دوهمي یا مشتق شوی جدول۲-اصلي یا لمړنی جدول۳-عمومي هدف یا منبع جدول۲-خاص هدف یا خلاصه جدول: دفریکونسي نوع۱-نسبي۲-فیصدي۳-صعودي۴-نزولي ۱-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه وویشل شي نسبي فریکونسي لاسته راځي۲-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه دفریکونسي وویشل شي او بیا په ۱۰۰ کې ضرب شي فیصدي فریکونسي لاسته راځي.دفریکونسي ویش انواع:۱-دانفرادي مشاهداتو سلسله۲-ډیسکریټ یاغیرې ګروپې؟ فریکونسي ویش۳-ګروپي فریکونسي ویش ۴-جاري فریکونسي ویش۱-شامل کلاسونه عبارت له هغه کلاسونو څخه دي چې دکلاس ښکتنی حد پکې شامل او دکلاس پورتنی حد پکې شامل نه وي . ارقام کولای شو په لاندې توګه جدول بندیکړو۱متحول۲-نسبي ۳تکرار STURGE's rule=range=xmax-xmim 1=l-s i=l-s/k 12k>=n؟. متحول هرهغه خاصیت چې له یو حالت څخه بل حالت ته تغییر کوي او داندازې وړوي عبارت له متحول څخه ده . مثلا: عمرعاید لوړوالی حرارت زکاوت رنګ او داسې نور. دصنف وسعت عبارت : له صنف پورتني سرحد منفي دصنف ښکتني سرحد څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحني نقطه عبارت ده له دصنف دپورتني او ښکتني حد دحسابي اوسط څخه عبارت ده په یوه سلسله کې دمرکزي تمایلاتو دسنجولو څخه هدف دداسې یو ارزښت ټاکل دي چې په ښه ډول دسلسلې دټولو ارقامو څخه نماینده ګي وکولای شي او دهغه په مرسته دسلسلې ټول عددونه تشریح کړای شي.ددې پخاطر چې یو عدد دسلسلې څخه نماینده ګي وکړای شي نو لازم ده چې دسلسلې دلوړاو کوچني حدونو په مابین کې قرار ولري په دې توګه دیوې سلسلې اوسط دهغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شي او دکمیت په لحاظ دسلسلې په مابین کې قرارولري نوځکه دمرکزي تمایلاتو په نامه یادیږي. اریتمیتیک اوسط۲میډیان۳-موډ۴-هندسي اوسط۵-هارمونیک اوسط. دښه اوسط ځانګړني : مشخص او روښانه تعریف شوی وي ترڅو مختلف اشخاص یې په مختلفه توګه تعبیرنه کړي ۲- په اسانۍ سره دمحاسبې او پوهیدو وړوي۳-په ټولو ؟ارقامو متکي وي۴-دراتلونکي ریاضیکي عملیو وړوي. دنمونه ګیرۍ دنوسان له کبله متاثره نه شي۲-دقوی مشاهداتو له کبله متاثره نه شي؟۳- په اسانۍ سره دتغیروړوی؟۴دنمونه ګیرۍ ثبات ولري. حسابي اوسط دسلسلو؟دحل مراحل: چې میډیان یو نزولي یا صعودې ترتیب شوی سلسه په دوه مساوي برخو ویشې ولې کله چې وغواړو یو ترتیب شوی سلسله له دوه څخه په زیاتو مساوي برخو وویشو halves۲-ددریو نقطو په مرسته کولای شو یو صعودي ترتیب شوي سلسله په څلورومساوي برخو وویشوچې عبارت دی له کوارټیل څخه ۳-د۹نقطو په واسطه کولای شو یوه صعودي ترتیب شوې سلسه په لس مساوي برخو وویشو چې عبارت له ډیسیل څخه ده ۴-د۹۹نقطو یوه صعودي ترتیب شوېسلسله په سلو مساوي برخو چې عبارت دپرسنټیل څخه ده . دپارټیس؟ ارزښت دلاسته راوړلو لپاره باید سلسله په صعودي ډول ترتیب شي.اوسط : دټولې سلسلې نماینده ګې کولای شي ولې پارټیشن؟والیو دسلسلې دیوې برخې نماینده ګي کوي.کوارټیل عبارت دهغه ارزښت څخه دی چې یوه صعودي ترتیب شوی سلسله په څلورو مساوي برخو وویشو . ډیسیل : دمتحول هغه ارزښت کوم چې یوه صعودي ترتیب شوې سلسله په لس مساوي برخو وویشي عبارت له ډیسیل څخه دی. یاپه بل عبارت : هغه ۹نقطې چې په یوه صعودي ترتیب شوې سلسله په لس مساوي برخو وویشي عبارت له ډیسیل څخه دی .دمتحول هغه ارزښت چې یوه صعودي ترتیب شوې سلسله په سلو مساوي برخو وویشي عبارت له پرسنټایل څخه ده.دبار دیاګرام دلیکلو نښې :۱-sample bar diagram2-subdivided bardiagram3-percentage bar diagram4-multiple bar diagram5-deviton or bilateral bar diagram6-baroken bar

نړیوال اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوال اقتصــــاد ته اړتیا:منابع اقلیم حالت، وړتیا ، مهارت، اود تولید دعواملو مؤثریت پرمخ تلونکیهیوادونو کې یوشـــان نه دي. ۲-نوددې مشـــکلاتو ، پیېنـــو، حقیقتونواودازاد اقتصـــاد دتیوري ګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته اړتیا پیداکیږي. نړیوال اقتصاد داقتصاد هغه څانګه ده کوم چې دنړیوالې همبســتګۍ څخه بحث کوي. په اســـاســـي ډول نړیوال اقتصـــاد داقتصـــاد هغه څانګه ده کوم چې دازاد بازار ســـره اړیکه لري: لکه بهرنۍ ســـوداګري ، دتاثیراتو اندازه ګیري او دهغې اصـــولي او تادیات او دهیوادونو ترمنځ دتبادلې دنرخ ټاکل ، دتادیاتو بیلانس اړوند مشـــکلات په بهرنۍ ســـوداګرۍ باندې دودې تاثیرات او دیو هیوادپه اقتصـادي ودې باندې دبهرنۍ سوداګرۍ تاثیرات او داسې نور. دنړیوال اقتصاد اهداف : ۱-دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري۲-دودې او سوداګرۍ تیوري۳-دعواملو دنړیوال حرکت۴-دســـوداګرۍ پالیســـي تیورۍ ۵-دخارجي اســـعارو تبادلې دبازار تیوري۶-دتادیاتو دبیلانس تیوري۷-دداخلي او بهرني بیلانسونو تیوري۸-داقتصـادي همبستګۍ تیوري۹-دپیسو نړیوالې اداري . نړیوالې ســـوداګرۍ خالصــــه تیورۍ موضـــوعات ۱-خارجي تجارت۲-دخارجي سوداګرۍ څخه لاسته راوړنې ۳-ادم سمیت مطلق مزیت تیورۍ ۶-دریکارډو دنسبي مزیت تیوري۵-دمیلز دعمومي تعادل تیوري۶-دسـمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري۷-دتولید ددوران تیوري. دادم ســـمیت مطلق مزیت تیوري : په دې تیورۍ کې داجناســـو موجودیت او په تخصـص باندې بحث کیږي. دسمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري: په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې عواملو ته تادیه څنګه کیږي. اقتصـادي وده : په مسلسل ډول دتولید په مقدار کې زیاتوالی داقتصـــادي ودې په نوم یادیږي. دعواملو نړیوال تحرک: په دې تیوري کې کارګر او پانګه دعامل په صفت نړیوال تحرک کوي چې هم مثبت او هم منفي نقاط لرې اوهمدارنګه دپانګې تحرک په دې تیورۍ کې په دوه ډوله دي چې یویې په رســـمي ډول دimfاو world bankاو نورو ســازمانونو لخوا او بل یې په غیرې رســمي ډول دشــخصــي کمپنیو لخوا لکه iPhone, Toyotaاو داســـې نورو لخوا. خارجي اســـعارو دتبادلې بازار دتادیاتو دبیلانس تیوري : په دې تیوري کې داسعارو نړیواله تبادله ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې دابه کوم نواقص او ګټې ولري. دتادیاتو بیلانس تیوري : په دې تیورۍ کې دتادیاتوپه بیلانس خبرې کیږي چې دتادیاتو بیلانس مثبت دی که منفي***دتادیاتو بیلانس عبارت له هغه بیلانس څخه ده چې دهیواد دنړیوال تجارت اړیکې له نورو هیوادونو سره تربحث لاندې نیسي دیوکال په جریان کې دتادیاتو بیلانس دلاندې حســـابونو درلودونکې دی۱-جاري حســـاب۲-دســـرمایې حساب ۳-یوطرفه حساب:۱-جاري حساب : په دې حساب کې صادرات او واردات ترمطالعه لاندې نیســـي ۲-دســـرمایې حســـاب : په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې څومره ســـرمایه په داخل دهیواد ته راځي او څومره بهرته ځي۳-یوطرفه حســـاب: په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد څومره اجناس یا ســـرمایه لاســـته راوړي خو په مقابل کې تادیه ورته نه کوي لکه بلاعوضـه مرستې. نوټ: په تادیاتو بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي هرڅه چې دنورې نړۍ څخه لاســـته راځي کریډیټ کیږي او مخې ته يې مثبت علامه کیښـــودل کیږي او هرڅه چې نورې نړۍ ته ځي ډیبیټ کیږي او مخې ته يې منفي علامه کیږي او که چیرې یو هیواد دحســـاباتو علامه مثبت وي په دې معنا چې دتادیاتو بیلانس مو مثبت دی او نورو هیوادو څخه مو زیاتې پیســـې لاس ته راوړې دي او که منفي وي نو دنورې نړۍ څخه مولږې پیسـې لاسـته راوړي وي اونورې نړۍ ته موزیاتې پیسـې ورکړې دي. دداخلي او خارجي بیلانس تیوري: په دې تیورۍ کې داترمطالعې لاندې نیول کیږي چې مونږدنورې نړۍ سـره څومره تجارت کوو او په داخل کې څومره کارګره قوه په کاربوخته ده . دنړیوال اقتصادي انضمام (ترلتیا) تیوري: اقتصادي انضمام تیوري داوسنیو معاصرو تیوریګانو څخه ده چې په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې څنګه یو هیواد دنوروهیوادو ســـره دتجارت په برخه کې یوبلاک رامنځ ته کړي او له دې بلاک څخه ټول هغه هیوادونه چې په دې بلاک کې شـــرکت لري ، له دې څخه څه ډول ګټه ترلاســـه کړي. نړیوال پولي سازمانونه عبارت له هغه سازمانونو څخه دي چې دپیسو دنړیوال تحرک رامنځ ته کوونکي /یارامنځ کوي لکه دimp and world bankوغیره . دنړیوال تجارت په اړه دمرکنتلســتانو تیوري: په دې تیوري کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد چې څومره زیاتې پیسې ولري نو په نړۍ کې به ترټولو لوړ قدرت لرونکی هیواد وي. دوې په دې نظر وه چې دپیســو په مقابل کې خارجي تجارت زیاتیږي او دتادیاتو بیلانس باید یو ثابت وي چې داهیڅ امکان نه لري. دنړیوال تجارت په اړه دکلاسـیکو تیوري : دکلاسـیکي تیوري فرضـیې ۱- دکارګر دارزش تیوري : ددې تیورې له نظره کاریواځینی اساسي عامل دتولید دی او قیمتونه په نړیواله ســـطحه دکارپواســـطه ټاکل کیږي او همدارنګه دکارپه بازار کې دکامل رقابت موجوددی او دکاروواحدونه دتولید په ساحه مساویانه ونډه لري؟نلري.ستاتیک موډل : په دې موډل کې دوه داســـې هیوادونه ښـــودل کیږي چې دواړه هیوادونه دوه اجناس تولیدوي۳- دترانسپورت دمصـارفو موجودیت : په دې تیورۍ کې دترانسپورت مصـارف په نظر کې نه نیول کیږي۴-دمقیاس ثابت برګشــت دscaleڅخه هدف دیوې تصـدۍ دتولیداتو اندازه ده چې په معلوم وخت کې ترلاســه کوي په دې فرضـیه کې دابیانیږي چې کومه پانګه په کار اچول شوي ده دهغې په مقابل کې څومره تولیدات ترلاسه کیږي اوددې فرضیې لاندې دتولید ټول عوامل په نظر کې نیول کیږی چې دوجې به يې په کار باندې ډیرتاکید کوي او پانګه ثابته په نظر کې نیسـي او کار ددمتحول په صـفت په نظر کې نیسـي . ۵-دعواملو دخوځښـت : ددې فرضـــیې لاندې دتولید عوامل په مکمل ډول دخوځښـــت وړوي او همدارنګه دتعویض کیدو وړوي البته یواځې په داخل دهیواد کې نه په نړیواله ســـطحه .دمطلق مزیت تیوري : ادم سمیت د۱۷۲۳-۱۷۹۵ دکلاسکو پوهنتون پوهاند وه داخلاقو او فلسفې استاد هغه دکلاسیک اقتصاد بنسټګروه . ادم سمیت دازاد تجارت طرفدار وه او دی وایې دنړیوالې سوداګرۍ باید داجناسو په تخصص او دکارویش په وسیله ترسره شي اوکه یوهیواد دبیرون نه یو جنس په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزانه ترلاســـه کوي نو باید په خپله یې تولید نه کړي او له بل هیواد څخه دي واخلي . مثلا یو موچي دخپلې ګنډلو کې تخصص لري او په ارزانه بیه یې تولیدکولای شي مګر جامې په ارزانه بیه نه شــي تولید کولای نو موچي باید دخیاط څخه جامې واخلي او خیاط باید دموچي څپلۍ واخلي او په یو ډول دواړه ګټه ترلاســـه کړي. ددې تیورۍ نیمګړتیاوې : ۱- term of trade t-o-t ۲-دعرضـــې برخه په نظر کې نه ده نیول شـــوی.دنســـبي مزیت تیورې : دغه تیورې ریکارډو وړاندې کړې ده او په خپله یو کلاســـیک اقتصـــاد پوه وه، دی دهغې نقطې څخه شـــروع کوي چې په کوم ځای کې دمطلق مزیت تیورې ختمیږي،دده له نظره که یو هیواد په دواړو اجناســـو کې مطلق مزیت ولري اوبل هیواد یې ونلري نوبیا هم نړیوالـه سوداګرۍ رامنځ ته کیږي او دواړه ورڅخه ګټه اخیستلای شي دده په نظر هغه هیوادونه چې په دواړو اجناســو کې مطلق مزیت لري په هغه جنس کې چې زیات تخصـص لري او هغه هیواد چې په یو جنس کې کم نســـبي مزیت لري(عدم نســـبي مزیت لري) نوکیدای شـــي چې نړیواله سوداګري رامنځ ته شـي اودواړه ترې ګټه ترلاسه کړي داتیورې په ۲×۲ ×۱په نوم یادیږي . ریکارډو په ۱۸۱۷م کال کې دسیاسي اقتصاد کتاب ولیکلو او نسبي مزیت تیوري یې په کې وړاندې کړه . هغه نقاط چې ده (مطلق مزیت) ؟تیوري ترســـوال لاندې راولي عبارت له۱-مولدیت او رقابت : هغه هیواد چې په في واحد وخت کې ډیرتولید رامنځ ته کوي دغه هیواد مطلق مزیت لري چې مطلق مزیت درقابت باعث ګرځي خوولې مزد یو اساسي عنصر دی چې په دې تیوري کې په نظر کې نه دی نیول شوی یعنې په دې تیوري کې دمزد میکانیزم نه دی تشریح شـوي۲-ارزانه کار۳-اســتثمار(ناوړه ګټه اخیســتنه) هغه هیوادونه چې داســتثمارلاندې وي هلته کارګره قوه په ډیرټیټ مزد باندې تولید کوي۴-نړیوال تولید امکانات په دې معنا چې دتولید قیمت په داخل کې څومره او په خارج کې باید څومره وي . یعنې په دې تیوري کې تمام شد قیمت په نظر کې نه دی نیول شـوی چې په اسـاس یې داتیوري ترسوال لاندې راوستې. دنسبي مزیت په تیوري نیوکې:۱-دوه اجناس دوه هیوادونه ۲-دکارګره قوي حرکت۳-ازاد تجارت چې داپه حقیقت کې شتون نه لرې۴-دانتقال مصـارف په دې تیوري کې دانتقال مصــارف په نظر کې نه دي نیول شـوي ۵-ثابت بازګشـت : په دې تیوري کې ترلاسه کیدونکې ګټه ثابته په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ متصدیان کوشش کوی چې خپلـه ګټـه ورځ تربلې زیاتـه کړي چې پـه اســـاس یې داتیورې دنیوکې لاندې راغلي۶-دکارارزښت نظریه : کلاسیک نظر یه لري چې دتوکي قیمت یوازې کارټاکي مګر یوازې کاراساسي عامل نه دی چې دتوکو قیمت ټاکي۷کامل رقابت : په دې کې یوازې دوه ملکونه او دوه اجناس په نظر کې نیول شوي چې نن ورځ کامل رقابت ډیر عرضه کوونکي ډیر بدیل اجناس او دبازار څخه خبرتیا ده چې پراســاس یې داتیوري دنیوکې لاندې راوسـتې شــي. دهیبرلر دنړیوالې ســوداګرۍ تیوري.هبرلر وایې چې دتوکو قیمت دفرصــتي مصــرف پورې اړه لري دی وایې چې دغه فرصتي مصارف ثابت شکل لري فرصتي مصارف درې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونه لري۱-ثابت فرصتي مصارف۲-کميدونکي فرصتي مصارف۳-زياتيدونکي فرصتي مصارف. فرصتي مصارف : هغه مصارف دي چې ديوکار په کولو سره بل کارمو له لاسه ورکړی وي . دهکشـــراوهلن دنړيوال تجارت تيورۍ : دغه تيوري دنړيوال تجارت په برخه کې چې دغه تيوري په کال ۱۹۱۳ کې کړې وه دغه تيوريدنړيوالې ســـوداګرۍ دمختلفو جهتونو په نظر کې نيولو سره تربحث لاندې نيسي چې په دوه ډوله ده۱-دسوداګرۍ په جهت باندې بحث کول۲-دغه تيوري دتوليد دقيمتونو په مساوات بحث کوي. ددې تيوري په اساس باندې يو هيواد هغه جنس توليد اوصـــادروي چې ددې جنس اړوند دتوليد عوامل ارزانه وي او پريمانه وي او هغه جنس واردوې چې په هغې کې دتوليد امکانات کم او قيمته وي. يا په بله اصـطلاح باندې توليد کاربره وي دامعنا لري چې په دې هيواد کې کارزيات وي نو بايد دغه توکي توليد کړي او که يو بل جنس ســـرمايه بره وي يعنې زياتې پانګې ته اړتيا وي او په دې هيواد کې پانګه لږه پيداکيږي نو دغه توکي بايد وارد شـي ددغې تيوري فرضـيې.-۱ ۲×۲×۲:دوه هيوادونه دوه توکي دوه دتوليد عوامل۲-يوشـان تکنالوجې ۳-يوشـان حاصـل۴-دکارمکمل تخصـص ممکن نده۵-په ذوق کې بايد تغييررانشــي په دې معنا دتوکو په وړاندې دخلکو په ذوق بايد کم نه شـــي۶-دازاد رقابت موجوديت۷-ترانســپورتې مصـــارف وجود نه لرې۸-دســـوداګرۍ په مخکې کوم خنډونه وجود نه لري۹-دتوليد عوامل دهيواد په داخل کې متحرک او په نړيوال سـطحه غير متحرک وي۱۰-الف جنس کاربر او ب جنس سـرمايه بر دی.دنړيوالې ســـوداګرۍ خالصــــه تيوري: دبهرنۍ ســـوداګرۍ دوه مهمه اړخه څيري۱-ولي بهرنۍ سوداګري کوو۲-دبهرنۍ سوداګرۍ ګټې څه دي. دسوداګرۍ خالصـه تيوري دکوچنې اقتصـــاد ســره اړيکه لري او دادســتاتيک تحليل په اســاس ده. برسـيره پردې دسـوداګرۍ په تيوري کې داقتصــــاد مثبت اړخ او رهنما اړخ دواړه څيړل کيږي. دســـوداګرۍ پاليســـي . دســـوداګريزو بنديزونو پايلې اهميت او وجې څيري او تحليلوي دســوداګرۍ دپاليســي الې يا اســباب۱-تعرفه ۲-کوټه ۳-دتبادلې کنترول۴-دولتي ســوداګرې۵-دصــادراتو ارادې مخنيوی. بهرنۍ تبادلې مارکيټ يوځای دی په کوم کې چې دبهرنيو اسـعارو پيراوپلور ترسـره کيږي. داهغه مـارکيټ ده په کوم کې چې دهيوادونو ترمنځ دتبـادلې نرخ رامنځتـه کيږي. دلومړي نړيوال جنګ څخه مخکې دهيوادونو ترمنځ دتبادلې مســاوات دســروزرو دمحتوا په اســاس ټاکل کيدلو . مګر دســـروزرو دمعيار دترک کولو وروســـته ۱۹۴۴م کال کې دبريټن ووډز سيستم رامنځ ته شو وروسته له ۱۹۷۱ م کال څخه نړۍ دتبادلی داداره شوي ارتجاعي نرخ ســيســتم لري کوم چې دتبادلې دثابت او ارتجاعي نرخ ســيســتم څخه ګډ وي. دپيســو نړيوالې ادارې ددې لپاره چې دســـوداګرۍ ســـتونزې حل شـــي دســـوداګرۍ دګمرکي تعرفې عمومي تړونGATTترتيب او وضع شو چې په WTOباندې تبديل شوی دی. دتوليد دامکاناتو منحني يا خط دهغې منحني څخه عبارت دی کوم چې ددوه اجناســـو مختلفې جوړې لکه غنم او تکه ځرګندوي کوم چې په يو هيواد کې يې دمجموعي توليدي وســايلو په مرســته توليدوي يا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خط څخه عبارت دی چي په یو هیواد کي دمجموعي توليدي وســـايلو په مرســـته توليدونکو اجناســـو اندازه کوي. دتوليد دامکاناتو منحني دتوليد دبي تفاوته منحني انتقالي منحني په نوم هم ياديږي.په بنيادي ډول دهيبرلر دثابت فرصــتي مصــارفو او ريکارډو دمقايســوي مصــرف تيوري ترمنځ کوم خاص توپير وجود نه لري خو يواځې داخبره وجودلري چې هبرلر خپله نظريه دفرصــتي مصــارفو په شــکل وړاندې کړي او په دې نظريه کي دتوليد دامکاناتو خط ياppcسيده شکل لري.دريکارډو دسوداګرۍ موډل دوه مهمې ځانګړنې دادي۱-سوداګري بايد دبنديزونو څخه ازاده وي دسرحداتو څخه داجناسو حرکت ازاد وي۲کاردتوليد يواځېنی عامل دی چې دتوليد په ټولو کرښــو کې ورته مؤثريت لري. دموډل فرضــيې دســميولســن:۱-په خوراکي اجناســـو او صـــنعتي اجناســـو کې چې کوم کارګمارل شـــوی په هيواد کي به دکاردمجموعي عرضې سره برابروي۲-دمشخص عواملو هريوپانګه او ځمکه يواځې په يو سکتورکې استعماليدی شي ۳-دوه اجناس دوه هيوادونه اودرې عواملو موډل۴-دلته کميدونکي راګرځيدنه تطبيق کيږي مثال په ډول مجموعي توليدات په کميدونکي نرخ ســـره لوړيږي ځکه نو mplکميږي-revealed comparative advantage اړوند نسبي مزيت هغه نسبي مزيت دی چې په هغه ســکتور باندې پراته وې کوم چې دســواګرۍ مازاد لري او اړوند عدم نســبي مزيت ددې معکوس يعني کنترول لري .دنړيوال اقتصـــاد درامنځ ته کيدو عوامل: ۱-دمختلفو نظامونو موجوديت۲-دمختلفو پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد په عواملو کې فرق (کار ځمکه پانګه)۴-دمختلفو ملي سياسـتونو موجوديت. دنړيوال اقتصـاد روابطو د پرمختيا عوامل۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالی او عنعنوي اقتصاد دمنځ نه تګ ۳-دپيسو رول په اقتصـــادکې ۳-دپانګوالو او متشـــبثينو رامنځته کيدل ۵-اقتصـــادي باورونه دمختلفو ټولنو لخوا مختلف باورونه.په ۱۷۷۶کال دملتو نو ثروت په نامه کتاب دادم ســـميت لخوا وليکل شو . دنړيوالې سوداګرۍ خالصه تيوري . دسوداګرۍ خالصې تيوري سره په رابطه مونږپه لاندې تيوريګانو بحث کوو۱-دمرکنتلســـتانو يا دســـوداګرو دســـودګرۍ تيوري۲دادم سـميت دمطلق مزيت تيوري۳-دډيوډ ريکارډو دمقايسـوي(نسـبي)مصـرف تيوري۴-دهيبرلر دفرصتي مصارفو نظريه ۵-دهکشر اوهلن دسوداګرۍ تيوري۶-دسميولسن دعواملو دقيمتونو دمساوات تيوري.

د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه

دنړيوال او منطقوي تجارت مشخصــې طرحې: منطقوي تجارت څخه هدف دادی چې دهيواد په داخل کې دمنطقو ترمنځ تجارت صــورت ونيســي يعنې منطقوي تجارت څخه هدف داخلي تجارت دی چې دهيواد په داخل کې دمناطقو ترمنځ صــورت نيســي . په داســې حال کې چې نړيوال تجارت ددوه ممالکو ترمنځ دتجارت څخه بحث کوي. دکلاســـيک علماو له نظره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنړیوال او هم دداخلي تجارت ترمنځ توپیر وجود لري نو په همدې اســـاس دنړیوال تجارت لپاه خاصه تیوري چې دمقایسوي مزیت تیوري نوم لري وړاندې شوي، خو دعصري علماو لکه برټیل ،اوهلن(هولن)؟او هیبرلر له نظره او دهغوي مفکوره داوه چې نړیوال او منطقوي تجارت فرق دهغو په درجو دی نه دهغوپه اقسامو کې ۵ دي. Edgeworth box diagram: که ددوو هیوادونو یاددوه مستهلیکینو ترمنځ تجارت ګټوروي نو دلته به دتجارت کوم ددواړو لپاره ګټوروي دکوم هیواد یا مستهلک لپاره به کوم جنس او کوم نرخ دتبادلې زیات ګټور وي ددغه شان پوښتنو ځوابونه دEdgeworth boxشکل کې ترلاسه کولای شو. مؤثرتخصیص: دتجارت په صـــورت کې له AڅخهB ته دتبادلې انتقال دراجا او ماریا دواړو لپاره ګټوردی .هو اوس ســوال داپیداکیږي چې ایا دغه دBنقطه ددواړو دګټورتیا لپاره مؤثره نقطه ده او که نه ددې پوښـــتنې دځواب لپاره باید لومړی په دې پوه شـــي چې ایادراجان او ماریا دتبادلې نهایي نرخونه دBپه نقطه کې یوشـــان دي او که نه؟یورقابتي بازار کې دمســـتهلک تعادل: په رقابتي بازارونو کې دوه مســـتهلکین نه وي، بلکې په رقابتي بازارونو کې زیات اوســـني موجوده اخیســـتونکي او خرڅونکي وي او هم بالقوه اخیســـتونکي او خرڅوونکي په رقابتي بازارونو موجود وي او په نتیجه کې هراخیســـتونکی او خرڅونکی په یو ثابت قیمت ســـره اجناس اخلي او خرڅوي. دایج ورت بکس دیاګرام په مرســـته به رقابتي بازارونو کې هم کولای شـــو وګورو چې مؤثره تبادله څرنګه ترســـره کیږي. درقابتي بازارونو اقتصـــادي مؤثریت د۱فصـل په ۳شـکل څخه معلومیږي. چې دCپه نقطه کې داجناسـو ترمنځ تبادله چې په رقابتي بازارونو کې تعادل رامنځ ته کوي یو مؤثره نقطه ده اواقتصـــادي مؤثریت لري او مهمه وجه او علت یې دادی چې دلته دCپه نقطه کې دواړه منحني یوله بل سره مماس نه وي نوبیا بـه راجـا یـا مـایـا نومې زیـات رقـابـت لاس تـه رانـه وړي . پـه دغـه صـــورتونو کې دمســـتهلیکینو او مولدینو دعمل او کړنو په صـورت کې مارکیټ داقتصـــادي مؤثریت حالت غوره کوي. که څه هم ځیني خلک په دغه ډول مارکیټونو؟کې داقتصـــادي مؤثریت درامینځ ته کولو لپاره دولتي مداخله مهمه بولې ، خو زیات شمیر اقتصادپوهان بیادولتي مداخله مهمه نه بولې بلکه هغوی نه لیدونکی لاس یعنې دمســـتهلیکینو او مولدینو رول په اقتصـــادي مؤثریت کې مهم ګڼې. راځئ اوس وګورو چې دمســـتهلک دنقطه له نظره مونږ او تاســـې درقابتي بازار دتعادل په اړه څه وپیژنو. ۱-داچې بې تفاوته منحني ګانې یو له بل سـره مماس دي نو دمستهلیکینو ترمنځ دتبادلې نهایي نرخونه هم سره مساوي دي۲-داچې هره بې تفاوته منحني دقیمتونو دخط سره مماس ده نو دهرشخص دتبادلې نهایي نرخ دغذا او رخت دتبادلې په صورت کې ددغه دواړو شیانو دقیمتونو ترمنځ دموجوده نسبت سره مساوي دی دزیاتو مســـتهلیکینو اومولدینو موجودیت کې دمناســـبې تبادلې دتعیین او ټاکلو لپاره دمکمل رقابتي مارکیټونو په صـورت کې که په یوډول سـره رقابتي نه وي نوبیا داکار ناشـونی نه دی خو ددې ترڅنګ اقتصادي مؤثریت دیوقوي مرکزي سیستم ددولت دټول اجناسو اوخدماتو مقدار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکي . مساوات او مؤثریت : مونږ او تاسي ولیدل چې داجناسو دتبادلې لپاره مختلف مقدارونه اواندازې مؤثرې دي او داموهم ولیدل چې څرنګه په رقابتي بازارونو کې اقتصادي مؤثریت رامنځ ته کیږي خوددغه تبادلې لپاره ځینې اندازې او مقدارونه ټاکل نسبت نورو اندازو او مقدارونو ته زیاته ښه او غوره دي. داچې ډیر ښه او غوره حالت دتبادلې لپاره کوم ددې پیداکول دومره اسانه کارنه دی . په دغه برخه کې به مونږه په دغه موضوع رڼا واچو اودابه هم دیو مثال په رڼا کې واضح کړو چې داخبره بلکل واقیعت نه لري چې درقابتي بازار په صورت کې کوم دتبادلې اندازې او مقدار مونږ دتیرو بحثونو څخه دراجان او ماریا په اړه ذکرشوي ارقام دډایج ورت باکس په شکل له یوه بله بڼه ذکر کوو دراجان ګټورتیا مواد دافقي محورپرمخ او دماریا ګټورتیا مو دعمودي محور پرمخ شودلی ده د۱۱۴ شکل څخه معلومیږي چې څومره راجان په مفیدیت کې ښې خواته ځواو څومره چې پورته ځو دماریا په مفیدیت کې اضافه والی رامنځ ته کیږي.نړیوال تجارت موضوع او اهمیت : نړیوال تجارت دنړیوالو اقتصادي سازمانونو یوعمده عنصر ګڼل کیږي او همدارنګه نړیوال تجارت دهیوادونو ترمنځ دارتباط درامنځ ته کیدو سبب ګرځي چې دهرهیواد په خارجي سیاست پورې اړه لري اګر که دتاریخ په اوږدو کې ډیر محدود عوامل دتجارت دپرمختګ او ورروسته پاتې والي کې مؤثره وه چې دهغې عمده اواساسي عوامل هم طبیعي منابع جغرافیایي شرایط دخلکو استعدادوفهم علم او تخنیک تشکیلوي دهغو پاتې هیوادونو لخوا دنړۍ اکثره هیوادونو ته مختلفې اقتصادي تبادلې صورت نیسي چې عمده اقتصادي تبادلې یې داجناسو اوخدماتو تبادله اوسرمایوي تبادلات دي هیوادونه مجبور دي چې دمختلفو اقتصادي تبادلو لپاره خپل پولي واحدونه دنورو هیوادونو په پولي واحدونو باندې بدل کړي . چې داکار دپیسو په بازارونو کې صورت نیسي . دنړیوال تجارت تعریف: خارجي تجارت په حقیقت کې دشیانو ، اجناسو او سرمایي انتقال ده دیوملک څخه بل ملک ته او یا په بل عبارت دهیوادونو ترمنځ په یوزماني واحد کې ذکرشوي معاملاتو ترسره کولو ته نړیوال تجارت وایي. تجارت په دوه ډوله دی ۱-داخلي ۲-خارجي داخلي : تجارت عبارت دهغه تجارت څخه ده چې دهغې په ترڅ کې دهیواد په دننه کې دخلکو ترمنځ داجناسو اخیستل او خرڅول صورت نیسي . په داخلي تجارت کې داموالو انتقال دهیواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نه نیسي یعنې یواځې دهیواد دسرحداتو په دننه کې داتجارت ترسره کیږي اودخارجي تجارت په پرتله یې ستونزې لږ دي داخلي تجارت په دوه ډوله ویشل کیږي۱-عمده فروشي۲-پرچون فروشي۲-دخارجي تجارت تعریف: دتاریخ په ابتدایی دوره کې دانسان ضرورتونه ډیر محدود اوساده وو. په دې سلسله کې ترډیره حده خودکفا وه. خارجي تجارت هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کې ددوه مختلفو هیوادونو داوسیدونکو تجارانو او سوداګرانو ترمنځ داجناسو اوخدماتو تبادله صورت نیسي . یا په بل عبارت ټولې هغه تجارتي اړیکې چې دیوهیواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نیسي خارجي تجارت دی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ډوله دی ۱-صادرات ۲-واردات. او کوم هیواد چې اجناس او خدمات صادروي هغه ته صادرونکی هیواد وایي. لکه افغانستان چې وچې اوتازه میوې نورو هیوادونو ته صادروي او واردات برعکس. که چیرې یو جنس کاربر جنس وي دکار له نظره بډای هیواد کې او همدا جنس ســـرمایه برجنس وي دپانګې له نظره بډایه هیواد کې نودې حالت ته دعواملو دشدت انعکاس وایي. که چیرې دعواملو انعکاس ډیر شدید شي نو دهکشر اوهلن ټوله تیوري باید رد شـي.او که چیرې کم یې په نظر کې نیسـو. او په دې موضـوع لومړني عملي تحقیق دمنهاس لخوا په ۱۹۶۲ م کال شـــوي وه نوموړي په خپل دتحقیق په ترځ کې داموندل چې ددریو قضیو څخه په یوه حالت کې دعواملو انعکاس موجود دی خو بیا لیونتیف په ۱۹۶۴ م کال کې دخپلې مطالعې په ترځ کې داوښـودل چې عواملو انعکاس په ۸فیصــده قضــیو کې شـتون لري او بس.یوه بله مطالعه چې ۱۹۶۶ م کال کې دبال په واسـطه ترسـره شـوه ترڅو دمنهاس دنتایجو یو بل اړخ وازمایي چې دغې مطالعې دلیونتیف دنتایجو تصـــدیق وکړ. چې دعواملو دانعکاس شدت په نړۍ کې ډیر کم واقع کیږي .په پای کې هغه فرضیه صدق کوي چې دعواملو په اړونده ټول نسبي اوقیمتونو سره یو جنس کاربر او بل جنس سرمایه بر دی او دهکشـــر اوهلن ماډل هم صـــدق کوي.تجارتي پالیســـي هغه برخې څخه عبارت دی چې دنړیوال تجارت پورې مربوطو فیصـــلو عملي اقداماتو او وســـایلو ســـره رابطه لري مثلا دیومملکت صـادرات او واردات باید څرنګه او څه شـی وسـي؟په هغې دولتي شـعبې کنټرول وجود لري او که نه . اشیا مصرفي او سي او که سرمایوي اوسي؟صادرات ازادانه شـکل ولري ا و که پابند اونور . تجارتي پالیســي په لاندې برخو ویشــل کیږي. ۱-صـــادراتي او وارداتي پالیســـي ۲-خارجي تبادلوي پالیســـي ۳تعرفې پالیســـي . الف صـــادراتي او وارداتي پالیسي دصادراتو اودوارداتو په برخه کې مشخص تدابیر اودهغې دعملي کیدلو لپاره مناسب ، امکانات په برکې نیسي ب: دصادراتو زیاتوالی اودپیسو په داخلي اونړیوال نرخ داستحکام لپاره تدابیرج: په وارداتو او صـــادراتو باندې دټکسـونو وضـع کولو سـیسـتم او لارې چارې څرګندوي . په دې برخـه کې دمـالیي وزارت لـه خوا دتبـادلې کنټرول اووارداتي جوازونو باندې کنټرول هم شـامل وي. دتجارتي پالیسـي هدفونه: ۱-دصـــادراتو زیاتوالی ۲-دصـــادراتو دډولونو زیاتوالی۳-دنووزیږیدلو صنعتونو حمایت دنوي صنعت موضوع الکساندر هاملټون په امریکا او فریدریک لیت په جرمني کې د۱۸پیړۍ په پای او د۱۹ پیړۍ شروع کې مطرح کړه۴-دصادراتو او وارداتو دنسبت زیاتوالی . دصادراتو او وارداتو ترمنځ نسبت یا مقایسې ته دتجارت نسـبت ویل کیږی. ۵-دپیسـو په داخلي او خارجي قیمتونو کې داسـتحکام ثبات۶-تجارتي روابط: دازاد او پابند تجارت مفهوم: ازاد تجارت دتجارتي پالیســي داســې یو نظام دی چې په هغې کې داخلي او خارجي تجارت کوم فرق نه لري او داخلي اشیاو او خدماتو ته کوم خاص رول باندې نه قایلیږي او نه په خارجي اشـــیاو او خدماتو کوم بندیزونه وضـــع کیږي .اوکله چې په یوملک دخارجي تجارت په برخه کې قیودات رامنځ ته شي مثلا ټکسونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وضع کوټه معیاري سیستم وضعه شي یا چې عملي شي او دتبادلې په جریان کنترول رامنځ ته شي نو دتجارتي پالیسي دې ډول نظام ته پابند تجارت ویل کیږي.دازاد تجارت تاییدونکې دلایل: دوسایلو بهتروالی یا بهتر استعمال۲-دنړیوالې سوکالۍ زیاتیدل۳-دمحصولاتو زیاتوالی.دپابند تجارت تایدونکي دلایل: دصنعت ځوانوالی: په پرمختییا یی هیوادونو کې چې صنعت رامنځ ته کیږی نودنړۍ دپرمختللو هیوادونو سره مقابله نه شي کولای۲-دکاروبار دلایل ۳-دپرداختونو. دتوازن دلایل: دتجارت اوتعرفو عمده موافقهGATT:دتجارت اوتعرفو عمومي تړون له مخې چې یو عمده سبب یي په تجارت باندې دپابندیو کمول دي خوددې خبرې اجازه ورکوي چې دتادیاتو دنقصان درفع کولو په خاطر وضع کیدای شي خو دتعرفو دوضع کیدو په صورت کې باید په نظر کې ونیول شي چې نورملکونه جوابي عمل کولای شي په یو ملک کې دتعرفو وضع کولو اصلي هدف دخارجي اشیاوو په ځای ملي اشیاو ته دتقاضا زیاتوالی دی . دصادراتو او وارداتو دنسبت دښه والي دحمایتي پالیسۍ له لارې داصولو زیاتوالی او دملي داریي حفظ کول او نورهغه عوامل چې پابند تجارت په برخه کې وړاندې کیدای شي. دپابند تجارت دکاروسایل که نړۍ ته نظر وشي په حقیقي توګه ازاد تجارت وجود نه لري په یو شکل یاحالت کې دنړیوال تجارت قیودات وضع کیږي په خارجي اشیاو باندې دکنترول کولو لپاره وسایل عبارت دی له:۱-تعرفې ۲-کوټه معیاري سیستم ۳-دولتي تجارت۴-دتبادلې کنترول۵-تجارتي معاهدې۶-مصنوعي ارزاني یا امتیازي قیمت. دتعرفي مفهوم: تعرفه دصادراتو په مقابل کې محصول او وارداتو باندې دټیکس تر نامه لاندې دپرداختونو څخه عبارت دی . په حقیقت کې په صادراتو دتعرفې وضع کول ډیر مروج نه دي او عمده توګه تعرفې په وارداتو وضع کیږي. تعرفې په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-داجناسو دقیمت په اساس۲-داجناسو دمقدار په اساس. دتعرفې داثراتو مطالعه : ۱-دوارداتو دعوض اجناسو تولیدول: کله چې دتعرفې په وضع کول سره دجنس قیمت پورته لاړشي نوپه داخل کې دعوض اجناسو تولید پیل کیږي او داخلي تولیدات دoq1څخه2q2ته لوړیږي او تجاران کوښښ کوي چې اضافي مصارف پوره کړی چې نوموړي مصارف په دوه ډوله څرګندیږي.۱-حمایوي اثر۲-تبادلوي اثر۱-حمایوي اثر: کله چې دتعرفې دوضع کولو سره قیمتونه پورته لاړشي نوداخلي مولدین دزیات جنس دتولیدولو طاقت نلري. کله چې دتعرفې په وضع کولو سره قیمتونه پورته لاړشي نوداخلي مولدین دتولید قابلیت پیداکوي ولې داتولید غیراقتصادي دی ځکه دلوړ قیمت اوزیاتو مصارفو په نتیجه کې رامنځ ته کیږی چې مونږ په شکل کې دابرخه په این سره ښودل شوي ده۲-تبادلوي یا انتقالي اثر: دتعرفې په وجه چې مولدین کوم اضافه قیمت ترلاسه کوي هغې یوه برخه دغیر اقتصادي تولیداتو قرباني کیږي او بله برخه یی دمصرف کوونکو لخوا مولدینو ته انتقالیږي اوداخلي مولدین دمصرف کوونکو څخه اضافه رقم حاصلوي چې په شکل کې په زي سره ښودل کیږي۲-دمصرف استعمال اثر: دتعرفو په وضع کولو سره داجناسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمتونه لوړاو دهغې په استعمال کې کموالی راځي چې دتقاضا سطحه د0q4څخه 0q3ته راټيټيږي . چې په شکل کې په ایس سره ښودل شوي دي۳-داصولو عایداتي اثر: څرنګه چې دتعرفې اندازه دتې سره برابره ده دنورو وارداتو اندازه ضرب تعرفه حاصل شوي رقم په لاس راکوي چې په شکل کې په ارسره ښودل شوی ده ۴-دمقابل اثر: دتجارت په پیل او دتعرفو په وضع کولو کې سیالي رامنځ ته کیږي چې له یوې خوا دملي صنعت دتقویي سبب ګرځي اوداجناسو معیار ورسره لوړیږي.۵-دعاید او وزګارتیا اثر: دتعرفې په وضع کولو سره په ملک کې دکاروبار زیاتیږي ځومره چې ملي صنعت تقویه کیږي ورسره دوارداتو عوض اجناس په داخل کې تولیدیږي چې دعاید او کاروبار په برخه کې دزیاتوالي سبب ګرځي چې داعمل دمقابل ملک دخرابوالي سبب ګرځي.۴-دپرداختونو توازن: دتعرفو په وضع کولو سره دوارداتو مقدار کمیږي او په داخل کې دتولید اندازه زیاتیږي چې دوارداتو په کموالي سره دخارجي پرداختونو په اندازه کې کموالی راځي ولې باید ذکر شي چې داټول عملونه هغه وخت ممکن دي چې مقابل لوری جوابي اقدام پورته کړي.په بهرنیو هیوادونو کې داجناسو په مناسب قیمت دخرڅولو طریقې۱-اشتهارات۲-ذاتي دوره۳-سفري نماینده ګان۴-بهرنۍ ایجنسۍ۵-په بهرنیو هیوادونو کې دڅانګو قایمول۶-خارجي تجارت کې دقیمتونو ډولونه .چې په لاندې ډول دي. F.A.S: عبارت له هغه قیمت څخه دی چې په هغې کې داصلي قیمت نه علاوه ټول هغه مصارف شامل وي کوم چې په اجناسو باندې ترکښتۍ پورې راځي. هغه مصارف چې داصلي قیمت څخه علاوه په جنس ورعلاوه کیږي په لاندې ډول دي ۱-داجناسو بسته بندۍ مصارف۲-صادراتي محصول۳-دبندرترسیدوپورې ټرانسپورتي مصارف ۴-دبندرګاه مصارف۵-فوبFOBعبارت له هغه قیمت څخه دی کله چې F.A.Sقیمت سره یوځای کړوکوم چې دکښتۍ ته داموالو په ځګولو باندې راځي. ship ex: عبارت دهغه قیمت څخه دی کله چې دفوب قیمت سره دکښتۍ کرایه جمع شي او په مال ورعلاوه شي نو دex-shipقیمت لاسته راځي.ex-shipقیمت کې لاندې مصارف شامل دي ۱-دجنس دبسته بندي کولو مصارف۲-په مال باندې تربندرګاه درسیدلو مصارف۳-صادراتي محصول۴-دبندرګاه مصارف ۵-کښتۍ ته داجناسو داوچتولو مصارف۶-دکښتۍ کرایه . دنړیوال اقتصاد ساحه او ضرورت۱-په مختلفو هیوادونو کې منابع اقلیمي شرایط هنر او نوردتولید عواملو مؤثریت یو شان نه وي هیوادونه ددغه توپیر له وجهې یو هیواد یوډول اجناس په ارزانه تولیدوي نورهیوادونه نوراجناس په ارزانه تولیدوي. نویو هیواد نشي کولای پرځانته ډول خپل ضروریات پوره کړي نو هیوادونه مجبوردي چې خپلو منځو کې اقتصادي روابطوپه لړکې دخپل ضرورت وړشیان یو له بل سره تبادل کړي اوخپل ضروریات رفع کړي نودې لپاره چې دغه مشکلات ،پیښو حقیقتونو او بازار داقتصاد دتیوریګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته ضرورت پیدا شو . دنړیوال اقتصاد درامنځ ته کیدو دلایل۱-دمختلفو سیاسي –اقتصادي،اواجتماعي نظامونو موجودیت۲-دمختلفو کرنسیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا پولي واحدونو موجودیت۳-دتولید پرعواملو کې فرق۴-دمختلفو ملي سیاستونو موجودیت. دنړیوال اقتصاد دپرمختیا لاملونه۱-اختراعات او کشفیات۲-دنفوسو زیاتوالی اودعنعنوي اقتصاد له منځه تلل۳-دنجیبه فلزاتو او پیسو رول۴-پانګوال او متشبثینو رامنځ ته کیدل۵-اقتصادي عقاید . نړیوال اقتصاد دڅیړنې ساحه او میتودونه: نړیوال اقتصاد دڅیړنې ساحه پراخه ده چې هغې کې دهیوادونو ترمنځ دهرډول اقتصادي روابطو تحلیل شاملیږي. په عمومي ډول په دې کې دسوداګرۍ نظریات، دسوداګرۍ پالیسي،دتبادلې بازارونه، دتادیاتو بیلانس ، خارجي پانګې اچونې نظریات او نړیوال اقتصادي انظمام نظریه شاملیږي=نړیوال اقتصاد دهیوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو او تادیاتو جریان تحلیلولي.دداخلي(منطقوي)او نړیوال تجارت ترمنځ فرق۱-دعواملو دخوځښت۲-دتجارتي بندیزونو خنډونه۳-دطبیعي منابعو ترمنځ فرق۴-جغرافیایي او اقلیمي توپیر۵-دمختلفو کرنسیو سیستم موجودیت ۶-مختلفو بازارونو موجودیت۷-ترانسپورټ لګښت۸-دتادیاتو دبیلانس ستونزه ۹-مختلفې ملي پالیسۍ۱۰-اقتصادي محیط توپیرلرل۱۱-داجناسو حرکت: هغه عوامل چې په نړیواله سطحه دکاردحرکت مانع ګرځي۱-په ژبه کې فرق۲-وظیفوي مهارتونه۳-دکورني محیط څخه لیري کیدل نه خوښیدل۴-دیوملک نه بل ملک ته تللو مصارف اونورهغه موانع دی چې دکاردحرکت مانع ګرځي.دنړیوال اوداخلي تجارت ترمنځ یوشان والی: بیرتل اوهلن وایی: چې نړیوال تجارت دنړیوال اقتصاد یا منطقوي تجارت یوه قضیه ده۲دمزد کچه نه یواځې داچې په نړیوال تجارت کې فرق لري او په داخل دهیواد کې هم سره یوشان نه دي ۳-اجناس که په نړیواله سطحه وي او که په منطقوي سطحه وي دواړو کې دکمپنیانو هیله دګټې اعظمي کول دي.۴-نړیوال تجارت کې قیمتونه هم دعرضې او تقاضا په اساس ټاکل کیږي او منطقوي تجارت کې هم .۵-په ۱۹او ۲۰ پیړۍ کې داروپا او انګلینډ څخه دسرمایی او کارګرې قوي حرکت ددې سبب شو چې امریکا ، استرالیا، نیوزلینډ، کاناډا،په تیزۍ پرمختګ وکړي.فرصتي مصارف : زیاتیدونکې فرصتي مصارف په دې معنې چې دیوهیواد دیو جنس داضافي واحد دتولید لپاره دبل جنس زیات نه زیات واحدونه له لاسه ورکوي ترڅو اضافي منابع نوموړي جنس تولید لپاره تخصیص کړي . فرصتي مصارف: هغه مصارفو څخه عبارت دي=دXجنس فرصتي مصارف دyجنس ارزښت څخه عبارت دي چې دxجنس دتولید له امله مودلاسه وځي یا دیو تولید فرصتي مصارف دهغه تبادلوي جنس دارزښت څخه عبارت دی چې دغه جنس دتولید له امله زمونږ له لاسه وځي.دتعویض نهایي نرخ دyجنس لپاره دyهغه مقدار څخه عبارت دی چې یو هیواد یي باید دxاضافي واحد دتولید په خاطر له لاسه ورکړي دتعویض نهایی نرخ دفرصتي مصارفو بل نوم دی چې دتولید په نقطه کې منحني میلان رانیسي . دیولنې بې تفاوته منحني : دټولنې بې تفاوته منحني ددوه اجناسو داسې مختلف ترکیبات ښایي کوم چې دیوې ټولنې دمساوي اطمینان سبب ګرځي. لوړه منحني زیات اطمینان ټیټه منحني لږ اطمینان ښکاره کوي . دټولنې بې تفاوته منحني

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي ميلان لري مبتدا ته محدبه وي او يوبل نه قطع كوي . دټولنې بې تفاوته منحني پورې اړوند ځينې ســـتونزې: لكه څرنګه چې دټولنې بې تفاوته منحني يو بل نه قطع كوي او دې دواړو دتقاطع نقطه عين رضـايت په دوه مختلفو بې تفاوته منحني ګانو كې ښـكاره كوي چې دابې تفاوته منحني دتفريف؟؟ ســره تضـــاد كې دي=كه حقيقي عايد ويش يو هيواد كې تغيير وكړي او بې تفاوته منحني ګانې يو بل قطع كړي نودې حالت كې بيامونږ. دټولنې بې تفاوته منحني نشو استعمالولى ترهغې چې دتحارت توسعه دهيواد دفلاح او بهبود دزياتوالي سـبب ګرځي. دتجارت دمخه تعادل : دتجارت دنه شتون په صورت كې يو هيواد هغه وخت دتعادل په حالت كې دى لكه چې دهغې دتوليد منحني په نظر كې نيولو ســـره نوموړى هيواد لوړه ممكنه بې تفاوته منحني باندې قرار ولري. دجنس اړوند تعادلي اونسبي مزيت: دتجارت څخه دمخه دجنس اړوند تعادلي قيمت دتوليد منحني اودبې تفاوته منحني دتوليد او مصرف د نقطې په واسطه ښودل كيږي.زياتيدونكي مصارفو په صورت كې دتجارت لپاره اساس او تجارت څخه ګټه =دوه هيوادونو ترمنځ داړونده اجناسو پرقيمتونو كې تفاوت ددواړو هيوادونو نسبي مزيت ښـــايي او دواړه هيوادونو ترمنځ دګټور تجارت لپاره اســـاس تشــكيلوي. =هرهيواد دنسبي مزيت لرونكي جنس كې تخصص ترلاسـه كوي او دازياتيدونكي فرصـتي مصــارفو سـبب ګرځي. تخصـص ترهغه وخت ادامه لري كله چې ددواړوو هيوادونو اجناسـو قيمتونه سره مساوي شي او دادتجارت دتعادل نقطه ده =په توليدكي دتخصص پروسه ترهغې پورې ادامه لري چې دواړه هيوادونو كې داجناسو قيمتونه سره مساوي وي؟ ---دتجارت په صورت كې دجنس په اړوند تعادلي قيمتونه د1=PB=PBدتجارت په صورت كې دجنس اړوند تعادلي قيمت په دواړو هيوادونو كې هغه مشترک قيمت دى پركوم چې تجارت دتعادل حالت كې دى .=دتجارت موډل دتوســـعې دوهمه لاره داده چې دوه هيوادونو كې نړيوال تجارت اغيزې دتوليد دعواملو په عايداتو وڅيرو.=دكلاســيكو اقتصـــاد پوهانو له نظره نســبتي مزيت دهيوادونو ترمنځ دكاركرې قوي دمولديت تفاوت په اساس رامنځ ته كيږي خو دوى دمولديت تفاوت لپاره تشريح ورنكړه =دهكشر اوهلين تيوري موډل دتجارت موډل ته توسعه وركوي او په دوه هيوادونو كي دنســـبي مزيت اســـاس او دســـرچينو پرعوايدو دتجارت اغيزې څـيړي.دهـكشـــر اوهـلـيـن تـيـوري لانـدې فـرضــيـي لـري:۱-دوه هـيـوادونـه دوه اجناس(xجنسyجنس)دوه دتوليد عوامل (كارګره قوه او پانګه)۲-دواړه هيوادونه په توليد كې دعينې تكنالوژئ څخه كاراخلي ۳-دxجنس كاربره او دyجنس ســـرمايه بره دى ۴-دواړه هيوادونوكې دواړه اجناس دثابتې بهرې مقياس له مخې توليديږي.۵-دواړهيوادونو كې دتوليد نيمګړى تخصـص وجود لري ۶-په دواړو هيوادونو كې ذوق مسـاوي وي۷-ددواړه هيوادونو كې دعواملو او اجناسو په بازار كې كامل رقابت شتون لري : كامل رقابت معنا دا چې توليد كوونكي –مصــرف كوونكي او دتوليد عواملو خاوندان په صــنعت اودهيواد په ټولو برخو كې داجناســـو قيمتونو عواملو دعوايدو په اړه پوره معلومات ولري۸-په داخل دهيواد كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعواملو کامل انتقال وجود لري ولې په نړيواله ســـطحه عواملو انتقال وجود نه لري ۹-دنړيوال تجارت داجرا دجريان لپاره ترانســـپورتي مصـــارف تعرفې يانورې موانع وجود نه لري۱۰-په دواړه هيوادونو کې تولې ســـرچينې په بشـــپړه توګه په کارلويدلې دي ۱۱-ددواړه هيوادونو ترمنځ نړيوال تجارت متوازن دی .معنـا داچې دهرهيواد دصـــــــادراتو مجموعي ارزښـت دهغې وارداتو دمجموعي ارزښـت سره مسـاوي دی.په توليد کې هغه حالت ته ويل کيږي چې دکار په پرتله ډيرې پانګې ته اړتياوي نو هغه پانګه کښ يا ســـرمايه بر بلل کيږي.خو که توليد کې هغه حالت چې دپانګې پرتله ډيرکارته اړتياوي هغې ته کاربره يا تشـديدې کارغوښـتونکې توليدوايي.دعواملو (ســرچينو) کثرت:دعواملو يا ســرچينو کثرت له دوه ديدګاه څخه تعريف کولای شـو ۱-دفزيکي واحدونو له مخې تعريف: مثال دپانګې او کار مجموعي مقدار چې يو هيواد يې پراختيا کې لري۲-دعواملو اړونده قيمتونو له مخې : مثلا دپانګې لپاره کرايه او دکارلپاره دمزد نرخ پر يو هيواد کې ==دعواملو کثرت په يو هيواد کې دپانګې او کار مطلقه مقدار شـــتون نه ښـــايي ليکن د (پانګې دمجموعي مقدار او دکار مجموعي مقدارنســـبت ښـــايي) =معمولا دپانګې دقيمت څخه هدف دربح اندازه وي او دکارقيمت څخه هدف دمزد اندازه وي نو په دې اســاس ليکلی شــوpk/pl=r/w.دســرچينو موجوديت اودهکشـــر اوهلن تيوري : په ۱۹۱۹ م کال کې يو ســـويډني اقتصـــاد پوه ايلې هکشـــردنړيوال تجارت اغيزې دعايد ويش ترعنوان لاندې يو مقاله نشـــر کړه . په کومه کې چې دنړيوال تجارت دعصري تيوري طرحه ورکړه . دلسو څخه دزياتو کلونو لپاره داتيوري له پامه لويدلې وه وروسته يو بل سويډني اقتصاد پوه او دهکشر شاګر برتيل اوهلن نوموړې تيوري ته توضيح ورکړه او پر۱۹۳۳ کال دساحوي او نړيوال تجارت ترعنوان لاندې خپل مشـــــهورکتاب کې خپره کړه. په خلص ډول دهکشـــــر اوهلن تيوري ددوه نظريو په شـــکل وړاندې کولای شو ۱-دهکشـر اوهلن نظريه وايي : کوم چې دتجارت طرز پيشـبيني سـره ســروکارلري۲-نظردادی دعواملو دقيمت دتسـاوي والي نظريه ده کوم چې دعواملو په قيمت دنړيوال تجارت دتاثيراتو سـره سـروکار لري. دهکشـر اوهلن تيوري: دهکشـر اوهلن نظريه داوايي يو هيواد هغه جنس صـادروي دکوم جنس په توليد کې چې ازانه او بډايه سـرچينو ته ضـرورت ولري او هغه جنس به واردوي دکوم جنس په توليد کې چې دهيواد دکمو او قيمته منابعو او عواملو ته ضـــرورت ولري +=خلاصـــــه ډول دکارله نظره بډايه هيوادونه هغه اجناس صـادروي چې کارجذبوونکې او هغه اجناس واردوي کوم چې زياته پانګه جذبونکې وي =هرهيواد هغه جنس په توليدولو اوصــــــادرولو کې تخصـــص ترلاســــه کوي کوم چې دارزانه توليد عواملو په واسطه توليدوي او هغه جنس واردوي چې قيمت عواملو په واسطه توليديږي.دعواملو دقيمت يوالی اود عـايد ويش:پـه دې برخـه کې دعواملو دقيمت پر يوالي تيوري بحث کوو کوم چې دهکشـر اوهلن تيوري څخه اسـتنباط شـوي اوداهغه وخت صـدق کوي کلـه چې دهکشـــــر اوهلن تيوري صـــــدق وکړي دعواملو دقيمت يوالي تيوري دپال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سميولسن لخوا وړاندې شوي له همدې وجې ورته دهکشر اوهلن سميولسن تيوري هم وايي. دعواملو دقيمت يوالي تيوري: نړيوال تجارت کې دهيوادونو ترمنځ دعواملودنسبي او مطلق عوايدو ديوالي سبب ګرځي، په دې اساس نړيوال تجارت کې دعواملو دنړيوال تحرک تعويض کوونکي دي په دې معنا چې نړيوال تجارت دټولو تجارت کوونکو هيوادونو دمشابه کارمزد مثال(کارګره قوه چې عين مهارت او مولديت ولري)ديوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړيوال تجارت ټولو تجارت کوونکو هيوادونو کې دمشابه پانګې عايد مثال(پانګه چې عين مولديت او خطر ولري)؟؟؟ديوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړيوال تجارت ترهغې پراخوالی پيداکوي چې داجناسو قيمتونه کاملا يو شان وي معنا داچې دعواملو قيمتونه ددواړو هيوادونو ترمنځ يوشان وي . دعواملو مطلق اونسبي قيمت يوالی: دعواملو دمطلقه قيمتونو يوالی په دې معنا چې ازاد نړيوال تجارت په دواړه هيوادونو کې دعين کار حقيقي مزد او دعين پانګې حقيقي ربحې نرخ ديوالي سبب ګرځي. =دعواملو دکامل حرکت په صورت کې کارګره قوه دکم مزد لرونکي هيوادونو څخه لوړ مزد لرونکې هيوادونو ته هجرت کوي او نتيجه کې به دواړه هيوادونو کې مزد ونه سره مساوي شي.او که دپانګې دټيټ ربحې نرخ لرونکي څخه لوړربحې لرونکي هيوادونو ته حرکت وکړي نتيجه کې به دواړه هيوادونو کې دربحې نرخ سره برابر شي.دعايد په ويش دتجارت اغيزې:تيره برخه=نړيوال تجارت دوه هيوادونو کې دربحې نرخ باندې ديوالي سبب ګرځي.۱-اغيزه=نړيوال تجارت ديوهيواد بډايه او ارزانه عواملو قيمتونه لوړوي او محدود اوقيمته (لوړمصرفه) عواملو قيمتونه دټيټ والي سبب ګرځي۲-اغيزه=نړيوال تجارت دهغه هيواد چې کارګره قوه لري دکارګرې دقوي دحقيقي عوايد ودلوړوالي سببګرځي.۳-اغيزه=داچې پرمختللو هيوادونولکه امريکافرانسه جاپان کاناډا هيواد کې پانګه بډايه عامل دی نو نړيوال تجارت دکارګرې قوې دحقيقي عوايدو دکموالي او دپانګې دمااليکينو دحقيقي عوايو دزياتولي سبب ګرځي. ۴-اغيزه=په وروسته پاتې هيوادونو لکه هند-مصر-کوريا-کارګره قوه بډايه نونړيوال تجارت دکارګرې قوي دعوايدو دلوړوالي اودپانګې دحقيقي عوايدو دکموالي سبب ګرځي. دهکشر اوهلين تيوري په اساس نړيوال تجارت دکارګرې قوې دحقيقي عوايدو او حقيقي مزدونو دکموالي سبب ګرځي.

اسلامي اقتصاد

په اسلامي اقتصاد کې داقتصاد په اسلامي طريقو بحث کيږي.لکه اسلامي بانکداري ، اسلامي تجارت (حلال تجارت)زکات ،فئ،غنيمت،توليه، اوداسې نور اسلامي بحثونه.

بريښنايي تجارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروبار (business) پراخه اقتصـــــادي مفهوم لري چې عبارت له ټولو هغو مشـــروعو کارونو څخه دی چې داجناســو او خدماتو تولید او توزیع دګټې دلاســته راوړلو په مقصـد په کې ترسره کیږي.۲-بریښنایي کاروبار عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې په اونلین ډول وجود لري نه په فزیکي ډول . په دې کې یو ه خبره چې مشروع به وي او دقانون مطابق . تجارت د(commerce) ټولې هغه اقتصـــــادي کړنې چې توکي دتولید له ځایه مصـــرف کوونکو ته رســوي دتجارت یاد(commerce) په نامه یادیږي. فریډریک ویلي: کله چې داجناسو او خدماتو پیرودلو او پلورلو پروسه دانټرنیټ په ذریعه وشي دبریښنایي تجارت به نامه یادیږي. بزنس په دوه ډوله ویشل شوی۱-کامرس۲-اندستري. داندستري کاردادی چې زمونږ خام مواد په تمام شد تولید باندې بدلوي دې نه بعد کامرس ته ځي کامرس یوه پروسه ده چې دتولید دځای څخه تولید اخلي مصـــرف کوونکي ته یي رســـوي او که دانټرنیټ په واسـطه وشــي دe-commerceڅخه عبارت دی.۱-کامل بریښـــنایي تجارت : داخیســـتلو او خرڅولو ټوله پروسه چې دانټرنیټ په واسطه ترسره شي یا په فزیکي توګه کوم شی یا تولید وجود ونلري. ۲-نیمه کامل : په دې پروسه کې یو شی په فزیکي توګه راولیږل شي نودې ته ویلای شي نیمه کامل تجارت یا داخیستلو او خرڅولو پروسه بدون دانټرنیټ وشي. په ۱۹۵۰ م کال کې ترســره شــو. انټرنیټ نه په ۱۹۶۰ م کال کې دامریکا په دفاع وزارت کې دفایلونو لپاره کاراخیســتل شــوی . دادWWWویب ســایټ په ۱۹۸۹م کال کې Timbernerرامنځ ته کړی او هدف یي داوه چې انټرنیټ ته هرڅوک ننوځي په یوې لارې لاړشـي.دایو لندنی عالم وه او مور او پلار یی ســاینس دانان وه . په ۱۹۷۰ م کال کې e-commerceشـروع شـو. کله چې لوی ســهامي شــرکتونو خپلو شــریکانو ســره دکاروبار اړونده معلومات دنیټورک له مخې شـــــریکول پـــه ۱۹۸۰ م کـــال کېinternet service provider(isp)پـــه USAاو UKلابراتوارو کې راووتو. معلومات شریکول یا تبادله کول په دوو شکلونو (EDI)او (EFT) په ۱۹۸۰ کلونو کې ســــوداګریز شـــو.۱-(EFT)معنا بریښــــنایی (توګه) دفنډونو انتقال۲-بریښـــــنایی(توګه) معلوماتو انتقال(EDI) په دې کې دوه برخې دي ۱-کاروباري معلومات وه ۲-دپیسو معلومات . په لومړي ځل سره دATMپه واسطه په امریکا کې ټرانزکشن (راکړه ورکړه یا معامله)ترســـره شــوه. په ۱۹۸۰ م کال کې)په ۱۹۹۵ م کال په USAاو اروپایي هیوادونو کې خلکو دانټرنیټ اســـتفاده کوله په ۲۰۰۰ م کال کې داســـې ځای نه وه چې بریښنایي سوداګرۍ به په کې شروع نه وه په USA او اروپاکې)داجناسو اخیستل او خرڅول دانټرنیټ په واســطه عبارت دبریښـــنایي تجارت څخه دي . کاروبار یا Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دلاســـته راوړلو لپاره ترســـره کیږي عبارت دکاروبار څخه دي په دې شـــرط چې قانوني وي اوفزیکي شـــکل وجود ولری. E-Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دترلاســـه کولو لپاره ترســـره کیږی او په فزیکي ډول وجود ونلري او قانوني وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.بریښنایی تجارت ګټې : ۱-په اسانی سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخیستل۲-په هفته کې ۷ ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصارف یې کم وي او هم بهتره تولیدات ۴-په اسانی سره کاروبارشروع او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري۶-مستهلیکین په اسانی سره کولای شي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه تللو څخه.اودبریښنایی تجارت تاوانونه: ۱-دتولید دکوالیتی ضمانت نه شتون۲-دانټرنیټ هیکرانو ته موقع وي که راشي چې حمله وکړي،یعني هیکرانن کیدای شي زمونږ اکونټ هیک کړي اوپیسې ولیږي ځان یا دبل چا اکونټ ته.۳-انټرنیټ اضافه ددې نه سهولت او تعلیم سطحه۴-انټرنیت coverageیعنی ساحه موجود وي یعني زمونږ په زیاتره ځایونو کې انټرنیټ کار نه کوي۵-مسلکي کسان په کار دي بریښنایي تجارت سره نورتجارتونه هم نښتي وي

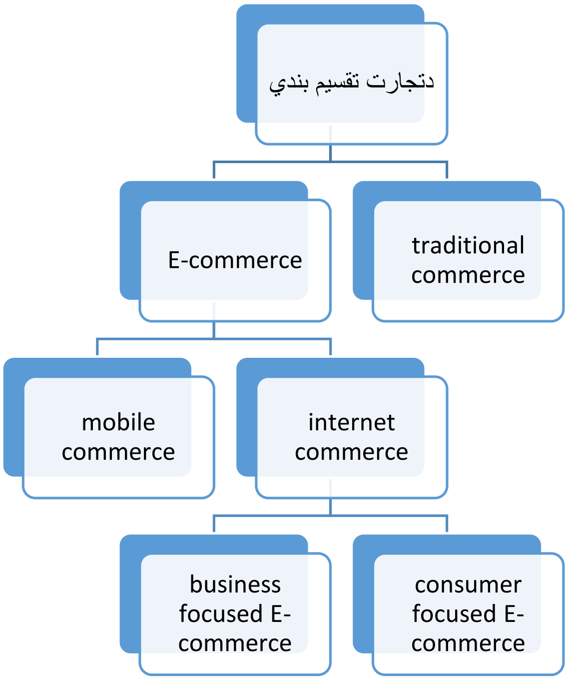

بریښنایی تجارتE-commerceهغه تجارت ته ویل کیږي چې په بریښنایی شکل دانټرنیت له لارې سرته ورسیږي او په دې کې دکاغذ پرمخ معاملات سرته ونه رسیږي. traditional commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کې معاملات دکاغذ په مخ سرته رسیږي چې دې ته کاغذې تجارت هم ویل کیږي. Internet commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې دانټرنیټ له لارې یا دانټرنیټي شبکو له لارې سرته رسیږي. Mobile commerce: داهغه تجارت څخه عبارت دی چې دموبایل له لارې په کې معاملات سرته رسیږي. Business focused E-commerce: دادهغه تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز او ټینګار په کاروبار باندې کیږي یعني ټول هغه معاملات چې په تجارت پورې اړه لري مطالعه کیږی. Consumer focused E-commerce: دادهغه بریښنایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز په مشـــتري یا مصـــرف کوونکو (مستهلیکینو) باندې کیږي. یعنې ټول هغه معاملات چې په مصرف کوونکو پورې اړه لري مطـالعـه کیږي. Types of E-commerce: B2B: بریښـــنـایی تجـارت ددوکمپنیو ترمنځ بریښنایي تجارت ته ویل کیږي. داډول بریښنایی تجارت ددوو کمپنیو (کاروبارونو)ترمنځ په بریښـنایي توګه داجناسـو او خدماتو تبادله . لکه : دمایکروسـافټ او سـیسـکو کاروبارونه.۲-business to consumerB2C:داډول بریښنایی تجارت چې دیوکاروبار او مستهلک ترمنځ په بریښـنایی ډول داجناسـو او خدماتو تبادله صـورت نیسـي B2Cپه نامه یادیږي.دلومړي ځل لپاره B2Cبریښـنایي تجارت دAmazon او CD-nowسـایټونو لخواشـروع شـو او همدارنګه Walmart.comسایټ هم دغه ډول تجارت پرمخ وړه۳-Biz2Biz2Consumer:په دې ډول بریښـــنایي تجارت کې لومړی یو کاروبار چې په دوهم کاروبار جنس خرڅوي له هغې وروســـتـه بـیـا دوهـم کـاروبـاریـي پـه مســـتـهـلـک بـانـدې خـرڅـوي.۴-C2CConsumer2Consumer:په دې ډول کاروبار کې مستهلک اجناس مستقیما اجناس په مسـتهلک خرڅوي اوداډول کاروبار عبارت دی له Amazon.com and E-bay.com:۵-consumer to business: په دې ډول کاروبار کې مستهلک په کاروبار اجناس یا خدمات خرڅوي. C2Bلکه line.com. دیوسازمان په داخل کې داجناسو اوخدماتو ، معلوماتو تبادلې په موخه فعالیتونه دانټرنیټ په ذریعه ترسره شي نوموړي سازمان ته دانټرابزنیس سازمان ویل کیږي، اودې کې ټول کار دانټرنیټ په واسـطه جوړشـــوي وي لکه : بانکونه . Web Client: هغه اله ده چې دهغې په اســـاس مونږ خپل فرمایش کوو یا انتقالوو لکه کمپیوټر ،فون. Web server: عبارت له هغه ماشـــین څخه ده چې زمونږ فرمایش ویب ســـایټ (خرڅونکي) ته انتقالوي. Browser: هغه سـافټویر ده چې ددې په واسـطه مونږویب سـایټ ته ننوځو لکه ګوګل. Intranet: دیوې ادارې په داخل کې دنیټورکونو مجموعي ته انټرانیټ وایي،خوچې کیبل دلارې شوي وي. Extranet: د ادارې په خارج کې دنیټورکونو مجموعې ته ایکسـټرانیټ وایي یا دمختلفو انټرانیټونو مجموعې ته ایکسـټرانیټ ویل کیږي. Internet: دنړیوالو نیټورکونو مجموعې ته انټرنیټ ویل کیږي چې بدون دلاین څخه وي، کله چې یو کاروبار خپل تجارتي معاملات ترســـره کولو په موخه دانټرنیټ اویا هم کوم بل معلوماتي تکنالوژۍ څخه استفاده وکړي دبریښـنایي کاروبار څخه عبارت ده. انلاین خریدارۍ پروسـه په ۴ ډوله ده: ۱-ثابت قیمت۲-متغییر قیمت۳-بولیAuction۴-دمقایســـې له لارې . عامه تګلاره دقیمتونو انتخاب په موخه بریښنایي کتالوګ دی چې دتولیداتو او خدماتو ثابت قیمتونه په کې ذکر شـــوی وي ۲-ځینې وخت دتولیداتو او خدماتو متغییره قیمتونه په کې ذکر شـــوي وي لکه قیمت او مشخصه فیصدي دتخفیف۳-اوځینې وخت بریښنایی تجارتونه مشتریانو ته دافرصـــت ورکوي چې په ازاد ډول دبولې په اســـاس قیمتونه ټاکل کیږي۴-ځینې بریښـــنایی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار دقیمتونو مقایسه سهولیت مستهلک ته ورکوي. لکه امریکاي ایرلاین او امازون .کام. تادیه یه paymentپه دوو طریقو ترسره کیږي. فوست تادیه۲-فري تادیه : چې دجنس دراتګ څخه دمخه تادیه کوي ۲-فوسټ تادیه : دجنس دراتګ څخه وروسته تادیه کوي . برېښنایي مارکېټ: عبارت له هغه مارکیت څخه دی چې اخیستونکی او خرڅوونکي په انلاین ډول خپلو منځونو کې سره تجارتي معاملات ترسره کوي. دبرېښنایي مارکېټ دنده دفزیکي مارکېټ په شان ده مګربرېښنایي مارکېټ مؤثریت نسبت فزیکي مارکېټ ته زیات دی مثلا دتولیداتو خدماتو په اړوند معلومات ارایه انلاین توګه پیرودل او همدارنګه خرڅلاو وروسته خدمات وکړه.دبرېښنایی مارکېټ اجزا: هغه شخص یا(ویب سایټ) چې اجناس او خدمات اخلي او په استفاده یی رسوي دcustomerڅخه عبارت ده ۲-سیلرSeller:هغه شخص یا ویب سایټ چې اجناس دګټې په خاطر خرڅوي. یاداموالو عرضه په انلاین شکل وجود لري دسیلر څخه عبارت ده.ټول فزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دیته تولید وایی او ټول غیرفزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دي ته خدمات وایی او افلاین وي. جوړښتinfrastructureدبرېښنایی تجارت هغه برخې چې برېښنایی تجارت دهغې په واسطه مخکې ته ځي هغې ته جوړښت وایي .front Endیا مخکې فعالیتونه:دانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان یی وګوري او او استفاده تري وکړي عبارت له فرنټ اینډ څخه دي اودانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان ورڅخه استفاده نشي کولای هغه ته بک اینډBackendوایي.یاوروستي فعالیتونه وایي.مینځګړي: هغه شخص ته وایی چې ددوافرادو ترمنځ تجارتي معاملو کې سهولت راولي یا یو ویب سایټ چې داخیستونکي او خرڅوونکي ترمنځ په تجارتي معاملو کې سهولت راولي . مستهلیکین: په نړۍ کې تردوومیلیونو څخه زیات انلاین مستهلیکین وجود لري چې دمختلفو ویب سایټونو له طریقه اجناس او خدمات رانیسي. خرڅوونکي: په برېښنایی تجارت کې پلورونکي هغه انلاین کاروبارونه دي چې اجناس او خدمات اخیستونکو ته په انلاین توګه عرضه کوي دا کاروبارونه کیدای شي چې دسهامي شرکت،دولت، او یا هم دیو شخص په ملکیت کې وي .تولیدات او خدمات: برېښنایی تجارت کیدای شي فزیکي توګه او غیرې فزیکې توګه اجناس او خدمات مستهلیکینو ته عرضه کړي. جوړښت برېښنایی مارکېټ په جوړښت کې برېښنایی نیټورک، ډیټا بیس، هارډویر، سافټویر مسایل شامل دي .دبرېښنایي مارکېټ ډولونه:۱-شخصي برېښنایی مارکېټ۲-عامه برېښنایی مارکېټ . شخصي برېښنایي مارکېټ : هغه مارکېټ څخه عبارت دی چې دیوې کمپنۍ په ملکیت او کنټرول کې وي چې عموما یی B2Bاو B2Cوي. عامه برېښنایی مارکېټ: عبارت له هغه مارکېټ څخه دي چې ددریم کاروبار په ملکیت کې وي چې داخیستونکي او خرڅوونکي له جملې نه وي. لکه ازاردبازار.کام .دمشتري دسوداکولو طریقي درې دانې دي ۱-Web store:هغه بزنیسونه دي چې یوائې او یوائې دیوکاروبار تولیدات په کې خرڅول کیږي. عبارت له ویب ستور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه دي . انټرنیټ مالinternet mall:دمختلفو ویب ســټورونو مجموعي ته چې په انلاین ډول ســـره وجود ولري عبارت له مال ځخه دي . پورټل portal: پورټلونه عبارت دهغه کاروبارونو ځخه دي چې داصـــلي یا مرکزي کاروبار ځّخه اموال او خدمات دپورټل کمپنۍ ځخه مشــتري ته انتقالیږي. بریښــنایي ســازمانونه: بریک اینډ مورټرbrick and mortar: هغه بریښـنایي سـازمانونه دي چې په فزیکي ډول سره وجود لري یا هغه سـازمانونه چې تجارتي معاملې یی په فزیکي ډول سره وجود لري لکه : flipcart.comلکه یو ویب سـایټ ته ځي کوټونه(جمپرې کورتۍ) انتخابوي او دهغې نه بعد بیا هغې مارکیټ ته ځي او په فزیکي ډول یي اخلو یا اخلي. یا په بل عبارت هغه بریښـــنایی ســـازمانونه دي چې دفزیکي ډول ســـره وجود لري او په مســـتهلک باندې مســـتقیمه توګه اجناس خرځوي. ۲-کلیک اینډ مورټرclick and mortar:هغه سازمانونه دي چې تجارتي معاملې په انلاین ډول او هم په اف لاین ډول ترســـره کوي عبارت له کلیک اینډ مورټر ځخه دي . ۳-حقیقي کاروبار یا virtual businessیا هغه بریښـــنایی ســـازمانونه چې انلاین (انټرنیټ) ډول ســـره فعالیت کوي.virtual bizحقیقي کاروبار هغه بریښـنایی سـازمانونه چې یواځې اویواځې دانټرنیټ یا انلاین ډول ســره خرڅلا کوي. دبریښــنایی تجارت جوړښــت یا چوکاټframework:پنځه داني دي خلک ۲-عامه پالیسي ۳-بازارموندنه۴-کومکي خدمات۵-کاروبابرخې.داهغه برخه ده چې ددې نه بغیر بریښـــنایي تجارت په مخ نه شـــي تللی لکه خلک: ټول هغه افراد چې بریښنایی تجارت کې برخه اخلي په کې شامل وي لکه خرڅوونکي اخیستونکي او منځګړي، معلوماتي تکنالوژۍ.متخصیصین کارمندان، او داسې نور ددې سټرکچر نه بغیر تجارت مخ ته نشـي تللی. ۲-عامه پالیســي ټولې هغه پالیســۍ ګانې او قواعد چې دحکومت لخوا دتخنیکي معیارونو په خاطر وضـــع کیږي. ۳-بازارموندنه اواعلانات: دنورو کاروبارونو په شـــان بریښـنایي تجارت هم بازارموندني ته ضـرورت لري چې ترټولو زیات B2Cترمینځ تجارت کې مهم رول لوبوي. داځکه چې ذکر شـوی کاروبار کې اخیسـتونکي او خرڅونکي یو بل نه پیژني ۴-کومکي خدمات: بریښــنایی تجارت هم بیدون دکومکي خدماتو ځخه نه شـــي کولای خپل فعالیتونه په مخ یوسي لکه دمشتري ځخه دپیسو یا رقم انتقال ، یا هم دمشتري له لوري اخیستل شوي جنس انتقال تاکلي ځای ته ۵-کاروبار برخېbusiness partnershipبریښنایی تجارت هم دنورو بزنســونو په شــان برخې لري چې دابرخې یي عرضـــې ځنځیر په اســاس ځرګندولی شو لکه دیوې کمپنۍ ارتباط دخپلو عرضه کوونکو اومستهلکینو او نورو سره . دبریښــنایی تجارت ځانګړي خواص: داهغه خواص دي چې بریښــنایي تجارت یی لري خو عنعنوي تجارت یي نه لري که لري یي هم ډیر کم دي ۱-ubiquityپه هرځای کې موجود: داهغه شـــان تجارت دي چې په هرځای کې موجود وي لکه په کورکې په موټر کې یا بل هرځای کې وي ســتا موجودیت ته په بریښـــنایي تجارت کې ضـــرورت نشـــته. لکه فزیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت ۲-global reachنړیوال لاس رســـــی : بریښــــنایی تجارت دیو هیواد لپاره نه وي جوړشـوی بلکې برعکس فزیکي تجارت دیوهیواد لپاره جوړشـوي وي او بریښـنایی تجارت دنړۍ لپاره جوړشـوی دی۳-universal standardنړیوال معیارونه: بریښنایي تجارت چې خرڅول کیږي ټول دنړیوال معیار مطابق وي بلکې په فزیکي تجارت دمشـــخصـــې منطقې دمعیار مطابق وي.۴-richnessکافي اندازه معلومات: معلومات په فزیکي تجارت کې هم ورکول کیږي مګر په بریښـــنایی تجارت کې ډیر زیات ورکول کیږي دتولیداتو اوخدماتو په اړوند چې مشـــتري یې توقع هم نه لري. لکه فزیکي ســټور ته ورشــه یو مبایل واخله دومره معلومات نه ورکوي بلکې یوه انلاین سټور ته لاړشـه په ویب سـایټ کې معلومات پراته وي ،۵-دوه اړخیزه معلوماتو تبادلهinteractivity:دتولیداتو او خدماتو داسـتعمال په اړوند دکافي اندازه معلومات ورکوي لکه یو دوکان ته ځې کمپیوټر ترې اخلې خو هغه ته وایی داسـتعمال چل یې یی راوښــــایه هغه درته وایي زه پرې خپله دومره نه پوهیږم بلکې په بریښــــنایی تجارت کې معلومات پراته وي که هغه په یوټوب کې ویډیو وي اوکه دویب ســایټ له لارې وي. ۶-density of informationدمعلوماتو جمعوارې یا تراکم: بریښــــنایي تجارت: کې دخپل کاروبار او مشتریانو دذوق مطابق پراخه معلومات جمعوارې کیږي او داسانه وي خو په عنعنوي تجارت کې دمشـــتریانو او کاروبار دذوق اړوند معلومات نه وي او که وي هم ډیروخت یا ډیرزیات وخت او مصــارفو ته ضــرورت لري او ســخت وي. ۷-دمعلوماتو پټ ســاتنهpersonalizationپه بریښــنایی تجارت کې دمشــتریانو دخریداری په اړوند هرډول معلومات مخفي ساتل کیږي، برعکس په عنعنوي تجارت کې دغه سهولت شته دی. دتولید او خدماتو په خصــوصــیاتو کې دخپلې خوښــې تغییر راوســتل دي ته customizationویل کیږي. په بریښــــنایی تجارت کې مشـــتریان کولای شــویدخپل ذوق په اســاس تغییر راولي برعکس په عنعنوي کې دغه کړنې امکان نه لري او یا هم کمي وي. Business model: دکاروبار دهرې برخې په باره کې تفصـــیلي معلوماتو وړاندې کولو ته بزنس پلان وایی. دکاروبار په هرې برخې په باره کې تفصـیلي معلومات وجود لري بلکې په لیکل شـوي ډول وي. بزنس موډل :دهغه تفصیلي پلان څخه دی چې دکاروبار دهرې برخې په اړوند تفصیلي معلومات ارایه کوي یا په کې به ارایه شـوي وي . بزنس موډل نسـبت بزنیس پلان ته پراخه وي ؟یا بزنس موډل عبارت دهغه پلان څخه دی چې په دې کې دکاروبار فعالیتونه په بشــــه شکل ترسره کولو په موخه دتمویل منابع، انتخاب شوي مشتریان او دکاروبار دنورو برخو په اړوند معلومات وي . بزنیس موډل : اته عناصر لري

1-value preposition2-revenue model3-market oppourtunity4-competitive environement5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-دارزښت دوړاندې کولو موډل : دارزښت باره کې معلومات وړاندې کول يو کاروبار دتوليد دلارې کوم ارزښت مشتر يانو ته وړاندې کوي ۲-دعايد موډل په دې برخه کې دامعلومات ارايه کوي چې زمونږ کاروبار دکومې لارې عوايد لاسته راوړي . عمومي انلاين بزنيسونه د۵ لارو عوايد لاسته راوړي ۱-داعلاناتو موډل۲-سبسکريپشن موډل ۳-ټرانزکشنل في موډل۴سيلس موډل۵-افيليټ موډل.۱-داعلاناتو له طريقې دعايد لاسته راوړل: هغه بريښنايي تجارتونه چې زيات شهرت لري دنوروبريښنايي تجارتونو اعلانات په خپل ويب سايټ کې ځاي په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي لکه yahooدمختلفو کاروبارونو تجارتي اعلانات په خپل ويب سايټ کې ځای په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فيس ترې اخلي ۲-دبرخې ورکونې يا برخې اخيستنې په اساس عوايد لاسته راوړل(سبسکريفشن): زياتره انلاين بزنيسونه دخدماتو داستعمال په مقابل (دبرخې اخيستنې) مياشتنې ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي دذکرشوي کاروبار عناوينو څخه استفاده وکړي.دانلاين خريداری پروسه: ۱-دقيمت تګلاره:۱-ثابت قيمتونه ۲-متغيير قيمتونه۳-بولې کوونکي قيمتونه ۴-دمقايسو په اساس قيمتونه۲-داقلامو انتخاب په کارت يا bagکې اچول۳-داقلامو چيک کول۴-دانتقال دطريقې انتخاب:۱-دفاصلې په اساس انتخاب۲-دوخت په اساس.۵-دتاديې دطريقې انتخاب :۱-فوسټ تاديه۲-فري تاديه. ۶-فرمايش يا اردر په ځای کول.ډيبيټ کارډ : عبارت له هغه کارډ څخه دی چې بانک يې مشتري ته دخپلو پيسو په مقابل کې ورکوی چې ځانګړی ليميټ ورته ټاکې چې دهغې څخه پورته معاملاتو په مقابل کې ورڅخه chargesاخلي او دازمونږ خپله شتمني ده ***ماستر ويزا: يوه نښه ده چې ډيبيټ کارډ يا هم په کريډيټ کارډ باندې ديوبانک لخوا لګول کيږي چې ترڅو په هرځای کې وکولای شي چې معاملات ترسره کړي خوداصرف تاجرته ورکول کيږي.دبرخې اخيستنې په اساس عوايد لاسته راوړل :زياتره انلاين کاروبارونه دخدماتو داستعمال په مقابل کې دبرخې اخيستنې يا سبسکريفشن په اسس مياشتنی ټاکلی فيس اخلي چې مشتري کولای شي چې ذکر شوي کاروبار عناوينو څخه استفاده وکړي عناوينو هغه څه چې ويب سايټ کې موجودوي .رقابتي مزيت يابهتروالی: هرهغه څه چې کاروبار يې دخپل رقابت کوونکو څخه په ښه شکل ترسره کوي که هغه دقيمت سره تعلق ساتي يا دکواليټي سره تعلق ساتي او يا هم دمصارفو سره تعلق ساتي . دبازار ستراتيژی :په دې معنا چې کاروبار دکومې ستراتيژيی په وسيله مشتريان تشويقوي چې ددوی اجناس او خدمات واخلي org development: دسازمان پرمختګ په دې برخه کې داليکل کيږي چې سازمان کارمندان په کوم قسم دپرمختګ طريقه برابروي يا سازمان کارمندانو ته ټريننګونه ورکوي او که نه ترڅو تاسې کارکوونکو ته عمومي معلومات راکړي او تحقيقي معلومات هم.دانټرنيټ داستعمال په کاروبار کې ۱-رقابتي تحقيق لپاره ۲-مشتريانو ذوق معلوم کړي۳-اخيستل او خرڅول۴-دګټې په خاطر۴-داشتهاراتو په خاطر۵-دمشتريانو ته دسهولتونو برابرولو په خاطر. تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معاملو دعوايد و موډل: ځيني کاروبارونه دتجارتي معاملو دترســـره کولو له طريقه خپل عوايد لاس ته راوړي. ياپه بل عبارت له هغه موډل څخه دي چې دافرادو دکاروبارونو څخه دتجارتي معاملاتو دترسره کيدو په مقابل کې عوايد لاسته راوړي. مثلا Ebay.comاو داسي نور. ټاکلې فيس: دخرڅلاو عايداتي موډل : دغه موډلونه کې کمپنۍ په مشـــتري باندې دتوکو او يا خدماتو ياهم معلوماتو دخرڅلاو له لارې عوايد لاس ته راوړي لکه amazon.com. دبازار فرصـــت: په دې برخه کې دکاروبار دمارکيټ په موجوده او راتلونکي فرصـــتونو په اړه تفصيلي معلومات وړاندې کوي. چې ايا کاروبار په مارکيټ کې اوس کوم فرصتونه لري او په راتلونکي کې دکومو فرصـــتونو څخه اســـتفاده کولای شـــي . رقابتي محيط يا بازار:: عبارت له هغه بازار څخه دی چې ډير شـــمير کاروبارونه يو شـــان توليدات يا صـــنعت مشـتريانو ته وړاندې کوي . دمثال په ډول دبريښـنايي وسـايلو رقابتي بازار چې په دې برخه کې دکارورباړ ر په اړوند معلومات ارايه کول دي چې ايا زمونږ کاروبار په رقابتي بازار کې خرڅلاو يا فعاليت کوي او که په غيرېرقابتي بازار کې خرڅلاو يا فعاليت کوي. مديريتي ټيم : کـاروبـار لوړپوړي مـديران، منځ پوړي مـديران، او ټيـټ پوړي مـديران دي کوم ډول ځانګړنې ولري چې کاروبار بايد په ښه شکل مخ ته لاړشي. يو ښه مديريتي ټيم : بايد لاندې خصـــوصـــيات ولري:۱-دکاروبار لپاره يوه ښـــه کاروباري موډل ورکړي او په هغه کې کاروکړي۲-دخارجي سرمايه ګذارانو توجه جذب کړي ترڅو زمونږ په کاروبار کې سرمايه ګذارې وکړي۳-دمارکيټ په اړه خاصـــه پوهه ولري ۴-دکاروباري پلان په عملي کولو کې تجربه ولري .دانټرنيټ تاريخچه : انټرنيټ په ۱۹۵۰ م کال کې دکمپيوټر دپيدايښت سره سم منځ ته راوړل شـــو او په ۱۹۶۰ م کال کې دامريکا دفاع وزارت کې ترې دلمړي ځل لپاره اســتفاده وشــوه او په ۱۹۸۰ م کا ل پورې انټرنيټ په شــخصــي توګه نه اســتعماليده او په ۱۹۹۵ م کال کې دانټرنيټ څخه په شخصي توګه استفاده وشو ه .دانتقال دطريقې انتخاب ۱-دفاصــلې په اســاس۲-دوخت په اســاس.صــنعت په مجموع کې په ۵ ډوله دی۱-اســتخراجي صنعت۲-نسلي صنعت۳-primaryصنعت ۴-توليدي صنعت۵-ساختماني صنعت. تجارت په دوه ډوله دی۱-ټريډ۲trade-ايډ ټو ټريډaid to trade . ټريډ په دوه ډوله دی ۱-خارجي تجارت په دوه ډوله دی صـادرات ۲ واردات۲-داخلي ټريډ او داخلي په دوه ډوله دی ۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي.aid to tradeايډ ټو ټريډ: بانکونه بيمه ترانســـپورټ . عملياتي مصـارف : هغه مصـارف دي چې بيدون دکاروبار يی په روزمره ډول ترسره کوو . web portal: عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې دمرکزي کاروبار څخه اموال او خدمات دپورټل کاروبار په وسيله مشتري يا مستهلک ته انتقاليږي. لکه په دوبۍ کې يو جنس کمپنۍ شتون ولري او دهغې اجناس په افغانستان کې په نماينده ګۍ کې خرڅيږي. برقي يا بريښنايی تاديی سيستم : هغه سيستم ته ويل کيږي چې کاغذ په مخ تجارتي معاملات نه ترسره کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودا مصارف او كارونه كموي.۱-كاغذي كار۲-معاملاتومصارف۳-مزد مصرف يا دكارمند انو مصارف.

Mode of electronic payments۱-کریډیټ کارډ۲-ډیبیټ کارډ۳-سمارټ کارډ۴-بریښنایی پیسې۵-بریښنايي توګه دفنډونو انتقال. بریښنایی توګه دپیسو یا فنډونو انتقال EFTپه وسيله مونږ دیو اکونټ معلوماتو په اساس پیسې بل اکونټ ته انتقالوو .

Business model: these elements are the business model which are successful:1-value proposition2-revenue model3-market opportunity4-competative environment5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team. Revenue model are: advertising model2-subscription3-transaction4-sales models5-affialiate model.

دبریښنایې تجارت ګټې

په اسانۍ سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخستل۲-په هفته کې اووه ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصارفو کموالی او هم بهتره تولیدات۴-په اسانۍ سره کاروبارشروع کول او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري ۶-مستهلکین په اسانۍ سره کولای شي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه ورتلو څخه.

دبریښنایې تجارت تاوانونه

دتولید دکوالیټۍ ضمانت نه شته دی ۲-انټرنیټ هیکرانو ته موقع وي ۳-انټرنیټ سهوولت موجودوي او تعلیم سطحه باید وي۴-انټرنیټ ساحه یاکوریج باید موجود وي ۵-مسکي کسان پکاردي ، بریښنایې تجارت سره نور تجارتونه هم نښتي وي.

دمستهلک لپاره یې زیانونه:

دتولید راتلو پورې باید یو څه انتظار وکړې۲-ګرنټي نشتون دتولید دکیفیت۳-دمستهلک شخصي معلومات کیدای شي هک شي او خپاره به شي۴-تادیه کیدای شي غلطه وشي یا استعمال شي۵-نامتوقع او پټ مصارف.

دبزنس مین لپاره ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلان مطابق جوړ/اغیزمن او جوړښتیز ۲-۲۴ساعته خرڅلاو۳-مستقیما غبرګون یا فیډبک۴-معامله په اسانۍ سره معلومیږي یعني ټریک کیږي۵-نوي شراکت کوونکي او عرضه کوونکي۶-دمارکیټ پراخه کیدل۷-عملیاتي مصارف ۸-دتولید مصرف ګټه

دبزنیس مین لپاره یې زیانونه

ویب سایټ کیدای شي هک شي۲-موده په موده دسافټویر او سیستم اپډیټ کول۳-دتغیر یا چینج کولو لپاره ډیر مصارف غواړي۴-دقانوني څارنې(تولید)کموالی.

دمستهلک لپاره یې ګټې

۲۴ساعته دلاس رسي وړده۲-بوکینګ ډیریکټلي +اتومیتیک بیلس۳-دتولید بیا کتنه په اسانۍ سره پیدا یا کیږي۴-په اسانۍ سره مقایسه یا پرتله کولای شي.۵-زیات وخت نه نیسي.

.

عامه بودجه

بودجه : دهغه مالي سند څخه عبارت ده چې څرنګه دمنابع حصول او په یو ځانګړې زماني دوره کې ددغو منابعو څخه استفاده واضح کړي دکلاسیکو تعریف له مخې بودجه دهغه سند څخه عبارت ده چې ددولت عواید او مصارف عموما دیوکال لپاره پیشبیني او تصویبوي. سیاسي تعریف : بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیو هیواد ټول عواید اومصارف دیوې مالي دورې عموما دیوکال لپاره پیش بیني ا وپارلمان څخه تصویبیږي.افغانستان بودجه دهغه قانوني سند څخه عبارت چې ددولت ټول عواید او مصارف دیوځانګړي وخت لپاره تعینوي چې دټولو سیاسي اقتصادي اجتماعي دفاعي فرهنګي انکشافاتواو فعالیتونو انعکاس کوونکې وي-مدیریتي تعریف: بودجه هغه سند څخه عبارت ده چې دمالي منابعو څخه ګټورتوب او دانساني کړنې داهدافو دتحقق اوسیاستونو په ایجاد سره همغږي کوي بودجه په درې ډوله ده ۱-متوازنه۲-کسري۳-مازاد.دمالي او اقتصادي نقطې له نظره تعریف:بودجه یوه مالي طرحه ده چې په کامل ډول د دولت پولي ضروریات مخکې له وخت دضرورت وړعواید او مصارف دمحدود وخت لپاره تعیین او پیشبیني کوي. دهغې مالي طرحې څخه عبارت ده چې په مختصرډول دعملیاتي کنټرول لپاره جوړیږي، دعوایدو او مصارفو تخمین کوي دحکومتونو لپاره داسې کړنلاره چې دامکاناتو رهبري انساني مادي او نورو منابعو څخه حداکثر استفاده واضح کوي. دیومناسب بودجوي تعریف متشکله اجزا عبارت دي له

(c) ketabton.com: The Digital Library

:۱-دعوایدو او نورو تـامین اعتبـار منـابعو پیشـــبیني۲-دځـانګړو اهدافو او عملیـاتو لپـاره دمصـــارفو سنجش او براورد۳-ځانګړی او محدود وخت. یا اقتصـــادي یا ملي بودجه له هغي بودجې څخه بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکس کړي . دبودجې دخصـوصـي او عامې څانګه توپیرونه:خصـوصـي : ۱-خصـوصـي وي۲-انحصـــاري وی۳-زیات نه وي.درهبرې نوعیت کې توپیر. عامه څانګه ------۱-دګټې لاســته راوړنې انګیزه۲-تولیداتي او خدماتي انحصـــار۳-دفعالیتونو په اړه حســاســیتونه۴-دسیاسـت عامل۵-دټولو قانوني فعالیتونه۶-خدماتو اومحصـولاتو بازاري قیمت . عامه څانګه تعریف: هغو افرادو او ســـازمانونو څخه عبارت ده چې دټولنې اکثریت منابع په نظر کې نیسي او غواړې چې عامه رضایت او انکشاف لاسته راوړي . خصوصي څانګه: افراد ډلې او تجارتي واحدونه شاملیږي او بازار کې دخرید اومصرف له پلوه تولیدونکي موجود وي. دخصـوصـي چارو اداري تعریف : دخصـوصـي سـازمان پالیسـي او سیاسـتونو داجرا لپاره فردي او عمومي کوښښـونه سـره همغږي کوي او دعامه چارو اداري تعریف دهغو افرادو ډلو او سازمانونو څخه عبارت دي چې دټولنې اکثریت منابع په نظرکې نیسي او غواړې چې دعامه رضایت او انکشاف ترلاسه کړي. ددولت دسیاستونو داجراپه خاطر فردي او اجتماعي فعالیتونه سـره هماهنګ کوي.دبودجې اهمیت : دهیواد سـیاسـي اقتصـادي اجتماعي او اداري پرمختګ کې له بودجې کاراخیسـتل کیږي۲-بودجه دهیواد په لویو اقتصـادي متغیيراتو باندې اغیز لري ۳-اقتصادي او سیاسي اهداف لاسته راوړي ۴-دولتونه دبودجې له لارې دموجوده منابعو څخه ترحد اکثر او مطلوب سرحده استفاده کوي اواړتیاوي په سالم ډول لاسته راوړي نوځکه له دولت بودجه زیات اهمیت لري۱-۵-بودجه دهیواد دسیاسـتونو اجرایوي لارښـود دی ۲-بودجه ددولتونو لپاره داجراتو حدټاکي ۳-بودجه دیو ملت اقتصـــادي ژوند پلان ګذاري کوي. دبودجې اهمیت دادی چې ددولت بودجه دامکاناتو ســـنجش او داهدافو تطبیق واضـــح کوي او دټولنې رضـــایت اخری هدف دی. دمالي او اقتصـــادي له نظره دبودجې تعریف: بودجه یوه مالي طرحه ده چې دضرورت وړ عواید او مصارف دمحدود وخت لپاره پیشبیني کوي او تعینوي. دسیاسـي له نظره دبودجې تعریف: بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیوهیواد ټول عوایـد او مصـــارف معمولا دیوکـال لپـاره پیشـــبیني اوپـارلمـان څخـه تصـویبږي.دبودجې دتعریف متشـرک نقاط: بودجه یو کاري او مالي پلان دی ۲-دضـرورت وړعواید او مصـارفو پیشـبیني۳-هغه سـند دی چې دمقننه قوه یې تصـویبوي۴-دبودجې وخت محدود دی۵-هیڅ یو دولت نشـي کولای چې بغیر دبودجې حاکمیت ترسـره کړي.ددولتي او اقتصـادي(ملي) بودجې ترمنځ توپیر بودجه له ملي اقتصـاد سره څرنګه ارتباط لري-دبودجې حجم او تاثیرات یو له بله سره مستقیم ارتباط لري نوځکه خو باید اقتصادي شرایط او دولت دبودجې ترمنځ لازمـه همغږي وجود ولري-ملي بودجه دهغې بودجې څخـه عبـارت ده چې دهیواد ټول اقتصـــادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکســـوي ملي بودجه څلوربرخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري۱-مســتهلک۲-تصــدی۳-خارجي تجارت۴-دولت....ددولتي او اقتصــادي (ملي)بودجي ترمنځ توپير-ملي بودجې ترتيب اقتصادي سياست له مخې صورت نيسي-په اشتراکي نظام کې ملي بودجه دحکومت دتصــاميمو تابع ده-ازاد بازارنظام کې ملي بودجه دخصــوصــي موســساتو او اشــخاصــو تابع کيږي او دولت بودجه دقانوني مکلفيت درلودونکی ده-او ملي بودجه دملي اقتصــادعوايد او مصــارف په برکې نيســي –دبودجې دندې دبودجې اســاســي وظايف: ۱-ددولت دفعاليتونو داســې ترتيب چې دحکومت دپلان شــويو تدابيرو انتخاب او تطبيق ممکن کړي۲-دعمومي رفاه تامين۳-ددولت داقتصــادي فعاليتونو او خصــوصــي اقتصــادي فعاليتونو ارتباط=دبودجې طبقه بندي اودعوايدو طبقه بندي ۲ســازماني طبقه بندي او عملياتي طبقه بندي۳-اقتصــادي طبقه بندي اودبودجې دکســر طبقه بندي . دبودجې پلان جوړونه : دولت خپل فعاليتونه دارنګه ترتيب او رهبري کړي چې دولت په يو ه معينه دوره کې درفاه او انکشــاف په تامين کې پوره ونډه واخلي G.colmوايي دبودجې پلان جوړونه دولت اقتصــاد ته دمرکزي اعصــابو په څير اهميت لري . دمصــارفو تعريف: دهغو مبالغو څخه عبارت دی چې ددولت داقتصــادي ، سياسي ، اجتماعي اهدافو داجرا او لاسته راوړنې په موخه ددولت په بودجه کې په تصويب رسيږي . دمصارفو طبقه بندي اهداف ددې امکان پيداکوي چې دبودجې په اجراتو باندې کنترول اســانه کړي۲-مديرانو ســره کومک وکړي ترڅو داداراتو لپاره مناسب وسايل او خدمات سنجش کړي۳-که مصــارف په يوه ماده کې امکان پذيره نه وي دعنوان په څير يې بايد ذکر کړو۴-ددولت انتقالي تاديات ۵-عادي مصــارف۶-انکشــافي مصــارف:۷-دمناســبو اقتصــادي سياســتونو ترتيب او تدوين اسانه کوي.دعوايد تعريف: ټول حصول شوي او غيري حصول شوي مالي منابع چې په يوه معينه دوره کې ددارييو زياتوالي باعث ګرځي عبارت له عوايدو څخه ده.مالي پلان جوړونه دمخکېني پيشبيني او دڅوکالونو لپاره دعوايدو او مصارفو پيشبيني ده ۲-دحکومت دمتوسط المدت او طويل المدت مالي سياســت لپاره بنسټ جوړوي۳-ديوه هيواد دپروګرامونو مالي نتايج څرګندوی . مالي پلان بايد تغيير منونکې وي .ب: يو فعاليت په دوامداره توګه د رهبري کنترول او مساوات ورکولو امکانات ولری سي: پلان جوړونه اوتحليل يو له بل سره نسبت ولري. دمالي پلان جوړونې مفهوم : دمالي پلان او کلنې بودجې بهتره توافق لپاره بايد چې لاندې موضوعات شامل وي۱-دوضعيت تحليل او پيژندنه۲-ددولت دمالي اقتصاد موجود وی۳-مالي پلان کې بايد چې داقتصــادي او ســياســي اهدافو په اړه توضــيحات او لمړيتوب معلوم وي۴-اقتصــادي انکشــاف او بې اطميناني عوامل څرګندوي۵-دپلان جوړونې او دمالي وسايلو پلان معلوم وي۶-ضروري تشريحات، انحرافات ، اصلاحات واضح وي. او نتايج موجود کړای شي دمالي پلان جوړونې تعريف: يوه کلنه بودجه دمالي سياست دداسې تدابيرو په واســطه چې څو کلونه په برکې ونيســي. دمالي پلان جوړونې ضــرورت : مالي پلان جوړونې ته ديو کلنې بودجې دکموالي له امله ضرورت پيداکيږي۲-دحکومت دسياست په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او انتقادي قضـاوت ۳-په عمومي او انفرادي اقتصـاد باندې دبودجې اغيز تخمين يو کال کې امکـان پذيره نـه دی ولي چې دعوايدو او مصـــــارف څو کلونو پورې تړل کيږي۴- داوږدمهاله پلانونو لپاره دمحدود مالي وسـايلو معقول په کاراچول ۵-درشـد سياسـت : توزيع سياست، او اجتماعي سياست په يو کال کې امکان نلري چې يو کال کې لاسته راوړل شي۶- ددې ستونزو دحل لپاره بايد ملي پلان جوړونه صورت ونيسی . دبودجې اصول ۱-اجتماعي علو م دطبيعي علومو په څير قاطع نه وي خو بيا هم دبودجې اصـــولو رعايتـــپه اجتماعي کړنو کې دنظم باعث ګرځي-دعوايدو او مصــارفو کنترول لپاره لارښـوونه کوي-داقتصـادي ســياســي او اجتماعي اهدافو دلاســته راوړنې لپاره مهم دې دپلان دمعقولې طرحې دتطبيق دپاره داصـــول مهم دي.دبودجې جوړونې پيدايښـت!!!مالي علم ددولت دمصــارفو او عوايدو څخه بحث کوی يا په بله مانا مالي علم ددولت داقتصــادي سياسـتونو لاسـته راوړنې دنده په غاړه لري نو ځکه دمختلفو عوايدو وصــولي او دمصــارفو څرانګوالي تاثيرات په اقتصــاد جامعه او هيواد کې ترڅيړنې لاندې نيسي. مالي علم ديو هيواد اقتصـادي وظايفو پورې تعلق لري ځکه نو څومره چې اقتصـادي دندې ډيرې وي هماغه اندازه دمالي علم اهميت هم زيات وي او برعکس حالات هم دمطالعې وړدي په کلاسيکه دوره کې ددولت دندې يوازې په دفاع ، نظم عدالت اجرا باندې استواره وي په ټولنه کې دسياسي اواقتصادي ايجاد سره دولت دندې له دې محدودې دايرې څخه ووتلې اوزياتې اقتصادي سياسي دندې يې په غاړه اخيستې دنويو دندو اخسـتنې سـره دولت مکلف دی چې دټولنې ، اجتماعي ، سـياسـي ، او اقتصــادي اهدافو لاســته راوړنې په موخه پلان جوړونې ترتيب وکړي او دغې پلان جوړونې متقابل تاثيرات ترڅيړنې او بحث لاندې ونيســـي . دمتنوع اهدافو لاســـته راوړنې په موخه دپلان جوړونې لزوم دبودجې جوړونې فن سبب وګرّځيد. اوس بودجه دعمومي اقتصادي سياستونو وسايلو دتعين څخه شـميرل کيږي او بودجه جوړونه نوي تخصـص دی او اړتيا بريښــي چې په دې اړوند زيات انکشـافات او پرمختګ صـورت ونيسـي خو نن ورځ بودجه دصـحيح مديريت له غوره وسـايلو څخه شـميرل کيږي. دبودجې دتکامل پړاوو:په ملوک الطوايفي حکومتونو کې دعوايدو او مصـــارفو ترتيب او ابلاغ مسـتوفيانو په واسـطه کيده چې دمصـــارفو او عوايدو زياتوالی او کموالی دوخت دپادشـــاه مصـــارفو پورې تړاوو درلود نو ّځکه په دې وخت کې دبودجې ترتيب کوم لازمي امر نه وو او دحسب ضـرورت له مخې طرحه او اجراکيده . کله چې پادشاه غوښتنې زياتيدلې نو له دې سره سم په مصارفو مالياتو کې زياتوالی محسوسيده چې دغې کړنې خلک مجبور کړل څو دنظام اړوند لازم تصـــميم ونيســـي دمالياتو زياتوالې ســره ښـارې خلک په دې فکر کې وه چې څنګه کولای شـو دوخت حاکم نظام په مصـــارفو باندې نظارت وکړي دنظارت موضـوع زيات سـياسـي کشـمکشـونه وليدل او بلاخره دزياتو جنجالونو څخه وروســـته دلمړي ځل لپاره دمالياتو په وضـــعه کولو باندې دنظارت مجلس تشکيل شو. دنظارت او مالياتووضعه کولو وروسته پارلمان ځانګړی اهميت پيداکړ دعوايدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخيستنې او مصارفو خرڅ ترڅنګ يې نظارت ددې مجلس مهم وظايف وګڼل شو ددې وظايفو صحيح اجرا او انجام يوې دقيقې پلان ګذارې ايجاب وکړ چې دپلان ګذارۍ همدغه مجموعه يې دبودجې په نوم سره ياده کړه.دبودجې اړوند بايد زياته کړو چې دبودجې شروع او اجرا د۱۲۱۵م کال حکومتونو پورې مشروط او تړل کيږي او په دولتي اداراتو کې دمصارفو پلان تصويب د۱۷۳۳ کال دانګلستان په هيواد کې پيل شو او دلمړي ځل لپاره دانګلستان پارلمان څرګنده کړه چې دپارلمان نه يوازې ماليات تصويبوي بلکې دولت په مصارفو او عوايدو باندې اظهارنظر هم کولای شي.۱۲۱۵م کال کې دانګلستان پادشاه فرمان صادر کړ چې دمالياتو تصويب بايد دپارلمان لخوا صورت ونيسي چې دغه امر يوازې دبودجې دعوايدو دبخش يا څانګې پورې تړاوو درلود او ترديره وخته په ټولنه کې دا فکر موجود وه چې پارلمان يوازې د مالياتو دتصويب حق لري او پارلمان نه شي کولای چې ددولت په مصارفوباندې نظارت وکړي. نو له دې امله ددولت او پارلمان ترمنځ دمالياتو تصويب ۱۶۲۶ کال پورې پادشاه امر يا فرمان يو جنجالي امر پاتې شو چې په نتيجه کې دپارلمان دحقوقو لايحه .(bills of rights) تصويب او دايې په کې واضح کړه چې پارلمان ددولت دمصارفو لپاره عوايدو تصويب او په مصارفو باندې دنظارت حق لري. له ۱۳۴۴ م کال څخه وروسته دانګلستان پارلمان کې په مصارفو او عوايدو باندې دنظارت موضوع تربحث لاندې ونيوله او اړونده يې دزيات اوږد بحث څخه وروسته دلمړي ځل لپاره داموضوع تصويب او نهايي کړه. په تاريخي لحاظ ددولتونو لپاره په بودجه جوړونه کې دتوجو وړموضوع دواقعي عوايدو تعيين دی ځکه چې د واقعي عوايدو تعين دبودجې په ترتيب کې لومړنی قدم شميرل کيږي. نو ځکه په تاريخي حافظه کې دبودجې (domesday book) دامسدای په نوم کتاب چې دانګلستان هيواد زراعتې ځمکو اړونده معلومات په کې درج شوي وو وجودلري په کتاب کې درج شو يو حوالو له مخې پادشاه کولای شو چې دخراج او باج وصول لپاره له ځانه دستوراوقانون وضع کړي چې دغه احکام په مطلق مورثي نظام کې وجود درلود.خو په ديارلسم قرن او نرمانانو حکومت په دوران کې دمالي تنظيم او مديريت لپاره هلې ځلې پيل شوي چې بلاخره په ۱۲۱۵ م کال کې دحکومت مشران بادشاه دسنګينو مالياتو څخه په تنګ راغلي وو دهمدې وجې دحکومت مشران او عوام يو له بل سره متحد او دانګلستان بادشاه څخه يې غوښتنه وکړه چې دمالياتو تعيين او تسهيم اړوند تصميم ته په حقوقي امتياز قايل شي. او دغه حقوق يې په يو لوی منشور يا ازادۍ منشور کې سره ترتيب کړې وه ،چې دبادشاه په امضا ورسيد او په دغه منشور کې راغلي وه چې په يو هيواد کې هيڅ ډول ماليات دهيواد شورا له اجازه پرته نه شي وضعه کيدای چې بلاخره ددې هڅو په نتيجه کې دانګلستان خلک په دې وتوانيدل چې دمنشور څخه په ګټې اخيستنې دمالياتو په وضع کولو او په مصارفو باندې دنظارت حق ترلاسه کړي. په سازماني او حقوقي اداراتو کې عمومي بودجې اهميت ته په کتو سره دبودجې اجرا پيشنهاد او دتهيې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضـوع اداري او مالي ســازمانونه کاملا نوي وه ځکه دبودجې شـروع او اهميت دتاريخي سـازمانو او مبارزارتو او کوښښونو پورې اړه لري او دانګلستان له هيواد څخه بيا تر نورو هيوادو پورې دمالياتو وضع کولو حق دعمومي مصارفو تصويب او خلکو ته دنظارت واک ورکول په تاريخي حافظه کې اوږده سـابقه لري. دمشـروط حکومتونو ايجاد سـره دعمومي نظارت لپاره دمهمو مقرارتو رامنځ ته کيدل ددې باعث وګرځيدل چې دبودجې اهميت لاپسې زيات کړي. په ۱۲۱۵ کال کې دمالياتو او محصـولاتو دتصـويب حق بادشـاه لخوا نه پارلمان ته وسپارل شـو ولې تر ۱۶۱۶ م کال پورې دغې موضـوع داوږد سياسـي کشمکش له امله عملا داحق اجرانشـو ولې دحقوقو دلايحې دتصـويب څخه وروسـته حکومتونو داحق حاصـل کړ چې دمالياتو وصـول دتل لپاره ځانته تثبيت کړي په مصـارفو باندې دپارلمان نظارت او حکومتونو ته دمصـارفو تصويب په انګلستان کې ۱۳۴۴م کال څخه وروسته اغاز شو ولې دغې موضوع يوازې نظرياتې اړخ درلود. دانګلستان پارلمان له زياتو هڅو وروسته په دې وتوانيد چې په کلي ډول ددولت دمصـارفو اړوند جامع اطلاعات اوصـورت حسـابونه لاسته راوړي اوددغې حق دلاسـته راوړنې اصـلي علت ددولت دبودجې کسـر وه چې ددولت يې مجبور کړ ترڅو دکسر مخنيوي په موخه دمالياتو زياتوالی تصويب کړي دغې عمل عموميت پيداکړ او دماليې وزير مکلف وګرځيد چې ددولت دمصارفو اړوند معلومات پارلمان ته ارايه او وړاندې کړي. دحکومت او پارلمان پرلپســـې د اختلاف نظر وروســـته بيا هم دولت دمصارفو او عوايدو پيشبينې ترڅنګ دهغوی مصارفو اړوند حساب په منظم ډول پارلمان ته تســـليم کړي چې له همدې ځايه دبودجې ترتيب اغاز کيږي.د۱۸قرن په اوايلو کې دبودجې دتهيې او جوړولو موضـــوع دانګلســـتان حکومت مجبور کړ چې دمصـــوبې په بودجې په اجراباندې مکلفيت او الزامي وګرځيد. چې دبودجې له تصـويب نه علاوه هغه با صـلاحيته مقام چې بودجه تصـويبوي دنظارت حق هم لري دې پوښـتنې ته ځواب بيامومي. ايا بودجه چې دڅه لپاره ترتيب شوي اجرا او که حکومت پخپل ذوق او ميل مصرف کړي ده؟ دبودجې اجرا باندې نظارت موضوع دانګلستان لمړي وزير ګلادستون په وخت کې چې له ۱۸۱۶ م کال سره سمون خوري دنظارت موافقه پارلمان ته پيشنهاد کړه نو په لنديز سره ويلای شو چې انګلســـتان هغه لمړی هيواد دی چې دبودجې څلورګونې اصـــول يې منلې دي او له دې وروســـته دبودجې کامليت جريان بشـــپړيږي.چې دغه عمل نورو هيوادونو په ډير ســـرعت ســـره.....افغانســـتان کې دبودجې سـير. په افغانسـتان کې دسياسـي او واداري نظام اصـلاح داحمدشـــاه بابا له دور څخه پيليږي ، احمدشـــاه بابا څخه پخوا افغانســـتان کوم اداري نظم نه درلود نو ځکه احمدشـــاه بابا کاملا نوی نظام قايم کړ چې دانظام دايران دصـــفوي او مغولي هند دتشـــکيلاتو او وظايفو لـه پلوه يو ترکيب وخو پـه خپلـه دافغاني ټولنې دقبيلوي عرف عناصـــر هم پکې ګډ وه. داحمد شـــاه بابا زياتې نظامي اواداري چارې ديوې شـــورا له خوا رهبري کيدې په اداري چارو کې يې مهم مقام ديوان اعلی (ماليې)اداره وه او احمدشاه بابا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې دغې ادارې مشـــر تـه دیوان بیګې ویل کیده دیوان اعلی په وظـایفو کې دټولو مســتقیمو او غیر مســتقیمو مالیاتو راټولول،په ټولو دولتي عایداتو او منابعو باندې کنترول او ددولتي ځمکو (خالصّ) اداره،دټولو مصـــارفو حواله خراب دانو او جنســـي موادو ذخیرو او عامو خلکو ته دپورونو څارنه او اجرات یې دوظیفي جز وه. امیر عبدالرحمن په خپل کتاب تاج التواریخ کې لیکې : له مخکې دلته منظمې ادارې موجودې نه وې ځینې ادارې په ځینو نورو ورننوتې وې او دیوکس چارې په ځینې وخت کې بل اجرا کړې وې چې همدغې علت دخلکو کارونه اوادارو وظایف ناسـم کړي وه. دنورو ادارو دڅیرنې څخه په انحراف یواځې دلګښـت او عوایدو اړوند موضـوعات چې دبودجې پورې مربوطیږي بحث کوو. زما دهیواد ټول عایدات خزانې ادارې ته راځي او ټول لګښـتونه هم له دغه ځایه ورکول کیږي خزانه په دوه برخو ویشـل شـوي یعنې ټولنیزه (عامه)خزانه او ځانګړي خزانه (خالصـه خزانه) پرما پورې اړه لري هلته یواځې زما عایدات لکه دملکانو ، سـوداګرو، او نورو څخه راغونډیږي او یواځې دخپلو ځانګړو مصارفو پیسې له خاصې خزانې څخه اخلم. دواړه خزانې بیاپه دوو برخو ویشـل شـوي دي نقدي خزانه او جنسـي خزانه او داټولې خزانې په ارګ کې له ارګه دباندې هیوداني دفترونه عام دفترونه دي نژدې دافغانستان په ټولو ښارونو او سیمو کې ددې خزانې څانګې پرانیستل شوي دي او دهرکال په پاې کې ترحساب وروسته هغه څه چې په دغه خزانو کې پاتې وي کابل ته رالیږدول کیږي او که چیرې ولایتي لګشـت دهغه ځایه له عایداتو زیات وي نو دهغه اړتیاوو دلیرې کولو لپاره کابل څخه نغدې پیسـې وراسـتول کیږي په لنډیز امیرعبدالرحمن خان دهیواد دمالي سیسـتم جوړښـت لپاره مختلفي ادارې دمسـتوفي المالک تررهبرۍ او څارنې لاندې خپل حسـابونه محاسـبه کوي او دهیواد لګښـت او عواید لپاره په مرکزونو او ولایتوکي منظمې ادارې ایجاد شـــوي وي. لکه څرنګه چې مالي ادارې اوادارې مسایل دنوروسیاسي اقتصادي او اجتماعي شرایطو او موادو سره نژدې اړیکې لري نوویلای شو چې دټولنې سیستم کې تحولات په مالي طرز او سیستم باندې اثر پریباسې . په افغانسـتان کې مالي سـیسـتم دحکومتونو له جوړښـت او تشـکیل سـره سـم ایجاد شـوی نو داچې ّڅه رنګه یې مالي چارې تاریخي حوالو له مخې دغزنویانو حکومت په وخت کې یوه داســې اداره موجوده وه چې دهغه حکومت عواید او مصـــارفو دتنظیم وظایف په غاړه وه. دامیرشـیرعلي خان په وخت کې هم دولت دعواید و او مصـارفو اړوند ادارې موجودې وي چې دمســـتوفي الملـک لـه خوا نـه اداره کیـدي چې داوس وخـت دمـالیې وزیروظـایف یې وه.د۱۲۱۸ ه شـمسـې کال کې دخپلواکۍ داخیسـتنې پورې ددولت حسـابونه دروزنامچې په ډول دســیاق او رقوم احوالو له مخې ترتیبیده ســیاق دطرز او لارې ،او رقوم: داعدادو مجموعې شکل څخه عبارت دي چې له مخې یې ددولت حسابونه وروسته دمالي کال له ختم څخه ترتیب او خلاصه کیږي دوخت حکومتونو اوسنی شکل سره بودجې سیستم نه درلود. په ۱۲۹۹ ه ش کال کې دسیاق او رقوم اصول په دفترې اصولو باندې بدل شول چې دفترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــول له ۵دفترونو څخه ترکیب و ددې اصـــولو له مخې دولت باید ټول کلني حســـابات په حسابې شکل او اسنادوو سره سم پایتخت ته انتقال کړي دفترې اصولو لکه ۱۳۰۰؟ه ش کال پورې دوام وموند او په ۱۳۰۳ ه ش کال کې دفترې اصـول په شـهریه اصـولو باندې تبدیل شـول. دشــهر یه او دفترداریٔ اصـولو ترمنځ توپیر په دې کې وه چې په دفترې اصـولو کې دولت حسابات په کال کې یوځل ترتیبیده اما په شهریه اصولو کې دولتي حسابونه په میاشت کې ترتیبیږي نو ځکه ویل کیږي چې شـــهریه اصـــول دهغه اصـــولو څخه عبارت دي چې دولت حســـابونه په میاشـــتنئ توګه ترتیب او پایتخت ته انتقالوي. په افغانســـتان کې دبودجې سیستم او دعوایدو او مصارفو پیشبیني سیستم په ۱۲۹۹ ه ش کال کې پیل دبودجې سیستم په ایجاد سـره دشـاهي خزانې او دولت بودجه بودجې ترمنځ توپیر منځ ته راغلی شـو؟دګډوډیو په کلونو کې د۱۳۰۷-۱۳۰۸دسیاق او رقوم اصولو سره ددولت مالي سیستم حرکت پیل کړ چې دګډوډیو له منځه تګ سـره بیرته دوباره شـهریه اصـول رایج شـول چې تر۱۳۱۴ ه ش کال پورې دغو اصـولو دوام وکړ.په ۱۳۱۵ه ش کال کې ایټالوي عالم موسـیو ژینو مانچولي په مشـوره په بودجوي سـیسـتم کې لاندې تغییرات راغلل. ۱-له دې تاریخ نه وروسـته دي کوشش کیږي چې دبودجې ترتیب په علمي شـکل سـره صـورت ونیسـي دعایداتي بودجې او انکشـــافي بودجې ترمنځ دي توپیر رامنځته شـــي. ۲-ددولت مصـــرفي حســـاباتو لپاره باید دمقایسي دفاتر او دتحفیظاتو کنترول او دمصارفو تمرکز لپاره دي دمصارفو دفاتر دنغدي او جنسي راکړي ورکړې لپاره دي انفرادي حسابات طرحه او تطبیق شي. ۳-داسنادو ترتیب : باید اجرایوي ارګانونو ته وسـپارل شـــي کنترول او محاســـبه دي محاســـبوي دفترونو ته تفویض شي ۴-دبودجې دعواید او مصارفو تخصیصاتو کنترول سیستم دي معرفي او دعمل ساحه کې دي تطبیق شي ۵-دقطعي حساباتو تطبیق په موخه نقدي او جنسـي حسـاباتو لازم اسـاسـات طرحه او په عملي ډګر کې دي پلي شـي . څرنګه چې دمانچولي سیسـتم ډیر سـاده اوبســـیط وه نو ځکه له دوو کلونو څخه په کمه موده کې يي عمومیت وموندە دمانچولي سیستم .داسیستم بیا دموسیو کلمان له خوانه وڅیړل شو او د ځینې تعدیلاتو وروسته د تاید وړوګرځید .په ۱۳۳۳ه ش کال کې مضـاعفي محاسـبې سـیسـتم دنیازې شـاهي ترکې له خوا پیشنهاد شو چې دغه په کامل ډول تطبیق نشو اوسنی بودجوي سیستم دpasامریکایې موسسې لخوانه طرحه او تطبیق شـو. خو دبودجې تاریخي سـیسـتم هیڅکله جامد او ثابت نشـي پاتې کیدلی بلکې داقتصـــادي ، ســـیاســـي ، او اجتماعي تحولاتو ســـره ســـم تحول خوري اوس د افغانسـتان بودجوي سیسـتم دنړئ له ځینو هیوادونو سـره سـم حرکت کوي او لرې نه ده چې بودجه دیوواقعي اقتصادي انعکاس په توګه ځان څرګند کړي.

دافغانستان په بودجه کې دمصارفو طبقه بندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان دولت په بودجه کې مصارف په پنځو عمده فصلونو باندې ویشل شوي او فصل بیا په مختلفو کوچنیو فصلونو باندې تقسیم شوي دي. ۱-دمزد او معاش مصارفو ۲۱باب چې په دغه باب کې لاندې فصلونه دي . نقدي مزد او معاش، غیرې نقدیمزد او معاش ، پیشکي مزد او معاش، نقدي اجتماعي منفعتونو او غیرنغدي اجتماعي منفعتونو او دمعاشاتو ورکړي فصلونه شامليږي. ۲-داجناسو او خدماتو څخه داستفادې ۲۲باب کې لاندې فصلونه دي . سفریه ، اړیکې او ارتباطات، دحفظ اومراقبت ترمیمات، عام المنفعه ، روغنیات ، سامان او لوازم چې۵۰۰۰۰ افغانیو څخه کم ارزښت ولري. پیشکي تادیا ت او نورمصارف په دې باب کې شامليږي. ۳-دټکستاني او سود۲۳باب: ۴:داجتماعي کومکونو ۲۴باب په لاندې فصلونو شامليږي.سبسایډي،دولت خارجي مساعدتونو عملیات، ددولتونو غیرمنقول خارجي مساعدتونه، غیرنغدي اجتماعي تامینات داجتماعي کومکونو ګټورتوب او داسې نور . ماشینونه ، ځمکه ، بهاداره اشیا شامليږي. په افغانستان کې دعوایدو طبقه بندي په اکثره هیوادونو کې عواید دمستقلو حسابونو په اساس ترتیبيږي چې دغه مستقل حسابات په ۵بابونو او هرباب بیا په څوکوچنیو فصلونو تقسیميږي عبارت دي له : دمالیاتو یوولسم باب: په دې باب کې لاندې فصلونه شامل دي : ثابت مالیات، په عوایدو مالیات، په داریي مالیات ، په فروشاتو مالیات ، په داخلي محصولاتو باندې دولتي مالیات په عوایدو باندې نور مالیات، جریمي ، مجازات او ګمرکي مالیات شامل دي. دغیرمالیاتي عوایدو دیارلسم باب: دغیرمالیاتي عوایدو باب کې لاندې عواید چې دثابتو دارایو له درکه عواید اجناسو او خدماتو عرضه ، اداري فیس، حق الامتیاز، متفرقه عواید، دځمکو او تعمیراتو خرڅلاو عواید شامليږي. داجتماعي سهیمو۱۷م باب: ددولت دکارکنانو تقاعد دسهیمي او شرکتونو دکارکنانو تقاعد سهیمي عوایدو فصلونه شامليږي. دقرضونو ۱۸باب: کې دخارجي هیوادونو قرضونه او نړیوالو اداراتو قرضونه شامليږي دمساعدتونو ۱۹باب لاندې فصلونه لري: دخارجي هیوادونو جاري مساعدتونه دنړیوالو موسساتو دغیرمنقولو سرمایه ګذاریو مساعدتونه، دنړیوالو موسساتوو جاري مساعدتونه ، دنړیوالوموسساتو غیرمنقول مساعدتونه دي. دولت په مصارفو باندې نظارت ډیر پخوانی تاریخ لري او له دي امله دمصارفو تاریخ ډیر تاریخي قدامت لري اما دعواید و طبقه بندې دولت دوظایفو په پراخوالي سره زیات اهمیت پیداکړ، نن ورځ دعوایدو طبقه بندي دبودجې دمهمو ځانګړنو څخه شمیرل کیږی اوده دغې طبقه بندئ مهم اهداف عبارت دي له ۱-تصمیم نیونه ۲-دعوایدو او نورو عایداتې سرچینو تامین اعتبار دطبقه بندی پیشبني ۳-دعوایدو اومصارفو ترمنځ داړیکې ساتل. دبودجې پړاوونه !!!دبودجې ترتیب یو ضروري امر دی اوهغه هیوادونو کې چې دولتي سیستم یي په درې ګونو قواوو ولاړ وي . بودجوي دوري په څلورو پړاوونو سره نو یشل کیږي۱-دبودجې دترتیب پړاوو: ۲دبودجې تصویب۳-دبودجې داجرا۴-دبودجې دکنترول پړاوو: دبودجې دترتیب پړاوو۱-دبودجې دترتیب مرحله اساسي برخه ده ۲-په دې پړاو کې دیو هیواد دعنوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځير اهدافو ته ګوري۳-دبودجې په جوړولو کې بايد علمي اوفني ميتودونو څخه اســـتفاده صـورت ونيســي ۴-چې داچاره دبودجې ترتيب بنـه ، قابل اطمينان او پوهيدو وړ جوړوي۵-دبودجې ترتيب يو لوی کاري پلان دی او داهغه مهال بنـه تطبيق کيږي چې ســالم ، دقيق ، تغيير منونکی ، مديريت، اودمناسـبو لاربنـودونکو لرونکی واوسـي ۶-دبودجې اجرا کې له اجرايوي او مديريتي ميتودونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي۷-دبودجې ترتيب مختلفو ادارو ته محول کيږي او په دې پړاوو کې لومړيتوبونه انتخاب، اعتبارات ورته تخصـيص کيږي۸-په پرمختللو هيوادونو کې دبودجې تهيه دفني ميتودونو له امله وي۹-او پرمختيايي هيوادونو کې پيشبيني شـويو او سنجش شـويو ارقامو کې عدم دقت او کارپوه اشـخاص نه شـتون دبودجې ترتيب اواجرا له مشکلاتو سره مخامخ کيږي. ديوي اغيزمني بودجې جوړولو خصوصيات: ددې لپاره چې بودجه اغيزمنه اوســـي بايد۱-ټول مقامات په کې شــامل وي۲-دتيرې دورې پايلې له حقايقي نتايجو سـره پرتله کړي او دې پوښتنو ته ځواب وايي . ايا توپير موجود وه؟ دتوپيرونو لپاره دمنلو وړ دلايل موجود دي؟ايا اداري اواهدافو ترمنځ ســمون ليدل کيږي؟د ادارې ډير بهرني او داخلي چاپيريال ځيرل دموجوده نتايجو او بودجوي سياستونو سره پرتله کول چې مؤثر دي او که نه ؟ راتلونکې دورې لپاره داهدافو پراختيا ښــکاره کيږي دبودجې ترتيب يو تکراری پړاوو. ديوې ښــي بودجې دترتيب نقاط: ۱-ســـاده او دپوهيدو وړوي، داهدافو په لورلاربنـوونه وکړي۲-بدلون منونکې او اجرات وکړي۳-دکارکوونکو او مديريت يوګړ قضــاوت بيانوونکي وي او داقتصــادي اټکلونو لرونکي اوســي. دبودجې په ترتيب کې نورې ځانګړنې ۱-خلک بايد وپوهيږي چې بودجه په کوم ځای کې په مصــرف رسـيږي۲-دمالي انضــباط رعايت۳-په بودجه کې دســتراتيژيکو او ليتونو تعيين۴-دقوانينو او مقرراتو رعايت۵-او بلاخره دبودجې ترتيب بايد لاندې ســوالونه حل کړي. په بودجه کې دهرې ځانګې اهداف کوم دي؟دبودجې اجرا يو له بل سـره څنګه اړيکه مومي ؟ دبودجې ارقامو او پلانونو ترمنځ کومه رابطه وجود لري ؟ دبودجې په واســطه چيرته ځان رســوي؟ دبودجې ترتيب ولې دحکومتونو پورې اړه لري۱-نن ورخ دبودجې ترتيب اجرايه قوي په انحصــــار کې دی نوځکه يي اصـلي علت په لاندې نقاطو کې واضـح کيږي.۲-په سياسـي لحاظ بودجه دتوزيع سياست دنده اجرا کوي نوځکه خو اجرايه قوه دمالي فعاليتونو رهبري په غاړه اخلي او ځواب يي هم وايي۳-له فني نقطې له نظره عوايد وصول اومصـارف دحکومت پورې اړه لري نوځکه يي ځواب هم ووايي۴-دنړۍ ټولو قوانينو اجرايـه قوي تـه اجازه ورکړي چې بودجه ترتيب کړي۵-داهدافو لاسـته راوړنې لپاره مصــارف کوي ۶-دبودجې دارقامو جمعه دارې دحکومت لپاره اســانه وي. دبودجې په ترتيب کې مالي قدرت: دبودجې په ترتيب کې بودجه دارنګه ترتيبيږي۱-اداراتو مصـارف دمالي تثبيت اواصلاح په موخه دټيټو ادارو څخه لوړو ادارو ته وړاندې کيږي۲-مالي قدرت په هرهيواد کې توپير لري په انګلستان هيواد کې دماليي وزير زيات مالي قدرت لري ، اودنظامې مصـارفو کې تغيير دکابينې په خوښـه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

. فرانسه کې ماليې وزير کم مالي قدرت لري صدراعظم او دولتي هيت تغييراتو صلاحيت لري. دامريکا متحده ايالاتو ولسمشر پوره صلاحيت لري۳-دمصارفو پيشنهادات له عوايدو زياتوي نوځکه خو پرې بحث او غورکوي۴-اوخطي تنقيص پريکړه عملي کيږي۵-دمقننه قوې مالي او بودجوي کميسون مباحثه او مشوره دپاملرنې وړ ده او اضافي مصارفو تصويب او دپورغوښتنه هم دمقننه قوې پورې اړه لري۶-بودجوي واحدونه مجموعي مصارف دموجوده مصارفو په اساس دراتلونکې بودجوي دورې لپاره په انکشافي ډول تخمين وي۷-دغه تخمين کې دوه امکانات موجوديږي۱-محاسبوي مصارف دراتلونکې بودجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله کم وي کيداى شي چې دغه حالات له دوو عواملو څخه رامنځ ته شي. په لومړي عامل کې غلطي ، نه لياقتو دعلمي او عملي ميتودونو نشتون اوداسې نور..په دوهم عامل کې قصدي او عمدي مسايل شامليږي۳-کيداى شي محاسبوي مصارف راتلونکې بوديجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله زيات وي ،دبودجې دتنظيم ميتودونه په بودجه جوړونه کې دوه ميتودونه وجود لري سياسي ميتود: دبودجې سياسي ميتود: هدف دمالي منابعو حد اکثر کول ، دلمړيتوبو او ضرورياتو درجه بندې دمناسبو مصارفو دسطحو تعيين او دمنابعو تخصيص څخه عبارت دي.په دې ميتود کې سياسي تصميم نيونکي معاملاتو ته زياته توجه کيږي په سياسي ميتود کې داعتباراتو مبلغ سياسي مشران ټاکي .اقتصادي يامنطقي ميتود په دې ميتود کې دمنابعو بهترين تخصيص لپاره هڅه کوي۲-اقتصادي معيارونه ، مطلوبيت مؤثريت، مثمريت، اوسپما ته پاملرنه کيږي. ۳-دبودجې جوړونې وړمسايل په کمي او کيفي توګه څيړل کيږي. دبودجې ترتيب داجرايه قوې دنده ده تر څو: اهداف په ښه شکل سره ترلاسه کړي دبودجې په ترتيب کې لاندې ميتودونو څخه ګټه اخيستل کيږي. دعمومي عوايدو فني سنجش ميتود . لکه څرنګه چې عوايد او مصارف تامين لامل کيږي. نوځکه خو دعوايدو دفني ميتودونو څخه استفاده کيږي.دبودجې پوهان فکر لري چې دبودجې ترتيب کې ديو ميتود څخه استفاده مطلوب نتايج نه لري. نوځکه خو بايد دټولو ميتودونو نه استفاده صورت ونيسي . دماقبل کال اخر ميتود : ددې ميتود له مخې دمورد نظر بودجوي کال دعوايدو اندازه دوو وروستيو کلونو دقطعي وصولي په اساس صورت نيسي د۱۳۹۷کال عوايد پيشبيني د۱۳۹۵کال قطعي وصولي په بنسټ ترسره کيږي ولې لاندې نيمګړتياوې وجود لري:۱-په دې ميتود کې نژدې کال له پامه غورځول شوى ۱۳۹۶دکارپوهانو دنظرياتو ته توجه نه کيږى۳-داميتود هغه مهال مؤثر دى چې اقتصادي تغييرات ډيرزيات نه وي ولې؟نړۍ کې اقتصادي تغييرات زيات ليدل کيږي. داوسط ميتود : په تير ميتود کې دنيمګړتياوو شتون دليون سې په هڅو داوسط ميتود پيشنهاد شو په دې ميتود کې د۵ يا ۳ کلونو زياتوالى او کموالى دبودجوي دورې دعوايدو پيشبيني لپاره نيول کيږى.=27.2/5=Xدفيصدي اوسط*داخري کال مبلغ وصولي=دمورنظر بودجوى کال پيش بيني شويو عوايدو زياتوالي. دبودجې دمصارفو طبقه بندي: دمصارفو طبقه بندي تاريخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدامت لري او لاندې نقاطو کې ورته توجو کيږي۲-عادي مصارف بايد له انکشافي مصارفو سـره تفکيک کړي۲-نظارت او کنترول اسـانه کوي. دمحاسـبې اجرايوي ميتودونو لپاره مناسب وي. دبودجوي مديرانو انعطاف پذيره معلوميږي۳-په دولتي حسابدارۍ کې دمصارفو طبقه بندي دلازمو حسـابونو تنظيم .دمعلوماتو پوره ورکول. دبودجې دکلني کيدو اصـل: که چيرې دوخت عامل مشخص نه شي نو دمنابعو پيشبيني ارزيابي او کنترول عمل ستونزمن کيږي. ۲-يوکال وخت سـياسـي اړخ لري او دبودجې داجرا باندې دمقننه قوي نظارت لپاره مناسـب وخت دی . دبودجې په تعريف کې مو لوسـتې وه چې دوخت، پيشـبيني ، عوايد او مصارف ، مهم دي بودجې کلني کيدو اصل انتخاب داقتصادي سياسي او فني له مخې اهميت لري۱-اقتصـادي دليل: دزراعت پرمختګ سره دطبيعي زراعت اهميت کموالی ۲-فني دليل: دپيشـبيني په دقت اسـتواردی ۳-سـياسـي دليل: په کنترول او دحکومت په نقش اغيز لري. دبودجې دوحدت اصـل: دبودجې واحدونو اجرات په يوواحد سـند کې تدوين او دلايحې په شـکل يې پارلمان ته وړاندې کړي. سـتونزې : دعنعنوي بودجه هرارګان ځانګړي بودجه جوړونه ۲-عوايد او مصارف په يوه دوره کې نه تصوييبيدل۳-شته منابع دوباره مصرفيږي۴-دپوهيدنې نشـتوالی دپلانونو او اهدافو نظارت پيچيده کوي.ګټې : بودجه متوازنه ده او که نه ده ۲-دمصـارفو نسـبي ګټه دبودجې په تنظيم کې سـنجش کړي۳-دبودجې کسـر مخنيوی او لمړيتوبونو ته پاملرنه کوی. دبودجې دانعطاف پذيرۍ اصـل: مديرانو ته کوچني او جزوي کلني تغييرات په نظرکې ونيسـي ۲-اجرايوي ارګانونه داعتباراتوله کموالي او مازاد سـره مخامخ کيږي. نوځکه بايد دانعطاف منني اصـل ته اجازه ورکړي۳-هغه مهال ترې اسـتفاده کيږي چې اقتصـادي شـرايطو دتغييرپه حال کې وي۴-په مصـوبو اعتباراتو کې عدم مداخله جرم دی دعدم پيشبيني شويو شرايطو کې مديرانو ته اجازه وي ترڅو بديل امکانات ولټوي۶-دبودجې اهدافو دلاسـته راوړني لپاره دانعطاف اصـل: بايد په پارلمان کې تصـويب شـي. دبودجې دوضـاحت اصـل: دبودجې شـکل او محتوا بايد ښـکاره وي ۲-دبودجې محتوا هغه مهال مؤثره واقع کيږي چې دبودجې تعاريف وضـاحت ولري۳-دبودجې ترتيب بايد ټولو ته واضـح او دپوهيدو وړ وي.۴-که چيرې بودجه وضـاحت و موجود نه وي نو =نو له بودجې مختلف تعبيرونه اخيستل کيږي۲-په مصارفو باندې نظارت اصل ته ضرر رسيږي۳-ددولت داجراتو اخلال باعث ګرځي۴-دبودجې او پلان جوړونې مخالف عمل دی په اهدافو پوهيدنه سـختيږي او خلک نه پوهيږي دولت اهداف کوم دي. دکامليت اصـل: ددې اصـل ددې اصـل هدف دادی چې دجامعې پلان جوړونې لپاره امکان مساعد وي۲-دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده صـورت ونيسـي ۳-دالمان هيواد دغير خالص پرنسيپ څخه استفاده کوي له مخکې چې دمصـارفاتي پروژو متوقعه ګټه ښـکاره شـي۴-پيشـبيني شـوي عوايد او سـنجش شـوي مصـارف بايد چې په تصـويب ورسـيږي۴-بديل نشـي. دتعادل اصـل:دتعادل اصـل موخه دهيوادو دبودجې عوايد او مصارف بايد سره برابر وسي۲-که چيرې په عوايدو او مصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تغییر مشاهده شي نو بودجه دکسر او مازاد حالات غوره کوي۳-کلاسیک پوهان عقیده لري که بودجه کسر ولري نومفهو م يي کميږي۴-مرکنتلستان ادعا کوي چې دبودجې دکسر تاوان راتلونکې نسلونه اداکوي۵-کينز بيا په عادي مصارفو کې دنظريه تاييدوي خو په انکشافي مصارفو کې دانظريه ردوي ځکه مفيديت يي دواړه نسلونه اخلي . دبودجې دتعادل په اړه نظريات :---دبودجې دتعادل اړونده پوښتنه کيږي چې دبودجې تعادل رعايت شي او که نه؟.کلاسيک پوهان وايي داچې دبودجې کلنی دتعادل ضروری دی دولت مسول دی چې په کلنې توګه عوايد او مصارفو نسبت ترمنځ تعادل رعايت کړي۱-او لاندې دلايل يي وړاندې کړي۲-خصوصي اقتصاد دبودجې تعادل ساتي دولت يي هم بايد وساتي۳-دبودجې کسر دانفلاسيون سبب ګرځي۴-دولت دبې ځايه مصارفو مخنيوی کوي ۵-دمالياتو د زياتوالی باعث ګرځي ، دبودجې عدم تعادل نظريه : ددې نظريې پلويان استدلال کوي چې دولت۱-بايد اقتصادي اهداف ترلاسته کړي ترڅو اقتصادي او سياسي ثبات ايجاد او حفظ کړي ۲-کينز وايي دبودجې کسر په تولنه کې پيسي زياتوي چې دغه جريان رشد لپاره زمينه مساعدوي۳-او مازاد حالات بيا برعکس تاثير لري. دبودجې دوره ای تعادل ۱-دبودجې وظايفو په زياتوالي سره دبودجې ترتيب په نوساناتو باندې اغيز لري ۲-دبودجې دوره ای تعادل کې دانفلاسيون انقباضې سياست اودرکود مخنيوی کوي له بودجې کسر څخه استفاده کوي۳-دوامداره کسر په اقتصاد ناوړه اغيزه کوی ۴-دولت بايد څو کلنی تجارتي دوره کې بودجه متوازنه کړي. دجامعيت اصل موخې ۱-دبودجې په تنظيم کې او اجرا کې دقت او وضاحت تامين وکړي۲-دولت بايد دټولو بودجوي واحدونو بودجه په يوواحد سند کې پارلمان ته تقديم کړي د ټولو انتفاعي او غيرانتفاعي اداراتو عوايد اومصارف دبودجې په سند کې راټول او پارلمان ته يي تقديم کړي دبودجې ارقام بايد خالص ډول درج شي. دتخصيص اصل:تعريف په يوه معينه دوره کې دهغو پيسو څخه عبارت دی چې لوړو مقاماتو لخوا يوې ادارې ته دهدف لپاره داجرا صلاحيت ورکوي۱-تخصيص اصل : په دې نقطه تاکيد کوي چې دبودجې دعوايدو اومصارفو مندرج ارقام تغيير ونکړي۲-نشي کيدلی چې دبودجې مودې اعتبارات په نورو مواردو او فصلونو کې په مصرف ورسيږي۳-موظفې ادارې مکلفي دي چې دقانون له حکم سره سم عوايد واخلي۴-دهرې ادارې عوايد او مصارف چې څرنګه تعيين شوي وي دهغې مطابق عمل سرته ورسوي ددې اصل رعايت ۱-دبودجې مالي انظباط اواهدافو لاسته راوړنې سبب کيږي۲-دبې ځايه مصارفو مخنيوی کيږي عدم رعايت دبودجې مسير تغييروي وسايل په غلطو عدو کارول کيږي/اقتصادي شرايط تغيير کوي او بايد چې دعوايدو او مصارفو ځايونه تغيير وکړي.دعدم تخصيص اصل: دولت ټول عوايد اومصارف دي دولت عمومي خزانې ته داخل او عمومي عوايدو څخه تامين کړی شي. داستهلاکي او انکشافي مصارفو توپير اصل:استهلاکي مصارف هغه دي چې عايد اوداريي زياتوالي باعث ونه ګرځي۲-انکشافي مصارف هغه مصارف دي چې عايد اوداريي دزياتوالي باعث وګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوپير نقاط يي دادي:--داستهلاکي مصارفو زياتوالی ، دانفلاسيون سبب کيږي اوانکشافي مصارفو زياتوالی دتوليد، استخدام ، او ملي عايد لامل کيږي . دمصارفو داندازه کيدني اصل::ددې اصل څخه هدف دادی چې تصويب شوي عبارات بايد په ځای او دقيق ډول ولګول شي۲-هغه اعتبارات چې تصويب شوي نه وي دورکړې وړنه دي او جرم نه شميرل کيږي.دعوايدو دتخمين اصل:دعوايدو تخمين اصل څخه هدف ۱-دبودجې له تصويب سر ه اجرايه قوه اجازه لري تصويب شوي عوايد حصول کړي او په مصرف ورسوي۲-دعوايدو لاسته راوړني دقانوني اجازې نه پرته نه شي عملي کيدلی۳-دعوايدو پيشبيني تخمين اړخ لري . دقانوني کيدني اصل: بودجه يو قانوني سنددی اودبودجې په ارقامو کې تغييرات دقوانينو اومقرراتو تابع ده۲-دټولو پيشبيني شويو عوايد حصول دقانوني تصويب محتاج دي دولت بايد داقتصادي حالاتو په نظر کې نيولو سره خپله بودجه ترتيب کړي په ۱۹۹۸ م کال کې دنړيوال بانک لاندې اصول معرفي کړي.دمسوليت اصل: داصل واضح کوي چې دبودجې اجراکوونکو وظايف کوم دي. دکفايت اصل: دټولنې ستونزو دحل لپاره کافي منابع ولري۲-دتناوب اصل: ددې اصل له مخې بودجه بايد کال په کال او پرله پسې ډول تنظيم شي . دمديريت اصل: دبودجې په ترتيب کې دمديريت ټول شرايط په دقيق ډول عملي کړي۵-دتنوع اصل: بودجه اني نتايج ولري منځ مهاله ، اوږدمهاله اهداف هم توضيح کړي۶-دبودجې دصحت کيدني اصل: دبودجې په ترتيب کې بايد دعلمي او عملي ميتودونو په اساس سرته ورسيږي چې نتايج يي هم درست وي. دبودجې نوي اصول: دهيوادونو په شرايطو تغيير کوي دبودجې اصول هم بايد تغيير وکړي/پخوانې اصول داجرايوي قوې دکنترول لپاره رامنځ ته شوي دي/اونوي اصول بيا دبودجې دتصويب په مهال رامنځ ته شوي . هدف يي۱-دولت دمالي فعاليت محدودول۲-داجرايوي قوې دصلاحيت محدودول۳-دبې ځايه مصارفو مخنيوی دکلاسيکو اصولو ترڅنګ نوي اصول هم ضروري دي :دبودجې اجرايه اصول: دبودجې ترتيب داجرايه قوي دنده شميرل کيږي ./مقننه قوه زيات تغييرات راولی/دبودجې له تصويب څخه وروسته دبودجې اجرايوي صلاحيت اجرايه قوې ته سپارل کيږي/په دې اصل کې اجرايه قوه اهداف معرفي کوي او اهدافو ته رسيدل دعددي نقطې نظره درجيږي. تاثيرات او اداره يي څرګنديږي/دبودجې اجرا بايد دمقننه قوې دسياسي تاثير لاندې رانشي ولې؟ يوازې دنظارت حق لري اجرايه قوه دصلاحيت او مسوليت لرونکې او مسوليت لري چې دبودجې معقولې اجرا لپاره تدابير سرته ورسوي. دبودجې دصلاحيت اصل: په بودجه کې پيشبيني شويو او تعيين شويو اهدافو ته ورسيږي بايد دلازمو صلاحيتونو لرونکې وي دبودجې دازادۍ اصل اومتغير وخت تعيين اصل: دبودجې اقلام بايد په محدوده شکل سره تعريف نشي ترڅو د اداري تدابيرو دانعطاف پذيرۍ اواقتصاديت مانع وګرځي دبودجې اجزاوې اجرايه قوي ته دلاربشوود اومعلوماتو منبع اوسي /دااصل دکلني توب اجرات له منځه وړي هغه تغييرات چې غيرمترقبه او قابل پيشبيني شويو عواملو له امله رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي رعايت کړي او داسې مقرارات رامنځ ته کړي چې په متغييرو شرايطو باندې اني وارد کړي.دبودجې دطرزالعمل اصول:--دګذارش دورکړې اصل:--ددې اصل په اساس اجرايه اومقننه قوه بايد ديواطلاعاتي سيستم په واسطه دټيټې ادارې نه ترلوړي ادارې پورې دبودجې په اړه جامع معلومات ترلاسه کړي . ګذاريش بايد چې تغيرات اوستونزې څرګندې کړي، دلايل اوتصميم نيونه وړانديز کړي. دميتودونو دتعدد اصل: دميتودونو دتعدد اصل له مخې دولت بايد دمختلفو فعاليتونو لپاره مختلف ميتودونه اختيار کړي۲-تعدد ميتودونو په نتيجه کې دولت ادارې کارونه مؤثريت او مولديت مومي. دبودجې د اداري تماميت اصل: ټول بودجوي واحدونه په مجموعي پروسې کې اداري تماميت څرګند کړي :دبودجې ډولونه : اداري بودجه او وظيفوي بودجه : اداري بودجه په بودجوي واحدونو تقسيميږي ا و وظيفوي بودجه دبودجوي واحدونو وظايف څرګندوي. منظمه بودجه دايمي عوايد اومصارفو درلودونکی وي او غير منظمه بودحه دتمويل غيرمنظمې منابع ولري. استهلاکي او سرمايوي بودجه هغه مصارف شامليږي. چې دولت په دارېې کې مستقيم سهم ونلري او سرمايوي بودجه چې مستقيم سهم لري . بايد او واقعي بودجه : بايد بودجه دپيشبيني شوو پلان ګذارې شو يو عوايدو او مصارفو څخه عبارت دي او واقعي بودجه بيادعمل په ساحه کې تطبيق شوي وي.

بودجوي سياست

دبودجې مفهوم اوماهيت: دبودجې کلمه په لغت کې دبکس يا چرمي بکس څخه اخيستل شوی چې په سلسله واره توګه د bulgaدلاتيني کلمې څخه دانګليسي دbudgetکلمې چې په پښتو کې دبودجې په نوم ياديږي راورسيده . دبودجې اصطلاح په لومړي ځل دفرانسې لخوا په کال ۱۸۱۴ م کال په رسمي ډول ددولت دعوايد او مصارفو په برخه کې په کاريوړل شوه او بيا په ټوله نړۍ کې استعمال شوه . بودجه په افغانستان کې ددولت مجموعي عوايدو او مصارف ديوې ټاکلې دورې معمولا يوکال لپاره پيشبيني او تصوييبيږي . بودجه ديوداسې منظمې طرحې څخه عبارت ده چې په هغې کې ددولت مجموعي پلان شوي مصارف دتخميني او پيشبيني شوو مجموعي عوايدو سره مقايسه او په قرار کې واقع کيږي.بودجه هغه سند دی چې په هغه کې ديو معين وخت معمولا ديوکال لپاره ديوې دستګاه يا سازمان عوايد او مخارج پيشبيني او صلاحيت لرونکي مقام لخوا تصويب شوي وي ديونسبتا کاملترين تعريف له مخې بودجه ديوقانون په شکل دراتلونکې بودجوي دورې لپاره ددولت دمالي اقتصاد دعوايدو پيشبيني او پلان شوو لګښتونو دمنظم مقابله کولو څخه عبارت دي kolmsپه عقيده ددولت بودجه دمختلفو اهدافو دسلسله مراتبو دکمي اومقدارې انعکاس څخه عبارت دی چې دسياسي تصاميمو دعاميلينو لخوا انتخابيږي . نن ورځ new marks

(c) ketabton.com: The Digital Library

fritsتعریف زیات مشـــهور دی او عمومیت یي موندلې دی ددی تعریف په انعکاس بودجه دراتلونکي دورې معمولا دیوکال لپاره دیوې منظمې طرحې او پلان شـوو لګښـتونو اوددې لګښتونو دجبران او پوره کولو لپاره دپیشبیني شووعوایدو داټکل اوتخمین دمخامخ کول څخه عبارت دی چې دپرنســیپ له مخې دتطبیق او مکلفیت لري new marks fritsدتعریف خصوصیات: ۱-بودجه ددولت دعوایدو او لګښتونو دمخامخ کولو څخه عبارت دی۲-بودجه دیو پلان خاصیت لري چې په راتلونکې دورې پورې اړه لري۳-دبودجې ترتیب باید په منظم او دایمي توګه صـــورت وموميـ۴-بودجه دحقوقي الزام او مکلفیت لرونکې ده معنا داچې په عمل کې باید تطبیق شـــي۵-بودجه دیو هیواد داړتیا پربنا ترتیب کیږي له دې امله عواید او مصارف باید په خپل منځ کې سره مطابقت وکړي۶-بودجه دحکومت دکاردپلان دعددي بیان څخه عبارت دی چې په اجتماعي اقتصـادي او سـیاسـي سـاحو کې ددولت دوظایفو دحل په اړوندټول تدبیرونه په برکې نیسي .دافغانستان دبودجې په مقرره کې دبودجې تـعـریـف هـم ددې تعریف څخه الهام اخیستی او دکلاسیک تعریف په نسبت جامع تر دی. لکه څنګه چې د۱۳۵۳ کال دبودجې په مقرره په لاندې ډول تعریفوي . بودجه ددولت دقانوني ســـند څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو معین وخت معمولا دیو کال لپاره ټول عواید او مصـــارف تعیین او په اقتصـــادي اجتماعي دفاعي کلتوري او ســـیاســـي ســـاحو کې دټولو فعالیتونو اوانکشـــافاتو انعکاس ورکوونکي وي. باید زیاته کړو چې هروخت چې دبودجې څخه بحث کیږي باید ددولت په اړوند لاندې تفاوت په پام کې ونیسو .۱-په تاریخي لحاظ دولت لومړنی واحد یا شـخص دی چې دبودجې په تنظیم او ترتیب یي پیل کړی۲-په هرهیواد کې دحجم له مخې ددولت بودجه زیاتریه سازماني بودجه ده په دې اساس هغه مسایل او موضوعات چې په هغې کې طرح کیږي دنورو بودیجو څخه زیات او پیچده وي۳-دبودجې داجرا په وخت کې ددولت محدودیت دنورو اقتصـــادي موســـو او اشـــخاصـــو څخه زیات دی معنا داچې دبودجې داجرا دقیق ترومقرارتو تابع ده په همدې ډول دکلاســـیک تعریف له مخې بودجه دهغه ســند څخه عبارت ده چې ددولت دعوایدو او مصـــارفو دیو معین وخت معمولا یو کال لپاره پیشـبینیاو تثبیت کیږی دفرانسـي مالي علم هم بودجه دلګښـتونو او عوایدو دمخکې اټکل او تخمین پـه توګـه تعریفوي. چې داتعریف دپورتني تعریف څخـه چندان تفـاوت نـه لري.

دبودجې دندې دبودجې اســـاســـي دنده عبارت له دې څخه ده چې ددولت فعالیت داســـي ترتیب کړي چې دحکومت دپلان شـــوو تدبیرونو انتخاب او تطبیق ممکن کړي او برســـیره په دې دعمومي رفاه تامین سره چې ددولت اساسي هدف تشـکیلوي ددولت داقتصـادي فعالیتونو او خصـوصـي اقتصـادي فعالیتونو دمؤثر ارتباط له لارې مسـاعدت وکړي. دبودجې مهمترینې دندې عبارت دي له:۱-دبودجې عنعنوي یا قدیمي دندې ۲-دبودجې نوي یا موډرنې دندې عنعنوي دندې عبارت دي له a-دبودجې ســـیاســـي دندې : ددیموکراســـۍ په هیوادونو کې دبودجې پلان یوه اساسي سیاسي دنده سرته رسوي. دبودجې دورې یا بودجې کال دشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه مخکې دبودجې تصويب دلمړنۍ سياسي دندې اوياداساسي سياسي دندې په نوم ياديږي. چې دحکومت دحقوقي مؤثر طرزالعمل لپاره اســاس تشــکيلوي. B-دبودجې حقوقي ياقانوني دندې: دبودجې دســياســي دندو ســره يو ځای دي دبودجې لمړی حقوقي دنده چې دحقوقي اساسي دندې په نوم هم ياديږي دحقوقي او قانوني اساس په واسطه تعيين کيږي. په دې معنا چې صرف ديو دقيق قانون په اساس دموجوديت په صورت کې دبودجه قانوني اجراتو قدرت لاس ته راوړلای شــو . دوهمه حقوقي دنده دحقوقي الزامي دندې په نوم هم ياديږي په هغه اعدادو او ددندو پورې چې بودجه کې په ګوته شــوی او دمقننه قوي لخوا تصــويب شــوی دحکومت او اداري بستګي احتوا کوي او په تشبث شوو اعدادو او دندو پورې دحکومت او اداري دغه بستګي دحکومت لپاره دقانوني خاصيت يا اجرايوي مکلفيت درلودونکې دي c-دبودجې دمالي سياست دندې: دحکومت ديوکارپلان صرف هغه وخت کولای شي چې عملي او تطبيقي جنبه غوره کړي چې دلګښــتونو دپوره کولو لپاره په کافي اندازه عوايد وجود ولري له دې امله دمالي احتياج اودمالي وســايلو موجوديت ترمنځ موافقت ددولت دبودجې دمالي سياست اساسي دنده تشکيلوي چې دادنده دمالي سياست دلمړنۍ دندې په نوم ياديږي ، دمالي سياست دوهمه دنده عبارت له دې ځخه ده چې دبودجې درهنمايي اقتصادي مؤثريت او معقوليت تقويه اومساعده کړي چې دادنده دمالي سياست دسازماني او اقتصادي رهبري کوونکي دندې په نوم هم ياديږي.d-دبودجې داقتصادي سياست دندې :داقتصادي سياست ددې دندې په واسطه کوښښ کيږي چې ددولت بودجې چې کوم اقتصادي نسبت ورکول کيږي دهغه ځخه داقتصــــادي عمومي پروګرام اوددولت دمالي اقتصـــاد دهماهنګ کولو لپاره ګټه اخيســتل کيږي يا واخيســتل شــي. ددولت دبودجې لخواددې دندې ســرته رســول دبودجې داقتصــادي سياســت لمړنۍ دندې يادبودجې دساختماني دندې په نوم ياديږي او دهغې مطابق دبودجې پلان ديوې تنظيم کوونکي وســيلې په توګه داســتفادې لاندې راځي او ديو ټاکلي اقتصــادي سياسـت دتحقق او اقتصــادي معقوليت لپاره خدمت کوي چې دبودجې دغه تنظيمي دنده دبودجې داقتصادي سياست دثانوي دندې په نوم ياديږي. دبودجې نوي دندې عبارت دي له۱-دبودجې دپلان ګذارۍ دنده۲-دبودجې تحليلي دنده۱a-دبودجې دپلان ګذارۍ مفهوم په خپل ذات کې معني ورکوي چې عوايد او مصارف په يوي ټاکلې راتلونکې دورې پورې اړه لري نو له دې امله دبودجې په تهيه او ترتيب کې دسياسي ارادې تشکل بايد دراتلونکو ټاکلو اهدافو په اساس ځان عيار کړي. دهرې بودجې دارنګه ساختمان بايد تامين شي په دې اساس داهدافو ټاکل دبودجې دپلان ګذارۍ لمړنۍ دنده تشــکيلوي چې دپروګرام دجوړولو ددندې په نوم ياديږي دبودجې دپلان ګذارۍ دوهمه دنده عبارت ددې ځخه ده چې دبودجې دترتيب دمخه بايد واضــح شــي چې په بودجه کې ټاکلي اهداف ځرنګه براورده کيدای شـــي.۲b-دبودجې تحليلي دندې: بايد وليدل شي چې داهدافو دترلاسه کولو لپاره پيشبيني شوی وسايل کافي دي او که نه. دبودجې هدفونه:دبودجې هدفونه او هغه نقش چې بودجه يې دهيواد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي او اداري سازمان کې سرته رسوي په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيول کيږي.۱-داهدافو ارزيابې کول۲-دنظرياتو هماهنګ کول۳-دعمومي او خصوصي فعاليتونو اړيکه۴-ددولت په وسيله دقانوني جواز لاسته راوړل۵-دعوايدو او لګښتونو طبقه بندې ۶-دفعاليتونو نتيجې او برياليتوب درجې ته رسيده ګي ۷-دمسوليتونو تشخيص او تفکيک. دبودجې ډولونه۱-منظمه بودجه۲-غيرمنظمه بودجه.منظمه بودجه عبارت له هغه بودجې څخه ده ده کوم چې دمنظمو تمويلي وسايلو پواسطه تمويليږي. غيرمنظمه بودجه عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې دغير منظمو تمويلي وسايلو په واسطه تمويليږي.۲-استهلاکي او سرمايوي بودجهA-استهلاکي بودجه هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دسرمايې په شکل اوددولت په داريېو کې دمستقيم سهم لرونکې نه وي بلکه : معمولا په يوه بودجه تاثير واردويB-سرمايوي بودجه : عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې په اقتصاد کې دداريې او سرمايوي په شکل کې دمستقيم سهم لرونکې وي او برسيره په دې دجاري بودجوي دورې دتيريدو څخه وروسته هم مفيدتونه منځ ته راوړي .۳-پلان شوى (بايد)او واقعي يا حقيقي بودجه:A-پلان شوى(بايد) بودجه: ديوې راتلونکې مالي دورې لپاره ديو هيواد دعوايدو او مصارفو داټکل او پلان ګذارئ څخه عبارت دهB-واقعي يا حقيقي بودجه:داسې عوايد او مصارف په برکې نيسي چې واقعا به عمل کې تطبيق شوي وي چې نوموړي بودجې ارقام دحقيقي ارقامو په نوم ياديږي.۴-عادي او انکشافي بودجه:Aعادي بودجه معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظرکې نيول کيږيB-انکشافي بودجه : معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظر کې نيول کيږي.۵-اداري او وظيفوي بودجه:Aاداري بودجه عبارت دهغه بودجې څخه ده کوم چې دوزاتونو له مخې تقيسميږيB-وظيفوي بودجه : عبارت له هغه بودجې څخه ده کوم چې دمختلفو وظيفو يا مختلفو پروګرامونو په بنا ترتيبيږي چې دولت يې په اقتصاد کې سرته رسوي. دبودجې حالات: دپرنسيپ له مخې بودجه بايد دتوازن په حالت کې قرار ولري ولې په عمل کې اکثرا اقتصادي شرايطو په تغيير اوتحول سره کموالى يا زياتوالى په بودجه کې منځ ته راځي چې اوس دبودجې درې ګونو حالاتو او علتونو څخه بحث کوو۱-دبودجې توازن۲-دبودجې زياتوالى ياتفاضل: زياتوالى يا تفاضل په بودجه کې هغه وخت منځ ته راځي چې عوايد په هرحالت چې وي نظر مصارفو ته زيات شي اومعمولا دازياتوالى په بودجه کې په عمومي توګه ددولارو منځ ته راځي .الف: دلګښتونو په کميدو او دعوايدو په خاص ډول دمالياتي عوايدو په ثابت پاتې کيدوسره.ب:دعوايدو په لوړولو او لګښتونو په ثابت پاتې کيدو سره: ۳-دبودجې کسر: دبودجې دکسر مفهوم : څه وخت چې ددولت دمصارف دهغه له عوايدو څخه اضافه شي نو ويل کيږي چې دولت بودجه دکسر سره مواجه ده . دبودجې دکسر درامنځ ته کيدو مهم عوامل.الف: د اداري امورو دضعف له امله دبودجې درامنځ ته کيدونکى

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر: دبودجې اداري کسر داسې کسر دی چې دیوې صحیحې او سالمې اداري نشتوالی په صــورت کې رامنځ ته کیږي مثلا: هغه وخت چې موجوده اداري ســازمان دتشــکیلاتو او پرسونل دنقیصــی له مخې دوظایفو داجرا قدرت ونلري او دولت ددغې نقیصــی دلرې کولو لپاره نوي کارکوونکي استخدام کړي ددغه اضـافي استخدام نتیجه کې اداري او دمعاشـاتو مصارف لوړ ځي او یو تشکیلاتي تورم رامنځ ته کیږي او په نتیجه کې ددولت بودجه دکسر ســره مخامخ کیږي.ب: داقتصــادي وضــعې دتغییر له امله دبودجې کســر : دبودجې کســر داقتصادي وضعې دتغییر له امله هغه وخت منځ ته راځي چې داقتصادي وضعې تغییر په نتیجه کې ددولت عواید او مصـــارف خپله هماهنګي له لاســـه ورکړي او یا په بل عبارت داقتصادي وضعې په تغییر سره ددولت عواید او مصارف په نامتناسب یا حتی په معکوس شکل تغییر وکړي نامتناسب تغییر په دې معنا چې اقتصادي شرایط دمصارفو دلوړوالي غوښـــتنه کوی مګر دعوایدو لوړوالی ته په هغه اندازه امکانات نه وي موجودج: دیو هیواد داقتصــادی ســاختار دبودجې دکســر دعلت په توګه : دبودجې دکســر پورتنې نوعې چې ذکر شوي اکثرا دلنډې مودې ماهیت لري او دبودجې دغه ډول کسر چې داقتصادي جوړښت له وجې دعمومي عوایدو او مصـــارفو ترمنځ دهماهنګۍ دنه موجودیت له امله په اوږده وخت کې څرګندیږي. چې دغه عدم هماهنګي بعضې وخت دبیاودانوي یاانکشافي مصارفو له مخې داقتصادي توسعوي سیاست په واسطه منځ ته راځي چې داقتصادي او اجتماعي زیربنا او اقتصادي پروژو دتقویت په خاطر صورت نیسي چې ډیر وخت ته ضرورت لري چې ددې په نتیجه کې دټولنې اقتصـــادي او اجتماعي جوړښـت دپرمختګ په حال او دملک اقتصـــادي دابتدایي مراحلو پرمختللو مرحلو ته ځي په دي معنا چې دملک اقتصـــاد دټیټي ســطحې څخه دپراختیا سطحې ته میلان پیداکوي. دبودجې دکسر سیاست: څرنګه چې وویل شو بعضــې وخت دولت دبودجې کســر څخه دیو ســیاســت په ډول داســې اســتفاده کوي چې داقتصـــادي رکودي حالت داقتصادي رونق په حالت مبدل کړي چې دبودجې دتعادل داصل سره مخالفت نــه واقع کیږي دولتونـه دپولي تورم دمخنیوي لپاره خپل مصـــــارف کموي چې دادبودجې یوعمده رقم تشکیلوي. چې ددې په واسطه دټولنې مجموعي تقاضا کمیږي. او په دې شکل دتورم سره مقابله کوي چې داقتصادي رکود په صورت کې هم دبودجې دکسر دسیاست څخه اســتفاده کوي او دغه درکود حالت درونق په حالت بدلوي. هغه ارقام چې دبودجې دکســر ترعنوان لاندې قرار نیســـې دهغه منابعو څخه عبارت دي چې دعوایدو او مصـــارفو ترمنځ فرق وجود لري دبلې خوا نه دولت په دې توانیږي چې دخپلې بودجې هغه مازاد چې رامنځ ته شوی او دبودجې دبې تعادلۍ سبب ګرځي په دوه ډوله مصرف کړي۱-دخارجي قرضو او په دولت باندې دشــوو اعتباراتو تادیه کول۲-دراتلونکې برداشــتونو په خاطر دذخیري په ډول دهغې ساتل*دبودجې دکسر اقتصادي تاثیرات: ددغه سوال دځواب په برخه کې چې ایا دولت دبودجې دکســـر نامســـاعد اقتصـــادي تاثیرات لري نشـــي کولای چې یو کامل او دقیق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب وګڼل شـــي . ځکه دولت دبودجې کســـر اقتصـــادي تاثير دمالي تامين دمنځته راتلو دځرانګوالي دعلت پورې تړاوو لري. څرنګه چې ددولت دبودجې کســـر دجاري مصـــارفو دزياتوالي په خاطر وي نو دي ته بايد توجه وشـــي چې دغه ډول مصـــارف فقط دمجموعي تقاضا دزياتوالی سبب ګرځي چې کيدای شي چې تورم رامنځ ته کړي. ماليه : دهغه اجباري ورکړي څخـه عبـارت ده چې خلـک يې ددولـت دمصــــارفو دتمويـل پـه منظور ددولت دغيرمســتقيمو خدماتو په مقابل ورکوي.ماليات معمولا په دوه ډوله دي ۱-مســتقيم ماليات ۲-غيرمستقيم ماليات. غيرمستقيم ماليات : عبارت دهغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي يو او حامل يي بل شـخص وي لکه ګمرکي تعرفي : بهرنۍ مرسـتي او پورونه : بهرنۍ مرسـتي اوپورونه هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع ګڼل کيږي اودولت انکشـــافي معمولا دهمدغو مرســـتو او پورونو په واســـطه تمويليږي.دولتي داريي : دولتي داريي هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع کيدای شي ځکه دضرورت په وخت کي ددولت کولای شي خپلې داريي په خرڅلاو ورســوی او دنوموړي مصـــرف بودجه پري تمويل کيږي؟. دولتي تصــديګاني : ددولت دبودجې بله تمويلوونکې منبع دولتي تصـــديګاني دي چې هغه عوايد چې دنوموړيو تصــديو څخه لاس ته راځي دبودجې په تمويل کې اهم رول لوبوی. دبودجې حقوقي مراحل: دبودجې مراحل چې دبودجې ددوران په نوم هم ياديږي. دبودجې ترتيب مرحله. دتصـــويب مرحلـه، داجرا مرحلـه، دبودجې دنظـارت(کنترول)مرحلـه پـه برکې نيســـي . دبودجې څلورګوني مراحل: داجتماعي او اقتصـــادي ســيســتم په نظر کې نيولو ســره په هرهيواد کې وجود لري اما دمحتوياتو او شکلي نقطې له نظره يوهيواد څخه وبل هيواد ته طبعا فرق کوي چې کولای شـو هره مرحله په مختصــره توګه په لاندې ډول تشــريح کړو ۱-دبودجې ترتيب: دبودجې لمړۍ مرحله تشـــکيلوي چې دبودجې داترتيب ديوې خوا په راتلونکې کې دعوايدو دانکشاف ديو تخمين له مخې اساس ګذاري شوي اودبلې خوا ددولت داينده مصارفو دحدودو په اړوند دمالي سياسـتمدارنو نظرپه برکې نيسـي . د اداري امورو دضـعف له امله دبودجې رامنځ ته کيدونکې کســـر دلاندې عواملو څخه خالي نه وي.۱-دعوايدو دلاســـته راوړني غلط جوړښـــت۲-د اداري کارمندانو عدم صـــلاحيت غيری تخصـــص وال چې ماليات لاســـته راوړي۳-دمالياتو دغلط ســيســتم انتخاب ۴-دبودجې دکســـر دمالي تامين هره يوه منبع ديوبل څخه مختلف تاثيرات لري چې لاندې ذکر شـــوي دي او په تفصـــيلي شـــکل يي لاندې ذکر کوو:۱-دنووپيسو نشرول۲-دداخلي منابعو څخه قرضـه اخيستل۳دلنډي مودې لپاره دخارجي منابعو څخه قرضه اخيستل. مستقيم ماليات: عبارت له هغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي او حامل يو شـخص وي لکه: په ځمکه ماليه. په دوه طريقو سـره منځ ته راتلی شـي۱-دولت کولای شـــي چې په عين وخت او حال کې بدون ددې څخه چې خپل مصـــارف او خاصـــتا ماليات لوړکړي۲-په يو اقتصـــاد کې دمجموعي تقاضـــا دلوړولو لپاره بله طريقه ددې څخه عبارت ده چې دددولت دمالياتو اندازه راټيټه کړي. دولت جان ميناپارد کينز دکسـري بودجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشنهاد کړی ترڅو په دي توګه دولت وکولای شي چې دکومکونو ورکولو له لارې دارزانو پورونو له لارېپ انګه اچونه تشـویق شــي او په دې ډول اقتصــادي بحران پرضــد مبارزه وکړي.البته دادنړیوال اقتصادي بهران څخه وروسته خبره وه.

بودجوي سیاست بله یعنې دوهمه برخه په لنډه توګه

سـریزه بودجوي سیاسـت دعوایدو او مصــارفو بدلون څیړي ، بودجوي سـیاسـت دوسـایلو (عوایدو او مصارفو)په مټ په اقتصادي متغیراتو باندې اغیز ښندD،داقتصادي ستونزو دحل لپاره دبودجوي سیاست له وسایلو څخه په استفادې لپاره دستونزو مناسب مدیریت اوحل لاره وړاندې کوي.، بودجوي سیاست داجتماعي او اقتصادي سیاست دیوې وسیلې په توګه ددولت بودجه دساختماني سیاست دوسیلې په توګه ، په دې مبحث کې لاندې موارد څیړل کیږي. په تولیدي جوړښـــتونو باندې دبودجوي ســیاســـت هغه عوامل تربحث لاندې نیول کیږی. چې اقتصــادتراغیز لاندې راولې . مخکې له دې نه چې په تولیدي جوړښـتونو او ملي عاید باندې یی اغیزې مطالعه شي لازمه ده چې تولیدي جوړښتونوانواع وڅیړو. په یو ملي اقتصاد کې تولیدي جوړښتونه لاندې ډولونه لري ۱-منطقوي تولیدي جوړښتونه:اقتصادي تولیدي څرنګه په اقتصادي ساحاتو باندې تقسیم شوي دي ۲-سکتوري تولیدي جوړښتونه: سکتوري تولیدي جوړښـتونه : توضـیح کیږي پوره تولید ي سـکتوري جوړښـتونه په اقتصــاد کې په څومره اندازه دهیواد په اجتماعي تولید کې ســـهم لري مثلا: په اجتماعي تولید کې دزراعت ســـهم اوداســې نور۳-عواملي تولیدي جوړښـــتونه: دانوعه تولیدي جوړښـــتونو کې تولید عوامل (ځمکه اوسرمایه) شاملیږي.په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثرات: بودجوي سیاسـت دعوایدو او مصــارفو له لارې دیواقتصــاد په تولیدي جوړښـتونو باندې متفاوت اغیز لري نو له دې امله ضــروري ده چې هریو یي په جلا ډول تربحث لاندې ونیول شــي .الف: تولیدي جوړښـتونه باندې دبودجوي مصــارفو اغیزې: په تولیدي جوړښـتونو باندې دبودجوي مصارفو له نظره لاندې مصارف دتشخیص وړدي. داشیاو خریداري فرمایشاتو لپاره دولت مصــارف په ســکتوري او منطقوي تولیدي جوړښـتونو باندې تاثیرات لري مثلا: د(تعمیراتي اقتصــاد قدامت حق)دتعمیراتي اقتصــاد دتشویق اوتقویي لامل ګرځي. یادوروسـته سیمو لپاره ددولت فرمایشـــات هم ددې منطقو دتشـــویق ســـبب ګرځي.۲-دتخنیکي اجتماعي اوکلتوري زیربناوو لپاره ددولت مصــــارف دتولیدي منطقوي او تولیدي ســـکتوري جوړښـــتونو لپاره اســاســي شـرط شـمیرل کیږي.۳-دوزګارتیا مخنیوي لپاره دولت مصــارف دتولید په عواملي جوړښتونو باندې تاثیر لري . مثلا کله چې دولت په ساحه کې داستخدام کچه لوړه شي نوپه کاروبار کې دعرضه کمیږي او مزدونو نرخ صعودیا پورته کیږي په دې صورت کې ممکن کاري قوه دسرمایي په کاراچونې سره تعویض شي برعکس که دولت په ساحه کې استخدام سـطحه کموالی ومومي نودکارعرضــه زیاتیږی. اومزدونو نرخ کمیږي په دې صــورت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمايه په کاري قوي باندې تعويض کيږي. ۴-دولتي کومکونه: دجبران وړنه دي او دمقابلې ورکړي وړ نه دي . کومکونه ورکول ديوخاص طرز العمل له مخې صورت نيسي اودولت غواړي لاندې خاص اهداف لاسته راوړي .الف: تشويقي انطباقي کومکونه: دوخت له نظره محدود وي :ترڅو دتصديو امکانات او سهولتونه ديو نوي توليدي جوړښت لپاره اماده شي يا له ځان سره اماده او مطابق کړي.ب: حفاظوي کومکونه: داډول کومکونه : دحمايوي ګمرکي محصولاتو سره نږدې تعلق لري داکومکونه دوامداره خاصيت لري او دکومک اخيستونکي دعايد وضعيت بهتره کوي توليدي شرايطو ته کوم تغير نه ورکوي. ۵-دقرضونو ورکول: کولای شي چې په منطقوي ، سکتوري او عواملي توليدي جوړښتونو باندې تاثيروارد کړي . په توليدي جوړښتونو باندې دبودجوي عوايدو اغيزې : دولته مختلف عوايد اومصارفو په څير متفاوت تاثيرات لري اوپه لاندې ډول توضيح کيږي. :اقتصادي عوايد داقتصادپه منطقوي اوسکتوري جوړښتونو باندې مستقيم تاثير لري مثلا: په يوه معينه ساحه کې دبرق دمصارفو معاف کول بايد نورو ساحاتو په نسبت دنرخ دکموالي په منطقوي تاثيراتو کې شميرل کيږي. يا مالياتي معافيت او تخفيف په معينه ساحه کې سرمايه ګذاريتشويقوي۲-په توليدي جوړښتونو باندې ماليات تاثيرات لري. اول : دتصديو دپانګې اچونې فرسايش لپاره مالياتي مساعدتونه اومالياتي تخفيفات ډير اهم رول لري او په يوه معينه سکتوري ساحه کې تاثيرات واردوي او همدارنګه منطقوي تاثيرات هم لري.دوهم : دتصديو دخرڅلاو په دوران باندې ماليات تصدی مجبوروي چې مرکزيت ته خواته حرکت وکړي الحاقيې ختموي اوتصدۍ تشويقوي چې دماليې څخه ځان ساتنې په موخه اقتصادي مراحل کم کړي۳:ماليات کولای شي چې دتصديو حقوقي شکل ته تغيير ورکړي. مثلا په موسساتوماليات اودشرکتونو دسرمايي په عوايدو ماليات مجبوروي چې دماليې نه دخلاصون پيه موخه ځان ديوې مالي تابع کړي۴-ماليات په تصديو باندې عوض تاثيرات واردوي او توليد عوامل ترتاثير لاندې راولي. مثلا: کله چې په مزدونو باندې لوړشي نوکارګران يي په تصديو باندې تاثير اچوي ،سرمايوي توليدي وسايلو باندې تعويض کيږي. ۵-په عوايدو باندې ماليات :دتوليداتو دترک تشويق باعث ګرځي. مثلا د وسطې حدله عوايدونه دمالياتواخيستل :په ملي عايد باندې دبودجوي سياست تاثيرات ===په لاس کې شته عوايدو په درست ډول کارولو سره دمصرف اوپس انداز په جوړښتونو باندې دبودجوي سياست اثر لري چې تربحث لاندې نيول کيږي. دازاد بازارپه اقتصادي نظام کې هراقتصادي عامل دبازاردعمليې اودماليې دتاديه کولو نه وروسته عايد لاسته راوړي او داعوايد داحتياجاتو سره سم کاراچول ديولړعواملو پورې اړه لري، مصرفي عادات۲-پس اندازعادات۳-دمصرف نورم ۴-اجتماعي موقف اونورداقتصادي واحدونو تخمينات فرق کوي اومتفاوت تاثيرات لري په مصرف اوپس انداز باندې دبودجوي سياست تاثيرات: په مجموعي عايد کې دمصرف اوپس اندازنسبت سرمايه ګذارۍ په واسطه لوړيږي مثلا دپس انداز تشويق ، معافيت او جايزي پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازکوونکي ترتاثير لاندې راولي ۲:؛دمصـــــارفو ترکيب هم کولای شـــي چې په پس انداز اومصــرف باندې تاثير وارد کړي مثلا په تجملي اشــياوو باندې مالياتو وضــعه کول دجنس قيمت لوړوي او تقاضــا کموي اوداشــياو مصــرف لپاره کميږي. دولت بودجه دتوليد عواملو معقول په کاراچولو وســيلې په توګه: کيريشــن : دتحقيقاتو نتايجو له مخې چې په انکشــافي اواقتصادي همکاريو هيوادونو سازمان کې يې ترسره کړي دي دولت بودجه کولای شي چې لانــدې اهــداف ترلاســــه کړي organization, economic, of cooperation and development(OECD)دداخلي رقابت تشويق اوتقويه: درقابت تشويق داقتصـادي سياسـت اوقانوني تدابيروپه واســطه صــورت نيســي. انحصـــاري قدرت: رقابت محدودوي وي اوانحصــاري بازارونه منځ ته راوړي .ددې ستونزو مخنيوي لپاره بودجوي سياسـت(عوايد اومصــارف) وسـايل لري چې درقابت محدودونکې عوامل په ضـد ترې اسـتفاده وکړي، اوپه لاندې توګه دبودجوي سـياسـت له هغو وسـايلو څخه يادونه کوو چې رقابت تشـويقوي:الف: دولت عوايد درقابت تشـويق ديوې وسـيلې په توګه : لکه څرنګه چې مخکې يادونه شـوي وه چې غيرنـاخـالص خرڅلاوو پـه دوران مـاليـات اوپـه مرحلـه اي خرڅلاو دوران مـاليـات پـه اقتصاد کې دتصديو دتمرکز او الحاق باعث ګرځي او په نتيجه کې درقابت مانع ګرځي. څکه په دې ډول مالياتو ســره يوازې دتصــديو دبازارفروشــي دمالياتو کيږي او دتصــديو داخلي خرڅلاو دماليي تابع نه ګرځي چې ددې سره بازار عمليه له منځه ځي او مالياتونه ځان ساتي نو له دې امله دولت عوايد درقابت مانع کوونکي بنه غوره کوي ددې لپاره چې دولت عوايد درقابت مانع کوونکي واقع نه شـي نو بايد داضــافي ارزش ماليه وضــعه شــي څکه په دې صورت کې اضافي ارزش توليد دماليي تابع ګرځي که تصدئ په الحاق اومنفرد ډول فعاليت کوي ودارزش سره به سمه ماليه تاديه کوي . دتمرکز دموجوديت : نشي کولای چې دمالياتو پس انداز رامنځ ته کړي چې دولت عوايد زياتيږی اورقابت محدوديت له منځه وړي، داډول تدابير هغو تصــــديو ته چې کم امکانات لري دزيات رقابت امکانات رامنځ ته کوي داډول اضــافي ارزش ، دتصــديو حقوقي شــکل او لويوالی رعايتوي اورقابت محدوديت له منځ نه وړي . دولت مصـــارف درقابت تشـــويقونکي وســيلې په توګه : دولت مصــــارف درقابت دمحدوديت باعث ګرځي. هغه تصــدئ چې کومک ترلاســه کوي مالي وضــعيت يې بهتره کيږي دتصــديو تفوق اوبرتري رامنځ ته کيږي دنورو تصــديو په پرتله دزيات رقابت توانايي پيداکوي رقابت محدوديت مخنيوي لپاره بايد داکومکونه دايمي خاصيت ونه لري اوداقتصادي شــــرايطو تر/له مطابقت پورې اوســـې .دتادياتو دبيلانس پيژندنه: دتادياتو بيلانس دعمل په ساحه کې مثبت او منفي حالاتونه غوره کوي دتادياتو بيلانس هغه مهال مثبت شميرل کيږي چې دســره زر او ســرمايي نورملکونو نه مطلوب هيواد ته تاديه شـــي. ديو هيواد دتادياتو بيلانس هغه مهال منفي ګڼل کيږي. چې ياد هيواد دبيلانس کســردســره زرو او ســرمايي په واســطه متوازن کړي. دتادياتو بيلانس دبې توازنۍ علتونه: دغيرې واقعي تبادلې نرخ ټاکل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغيرې واقعي تبادلې نرخ تعينول دتاداياتو دبيلانس دبې توازنی لامل گرځي . کله چې ديوهيواد دپيسو ارزښت ټيټ تعين شي نو په دې صورت کې دصادراتو قيمت کميږي اودوارداتو قيمت پورته کيږي. چې په دې سره صادرات زياتيږي اوواردات کميږی. دپيسو دارزښت کموالی ددې لامل کيږي چې داخلي هيواد پيسو ارزښت دخارجي پيسو په وړاندې کم کړي چې ورسره سم دخارجي اجناسو قيمت په داخلي بازار و کې ارزانه تماميږي او دوارداتو لپاره زمينه مساعديږي اودتاداياتو بيلانس دمازاد باعث کيږي . که چيرې يو هيواد دپيسو ارزښت نسبتا لوړتعيين شي نو ورسره سم ديادهيواد صادراتي توکو قيمت نورو خارجي هيوادونو ته گران تماميږي. اودوارداتي توکو قيمت ارزانه کيږي چې په دې صورت کې صادرات محدوديږي واردات زياتيږي دتاداياتو دبيلانس منفي او کسر رامنځ ته کيږی.که چيرې داحالات(بې توازنی)اوږد مهاله شکل ولري داچې تغييرات دتبادلې تغييراتو له امله وي نو له دې امله بايد دتبادلې ثابت نرخ له منځه نه يوړل شي . مثلا: که چيرې تاداياتو بيلانس کسر ولري نوداخلي پيسو په وړاندې خارجي پيسو ارزښت لوړتعينيږي ياداخلي پيسو ارزښت ته تنزيل ورکول کيږي . ترڅو خارجي هيوادونو ته دتوکو قيمتونه ټيټ تمام شي او دصادراتو زياتوالی وومې او دتاداياتو دبيلانس کسر له منځه يوړل شي. په تبادلې نرخ کې تغيرات داسعارو احتکار ته لارښوونه کوي او داچاره نړيوال پولي سيستم ته تاوان رسوي او که دا کسر په نورو اقتصادي سياستونو اوتدابيرو سره دتوازن امکان ونه لري نوبيا دتبادلې نزخ تغيرته هغه مهال اجازه ورکول کيږی چې دتاداياتو بيلانس عدم توازن دوامداره او ناوړه حالت ته داخل شی دانفلاسيون منځته راتلل :دانفلاسيون منځته راتلل: په هغو هيوادونو کې چې دبازار اقتصادي نظام موجودوي دانفلاسيون له ستونزې سره مخامخ دي کله چې په يوهيواد کې انفلاسيوني تمايلات وجودولري نو:دنورو هيوادونو په پرتله يې دتوکو او مزدونو قيمت په زياته اندازه لوړيږي.۲-اودکارمولديت يې دقيمتونو زياتوالی سره مطابقت نه لري يا داچې په اجتماعي محصول کې زياتولای رانه ولي نوله امله يې دتاداياتو بيلانس کسر رامنځ ته کيږی ځکه دتاداياتو بيلانس کسر رامنځ ته کيږي چې : داجناسو او مزدونو قيمت دانفلاسيون له امله زياتيږي۲-نوځکه دصادراتو دکموالي لامل کيږي.دبودجې انقباضي سياست کولای شي چې دداخلي قيمتونو له لوړوالی څخه مخنيوی وکړي .هرکله چې ددې سياست له امله داخلي قيمتونه درقابت کوونکو هيوادونوپه پرتله راکم شي نو په دې صورت کې صادرات زياتيږي او واردات راکميږي اودبيلانس مازاد رامنځ ته کيږي. دبودجې سياست:دتاداياتو دبيلانس سياست ديوې وسيلې په توگه هر کله چې دتاداياتو بيلانس کسر دانفلاسيون له امله وي نو دد داسې کسر مخنيوي لپاره لازمه ده چې انفلاسيون يې ضد تدابيرو څخه استفاده وکړو چې په دې حالاتو کې دانفلاسيون ضد بودجوي سياست وسايل عبارت دي له۱-دمالياتو موقتي لوړوالی. دداسې مالياتو لوړوالی په پراخه او کتلوي تاثير ولري په مجموعي تقاضا باندې تاثير وارد کړي لکه په عايداتو اودخرڅلاو په دوران باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالیات ددې مالیاتو په عملي کولو سره په اقتصـادي مجموعي تقاضـا کې کموالی څرګندیږي او دقیمتونو دنزول باعث ګرځي.۲-ددولتي قرضـــونو لاســـته راوړنه: دداســـې چې ددولت دقرضـونو دلاسـته راوړنې لپاره اسناد نشـروي او له دې لارې غواړي چې په اقتصـادکې دخلکو قدرت خرید جذب راکم کړي.چې په نتیجه کې ورسـره په اقتصـادکې دقیمتونو دنزول باعث ګرځي داچاره هغه مهال غوره اوسم تاثیر لري چې دولت لاسته راوړي پولي وسـایل بیرته اقتصـادي جریان ته شـامل نه شـي ځکه که چیرې داوسـایل بیرته اقتصـاد ته جریان ومومي نو په اقتصاد باندې توسعوي تاثیر واردوي نوترمورد نظر مهال دي یاد پولي وسایل راکد وســاتې ترڅو مؤثر نتایج لاســـته راشـــي.۳-په دې اقتصـــادي حالاتو کې دولت باید دقرضـونو له ورکړې څخه ډډه وکړي ترڅو په اقتصـاد کې له اضـافي تقاضـا څخه مخنیوی وشـــي اودقیمتونو لوړوالی کابو کړي. ۴-ددولت دهغو ســـرمایه ګذاریو تعلق کول چې عایداتي تاثیرات یې نســـبتا ظرفیتي تاثیراتو ته لوړوي لکه څرنګه چې عایداتي پروژو کې دعاید سـطحه لوړوي اودعاید په اندازه تولید او عرضـه کې زیاتوالی نه راځي نو ددې لپاره چې تقاضا زیاتوالی ونه مومي او قیمتونه لوړ نه شي نوباید عایداتي پروژې تعلیق شي . لکه عمراني پروژې اوپه دې کې ســـرمایه ګذاري ددې لامل کیږي چې عایداتي ســـطحه لوړه کړي دپورته تدابیرو علاوه یو لړ نور اقتصـــادي ســیاســت او بانکي ســیاســت ، ازاد بازار سیاست، دحداقل ذخیرې سیاست ، دتنزیل سیاست، دقیمتونو کنترول سیاست، اوبلاخره په اقتصـاد کې مجموعي تقاضـا سـهیمه بندي کول او محدود کول دقیمتونو دنزول باعث ګرځي. دقیمتونو دکمیدو ســره ســم داخلي اجناس خارجي هیوادونو ته ارزانه تمامیږي دصـــادراتو زیاتوالی اوبیلانس کســـر مخنیوي لامل کیږي.هرکله چې دتادیاتو بیلانس کســـر دمالي توســعوي ســیاســت له امله وي نو په دې صــورت کې دکســرله منځه وړلو لپاره انقباضـــي بودجوي سیاست یا محدود کونکی بودجوي سیاست مناسب ګڼل کیږي.داسیاست په اقتصاد کې دپیسـو مقدارکموی او قیمتونو صـعودي میلان له منځه وړي چې ورسـره سـم صـادرات زیاتیږي او بیلانس کسر مخیوی کیږي. کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دزیاتو پیسو دارزیابۍ له امله اوسي نودصادراتو پانګه اچونه کموالی او تضرر مومي له ناقص استخدام سره تیټ اسـتخدام حالات رامنځ ته کیږي په دې صـورت داهداف تضـاد هم رامنځ ته کیږي . په دې معنا چې دتادیاتو بیلانس کسـر دزیاتو پیسـو له امله دی نو باید انقباضـي بودجوي سـیاسـت عملي شـــي ترڅو صـــادرات زیات اوواردات کم کړي ولي دبیکارۍ مخنیوي کې توســـعوي بودجوي سـیاسـت څخه اسـتفاده کیږي اوکه چیرې دتادیاتو بیلانس مازاد انقباضـي بودجوي سیاست له امله رامنځ ته شي.

مارکیټینګ (بازارموندنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکيټينګ عبارت دارزښـــتونو دپيداکولو دپروســـې څخه ده ؟ټولې کاروباري اداري په کاربوختي په عمومي توګه ، په دوو برخو ويشـــل شـــوي دي۱-انتفاعي ۲-غيرانتفاعي ===غيرانتفاعي اداري ډتولنې دخيرښيګڼې لپاره جوړيږي او دشخصي ګټو په اساس فعاليت کوى او دا اداري بيل اهداف او بيلې ګټې لري ۲-انتفاعي اداري بيادنورو اداري اهدافو سره ســره په عمده ډول دګټې دترلاســه کولو لپاره کولو لپاره فعاليتونه کوي او دغه اداري هڅه کوي چې خپل فعاليتونه په دقيق ډول په هره برخه کې ترجدي کنترول لاندې ونيســـي ترڅو دبيځايه مصـارفواو دګټې دفرصـتونو څخه دښـې استفادي شـرايط برابر کړي. مالي څانګه : دغه څانګه دکاروباري اداري دمالي برخو دټولو چارو مسوليت په غاړه لري او مهم وظايف يې دپيسـو تدارک او دتمويل دسـرچينو برابرول پرمختګ او فعاليتونو او ځايونو کې دهغې مناسـب اسـتعمال دکاروبار په نتيجه باندې تصـميم نيول دپانګې دکمښـت په صـورت کې دبيلابيلو ادارو څخه دپانګې لاس ته راوړنه دکاروبار پراخول اودکمپنۍ دپلانونو ســرته رسـول او داسـې نورو فعاليتونو په مخ بيولو کې سـهيم وى. دبشـري منابعو څانګه: دغه څانګه دکاروبار لپاره دمسـلکي او وړ پرسـونل داسـتخدام چارې دهغوى لپاره دوظايفو ټاکنه او دکاري طرز العمل جوړونه دټکنالوژۍ دتغيير په صـــورت کې دهغوى لپاره ټرينينګ چارې دکارکوونکو دوظايفو ترفيع او تنزيل دمعاشــــاتو ټاکنه ، دکارګرانو دژوندچاپيريال او داســـې نور په مخ بيايي. دمارکيټينګ څانګه : دغه څانګه دکمپنۍ دتوليداتو دتوليد په اړه تصميم دقيمتونو ټاکنه و دهغوى تشهير او توزيع ټولې چارې په دې څانګه پورې تړاوو لري . دمارکيټينګ څانګه : د اداري دډيرومهمو څانګو څخه ده چې د اداري سره داهدافو په لاس ته راوړنه او دمنابعوپه ســــمه کارونه کې مرســــته کوي.مارکيټ هغه ځاى دى چې هلته اخيســـتونکي او خرڅوونکي يو ځاى کيږي او داجناســـو او خدماتو دتبادلې په وســـيله خپلې اړتياوې پوره کوى. يعنې مارکيټ دبازار په مفهوم سره له هغه ځاى يا ماحول څخه عبارت دى چې هلته اخيستونکي او خرڅوونکي دشيانو او خدماتو تبادله کوي . يا مارکيټ : دشيانو او خدماتو موجود متوقعه(بالقوه)اخيســـتونکو دمجموعي څخه عبارت ده . دمارکيټ ډولونه: مارکيټ دمختلفو اړخو له مخه تقسيم شـوى خو مونږ يې يواځې له مهمو څخه يادونه کوو۱-دمشـتريانو دخصـوصـياتو له نظره ۱-دمولدينو بازار۲-دمسـتهليکينو بازار-د عرضـه کوونکو او تقاضـــا کوونکو دشـــمير له پلوه ۱-دکامل انحصـــار رقابت بازار۲-انحصـــاري بازار۳-اوليګوپول بازار. ديادولو وړده چې په کوم بازار کې رقابت زيات وي په نتيجه کې مشتريانو او مســـتهليکينو ته ګټه زياته وي ولې په هغو بازارونو کې چې انحصــــار زيات وي ګټه کاروبار ته وي ځکه هغوى په خپله خوښه قيمتونه ټاکي . مارکيټينګ: يوه پروسـه ده چې په هغې کې افراد او ګروپونه ګډون لري ترڅو خپلې اړتياوې او غوښـــتنې دتوليداتو او دهغوى دارزښـتونو دتخليق او تبادلې له لارې ترلاسـه کړي. توليد په دې برخه کې دتوليد پلانول او ډيزينول ، کيفيت دبرانډ نوم ، بسته بندى اندازه ضمانت او داسې نورراځي . قيمت ايښودنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو تولیداتو لپاره دمصـــرف جدول جوړول اوبیا دهغې له مخې دمناســـب قیمت ټاکنه ، همدارنگه دخپلو رقیبانو دقیمت په اړه معلومات حاصلول او په پای کې دمشتریانو رضـایت ســره ســم دقیمت ټاکنه. تشــهیر یا پروموشــن: داشــتهاراتو مقصــد دخلکو خبرول او دهغې تشویقول دي په دې برخه کې دتولیداتو معرفي کولو او پرمختگ لپاره کمپاینونه په کاراچول کیږي او په دې اړوند مختلف تصامیم نیول کیږي. توزیع PLACEMENT: په دې برخه کې دتولیداتو دتوزیع لپاره مختلفي لارې چارې تربحث لاندې نیول کیږي،دمثال په توگه مســتقیم ډول توزیع ترسره شي یا دمنځگړو په واسطه توزیع مصارف په تولیداتو څانگه تاثیر لري دتوزیع دچینلونو ټاکنه همدې برخې دنده تشریح کوي.بازار موندنې اهمیت : بازار موندنه هم دمولد او هم دمستهلک له پلوه مهمه ده داځکه چې دداسې یوې پوهې او سیستم په لرلو سره کولای شو تولید شوي مواد او خدمات داړتیا په مهال په بنه ډول دمولد څخه مقتضي ته هغه ځای ته اړتیا پکې لیدل کیږي وړاندې کړو. دبازار موندنې یو شــمیر خدمتونه دلته په لنډه توگه ووایو----دتولیداتو ترانسپورت ۲-زیرمه۳ـــسورت، ستنډرډ، بسته بندي او بارجامه . دبازارموندنې تکاملي مرحلې:دتولیدولو اصل۲-دتولید اصل۳-دخرڅلاو اصل۴دبازارموندنې اصل ۵-دبازار موندنې ټولنیز اصل. دبازارموندنې چاپیریال –دیوې کمپنۍ مارکیټ چاپیریال دټولو هغو عواملو اواسبابو څخه عبارت ده چې دکمپنۍ په خرڅلاوو دمشتریانو سره گټورو اړیکو دتغییرســـبب گرځي. خارجي عوامل: داســـی عوامل دي چې په کمپنې پورې نه مربوطیږي ولې دکمپنې دداخلي کچې دچاپیریال ټول عوامل او کاري اســـباب ترخپل اغیز لاندې راولې . په خارجي عواملو کې دنفوســو شــمیرنه او تحلیل اقتصـــادي حالت ،تخنیکي مهارت، خارجي شرایط ، سیاسي کلتوري ځواکونه شامل دي داهغه ځواکونه دي چې دیوې کمپنۍ په باندې چاپیریال اغیز کوی. داخلي عوامل هغه عوامل دي چې په خپله په کمپنۍ پوري مستقیم ارتباط پیداکوي او ترډیره حده کمپنۍ کولای شي چې مهار یي کړي او کنترول ورباندې ولري یعنې کمپنۍ ددې توان لرلای شـي چې داتاثیرات کنترول لکه : مشـتریان ۲-رقابت کوونکي ۳-دمارکیټینگ مینځگړي۴-دخامو موادو برابرونکي او داسې نور. دخارجي چاپیریال عوامل ۱-دیموگرافیک عوامل۲-اقتصـــادي چاپیریال ځواکونه ۳-طبیعي چاپیریال عوامل (ځواکونه)۴-ټیکنالوژیکي چاپیریال ۵-سـیاسـي او قانوني عوامل۶-ټولنیز اوکولتوري عوامل. دټیټې کچې چاپیریال : په دې برخه دمارکیټینگ دچاپیریال داســـې ځواکونه او تاثیرکوونکي عوامل راځي چې دکمپنۍ ســره ډیرنژدې وي او مشــتریانو ته دخدمت کولو په اړه په کمپنې باندې تاثیرکولای شـــي چې هغه عبارت دي له:۱-دیوي کمپنۍ مارکیټ۲-دکاریدونکو موادو عرضــــه کوونکي۳-دمارکیټ منځگړي۴-مشــــتریان۵-رقابت۱-مارکیټ دمشـــتریانو مارکیټ۲-صـــنعتي مارکیټ۳-تجارتي مارکیټ۴-تجارتي مارکیټ ۵-حکومتي مـارکیـټ۶-نړیوال مـارکیـټ۷دمســـتهلیکینو مـارکیـټ۷-دمـارکیټینـگ منځگړي خپلواک کاروباري اداري اواشـخاص دي چې په مسـتقیم ډول دکمپنۍ او دمارکیټونو ترمنځ دشـیانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدماتو په جريان او تبادله کې مرستـــــه کوي. دغه منځګړي په عمومي ډول په دوه ډوله دي١-middle men٢-facilitating org.دمارکيټ په اړه کولای شـو چې دلاندې مراجعو څخه معلومات په لاس راوړو ١-داخلي ياداشـــتونه٢دبازارموندني ټيټ کارمندان ٣-دبازار موندني تحقق. دزياتو توليداتو دخرڅلاوو لپاره مارکيټينګ معلوماتي سيستم ته اړتيا پيداشوه چې په لاندې ډول تشـريح کيږي١-شـيانو ته غوښـتنه٢-دشـيانو کيفيت او خوښـه٣-دخلکو غبرګون . ديوه غوره او ښـه مارکيټ دمعلوماتي سيسـتم لپاره اړينه ده چې په دې باندې پوه شـي چې دمارکيټ داداره کوونکو لپاره څه ډول معلومات ضـروري دي او ترکومې کچې کولای شـي چې دا معلومات راټول کړی . دمعلوماتو پرمخ بيول کله چې دلاندېنيو سـرچينو څخه معلومات راټول شـي نودلاکټورتيا لپاره بايد تحليل شـي ١-داخلي ريکارډونه٢-دمارکيټينګ سيستم٣-دبازارموندنې څيړنه. دمارکيټينګ څيړنه: دشيانو او خدماتو دمارکيټ په اړه داړونده مسـايلو په اړه په منظمه طريقه دمعلوماتو برابرول هغه په ليکلي بڼه چمتو کول او دهغه تحليل کول دي. دبازار موندني په اړه دڅيړني اهداف:١-دمصـارفو کموالی٢-منظمه پلانيونه٣-دنوي مارکيټ پيداکول٤-دقيمت په اړه پاليســـي جوړول٥-liking and disliking٦-دمارکيټنګ رقابت٧-study the impact of external forces. دمارکيټ په اړه دڅيړنې ګټې : ١-دمارکيټ په اړه دڅيړنې سـره مونږ ته دمسـتهليکينو خوښـه او ددوې عادات معلوميږي٢-دمارکيټ په اړه ځيړني ســره کولای شـــو چې دخپلو توليداتو لپاره نورمارکيټونه پيداکړو٣-دمارکيټ په څيړني ســره دمارکيټ مدير ته داڅرګنديږي چې ترڅو په خپلو پاليســيوکې تجديد نظر وکړي او نوي پلانونه طرحه کړي٤-دشـيانو دکيفيت بهتره کول٥-په لګښتونو کې لږوالی٦-په توليداتو کې تنوع راځي.دبازارموندني دڅيړنې پروسه : ١-دمسلې پيژندنه٢-دځانګړو موخو ټاکل٣-دڅيړنې لپاره پلان جوړونه ٤-دمعلوماتو دتفصيل يوځای کول٥-دراجمع شـويو معلوماتو تحليل٦-نتيجه اخيسـتل او د سـپارښـتنو برابرول٧-دراپور برابرول٨-دمعلومـاتو دراټولونې ســـرچينې ١-داخلي ســـرچينې دکمپنۍ دداخلي کارکوونکو او شعبو دمعلوماتو څخه عبارت دی٢-بهرنۍ سرچينې ١-ثانوي سرشميرنه دا په کم لګښـت سـره ترسره کيږي او سم لاسـي ورځيني وخت ستونزې راولاړوي ځکه دادبل هدف لپاره راجمع شـوي وي٢-لومړی سـرشـميرنه: زيات مصـرف ته اړتيا لري او دزيات وخت ته ضـرورت لري ولې زيات دقيق وي.دمارکيټ دمعلوماتي سيسـتم او څيړنيز سيسـتم ترمنځ فرق١-ځيني خلک وايي چې ismدمارکيټ په اړه دڅيرنې پرمختللی شـــکل دی چې داوســـنۍ تکنالوژي په واســـطه يي پرمختګ موندلی٢-دمارکيټ په اړه څيړنې تعريف: دمارکيټ دستونزو په اړه بشپړ او باهدفه معلومات راټولول او دهغه تحليل او ارزونې څخه عبارت دی. توليدات څه شـــي دي: له توليداتو څخه هدف هغه څيز دی چې په مارکيټ کې دپاملرنې وړ وګرځي.داستعمال دحصول لپاره وړاندې شي او دغه څيز دمستهليکينو اړتياوي لري او غوښـــتنې پوره کړای شـــي په دې څيزونو کې وجود لرونکي فزيکي محصــــولات

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمات،وګړي ځایونه اداري او نظریات هم شـــامل دي . هغه کســـان چې دشـــیانو تو لیدولو لپاره دپلان طرح کړي هغوي ته دشـــیانو په اړه دلاندېنیودریو اصـــلو په اړه فکر کولو اړتیا بریښــي ۱-بنسـټیز محصـول۲-ریښـتیني تولیدات داډول ځیزونه باید لاندې ځانګړتیاوي ولري ۱-کیفیت په کې درج وي۲-ځانګړتیاوې۳-جوړښت۴-دنومونې نوم(نمونه) بسته بندي کول۳-اضــافي ځیزونه (تولیدات): په دې شـیانو کې مصــرف کوونکي ته دخرڅلاوو نه وروســته داضـــافي ګټې رســـولو او خدمات کولو کوښـــښ کیږي دتولیداتو طبقه بندي ۱-بې دوامه تولیدات۲-دوام لرونکي تولیدات۳-خدمات. بې دوامه تولیدات: دا هغه شـیان دي چې په یو یا څو ځله استعمال سره بیخي له منځه ځي او ختمیږي لکه ډوډۍ مالګه صابون۲-دوام لرونکي : تولیدات داهغه شـیان دي چې دډیروخت لپاره دوام کوي لکه:بړمنځ ، کالي، موټر وغیره ۳-خدمات: دبیلګې په ډول : ډاکټر، استاد ترکاڼ، او داسې نور. دخلکو داستعمال له مخې شیان (تولیدات) په دوه برخو ویشلای شو ۱-دمستهلیکینو تولیدات۲-صنعتي تولیدات۱-دمستهلیکینو اجناس: داهغه شیان دي چې لګښت کوونکي یې دخپل شخصي استعمال لپاره واخلي او په هغو اړتیاوي لري کوی. اســـتهلاکي شـــیانو بیلابیل ډولونه ۱-هغه شـــیان چې اســـانتیاوي برابروی: داډول شیان هغه شیانو ته ویل کیږي چې پیرودونکی یې بیا بیا او ژرژر اخلي او داخیستلو په مهال نه خو لکه دورځپاڼې تیل صـابون کریم اونور(ب) هغه شیان چې دموازنه کولو وروســـته اخیســـتل کیږي داهغه شـــیان دي چې پیرودونکی یې دپیرودنې په مهال ګټورتوب کیفیت بیي او ځانګړنو موازنه کوي چې ډیر وخت ورباندې لګیږی لکه : رختونه فرنیچرونه موټرونه اونور . نو داډول شـیان په دووبرخو ویشـل شـوي دي۱-یوډول اوورته شـیان۲-غیرمشـابه اوناورته شـیان. ورته شـیان: کله کله مسـتهلیکینو لپاره دورته او یو ډول ځانګړتیاوو لرونکي شیان په بیلابیلو بیو ترلاسه کیږي خوپه بیو کې ډیر زیات توپیر موجود وي لکه یخچال ، او تلویزون اونور.غیرمشـــابه ناورته شـــیان: په دې کې پیرودونکي دپیرودنې په مهال کې دشیانو دبیي په ځای دشیانو کیفیت په پام کې نیسـي(ج)ځانګړي شیان داسـې شیان چې ښـه اوبې سـاري وي یا هغه داسـې وي چې دپیرودونکو یوه مهمه ډله دهغو دپیرلو هیله وکړي لکه دمرسیډیز موټر خوښوونکې ځانګړي کسان دي(د) نااړین شیان هغه شـــیان دي چې په اړه یې خو مســـتهلیکین معلومات نه لري او که معلومات لرې هم خو دپیرودنې په اړه یې فکر نه کوي مثلا: ټیپ ریکارډر۲-صـنعتي تولیدات: هغه شـیان دي چې افراد یې او یا اداري یې دنورو شیانو دجوړولو لپاره اخلي لکه تار چې درخت جوړولو لپاره اخیسـتل کیږي صـنعتي شـیان په ۳ ډوله دتولیدي عملیې له مخې ۱-سـامان او پرزي۲-پانګه درانه شـیان ۳-عرضـه او خدمات. که کومه کمپنۍ دانفرادي شـیانو دجوړولو پریکړه کوي نولاندې ټکې دي په پام کې ونیســی۱-دڅیز ځانګړنې۲-نښـه لګول۳-بسـته بندي کول۴-لیبل لګول۵-دڅیز مرســـتندویه خدمات. دڅیز ځانګړنې ۱-کیفیت۲-دڅیز بڼې۳-دڅیز طرحه یا خاکه . کله چې مارکیټ ته یوشـی دخرڅلاوو لپاره وړاندې شـي نو هغه باید یو څه ځانګړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري چې داسې شيانو ته stripped down model وايي . براند: په اصل کې دپيرودونکي له خوانه ليکل شوي ژمنه ده . براند مارکه ديوڅيز دپيژندلو لپاره يو ځانګړي نخښه ده لکه ديورقم غوړو ؟ نخښه خرما ده دعنوا صابون نخښه غواده. ټريډ مارک: ټريډ مارکه دبراند يوه برخه ده چې ديوه کمپنۍ په قانوني ډول راجستروي او نورې کمپنۍ دانخښه نشي استعمالولی. بسته بندي .پاکټ کول يا پيکينګ کول دي ته وايي چې شيان په قطيو او کاغذونو کې بند کړای شي. داعمل په دريو مرحلو کې ترسره کيږي الف لو مړی پيک کول ب ثانوي پيک کول ج شيپنګ کول. ليبل : دپيک کولو يو مهمه برخه شميرل کيږي په ليبل باندې بشپړ معلومات ليکل شوي وی ليبل يعنې چاپ شوي معلومات په ليبل باندې دجوړيدونيټه فارموله وزن او داستعمال طريقه او داسې نور. دتوليداتو ټولګه يا ګډ شيان: يوه داسې کاروباري اداره چې دګڼ شمير شيانو دتوليدولو ليکه يې غوره کړي وي دغو توليدی توکو ته دشيانو ټولګه وايي . دشيانو ټولګې څلور مهمې ځانګړني دادي۱-پلن والی۲-اوږدوالی۳-ژوروالی. دبيو پاليسي تعريف : هغه پاليسي دکومې په واسطه چې يوه کمپنۍ دخپلو توليداتو او خدماتو دخرڅولو لپاره په عمده او پرچون ډول بيې ټاکي . دبيي مفهوم : له بيي څخه مراد هغه پيسي دي چې دشيانو دحاصلولو او دهغوی داستعمال لپاره په کارراځي . دبيي اهميت : اقتصاد کې دبيې اهميت : په اقتصاد کې دشيانو بيي دتوليد دعاملينو په معاوضه يعنې په اجوره اغيز کوی۲-دکمپنۍ لپاره دبيې اهميت۳-دمستهلکينو له نظره دبيی اهميت. دبيو ټاکلو اهداف۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه۲دټاکل شويو عوايدو لاسته راوړل۳-دشيانو دخرڅلاو زياتوالی دنويو شيانو دبيې دټاکلوبهير په دوه برخو ويشل شوی۱-دنوي څيز يا نوي توليد شوی څيز بيه۲-دموجوده څيز څخه دنوي نقلي څيز جوړولو بيه. نوی توليد شوی څيز بيه دبيي ټاکلو له مخې په دوو اساسي برخو ويشو ۱-دلوړي بيي ټاکل۲-دکمي بيې ټاکل. دمرکبو يا ګډو شيانو دبيي ټاکلو پاليسي. که چيرته يوه اداره ګڼ شمير شيان جوړوي نو دهغې ديو شي بيه ټاکل ستونزمن وي ځکه چې داټول يوله بل سره تړاوو لري په دي اساس اداره دبيو ديو اسي سيټ ټاکي چې په مجموعي شيانو کې زياته لاسته راوړنه راوړي نوځکه داسې شيان دبيې ټاکلو په اعتبار په ۵ برخو ويشل شوي ۱-دورته شيانو بيه ۲-دمرستندويه شيانو بيه ۳-دلازمي شيانو بيې۴-دضمني شيانو بيي۵-دډيروشيانو بيي. رعايت پخوانيو شيانو په بدل کې دنويو شيانو په پيرودني کې چې کوم رعايت ورکول کيږي. هغه ته په تجارت کې رعايت يا تخفيف وايې. دبازار موندنې چينلونه: هغه لارې چارې چې توليدونکې دهغې په واسطه معلومات ورکوي خپلو مشتريانو او مستهليکينو ته دتوليد شوو اجناسو او خدماتو په هکله مشتريانو او مستهليکينو ته دهمدې لارې اجناس او خدمات انتقالول چې دبازار موندنې چينلونو په نوم ياديږي. يادبازار موندنې چينلونه دتوليدونکو څخه هغه شيان او خدمات اخلي او مستهليکينو ته يې رسوي دبازار موندنې چينلونو اهميت:۱-دوسايلو کم کارول۲-دځانګړي مهارت له امله غوره کړنه ۳-بيلابيلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو ته کارویشنه . دبازارموندني چینلونه لاندې وظایف سرته رسوي ۱-معلومات۲-دخیال تبادله کول۳-اړیکه۴-همغږي. دهدف شـوی مارکیټ ته دشـیانو درسـیدو لپاره درې ډوله چینلونه وجود لري۱-ارتباطي وسـایل۲-دتوزیع چینل۳-دخرڅلاو چینل . توزیع کوونکي چینل په دوو برخو ویشـل شـوی۱-ډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه مسـتقیما اجناس تر مصـرفوونکي پورې رسـوي. ۲-اینډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه اجناس په غیرمستقیمه توګه مصرفوونکي ته رسوي. دخرڅلاو چینل: هغه وسایل چې دپیرودونکي ته دمعاملاتو په اجرا کې اسانتیا راولي لکه بانکونه او نور. داهدافو په اړخ کې نړیوالو چینلونو ته شـکل ورکول لاندې عواملو پورې اړه لري ۱-دپیرودونکي ځانګړتیاوي ۲-دمحصـول ځانګړتیاوي ۳-دواسـطه ځانګړتیاوي؟۴-محیطي ځانګړتیاوي.
دخرڅلاوو پرمختیا ټول پیشـنهادونه چې په عادي حالت کې اخیسـتونکی تشـویقوي ترڅو زیات نه زیات اجناس واخلي نو په دي اسـاس دتولیداتوپه خرڅلاو کې زیادات راولو چې داجناسـو دخرڅلاوو دغه وسـیله دخرڅلاو دپرمختیا په sale promotionپه نوم یادیږي.
پرمختیا داسـې یو کمونیکیشـن دی دکوم په وسـیله چې نه یوائې خلک دتولید او موجودیت دتولید دکیفیت اوګټورتوب څخه خبروی مګر همدارنګه هغوي تشـویقوي ترڅو نوموړي تولیدات واخلي.Davidوله نظره دی وایي پروموشـن یو تشـویقي افهام او تفهیم څخه عبارت دی کوم چې خلک تشویقوي ترڅو هغه څه چې یوه اداره یې خرڅوي که هغه اجناس وي او که خدمات وي یا نظریات وي واخلي. دپرمختیا اهداف : دپرمختیا اصـلي هدف په خرڅلاو کې زیات وي ددي ترڅنګ ځینې نور ا هداف هم لري ۱-چې نوی تولید معرفي کړو۲-چې موجوده اخیسـتونکي په قبظه کې وسـاتي او دنورو اخیسـتوونکو توجو راجلب کړو۳-چې موسـمی تولیدات حمایه کړي۴-درقابت دچیلینجونو سـره مخامخ کیدل. دخرڅلاو طریقې : دهرتولید لپاره پرمختیا او زیاتوالی لپاره تولیدونکې مختلف قوانین اختیاروي لکه نمونه، تحفه ، بونس، او داسـې نور چې همدغه دخرڅلاوو دسـامانو(وسـایلو)toolsتکنیک او میتود په نوم یادیږي. کوپون یعنې دجایزي کاغذونو چې دځینو شیانو سره وي دخرڅلاوو دپرمختیا په اړه تخنیکونه کوم چې په عام ډول اسـتعمالیږي لازیات دمعلوماتو ترلاسـه کړو۱-وړیا نمونې ۲-جـایزه یـا دبونس ورکول۳-دتبـادلې طرحـه۴-فرایـڅ افرprice offer۵-کوپون ۶-میلې یا ننداړتونونه۷trading stump-۸scratching and win offer-۹money back -offerدتولیدوونکو دنقطو له نظره پرمختیا څکه ضـروري ۱-په رقابتي مارکیټ دخرڅلاو په زیادت کې کومک کوي ۲-او په دې توګه ګټه کې زیاتوالی راځي۲-دممکنو مصـرف کوونکواهمیت دتوجو راګرځولو په ذریعه په مارکیټ کې دنوي تولیداتو په معارفي کولو کې کومک کوي۳-کله چې یو نوی تولید معرفي شوی وي اویا دمشـتریانو په ذوق کې تغییر راشي نو موجوده زیرمه یا ذخیره په ډیره چټکې سره خلاصیدای شي ۴-دخپلو مشتریانو په قبظه کې ساتلو سره دخرڅلاوحجم ثابت ساتي او ترزیاتې اندازې امکان لري چې درقابت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې یو مشـــتري خپل ذهن ته تغییر ورکړي او بل مارکه وازمويي مختلفي انګیزي دخرڅلاو دپرمختيا طرحې لاندې وجود لري چې دمشتريانو په قبضه کې ساتلو سره مرسته وکړي. دمرسته کوونکي دنقطې له نظره ۱-دخرڅلاو پرمختيا دمصرف کوونکي لپاره ځکه ضـروري ده چې ۱-مصـرف کوونکي توليد په ارزانه بيه ترلاســه کولای شـي ۲-مصـرف کوونکي ته مالي ګټې ورکوي دتحفو په ورکولو ســـره مختلفو ځايونو ته ليږلو په ذريعه۳-مصـرف کوونکي ته دمختلفو توليداتو دکيفيت جنسـيت او اسـتعمال په اړه معلومات ترلاسـه کول۴-دخلکو دژوند دسطحې په لوړلو کې مرسته کومک کوي. ۱-په انفرادي ډول سره ديوه توکي پلورل په يوه کس يا فرد باندې عبارت دی دشــــخصـــي يا انفرادي خرڅلاو څخه ۲-خرڅوونکي عبارت له هغه کس څخه دی چې توکي يا خدمات په خرڅلاو باندې رســوي۳-خرڅوونکي شخصيت: خرڅونکي بايد يو شخصيت وي چې هغه وکولای شي چې دنورو په ذهن کې يو مثبت فکر يا نظريه پيداکړي يا دځيري يا مخ څښــتن وي کوم چې ډيرژر اخيســـتونکي ته دقبليدو وړوي. دخرڅونکي ورځني وينا۱-خرڅونکي بايد دهغوخبر و کولو څخه خودداري وکړي کو م چې اخيستونکي لپاره دورځني شرايطو له کبله بې باوره شوي وي۳-خرڅوونکي بـايـد دهغـه خبرې وکړي کوم چې نوي وي او پيرودونکي کلـه نـه وي اوريدلې په ښـار او بازار کې نوي وي.په ســاده مفهوم بازار عبارت له هغه ځای څخه دی چې هلته اجناس او خدمات اخيســـتل او خرڅول کيږي. دمارکيټ کلمه دلاندې حالاتو لپاره اسـتعماليږي۱-مارکيټ شـايد يو ځای وي چيرته چې اخيسـتل او خرڅول صـورت نيسـي ۳-يوسازمان چيرته چې داجناسو تبادله صورت نيسي ۴-داجناسو داخيستلو او خرڅوولو عمل. بازارموندنه يوه پروســه ده چې دمشـــتري او دهغه په رضـــايت تمرکز کوي. دعصـــري بازارموندنې په مفهوم : بازار موندنه دتوليد په نظريه شــروع او دمشـــتري په رضـــايت ختميږي. په خلاصه ډول بازارموندنه په مناسب قيمت په مناسب وخت کې په مناسبه طريقه داجناسو او خدماتو رسول مشتري ته دبازارموندنې څخه عبارت ده . دبازارموندنې اهداف: ۱-دعصري بازارموندنې دپاليسيو عملي کول۲-دښې نتيجې ترلاسه کولو په خاطر دپاليسيو ايجـادول او دهغې پلي کول۳-دبـازارمونـدنې مربوط مشـــکلاتو مطـالعـه او دهغوي حـل وړانديز۴-دمارکيټ دشـــکل په هکله دنورو اضـــافي معلوماتو ترلاســـه کول ۵-دبازارموندنې دموجودو وظايفو تقويه کول ۶-دضـرورت په وخت کې دمناسـبو کړنو ترسره کول . دبازار موندنې اهميت۱-داســتخدام ســطحه لوړول۲-دهغه توليداتو ســره مرســته کوي چې دنورو هيوادونو کې ورته تقاضــا وی۳-دنويو کاروبارونو ايجاد سـبب کيږي۴-دنويو کاروبارونو په ايجاد دبيکاری له منځ نه وړي۵-دخلکودعايد سطحه لوړول۶-دپس انداز رامنځ ته کيدو سبب ګرځي. خرڅلاوو او دخرڅوونکو دضـرورتونو څخه حسـابيږي چې دکاروبار داخلي اهدافو برخه ده چې دخرڅلاو دبازارموندنې يوه برخه تشکيلوي. توزيع په فزيکي شکل دمولد څخه مستهلک ته داجناسو او خدماتو رسول دی. عصري بازارموندنه دمشتري رضايت ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول داجناسو او خدماتو په رسولو کې دعصري بازارموندنې په نامه یادیږي. دبازارموندنې ځانګړتیاوي۱-دمصــــرف کوونکي جهت لري یعنې مشـــتري دمارکیټینګ لپاره ځانګړی ارزښت لري ۲-عصري بازارموندنه دمشتریانو څخه شروع کیږي او په مشتري ختمیږي . rightڅه ته وایې : عبارت له هغه څه څخه دی چې په تولید کې/ موجود وي او مشـتري دهغې په اساس له تا څخه راضي وي او rightته ځکه ضرورت پیداکیږی چې په مارکیټ کې رقیب شـتون لري۱-صـحیح تولید۲-صـحیح کیفیت۳-صـحیح خلک۴-صـحیح قیمت ۵-صحیح ځای په دې معنا چې مشتریان په اسانۍ سره وکولای شي چې تولید ترلاسه کړي۶-صـحیح پرمختیا. په صـحیح شـکل دمشـتریانو خبرول ترڅو سـتاسـي تولید زیات واخلي ۷-صحیح توزیع : رقیب په نظر کې نیولو سره دتولید نوعیت اقتصادیت او دمشتري درضایت په نظر کې نیولو سـره دتولید ویشـنه . ۱-دتولیدولو اصـل : په دې اصـل کې دتولید مولدیت یادتولیدزیاتوالی په نظر کې نیول کیږي او دمشـــتري غوښـــتنې په نظر کې نه وي او نه یې کیفیت په نظر کې نیول اوداصل هغه وخت رامنځ ته کیږي چې په بازار کې مشتریان زیات وي او مولدین کم۲-دتولید اصل له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې مولدین تر اندازې زیات شـي او مولدین خپلو تولیداتو په کیفیت کې په خپله خوښـــه ښـــه والی روالي۳-دخرڅلاو اصـل: له دې اصـل څخه هغه وخت اسـتفاده کیږي کله چې تولیداتو له تقاضـا او عرضـي سـره مسـاوي وي نو مولدین کوشـش کوي چې څنګه وکولای شـي په بازار کې زیات اجناس او خدمات دتخنیک په اساس خرڅ کړي . ۴-دبازار موندنې اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې رقیبان زیات وي او مولدین هم په کیفیت کې په زیاته اندازه ښه والی راوستی وي او نو مولدین دکیفیت دښـه والی ترڅنګ دمشـتري رضـایت او تسـکین په نظر کې نیسـي . مولد دتولید په ښـه والي مولد کولای شـي چې ټولنې ته په لاندې ډول پرمختګ ورکړي۱-داستخدام سطحه لوړول۲-اسانتیاوي رامنځ ته کي ۳-ضــرورتونه رفع کوی۴-عمومي رفاه رامنځ ته کوي۵نوی کاروبار رامنځ ته کوي او داسې نورporter 5 force model۱-دنوي داخلیدونکې خطر یعنې نوی کمپنۍ مارکیټ ته داخلیدلsubstitute pro-۲ په دې معنا چې دوه اجناس په یو شـان بازار کې وجود لري لکه موبایلونه ۳-دخامو موادو عرضـــه کوونکي۴-دخامو موادو اخیســـتوونکې . دمشـــتریانو دتجاربو مدیریت . په دې معنا چې مشـتریانو سـره دخپل نوي تولید او یا هم موجوده تولید په اړه مرکه کول ترڅو خپل تولید دنواقصو او ګټو څخه خبردار اوسې چې په هغې bassمطابق تولید ترســره نشــي چې همدغه مرکه دمشــتري ســره دمشــتریانو دتجاربو مدیریت په نامه یادیږي.marketing information systemدبازارموندنې معلوماتي سیستم : دیو سـازمان دبازارموندنې معلوماتي ســیســتم دې ته وایي چې په هغې کې دمارکیټ په هکله پراخه معلومات موجود وي څو اجزاوې لري۱داخلي ریکارډونه : په دې کې داتربحث لاندې نیول کیږي چې مونږ څومره فرمایش لروا و څومره تولیدات موخرچ کړي دي یعنې دتولیداتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخرڅلاو په هکله داخل دسازمان کې دمعلوماتو ریکارډ کول ده۲-دمارکیټینګ پټ سیستم : په دې معنا چې درقیب په هکله ټول معلومات ترلاســـه کوي یا په بله وینا مارکیټینګ پټ کارمندان چې پر مارکیټ درقیب په هکله تاســو ته دښـــکاره یا پټه توګه دمعلومات ورکوي. دمارکیټینګ څیړنه: دیوېمشـخصـېسـتونزې دحل لپاره دمعلوماتو لاسـته راوړل. دمارکیټینګ decision support systemپه دې معنا چې په دې ســـیســـتم کې دمارکیټ په هکله ټول معلومات تهیه تنظیم اودپریکړي لپاره یې ستاسو په واک درکوي ترڅو تاسې په ښـه شـکل سـره پریکړه ترسـره کړی یعنې په پرمختللې تکنالوژۍ موجودیت. داقتصـادي قیمت اهمیت: دتولید په عواملو تاثیر کوی.یعنې کله چې دشـیانو بیې لوړیږي نو عوامل هم خپل معاوضـه پورته بیایې چې ویلای شـو چې قیمت په اقتصـاد کې یو اسـاسـي اله دی*دکمپنۍ د؟؟قیمت اهمیت : څومره چې یو جنس قیمت لوړیږي خلک ورته تقاضا لږی او څومره چې دیو جنس قیمت ټیټ وي نو خلک ورته زیاته تقاضـــا لري . دقیمت ټاکلو اهداف: ۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه ترلاســـه کول۲-دټاکل شــویو عوایدو لاســـته راوړل۳-داجناســو دخرڅلاو زیاتوالی*په کومو حالاتو کې دلوړقیمت ټاکنه غوره ده ۱-نوی تولید بایددمشتریانو دغوښتنې سره سم تولید شوی وی۲-دنوي ټکنالوژۍ په اساس دخپلو تولیداتو لپاره لوړ قیمت ټاکل۳-له سیالو څخه دنویو شیانو ساتل*دمستهلیکینو لپاره دقیمت ټاکنه اهمیت: هرڅومره چې دیوجنس مطلوبیت دقیمت په اســاس زیات وي نو زیات خلک یې اخلي او په مصــرف یې رســوي . دقیمت ټاکلو طریقې۱-دقیمت توپیري ټاکنه۲-تبلیغي قیمت ټاکنه۳-قیمت ټاکنه دپیشـنهاد شـوو وړاندیزونو په بنسـټ لکه دتجارله خوا دالماری قیمت ټاکل۴-قیمت ټاکنه دروان شـناسـی په بنســـټ (مارکیټینګ ټیم)۵-امتیازي قیمت ټاکنه۶-نفوذي قیمت ټاکنه۷-قیمت ټاکنه داجناســـو دلګښتونو په اساس۸-اقتصـادي قیمت ټاکنه۹-قیمت ټاکنه داختیاري محصـولاتو په بنسټ۱۰-قیمت ټاکل داجباري محصـولاتو په بنسـټ. دریسـرچ پروسـه۱-دمشـکل پیژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅیړنې لپاره پلان جوړونه۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-تحلیل یاارزونه دمعلوماتو۶-پایله اخیســـتنه۷-درایورچمتو کول. دڅیړنې لپاره معلومات له دوو لارو څخه ترلاسـه کوو۱-بهرنۍ سـرچینه۲-داخلي سرچینه: بهرني په دوو ډلو ویشل شوی لمړني لاس معلومات----دڅیړنې طریقه۲-دارتباط طریقه۳-دبیلګې اخیســـتنې طریقه۴-دڅیړنې وســـایل دتولیوښتنلیک برابرول۲-دوهم لاس معلومات: چې له رسـالوسوداګریزو خونو مجلو کتابونو او دشخصـي ادارو څخه په لاس راځي . لمړي لاس معلومات : دمرکو پوښتنو یا سروې او په مستقیم ډول په لاس راځي .دفیلیف کوټلر له نظره تولید : هرڅه چې مارکیټ ته دمصرف یا اســـتعمال لپاره وړاندې کیږي او یو ضــرورت پوره یا رفع کولای شـــي تولید بلل کیږي دکټګورۍ له مخې تولید : ۱-نوی جهان یا نړۍ ته ۲- نوي کمپنۍ ته ۳-کله چې یوه کمپنۍ نوی تولید کرښـــې ته اضـــافه کړي۴-دترقي اونوښـــتونه۵-تولید ته نوی ســـاخت ورکول۶-دمصـــــارفو کموالی. دبازار موندنې تکاملې مرحلې ۱-production conceptدتولیدولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــــل۲-دتولید اصــــل product concept۳-دخرڅلاوو اصــــل selling concept۴-دبازارموندني اصــــل marketing concept۵-دبازار موندني ټولنیز اصــــل marketing social concept .

پولي(پیسو) اقتصاد

پولي اقتصـــاد عبارت له هغه اقتصـــاد څخه ده چې په عمومي ډول دپیســـو څخه بحث کوي. Crowtherپه خپل کتاب outline of money کې لیکلي چې هرشی چې په عمومي ډول داجناســو دتبادلې لپاره دوســیلې په شــکل او همدارنګه دیو مقیاس به شــکل دارزښــت دذخیره کیدو په توګه په کاریوړل شــي پیســي بلل کیږي همدارنګه Colebornوایي هرهغه شــــی چې په پراخه ډول دتادیاتو لپاره او همدرانګه دپورونو دتادیه کولو لپاره په کاریوړل شــي عبارت دپیسـو څخه دی. دپیسـو اصـلي وظایف احتوا کوي چې هغه عبارت دي له ۱-داجناسو دتبادلې وسیله۲-دپوردتادیي وسیله ۳-دارزښت دذخیره کیدو وسیله۴-دپیسو قانوني تعریف:the state theory of moneyپه اساس واضح کیږي اوددې تعریف لاندې یوشی ددولت له خوا دپیسوپه نوم اعلان شي دپیسو په نامه یادیږي. دپروفیسرknopپه اصـطلاح هرهغه شـی چې ددولت لخوا دپیسـو په نوم اعلان شـي دپیسـو په نوم یادیږي. او همدارنګه : د Hartleyپه اصطلاح پیسي باید دیو قانوني حیثیت لرونکې وي پورته نقطو ته په کتو سره ویلای شـو چې هرهغه شــی چې داجناسـو دتبادلې دوسـیلې په توګه کارول کیږي بایدددولت لخوا په قانوني ډول اعلان شـــي. دعمومي قبولیت تعریف: ددې تعریف لاندې دپیســـو یو بل بعد ترنظر لاندې نیول کیږي اوداپه دې معنا چې هرهغه شــــی چې داجناســــو او دتبادلې د وسـیلي په توګه ددولت لخوا دقانوني پیسـو په شـکل اعلانیږي باید خلکو ته قابل قبول وي په دې اسـاس selly?manوایي یوشـی چې دپیسـو په شـکل رامنځ ته کیږي باید عمومي قبولیت لرونکې او همدارنګه او ارزښتونو دمعیار په توګه خلکو ته قابل دقبول وي پیسي ګڼل کیږي. نوبلاخرهH-D-Robertsonوایي هرهغه شـی چې داجناسـو دتادیاتو لپاره خلکو ته قابل قبول وي پیســي بلل کیږي.جنســي پیســي ســیســتم : دهغه ســیســتم څخه عبارت دی چې اجناس لکه څرمن،روپۍ پاڼې، دتادیاتو دوسیلې په سیستم کې دپیسو وظیفه اجراکوي خو داخبره باید په یاد ولرو چې دغه اجناس په خپله دیوخاص ارزښـــــت څخه برخوددارډي خو دیو اندازه مشــکلاتو لکه ذخیره کول(ســتورکول)ددوام کموالی ، انتقال مشــکلات، او همجنس والی او دویش قابلیت په دي سیستم کې دناکامیدو عمومي علتونه ديcredit money؟؟دپیسو اهمیت : په پانګه وال نظام دپیســو قواعد 1-money and price mechanism2-importance in production 3-importance in consumption4-importance in trade5-importance in discription6-importance in saving &investment7-

(c) ketabton.com: The Digital Library

importance in public finance 8-importance in political progres9-social importance10-index of growth.په پانګه وال نظام کې دپیسو اهمیت دقیمت په جوړښت کې ډیرزیات دی. Secondary functions of money1-aid to specializaion2-production and trade3-influence of income and consumption4-making loans5-tools of monetary management6-instrument of economic policy 7-measurment of marginal productivity liquidity of porperty8-?basis of credit system9-distribution of income.دپیسو وظایف په درې ډوله دي ۱-دپیسو ابتدایې یا اصلي وظایف۲-دپیسو دویمې یاضمنې وظایف۳-دپیسو تصادفي اضطراري وظایف.اصلي وظایف: هغه وظایف دي چې دخه شي لپاره پیسې رامنځ ته شوي دي او دې وظایفو اجراسره دبارتر اقتصادي مشکلات له منځنه یوړل شوي دي.measurement of marginal productivityدنهایې مولدیت اندازه ګیري: لکه څرنګه چې دتولید په پروسه کې دیوعامل لوړوالی دیوې اندازه تولیداتو دزیاتوالي سبب ګرځي. چې دغه عامل تولید زیاتوالی دتولیدزیاتوالی په پیسو اندازه کیږي نو په دې اساس ویلای شو چې دپیسو یو وظیفه دنهایې موجودیت اندازه ګیري ده . الکترونیکې سیستم : هغه اعتباري سیستم ده چې مال دځای نه ځای ته انتقالوي.بانکي سیستم : دانلاین اخیستلو او خرڅولو داعتباري پیسو په اساس ولاړوي . دښو پیسو مشخصات۱-عام قبولیت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابلیت۴-دویش قابلیت۵-یوشانوالی۶-دذخیري قابلیت۷-دشناخت قابلیت۸-نرم والی۹-کموالی۱۰-ګټورتوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

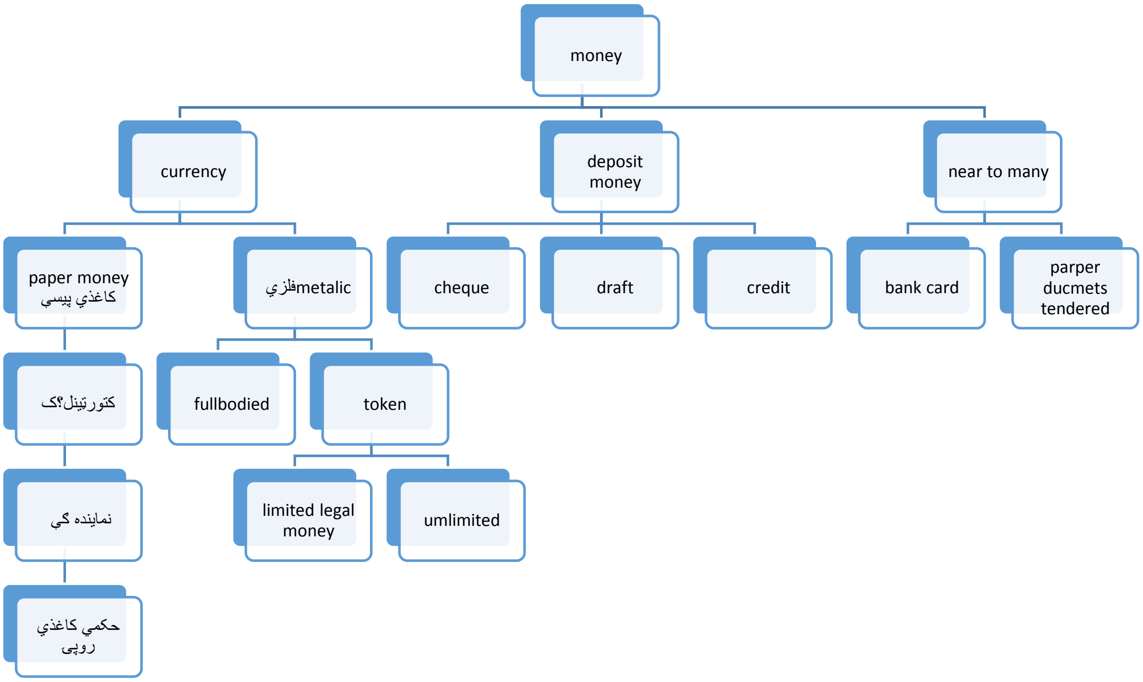

دنماینده ګي کوونکي پیسو څخه مراد goldenدي او کاغذي تبادله کیدونکي روپي : څومره چي سره وړاندي کوي په همغومره اندازه یي ساتم. حکمي پیسي کاغذي معنا داده چي ددي شاته ذخیره موجود نه وي بلکي حکومت اعلان کوي چي داسي دي کاغذي پیسي عبارت دهغه سندونو(کاغذونو) څخه دي چي دمرکزي بانک لخوا په خاص شکل دول چاپیږي او خلکو ته دتبادلي دوسیلي په شکل وړاندي کیږي چي ددي پیسو استعمال په ۱۹ م پیړی کي او همدارنګه په اوسني وخت کي زيات شوی. دلاندي خصوصیاتو لرونکي کاغذي پیسي زياتي راحت کوونکي او دزياتي بدو درلودونکي دي۱-هغه پیسي چي شاته يي پیسي وي یعني سره زر نه وي یعني پيشتيباني پیسي ۲-یو شان ته ورته والی لري۳-دارزښت ثبات. ددي بنه ارزښت داده چي دوخت په تیریدو سره خپل ارزښت له لاسه نه ورکوي۴-ارتجاعیت: په کومه اندازه چي ضرورت وي ارتجاعیت کوی۵-داقتصادي ودي پرمخ وړونکي دي۶-ددولت ګتي په کي وي . قانوني حیثیت لرونکي یا های پاورډ لرونکي پیسي: قوت لرونکي پیسي دهغه پیسو څخه عبارت دي چي دیو هیواد اوسیدونکي يي قانونا ددغه پیسو دتادیاتو کي داجناسو او خدماتو دراکړي ورکړي لپاره مکلف ګڼل کیږي نو په دي اساس ویلای شو چي دهیواد قانوني حیثیت لرونکي پیسي دهغه هیواد پولي واحد دی چي په دوو برخو ویشل کیږي ۱-نامحدودي قانوني روپۍ۲-محدود قانوني روپۍ. پیسو ته نژدي پیسي : هغه تول اسناد چي په وسیله یی په عاجله توګه پیسي لاسته راوړل کیږي پیسو ته نژدي پیسي ګڼل کیږي. خوداخبره باید په یادوساتو چي چیکونه پیسو ته نژدي پیسي نه ګڼل کیږي. برقي پیسي: دانترنیت او انلاین څخه په استفاده چي کوم معاملات دتادیاتو لپاره ترسره کولو لپاره په کاروړل کیږي برقي پیسي ګڼل کیږي.دپیسو ارزښت څخه هدف دیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي واحد په مقابل کې دځومره اجناسو او خدماتو خريداري ده چې دغه د پيسو دارزښت ټاکل دمختلفو علماوو له نظره مختلف عوامل لري چې يوه برخه علما يي دپيسو مقدار پورې تړي او دپيسو مقدار روابط دپيسو دارزښت او دقيمتونو دعمومي سطحې پورې تړاوو لرى لکه څرنګه چې پورته ذکر شو دپيسو مقدار دپيسو دارزښت سره معکوسه رابطه لري دپيسو دارزښت دپيسو دعرضې او تقاضا سره تړاوو لري په دې اساس لازمه ده چې ترهر څه دمخه دپيسو دعرضې او تقاضا په هکله لازم بحث وکړو. دپيسو دعرضې منابع: ۱-مرکزي بانک۲-دتجارت بانک۳-دولت .دکينز په نظر خلک په درې حالاتو کې پيسو ته تقاضا لري۱-دمعاملاتو په اساس پيسو ته تقاضا۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا۳-دپيسو لپاره احتياطي تقاضا. دکينز په نظر پيسو ته هروخت دمعاملاتو په اساس تقاضا پيداکيږي چې خلک داجناسو او خدماتو دتاديه کولو لپاره پيسو ته ضرورت لري داډول تقاضا په مستقيم ډول دملې عايد سره تړاوو لري په دې مفهوم چې دزياتو پيسو موجوديت دعايد دزياتوالي په معنا ده ۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا هغه وخت پيداکيږي چې دهغه دمصارفاتو څخه اضافه شي چې په دې برخه کې اضافه پيسې په دوو لارو استعماليږي لومړى داچې اضافي پيسې له ځانه سره اوزګاره ساتې او دوهم داچې دنورودلاسته راوړلو په خاطر يي دسود په مقابل کې پانګه کوو که چيرې دسودنرخ لوړيږي نو يو شخص دپيسو اضافي برخه دسود په مقابل کې ورکوى او که چيرې دسود نرخ ټيټيږي خلک پيسې دځان سره دراتلونکې لپاره ساتې ۳-دريم دپيسو لپاره احتياطي تقاضا رامنځ ته کيږي کله چې خلک دغيرې مترقبه مصارفاتو لپاره پيسو ته ضرورت پيداکوي داډول تقاضا دپيسو دعمومي تقاضا ډيره کوچنۍ برخه جوړوي. ښې پيسې کومې پيسې دي هغه پيسې دي چې دپيسو اساسي حتمي – او مشکله وظايف په ښه ډول اجرا کړي.دښو پيسو مشخصات عام اعتبار او قبوليت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابليت۴-دتقسيم قابليت۵-دذخيري قابليت۶-يوشان والى ۷-دشناخت وړ۸-نرموالى۹-کموالى . دپيسو ډولونه : ډيرموجود دي خو دلته تري ترټولو مشهورې دادي ۱-کرنسۍ۲-اعتباري پيسې۳-سټندرډ پيسې۴-قوت لرونکې (قانوني) پيسې ۵-پيسو ته نژدي پيسې۶-بريښنايي پيسې . کرنسۍ ديو ملک پولي واحد ته کرنسۍ ويل کيږى ديادونې وړ دپيسو اصطلاح نظر کرنسۍ

کرنسۍ

په دوه ډوله ويشل شوي ----۱-کاغذي پيسي ۲-فلزي پيسې کاغذي په دري ډوله ويشل شوي دي ۱-حکمي روپۍ۲-دتبادلې کيدونکې کاغذي روپۍ۳-نمايندہ کوونکي او فلزي هم په دوه ډوله دي ۱-فول باډيډ ۲-ټوکن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي اقتصــاد پيســې هغه جنس ده چې داجناســو دتبادلې اړتياوي ولري. دپيسـو په تشـريحي تعريف کې دپيســوپه وظايفو بحث کيږي. هرهغه څه چې ددولت له خوا نه پيســو په شــکل اعلان شـي هغه پيسـې بلل کيږي. قانوني تعريف : عمومي قبوليت تعريف : هرهغه شـی چې عموي قبوليت ولري پيسې بلل کيږي رابرټ سن او شـکين وايي هرهغه شی چې دتادياتو يا دقرضــونو دتاديې لپاره وکارول شــي . دپيسـو عمومي تعريف: پورته نقاطو ته په کتو ســره دپيســو لپاره عمومي تعريف په دې ډول دی هرهغه شـــی چې په با قاعده ډول په اقتصـــادي معاملو کې دتبادلې دوسيلې دشمير دواحد او دارزښت دذخيره کيدو په توګه په کاروړل شي عبارت له پيسو څخه ده . دبارتر سيستم ځينې مشکلات: داشخاصو په ضرورتونو کې عدم مطابقت۲-دپور دراکړېورکړې مشکل۳-دتقسيم نه قابليت۴- دارزښت عدم ذخيره ۵-دارزښت دانتقال مشـکل۶-ددولت دماليي او تادياتو مشـکل. په پانګه وال نظام کې دپيسـو رول: پيسـې دټولو خوشــاليو طاقتوره ملکه ده داســتاد لپاره دهغه اســتادي دوکيل لپاره دهغه فيصــله . په کپيټليزم نظام کې پيسې ځيني عمده فعاليتونه سرته رسوي. دقيمتونو جوړښت او پيسې اصلا په کپيټليزم کې رامنځ ته کيږي۲-دتوليد په برخه کې مرســـته۳-دمصـــرف په برخه کې اهميت۳-دتجـارت پـه برخـه کې اهميت۴-دتوزيع پـه برخـه کې اهميت۵-دذخيره کيـدو او پانګونې په برخه کې اهميت۶-ددولت دمصـــــارفو تمويل۷-اجتماعي اهميت۸-ســـــياســـي پرمختګ۹-دپرمختګ دښودلو شاخص. دپيسو اهميت په سوسياليست اقتصـادي نظام کې : پيسـې دتبادلې دوسيلې دارزښـت ذخيره او بلاخره دارزښـت دښـودلو لپاره اسـتفاده کيږي په سوسيالستي اقتصـاد کې داقتصـاد درې مهمې پوښتنې ؟څه بايد توليد شي –څرنګه بايد توليد شي-دچالپاره بايد توليد شی. په سوسيالستي نظامونو کې پيسې ددولت په لاس کې وي. دپيسو منفي اړخونه : ترهغه وخته چې اقتصــــاد ته ګټه رســـول چې ترکنترول لاندې وی او که له کنترول ووځي تاونونه اقتصـاد ته رسوي. چې دپيسو کنترول او مديريت ونشـي انفلاسـيون رامنځ ته کيږي چې داضافي پانګونې دتشويق سبب ګرځي . دجعلي پيسو نقصانونه : جعلي پيسـې دپيسو اعتبار له منځه وړي –کورنيو بزنسونو ته تاوان رسوي-دمخنيوي مصارف له منځه وړي-داعتبار بايلل-دمخنيوي مصارف-دپيسو ډولونه ۱-کاغذي پيسې ۲-جنسې پيسې۳-فلزي پيسـې ۴-کريډيټي پيسـې ۵-الکټرونيکې پيسـې .دپيسو دندې په دريو برخو ويشـل شوی دی ۱-دپيســو اصــلي يا ابتداي دندې ۲-دپيســو حتمي دندې ۳-مشــکله (مشــروطي) دندې . اســاســي دندې دهغو وظايفو نه عبارت دي دکومو لپاره چې پيســې رامنځ ته شــوي ۲-دپيســو ضـمني دندې : هغه دندې دي چې داسـاسـي وظايفو په خوا کې پيسـې سـرته رسـوي ضـمني دندې بلل کيږی۳-مشـکله يا مشروطي دندې : دهغو دندو څخه عبارت دي چې دپيسو دمثبتو نتايجو له وجې رامنځ ته کيږي. دپيســو اصــلي دندې لاندې وظايف ترســره کوی۱-پيســـې دتبادلې دوســـيلې په توګه۲-داجناســـو اوخدماتو اندازه ګيري اله ۳-دټولو اجناســـو ارزښـــت بيانوي۴-دراتلونکو تادياتو ترســـره کول۵-دارزښـــت ذخيره مطلب پيســـې اوس مهال او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کې داجناسو او خدماتو داخیستلو توان لري. دپیسو ضمني وظایف:۱-دتخصص تولید او تجارت سره مرسته کوی۲-عاید او مصرف باندې تاثیرات۳-دپورونو درامنځ ته کولو منبع۴-دپولي مدیریت دتطبیق وسیله ۵-داقتصادي پالیسیو وسیله=اصلا دپیسو په واسطه صورت نیسي دپولي مدیریت دتطبیق وسیله لکه مرکزي بانک چې پیسې دوسیلې په توګه کاروي ترڅو دپیسو ښه مدیریت وکړي مشکله وظایف: ۱-دتولید نهایي بهرې اندازه ګیري۲-دملکیت دخرڅلاوو اسانتیاوي دپیسو رامنځ ته کړي ۳-اعتباري سیستم اساس۴-دعاید توزیع دندې دپیسو په واسطه صورت نیسي. دفلزي پیسو ارزښت په څه کې ده ۱-ژرله منځه نه ځي۲-دنورو هیوادو ته ترې قاچاق نه کیږي. دکاغذي پیسو ښه والی اقتصادي دي کاغذ ارزانه ده نسبت نورو اجناسو ته ۲-دانتقال اسانتیا۳دپیسو ارتجاعیت۴-یوشان ته والی۵-دارزښت ثبات۶-اقتصادي ودې پرمخ وړل ۷-دولت ته ګټه. دکاغذي پیسو بدوالی: دانفلاسیون ویره۲دخارجي تادیاتو ویره ۳-خرابولي خطر۴-جعلي پیسې۵-دنوروهیوادونو په حدودو کې استعمال. پولي نورم پولي سیستم یا monetary systemدهغه میکانیزم څخه عبارت دي چې دهغې په اساس ددولت دپیسو شکل ډیزاین اودهغوی دمقدار اندازه دپیسو په دوران کې ټاکي که چیرې دیو هیواد پولي واحد سره زر وي نو پولي معیار هم سره زر دي golden coin standard-golden bullion –golden exchange-gold reserve standard.علما دانفلاسیون علتونه په دوه برخو ویشي۱-دمصارفو په اساس انفلاسیون۲-دتقاضا په اساس انفلاسیون۱-دمصارفو په واسطه انفلاسیون هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې داجناسو او خدماتو په تولید کې داستعمال کیدونکي خامو موادو او کارګرې قوې په مصارفو کې په دوامداره توګه زیاتوالی رامنځ ته شي او دتقاضا په اساس انفلاسیون دعامه خلکو ته خطر صورت په داسې حال کې چې دمصارفو په اساس انفلاسیون دعرضه کوونکو له خوا صورت نیسي په دې اساس دکینزیانو عقیده دانفلاسیون رامنځ ته کیدو ددوهم علت دتولید په مصارفو کې دزیاتوالي څخه دمجموعي عرضې دکمبود سبب ګرځي . دګټې په اساس انفلاسیون په هغو تولنو کې چې دبازاري انحصاراو یا دانحصار ته نږدې وي انحصارکوونکي دلوړې ګټې طلب کوي . دغه ګټه دانفلاسیون په ډول څرګندیږي دموادو په اساس انفلاسیون که چیرې په هیواد کې دځینو مهمو عناصرو لکه تیل-او سپنه ګاز او نور قیمتونه لوړ لاړشي داجناسو او خدماتو په تولید کې نوموړي مصارف راڅرګندیږي. دوامدره زیاتوالی یې دمصارفو په اساس انفلاسیون رامنځ ته کوي۳-که چیرته هیواد ته په واریدیدونکو توکو مصارف لوړ شي او یا په صادرونکي هیواد کې داجناسو قیمتونه پورته لاړشی نودغه مصارف زیاتوالی دانفلاسیون په شکل څرګندیږي.دانفلاسیون علاجونه۱-پولي پالیسي : عبارت له هغه تدابیرو څخه ده چې له مخې په یو هیواد کې دپیسو عرضه دپیسو تقاضا دمرکزي بانک له خوا کنترولیږي ددې ډول پالیسي دتطبیق لپاره دوو عناصرو څخه استفاده کیږي۱- quantities controlکمي کنترول۲- qualitative controlکیفي کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیسـو دکنترول لپاره دمرکزي بانک له خوا مختلفي پالیسـی په کاراچول کیږي او دهغې له مخې دانفلاسـیون مخنیوی کیږي چې ځینې یې عبـارت دي لـه 1-open market operation2-variation in bankrates3-credit rating4-varing reserve requirement5-consumer credit requirement.د

سټنډرډ

مفاهیم :سټنډرډ جوړونه هغه قوانین او قواعد دي چې بشري کړنې او فعالیتونه په یوه معلومه ساحه کې چې عموما دګټې دلاسته راوړلو په منظوروي منسجموي. سټنډرډ : له هغه تخنیکي سند څخه عبارت دي چې نورمونه ، قوانین ، غوښتنې تقاضـاوې،اومعیارونه په کې په نظر کې نیول کیږی. او ذیصــلاح ارګانونو لخوا تاکل کیږي. نورم: دعلم او تخنیک په وســیله دسنجشونو اساس دی او یا هم ویلای شو چې نورم یوه کمیټه ده چې دعلمي او دعملي تجربو په ترڅ کې طرحه او تثبیته شـوي ده. او دیوې ذیصــلاح مرجع لخوا تصـویب شـوي ده. تخنیکي کمیټه : عبارت له یو ګروپ پوهانو څخه ده چې داړونده سـکتورونو او مشـخصـو موضـوعاتو دسـتندردونو دانکشـاف او دستندردونو جوړولو په منظور دملي ستندرد دقانون دنهمې مادي په اساس دعلمي تحقیقي ، خصوصـي اونورو اړونده دولتي نهادونو څخه تشکیل کیږي. دستندرد نړیوال سـازمان درهنمود په اسـاس تخنیکي کمیټه درې ډوله غړي لري۱- ثابت یا اصــلي غړي: دســتندرد جوړونې ریس، دلابراتوار کارپوه، دســتندرد جوړولو متخصــص ، دمســتهلیکینو دحمـایت نهـاد ســوداګریزخونې او نوردولتي اداری دي۲- متغیریاغیرثابت غړي: دتولیدونکو اسـتازي اودصـنایعو مالکان دمسـلکي اتحادیو اسـتازي، دوزارتونو او سکتورونو استازي اوصادراتي او ورداتې سکتورونواستازي دبهرنیو موسسو استازي کوم چې له دولت سره همکارې وی۳-ناظره غړي: دولتي او غیر دولتي نهادونه او ټولنې او یا هغه ځانګړي اشخاص چې دستندرد پروسې دتعقیب او څارنې غوښتې وي پرته له دي چې په فعاله توګه په فعالیتونو کې سهم او حضـور ولري په ۱۹۰۱ م کال کې دبرتانیا ستندرد کمیټه دایره شوه . دملي ستندرد دډیروموسسات له لومړی نړیوالي جګړي وروسته جوړ شو دهیوادونو ترمنځ دنړیوال تجارت اړیکي او دمالونو اومه موادو بدلول او همدارنګه دفرهنګي علمي او تخنیکي اړیکو دپیداکولو اړتیا ددې سـبب شـوه ترڅو دسـتندرد ایښـودنې نړیواله ټولنه(iso) رامنځ ته شـي په ۱۹۴۶ کال کې د سـتندرد نړیوال سـازمان په لندن کې جوړشو(iso). چې په هغه کې ۲۳مملکتونه شـامل شول. دسکرو او فولادو اروپایي اتحادیه وه په ۱۹۵۲ کې تاسـیس شـوه په ۱۳۴۵ کال کې دوه ډوله نړیوال سـتندردونه اوږدوالي واحد(متر)او بل دمتریک اوزان (کلو ګرام)دافغانستان دتجارت وزارت په چوکاټ کې مروج شول. متریک سیستم : دنړیوال عصري او ساده سیستمونو څخه شمیرل کیږی چې دعلمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تحقیقاتي او تولیدي فعالیتونو دښه تنظیم لپاره داخلي اوخارجي تجارت ساحو کې يې
خاص نقش درلوده او دیوې بیلې مقررې په مرسته دیاد شوي سیستم تطبیق دهیواد په ټولو
ځایونو کې ترسره کیږي. دستندرد دنورم لومړي دمعادن وزارت په چوکاټ کې په
کال۱۳۵۲ کې رسما په عملي ډول په کار پیل وکړ او په ۱۳۵۳ کال کې لومړنۍ مقالې او
علمي مضامین دستندرد او دهغه داهیمت په اړه دټولنیزو اطلاعاتو له لارې خپاره شول.په
۱۳۵۷ کال کې دحمام او جامو مینځلو دصابون ستندردونه دافغان صابون جوړوني صنعتي
فابریکې لپاره دصابون ستندرد کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شو.په ۱۳۵۸ کال کې
دترانسپورتي موټرو دسوځنده موادو لګښت مقررات او نورمونه بشپړ شو په (ستندرد افغان)
مجلې دستندرد دنورم ادارې په امتیاز په خبرونو پیل وکړ په ۱۳۵۹ م کال کې دداخلي سمنټو
تولید ستندرد دتثبیت کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شواوهم ددانه لرونکو مالوچو دسورت
بندۍ طرزالعمل ، کیفیت دښه والي او دتکړه بزګرانو دهڅونې په موخه توزیع شو. سیستم :
یو له بل سره دتړلو برخو او اجزاوو مجموعه ده چې دموخو دترلاسه کولو په برخه کې یو
دبل ترڅنګ فعالیتونه سرته رسوي. هغه سیستمونه : چې دستندرد جوړونې تراغیزې لاندې
راځي په لاندې ډول دي۱-ټولنیز سیستم ۲-پوهنیز سیستم ۳-دقانون پریښودنې سیستم ۴-
اجرایوي سیستم۵-قضایي سیستم دستندرد جوړونې سیستم ۶-دښوونیز اوروزنیز سیستم۷-
اقتصادی(پلان جوړونې)سیستم۸-کرنیز سیستم ۹-صنعتي سیستم ۱۰-سوداګري۱۱-
چاپیریال۱۲-مسریز سیستمونه (مدیریت)۱۲-لوبه ییز سیستم . دستندرد جوړونې ارکان۱-
ستندرد څیړنه او پراختیا۲-دستندرد ټولونه تدوین۳-دستندردونو دودول۴-ستندردونو سرته
رسول(اجرا) څیړنه او پراختیا : ستندردونو په هغه وخت کې عملي لوری ولري چې له
څیړنې او پراختیا سره یو ځای وي پرته له دي نه شي کیدای ګټورواقع شي. ستندردونو
دودیدل دلاندې امکاناتو په منځګړیتوب ترسره کیږي . ښوونه۲-اطلاعات۳-مشاور. عمومي
او اساسي ستندردونو ډولونه : په عمومي توکه ستندردونه په ۴برخو ویشل شوي دي۱-
کارخانه یي ستندرد۲-ملي ستندرد۳-سیمه ییز ستندرد۴-نړیوال ستندرد. کارخانه یی ستندرد
دیوې تولیدی کارخانې دطرحې دنظریو اتفاق تولیدکنترول اوزیاتره کړو وړو په برخه کې
شامل دي۲-ملې ستندرد داستندردونه له بررسي او مشورې وروسته دتخنیکي صنایع او
تجارت دکارپوهانو اومتخصصانو په مرسته دملي ګټو دساتنې په موخه په هرهیواد کې
راټولیږي چې البته په هرهیواد کې دملي ستندردونو دتدوین اصلي دنده دهیواد دستندرد
دسازمانونو او موسساتو په غاړه وي . سیمه ییز ستندرد: داستندردونه دیوې ډلې دګټې
اخیستونکو وګړو په مرسته په دوو یا څو ګاونډیو هیوادونو کې چې ګډ صنایع لري او یا
دتجارتي راکړي ورکړي لرونکې وي تدوین کیږي.نړیوال ستندرد : دادستندرد ددغو
هیوادونو دستندرد دنړیوال سازمان داړوندو کارپوهانو دنظریو سره دتوافق لاسته راوړنې
دي.نوټ==کارخانه یي ستندرد دکارخانې دسطحې په محدوده کې ،ملي ستندرد دمملکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په محدوده کې ، سیمه ییز ستندرد دځوهیوادونو په محدوده کې ، او نړیوال ستندرد دنړۍ په ټولو هیوادونو کې په کاراچول کیږي.دهر ســـتندرد اجرا او جوړونه په لاندې مرحلو کې څرګندیږي۱-ستندرد جوړونې تنظیم اوټولنه ۲-ستندرد دچاپ اوخپرول۳-دستندرددسندګټې او اجرا. دستندرد جوړونې اصول او ګټې : ستندرد جوړونه اودستندردونو کاراچونه دتولیدونکو او مصـــرف کوونکو لپاره لاندې ګټې په خوا کې لري ۱-دناســـالمو ســـیالیو او دبې ځایه او غولوونکو تبلیغاتو لـه منځـه تلل۲-دپیریدلو پـه وخـت دمصـــرف کوونکي دغولیدلو څخـه داندیښـــني له منځه تلل۳-په اړیکو کې دپوهاوي رامنځ ته کیدل۴-دتجارتي بدلونونو اســـانتیا-تولیدونکو لپاره ګټې : ---دپام وړمشخصـــاتو او خواصـو ټاکل، دتولید دچلند ټاکل او تشـــریح نصــبول(مونتاژ)ازموینه دنمونې اخیســـتل، دبســـته بندیو ډولونو، لیږد رالیږد،دســـاتنې لاري چارې ، دعبارتونو ټاکل ددواړو خواو دپوهونې لازمي نښـــې اواصـــطلاحات ډلبندي او اصـطلاحات په دولونو کې ټیټوالی ، دتولید دساحې زیاتوالی او په لومړنیو موادو او بریښـنا کې دلګښت مخنیوی ، دضایعاتو ټیټوالی، دمحصولاتو دکیفیت ښه والی، په زیرمه ساتنه کې اسـانتیا دداخلي او بهرني تجارت پراخیدل. دمصرف کوونکو لپاره ګټې : دغوره کالیو سـاتنه ،دکالیو او محصول لـه امن څخه ډاډ په سپارښتنه کې اسانتیا دلړو پیسو ورکړه، دپام وړ کالیو ته په اســانۍ ســره لاس رســی او دیو شــمیر ملي او نړیوالو ســتندردونو پیژندل.دســتندریشــن ددولتي ســیســتم دمحتویاتو داســتعمال دځایونو له مخې لاندېني ســتندردونه ټاکې ۱-دتخنیکي شـــرایطو ســـتندردونه دهراړخیزي تخنیکي غوښـــتنې۲-دپارامترونو ســـتندردونو دکچې یا اندازې۳-داساسي پارامترونو اوټیپونو؟ستندردونه۴-دسورتمنټ ستندردونو دسورت کول۵-دنښــو ســتندردونه (مارکه)۶-دکنترکشــن ســتندردونه دودانۍ اواندازې ۷-دتخنیکي غوښــتنو ستندردونه؟۸-دمنل شو مقرارتو ستندردونه۹-دازموینې دمیتود ستندردونه(کنترول) تحلیل او اندازه نیونه۱۰-دنښې اینښودنې ، بسته بندۍ ،ساتنې ، ترانسپورټ، دمقرارتو ستندردونه۱۱-دکچې نیونې دالاتو عیارولو میتودونو لپاره ســـتندردونه۱۲-دجوړونې (ترمیم) اواســـتعمال مقرارتو ســـتندردونه۱۳-دټینګ، تکنالوژیکو عملیو (پروســیســونو) ســتندردونه . دســتندرد محتویات: دعلمي او نړیوال تاریخ له پلوه دســـتندردونو یوه بنه هغه ســـنددی چې دنورمونو دغوښتنولرونکی وي او دباصلاحیته ځانګې لخوا نصب شوی وي . دستندریزیشن نړیوال ســـازمان په عمومي توګه دوه لاندې اندازې تثبیت او ســـپارښـــتنه یي هم وکړه۱-a4-۲-a5دســـتندرد دپښـــتی (پوښ) عنوان. دســـتندرد دپوښ دمخې عنوان او نښـــې هم له اړینو موضوعاتو څخه دي. معمولا دپوښ پرمخ دستندرد دموسسې نوم ، دستندرد پرلپسې شمیره ، دستندردونو چاپ او دچاپولو کال ستندرد نښه او ستندردشوي محصول نوم چاپیږي دستندرد متن کوم اســاســي موضــوعات چې په ســتندرد کې ځای په ځای کیږي په لاندې ډول دي ۱-دهغوخلکو نومونه چې دستندرد دجوړونې دتثبیت په کمیسیون کې په رسمي ډول ګډون کوي ۲-دســـتندرد دســـرلیک یا نوم ۳-ســـرټکي یا ســـریزه۴-موخه۵-داســـتعمال ځایونه(موارد)۶-

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعريفونه۷-سمبولونه او نښې ۸-دمحصول دلبندۍ يادرجه بندي ۹-ترمينالوژي۱۰-دمحصول دتوليد ميتودونه۱۱-دمحصول ځانګړي خواص۱۲-دتو///؟؟؟۱۳-نمونه اخيستنه اودنمونې اخيستنې ميتودونه۱۴-دازمايښت اوبررسۍ ميتودونه۱۵-نښه او اوايښودنه او بسته بندي۱۶-مرستندويه او لاربښود ضمايم۱۷-دصفحې لاندېنې يادښتونه۱۸-دمتن اړوند ضمايم . دپرنسيپ له پلوه ياد شوي ستندردونه په متن کې ځای په ځای کيږي. زمونږ په هيواد کې داسنادو واحد سيستم دستندردونو دپروژې دکارطرح او نښې ۱۳۵۵ کلونو راپه ديخوا دکابل پوليتخنيک دانستيټيوټ او دنورم اوستندرډ په اداره او ځينو نورو موسساتو او اداراتو کې پيل شوي دي۱-دمديريت کنترول: له هغو لاربښونو او دستورالعملونو څخه عبارت دی چې مديريت په يوه تصدۍ کې دټولو بيلابيلو اقتصادي عملياتونو په کنترول قادروي۲-اجرايوي چلند ونه په يو ه تصدۍ کې له اړينو ټکو دچلند ځرانګوالي او داقتصادي او خدماتي بيلابيل عملياتو سرته رسول په هغه سازمان کې دي . چاپيريال:--ديوه مناسب چاپيريال شتون ديوي تصدۍ دبرياليتوب لپاره ناسم شرايط برابروي دچاپيريال دکيفيت ستندردونه بايد دعمومي ګټو دساتنې په منظور اجراشی۴-ماشين الات او تجهيزات: ماشين الات او تجهيزات ساتنې ته اړتيا لري په يوي تصدۍ کې دوسايلو اوافزارو ته لاس رسی او دهغو دپيژندنې سربيره دجامه بندي او کوډ ايښودنې له سيستمونو څخه ګټه اخيستل هم اړين دي .طراحي::---- دتصديو په زياتره عملياتو کې دطرحې عمليات تل له بدلونونو او نوښتونو سره يوځای وي. له دي امله تصديګانې داطمينان دلاسته راوړنې لپاره دښو چلندونو او تجربو دکارولو او لاس رسي يو مناسب سيستم دی.دستندرد کارپوه صلاحيت ::--په يوه سازمان کې دستندرد ځانګې واک او ځواک بايد داسې وي چې دټاکلي اقتصادي کارله اجراڅخه مخکې .په موسسه کې دستندرد له ځانګې سره مشوره وشي. يا دستندرد دځانګې واک او ځواک داسې دی چې دتوليدي کوښښ دکارله ترسره کيدو مخکې بايد دستندرد دځانګې نظريات اولاربښوونې وپلټل شی، په عمومي ډول ستندردونه جوړونې او تولونې له پلوه په دوه ډوله دي ۱-هغه ستندردونه چې دبهرنيو ستندردونو په مرسته بيرته ګرځول شوي چې دهغوي دجوړولو اړتياسرچينه isoستندردونه دی لکه ۱-اصطلاحاتو ستندردونه۲-تحقيقاتې چلندونو ته اړتيا لري.؟؟.دملي ستندرد په موسسه کې ديوه ستندرد دراټولونې دکارمراحل۱-دوراندېزونو موضوع او ټاکلو موضوع . لومړنی کميسون دپيل ليکنې (چمتوالی) لومړنی کميسون دتوليدونکو مصرف کوونکو او پوهنتونونو له هغو وګړو څخه چې درسره مينه لري، تري جوړه شوی دي.وروستنی کميسون: وروستی کميسون جوړشوی متن دنظر غوښتنې لپاره دولتي مراکزو کې ذيصلاح وګړو ، پوهنتونو او دصنايعو مرکزونو ته ليږي او دوړانديزنو په لاربنونو؟ دهغوي لخوا راټول شوی متن وروستی کيږي.ملي کميته : دملي کميټې غړي دمنشی او دراټولونې مديريت په همغږۍ ذيصلاح واحدونو او سازمانونو دنماينده ګانو له منځه بلل کيږي.دستندرد دموسسې جګپوړي مسولين ، دتدوين منشي ريس او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفني كميسونونو غړي شتون لري له غور او دقت نه وروسته دټاكل شوي متن په اړه دملي ستندرد په توګه نتيجي ته رسيږي . ځانګړی كميسيون : داصلاحاتو او مهمو فني ستونزو دله منځه وړلو لپاره ځانګړی كميسيون اړتيا په وخت جوړه شوي چې ستندرد ارزيابې كوي اوبيايي خپروي. دستندردونو دبيا ليدو وروسته دانتايج لاسته راځی ۱-ستندرد دتجديد نظر ته اړتيا نه لري او په خپل مخكني اعتبار پاتې كيږي۲-جزوي بدلون او دبشپړ توضيحات۳-ستندردونه چې په عمومي بدلون ته اړتيا لري په فني جلسو اودملي تصويب په كميټه كې له څيړنې او اصلاحاتو وروسته چاپيږي. په دي حالت كې دستندرد شميره تغيير نه كوي خو مخكېنی چاپونه باطله اعلانيږي۴-ستندرد باطل اعلانيږی او امكان لري دهغه پرځای نوی ستندرد له نوي شميري سره ځای په ځای شي. په اوسني وخت كې دISOنړيوال سازمان دنړیَ په ۱۷۵ هيوادونو كې دملي ستندرد دموسساتو له يوي شبكې څخه جوړه شوي چې په هر هيواد كې ديوي مركز ي څانګې په توګه اواصلي مركز يي دژنيف او سويس په ښارونو كې فعاليت كوي. كوم سازمان چې نن ورځ isoپه نوم پيژندل كيږي خپل كار يي له ۱۹۳۶ كال څخه دملي ستندرد دانجمنونو نړيوال فدراسيون iso ترعنوان لاندې پيل كړ ددوهمې نړيوالې جګړي دپيښيدو په دليل منحل شو خوله نړيوالې جګړي وروسته په ۱۹۴۷ م كال كې د۲۵ نړيوالو هيوادونو دناستې له كبله په لندن ښار كې دستندرد لپاره دنړيوال سازمان په تاسيس موافقه وشوه او له هغه وروسته د۱۹۴۷ م كال دفبروري په ۲۳ نيټه ايزو رسما تاسيس شو. دسازمان لوګو په دوو انګليسي او فرانسوي ژبو په لنډو تورو isoښودل كيږي په حقيقت كې ايزو كلمه له يوناني كلمې ايزو څخه اخيستل شوي ده چې دمساوي يوانداز زبر ابر او همرنګي په معنا ده.دايزو نړيوال ستندردونه ددی سازمان دتخنيكي او فرعي كميټو په مرسته شپږ مرحلو كې راټوليږي۱-دوړانديز مرحله۲-دتدوين مرحله۳-دكميټې مرحله۴-دبررسي مرحله۵-دمنلو مرحله۶-دخپريدو مرحله.دايزو دغړوهيوادونو غړيتوب په ددي سطحو كې ځای لري۱-اصلي مرحله : هغه هيوادونه چې دستندرد او دهغې داړوندو مباحثو په برخه كې زياته او ښه سابقه لري او ستندردونه يي دزياتو هيوادونو تايد وړ وي يواځي هماغه غړي په رايه اچونې او نظر غوښتنه كې درايې وركولو حق لري چې دغو غړو په تخنيكي كميټو كې فعاله ونډه درلوده يعني دايزوفعال غړي parti patting membersهم نومول كيږي ۲-خبروركوونكي غړي يا على البدل : هغه هيوادونه چې دستندرد دسازمانونو نه لري داغړي دايزو دسازمان اقداماتو په جريان كې ځای لري خو دستندردونو په راټولونه او اعلان كې دخالت حق نه لري همدارنګه داغړي په كميټو كې درايي او ګډون حق نه لري ۳- ناظر غړی: ددی سازمان موادو ته لاس رسی لري مګر داريي حق نه لري اودايزو كتونكو په حيث رسما لري چې افغانستان په ۲۰۰۵ م كال كې دايزو دا ډول غړيتوب ترلاسه كړ. ګډ (مشترک) غړي: هغه هيوادونه چې دكوچني اقتصادلرونكې وي داغړي نسبت نورو څه حق العضويت لږ وركوی اوپه دې كې كولای شي دستندردونو پراختيا تعقيب كړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرحال دایزو دنده چې وکولای شي دټولو غړو ترمنځ دستندرد دراټولوني او خپريدا په اړه نظریوالی رامنځ ته کړي. .رایه اچونه :::دایزو نړیوال ستندرد په توګه دیوه ستر منل کیدلو ته لازمه ده دایزو دغړو ددوه ثلثو رایې چې په راټولولو کې ګډون درلود مثبتې وي مشروط په دې چې دټولو ورکړل شویو رایو څخه یې یو له څلورمې رایو لږ منفي وي . ټول نړیوال ستندردونه باید لږ ترلږه درې کاله وروسته له خپریدا تجدید نظر شی له هر۵کالو وروسته داخلي غړو په مرسته تجدید نظر شي داکتوبر۱۶نیټه دستندرد نړیواله ورځ ده او هرکال لمانځل کیږي.دافغانستان دملي ستېندرد نښه (ANSA) انسا ده. دستندر محتویات عبارت له دستندرد اندازه او۲عنوان ستندرډ عنوان یا پوښ۳-دستندرد متن . دافغانستان دستندرد قانون: په ۱۳۹۱ کال کې جوړشو.

د اقتصادي پرمختيا تيوري

اقتصادي ترقې دخلکو دژوند دښه والي په مانا ده چې یواوسط حد ورته ټاکل کیږي.پروفیسر مایر او پروفیسر باالدوین اقتصادي پرمختیا تعریف داسې کوي.اقتصادي پرمختیا یوه پروسه یا پړاوو دی چې دهغې په ترڅ کې دټولنې حقیقي عاید په یوه اوږده موده کې زیاتوالی مومي . دملي عاید او نفوسو ترمنځ اړیکه په فرمول کې ښودنه په لاندې ډول د.(y)y=y/p سړي سر عاید(y)ملي عاید(p)نفوس دی. دپرمختیا دمطالعې ارزښت :داقتصادي ودي او پرمختیا دپراخه اقتصادي ډګرونو سره سیده اړیکې لري او خپلې زیرمې شتمنې خپلواکې ملي تقویت او پرتم وساتلای شي. ۴-نرکسي : هغه هیواد پرمختیایې بولي چې دطبیعي زیرمو او نفوس په انډول لږ اندازه پانګیز-اجناس او ابزار ولري.۵دشلمې پیړی له نیمایې راهیسې دهغې ترپای پورې دنړۍ هیوادونه په کومو برخو ویشل شوي وو. جواب :دشلمې پیړي له نیمایې راهیسې بیا ترپای پورې په اکثروسیاسي اقتصادي بحثونو کې هیوادونه په لاندې درې برخو ویشل شوي وو۱- صنعتي چې اقتصاد یې دازاد بازار په بنسټ وو. سوسیالستي هیوادونه چې مرکزي پلان جوړونه پکې معموله وه او ددریمې نړۍ چې په دریمې نړۍ کې همدا وروسته پاتې هیوادونه راځي.کوزنتر داقتصادي پرمختیا په هکله وایې اقتصادي پرمختیا په اوږده موده کې دیوه هیواداو ټولنې بیلابیلو تولیداتو دظرفیت اوچتیدل دي کوزنتر دتولید په تنوع او ظرفیت تاکید کوي اقتصادي وده دملي عاید دزیاتوالي اواقتصادي ترقي دسړي سر ګټې سره سراو کارلري. اقتصاد پوهان وایې : اقتصادي پرمختیا دیوې ټولنې داقتصادي ،ټولنیزو، دوګړوو درفاهي وضعیت، اقتصادي دوام لرونکې ودې ښه کیدل دي چې ددغې ټولنې داقتصادي ټولنیزو سیاسي علمي اوفرهنګي بنسټونو دمثبت بدلون له امله پیښیږي.ده یو هیواد په ټول ملي اقتصاد کې دلوی اقتصاد په کچه په یوټاکلي کال کې دتیرکال دمقدار په پرتله دتولید زیاتوالی اقتصادي وده ، اقتصادي پرمختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفزيکي ،بشـــري او ټولنيزو ظرفيتونو په پام کې ســـاتلو ســـره يوځای دتوليدي ظرفيتونو له زياتوالي ســره تړلي وده پرمختيا بلل کيږي. همدارنګه : افغانســتان دنړۍ په پرمختيا هيوادو کې شـميرل کيږي. دوه ګونی اقتصـاد عبارت له هغه اقتصـاد څخه ده چې يويې بلکل طبيعي اقتصـاد سـره مشـابه (عنعنوي) اوبل بازار اقتصـاد په کې مروج وي يا شـتون ولري. ددوی عنعنوي اقتصاد ډيرمړژواندي بڼه لري دي ته subsistence economicهم وايي .دنفوسو فشـار سـتونزه زياتره دپرمختيايي هيوادو سـتونزه ده چې په راتلونکې دوی ته داسـتونزې راولاړه ولی شي: اقتصـادي ، اجتماعي ، صـحي،محيطي ،فرهنګي، او ان سياسـي ستونزې رامنځ ته کولای شـــي.معمولا پرمختيايي هيوادونه خپل مواد بهر ته صـــادروي ددې پرځای مصـــــرفي نوړي (اجنـاس) او لومړني توکي لـه بهره پوره کوي. پـه پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۵۰۰-۳۰۰۰واحده کالوري ميسره خو زمونږه په هيواد کې په مشکله سره ۱۷۰۰کالوري ميسره کيږي پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۰ګرامه پروټين مهيا کيږي حال داچې زمونږ هيواد اوس هم ځينو مرفه کورنيو تـه ايلـه ۱۵ګرامـه پروټين ورسـيدلای شـــي.دملګروملتونو دارقامو له مخې به دزيږونونو مجموعي اندول(۱۷اعشـــاريه ۶)ده دماشومانو دتغذيې سلنه (۱۳)دپنځه کلنۍ عمر څخه دټيټ عمر مړينې سلنه (۱۷اعشاريه ۲۵) ښودل شوی دعمر منځنی حد(۴۷-۴۲) دنفوسو کلنۍ وده (۱۷اعشاريه۲)فيصده او ځينې وخت له دې پورته ښـودل شـوی دی. دافغانسـتان طبيعي سـرچينې عبارت له :افغانسـتان په جنوب او جنوب لويديزو ولايتونو کې دکرولو لپاره پراخې ځمکې لري چې داوبه خورسيستم په جوړولو سـره د۹۰ميليونو ټنو غنم توليدولای شـي. او همدارنګه دکانونو او نورې زيرمې هم شـــته او همدارنګه ځنګلونه هم لري، ترڅنګ يې دخامومواد او کاني توکو په غيرې قانوني او غيرې فني ډول ويسـتل کيږي او همدارنګه ځنګلونه او څرځايونه په مناسـبه توګه نه کارول کيږي. چې ګڼ شـــمير ځنګلونه دبربنډيدو په حال کې دي چې په راتلونکې کې دژورې ويجاړتيا(erosion)امکان شـته ، او داسـې نورې ډيری بدې بيلګې په دې برخه کې له نورو پرمختيايي هيوادو زمونږ حالت ډير بدتردی په بل عبارت ديوېځانګړي دورې په لړکې دهرمتغير کمي بدلو ن ته وده وايي. دهاروډ ډومر دودي موډل: دغه موډل په پانګو او سـپما او دسـپما په اندازه باندې تاکيد کوي او داقتصـادي ودې ملي توليد په زياتيدو پورې تړلی بوليi=dk

$$=\frac{\Delta k}{dy}\Delta k = k = k\Delta y\frac{k}{x}$$

1.3=3

2.3=6

(c) ketabton.com: The Digital Library

2.5=6

يوبشـــپړ ټولنيز پلان لاندېني پړاوونـه لري۱-دپلان طرحـه او تهيې پړاوو۲-دپلان دتطبيق پړاو۳-دتير پلان دارزوني او دراتلونکي پلان لپاره مقدماتي چمتوالی.دپلان دتطبيق لپاره لاندېني عناصر ضروري دي.۱-دبودجي ارزښت۲-دادري مناسباتو سيستم۳-دروزل شوي فني پرســـونلو شـــته والی ۴-دپلان ســـره ســـمه او اغيزمنه رهبري۵-بيلابيلو څانګو کي هماهنګي.په پلان جوړونه کې ســـيميز توازن اهميت لري په پلان جوړونه کې بايد ديوې ستراتيژۍ اودورنما هدف په توګه دهيواد دبيلابيلو سيمومتوازن پرمختګ په نظر کې ونيول شي. دپلان جوړونې نړيوال تجارب:لکه چې وويل شول پلان جوړونه داقتصادي علومو يوه نسبتا نوې څانګه ده نن ورځ داسې هيڅ يو هيواد نشته چې په هغه کې پلان په يوه نه په يوه بڼه رواج نه وي. دپلان جوړونې دتيوري موضـــوعات:۱-دپلان ټولنيزه او اقتصـــادي برخه، دټولنې داړتياو دپوره کولو لپاره دمجدد توليد او ملي عايد دلوړولو د تدابيرو عملي والی يا دتطبيق امکانات څرګندوي۲-دپلان اســـلوب پيژندنه برخه دپلان تخنيکي او تشـــکيلاتي چاروترتيب او په ټولو ټولنيزو او اقتصـــادي برخو کې دپلان اجرا څيړي. ددغو ټولو برخو ترمنځ رياليکتيکي (سره پيېلې)اړيکې شـته . اقتصـاد علم په مجموع کې هغه ټولنيز علم دی چې دټولنې پراخو غوښتنو ته محدودې سرچينې بيلوي.داقتصادي پلان جوړونې ميتودولوژي :دپلان جوړونې ميتودولوژي ددولـت داقتصـــــادي پلانونو دطرح دلارو چـارو عمومي پرنسيپونو دمجموعي څخه عبارت ده. افغانستان کې تراوسه لاندېني پلانونه تطبيق شوي :په هيواد کې لومړنی اقتصـــادي اجتماعي پلان په ۱۳۳۵ کال طرح او په تطبيق يې پيل وشـــو. ډيره غوره نتايج يې درلودل. دويم ۵کاله پلان په ۱۳۴۰ کال پيل شـــو چې دترانســـپورتي ســـتونزو له امله پيشـبيني شـوی ارقام پوره نه شـو خو بيا هم بريالی ګڼل کيده. دريم پلان : په۱۳۵۲ بدلون پيښ شو او په ۱۳۵۴ د۷کلن اقتصـادي پراخ پلان په تطبيق شـروع وکړه او ډيرې ښې پايلې يې لرلي.عامه مرستې په دوو برخوويشل شوی odaيعنې رسما پرمختيايي کومکونه : هغه مرســـتې دي چې رســـما راته راځي په ملي بودجه کې ليکل کيږي۲-اعلی بشـري کمکونه : دي چې دسـره مياشـت يونيسـيف او نوروموسسـاتو له خوا ورکول کيږي. ياني اقتصـاد: هغه اقتصـادي نظام دی چې هلته اړتياوو دپوره کولو لپاره داجناسـو او خدماتو توليد دټولنې اکثريت غړو داړتياوو پوره کولو په خاطر او اقتصـــاد ی او ټولنيزو اهدافو ته درســـيدو لپـاره دپلان جوړونې اداري لـه خوا پـه پـام کې نيول کيږي. ځوانـان : دهيواد دپرمختګ لپاره کولای شی لکه ځوانان بايد نورو هيوادونوته لاړنه شي اودلته په خپل هيواد کې خپلو وطنوالو تـه خدمت وکړي او ځـان پـه معيـاري بڼه برابر کړي ترينګونـه واخلي اودروزنې بيلابيل مرکزونه ولټوي ترڅو هيواد مو پرمختيا وکړي . دبيوزلۍ شيطاني دايره : دفقر کرښـه هغه ده چې دژوند سـطحه داسـاسـي اړتياو له پوره کيدو څخه راټيته وي يا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه عايد چې په کورنۍ يې لري او له هغه څخه ډېر لږ راکم شي نودغه کورنۍ په بيوزلو کې شميرل کيږي. ديوې کورنۍ حداقل ژوندې پاتې کيدو په اندزه . په پرمختياېي هيوادو کې دپانګې عرضــــه ځکه کمه ده چې دلته پس انداز وجود نه لري. دليويس داقتصــــادي پرمختيا درې شرايط ښودلې چې ډېر ضروري دي.۱-دپانګې اچول۲-دپوهې دسطحې لوړول۳-دپلان جوړونې څخه کاراخيســتل. دپرمختيا لپاره ضــروري شــرايط دادي :۱-اقتصــادي ۲-غيري اقتصــادي شــرايط. دپرمختيا غيرې اقتصــادي شــرايط په څلور ډوله دي :۱-ټولنيز کلتوري: دغه شرايط پس انداز ته دوګړو علاقه او ميلان ټاکي۲ ښوونه اوروزنه-پروفيسر ګالبريټ په دې هکله ويلې دي نني وخت کې دپرمختيا لپاره دښوونې او روزنې بل هيڅ ضروري شرط نشــته دی۳-باکيفايته حکومت: باکفايته وګړنيز احســاس لرونکی ، باوجدانه ، او صــادق حکومت کولای شــي قانوني نظم برقراره، ښــه لوايح تطبيق، ښــې پروژې پيل،ښــه هيوادني پلانونه طرحه، او په نهايت کې داقتصادي پرمختيا زمينه برابره کړي،او خپل خلک ټولنيزی رفاه ته ورســوي او وګړو ته دژوند دلوړي کچې (رفاه) امکانات برابر کړي. ۴-نفوس: که چيرې دپانګې دزياتوالي ضــريب دنفوس دزياتوالي په اندول لږ وي اقتصــادي پرمختيا نشــي راتلای . ښکيلاک دوروسته پاتې هيوادو سره څه وکړل او لابه څه کوي.دوي ته بې صنعتي کيدو اجازه نه ده ورکړي او يايې هم ډيره انرژي وخت او پاملرنه دازادۍ دګټلولپاره تير شــوی نوځکه اقتصــادي ودې ته نه دې وزګار شــوي اســتعمار ددغو هيوادونو خلکو ته يوه ناوړه احساس پريښې چې دوی دترقي په لور نه هڅيږي او ځان ورته دروحې پلوه وروسته پاتې او ناتوان ښــکاري. نيمګړی بازار هغه بازار ته ويل چې ؟؟؟؟له لږ مولد ســکتور څخه لوړ مولد سکتور ته دتوليدي عواملو دليږدولو خنډونه بايد له منځه ولاړشي کورنې توليد کې انحصــارکه موجود وي له منځه ولاړ شــي مارکيټ ته دهرمتشــبث داخليدل او پانګه اچونه وهڅول شـي ترڅو بازارپه بشپړ ډول ښه ونيسي.دپانګې ټولول يوله بل سره درې پړاوونه لري.الف: پس انداز او زيرمو زياتول ب: مالي او کريديتي ميکانيزم ج: دپانګې اچونې څخه عملي ګټه اخيستنه. دپرمختيايي اقتصاد عوامل او داقتصادي ودې لپاره شرايط او دوروسته پاتيوالي لاملونه :۱-دډيرومنابعو څخه لږ اســتفاده۲-دپانګې کمښــت۳-تکنالوژۍ کمزورتيا۴-زيربناوي چارې۵-دښکيلاک تاثيرات۶-موسسو وروسته پاتې والی . غير اقتصادي وروسته پاتې والې لاملونه: ۱-ناپوهي۲-بې اتفاقي۳-بې قانوني۴-خرافات. افغانســتا ن کې دوروســته پاتې والې نښــې چې ښــکاري هغه کومې دي نظر دادی چې په افغانســتان کې دوروســته پاتې والې ټولې نښــې ښــکاري.متوازنه وده : په هيواد کې دپرمختيا هغه ډول حالت دی چې دملي اقتصــاد ټولې برخې او ســکتورونه يوبل سره برابر په برابره توګه وده کوي. فزيوکراتان په اقتصاد کې دعلمي او عملي مکتب لومړني بنسټ ايښودونکي ګڼل کيږي. مخکې ځينې منفرد موضــوعات وه لکه بهرنۍ ســوداګري دپيســو دجريان ربح او نور خو فزيوکراتانو دلومړي ځل لپاره داقتصــــاد دکلي جريان جامع تحليل وړاندې کړ.کرنه دلاندې شــپږو عواملو له امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملي اقتصـــاد په وده اثر کوي۱-دنفوســو زیاتوالی ســره ســم دهغوی غذايي اړتیاوې پوره کول۲-دصنعتي محصولاتو ورځ په ورځ زیاتیدونکي تقاضا ډیرومهمو اقتصادي سکتورونو دپراختیا اړتیا رامنځ تـه کوي۳-دکرنیزو محصـــولاتو زیاتوالی ددې امکان برابروي چې بهرنې اسعار جذب او په دې ډول دراتولې شوی پانګې په ذریعه ماشین الات وارداو هیواد دترقی باعث شي۴-دکلیوالي وګړو دعاید دسطحې لوړول چې بیا دحکومت له خوا راټولیږي دمالیاتو په بڼه ۵-دبیکاری دټولو ډولونو کمښت او دکاردزمینې برابرول۶-په مجموعي توګه دستندردونو لوړول. Johnston and mellow or melonله نظره دکرنیزوتوکو زیاتوالی: دعامه لومړنیو اړتیا دلګښـــتونو کمښـــت دکرنیزو امتعو دبیو راټیټیدل او له کروندګرو له بیلابیلو لارو دمالیاتو ترلاسه کول په برکې لري نوددې لپاره چې زیاته پانګه ترلاسه شي. په متوازنه ولې انتقاد شـــوی ؟ځکه Hirschmanپه خپل اثر کې متوازنه وده داقتصـــــادي پرمختیا تیوري په توګه نه مني داځکه چې دوروسته پاتې اقتصاد په فرضیه ولاړه نظریه ده په یو پرمختیایي اقتصـــاد کې ټل دتولید عوامل ناانډوله موجود وي نو ځکه دمتوازن رشـــد دپالیســی تطبیق په کې ګران ښــکاري. په متوازنه وده کې اقتصــادي ســکتورونه یو په بل اغیزې لری .:پرمختیایې هیوادونه دڅو ســکتوري اقتصــاد دودي یا دورې یا دڅو ســکتوري انکشــاف په شــرایطو کې ډیرې زیاتې پانګې ته اړتیا لیدل کیږي یا لري یعنې دی وایي که مونږ اقتصــاد ته متوازنه وده ورکو نو اړیو چې ټولو برخو کې پانګه واچو او داډول پانګه اچونه ډیره پانګه غواړي حال دا چې په پرمختیایي اقتصاد پانګې دکمښت سره مخامخ وي. نوځکه دداډول اقتصــاد شــرایط غواړي چې غوره شــویو ډګرونو پاملرنه وشــي له بلې خوا پرمختیایي اقتصــاد دفني پرســونلونو او کدرونو صــنعتي ماهرینو له کمښــت ســره اوپه تیره دمنجمنټ او تشبث په ساحه کې دمجرب سټاف دنشتوالې سره مخامخ وي نو نشـي کولای ســکتورونه په متوازنه توګه پرمخ بوزي. که عاید او نفوس یو شــان وي دي ته ثابت حالت وایې یعنې دي ته ولاړ حالت وایي یعنې اقتصــاد پوهان وایي داهم ناسم حالت وي یعنې عاید باید دنفوس نه زیات وي، داسم حالت دی. دپرمختیاوي هیوادونو ځانګړتیاوي۱-دهیواد د ټول مساحت په مقایسه کم نفوس۲-دپانګې کمښـت . داقتصــاد نامتو څیړونکي R.Rodanپه خپل مشـــهور اثرکې دکرنې او صـــنعت کلکې اړیکې یې تشـــریح کړي. داځکه دا دواړه مولد ســکتورونه دي دهغو په پرمختیا ســره کانونه جوړښــتونه ســوداګري او نور ټول ســکتورونه تحرک او پرمختیا مومي. دکرنې سکتور په بنسټ دصنایعو وده وښودله رودان هغه لومړنی اقتصـــاد پوه وه چې پرته له دي چې دمتوازنې ودې اصــطلاح یې وکاروله دمتناســب رشــد تیوري یې په ۱۹۴۳ کال کې کشـــف کړه. دافغانســـتان لپاره متوازنه وده ښـــه ده ځکه په پرمختیایي هیوادو کې غیرې متوازنـه وده حـالات نورهم خرابوي. دهیرشـــمین لـه نظره : دپرمختیایي هیوادو ستونزه دمنابعو کمښت نه دی بلکې دمنابعو څخه دګټې اخیستنې دظرفیت نشتوالی دی دغه خبره په خپل استدلال او نظر توضیح کړي. داقتصـادي پرمختیا موخې ۱-

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ناخالص ملي تولید کې زیاتوالی۲-دښـــــارونو انکشـــــاف او پراختیا نفوس/عاید=pci۳-
دټولـنـیـزې رفـاه اواســـــوده ګـی شــــکـل لـري۴-دکـار او روزګـار رامـنـځ تـه
کول..Type equation here.پرمختیایي تیوري پو هه او علم عقل اوپرمختیایې پالیســـي
تطبیق اواجراکول دي . هغه څه چې مونږ ته نظرونه او پیشـنهادونه راکوي او هغه څه چې
مونږ ته لارې چارې جوړوي هغه پالیســـي ده . دپرمختیا مهم پړاوونه ۱-ابتدایي او عنعنوي
ټولنه۲-تولیدي ټولنه۳-ټوپ وهل۴-پوخوالی۵-وخت .پرمختیا یو شـمیر پلانونو ته اړتیا لري
پلان یو شمیر تدابیر نیول داینده لپاره پلان دپرمختیا لپاره اړین دی. بلاعوضـه مرستې هغه
پیســـې دي چې دیو هیوادوګړو یا ســـازمانونو لخوا نورو هیوادو وګړو یا ســـازمانونو ته
دمرســـتې ترعنوان لاندې راشـــي . ســـړي ســـرملې ناخالص تولید. دیوهیواد ټول هغه ملي
ناخالص تولید چې ددغه هیواد په نفوس تقسیم شي حاصل یي هغه عاید دی چې ددغه هیواد
هروګړي ته رسیږي. اقتصـادي پرمختیا دژوند دمعیارونو وار په وار او چټیدل اودخلکو په
هوســاینې ښـه کیدل پرمختیا بلل کیږي. دوه ګونی اقتصــاد : دپرمختیایي او وروسـته پاتې
هیوادو دښـارونو او کلیو ترمنځ دژوند دکچې او اقتصـاد وضـعیت ډیر تولید ته ویل کیږي.
مطلق فقر: هغه حالت او وضعیت دي چې یو وګړی ته دده حد اقل لومړنی اړتیاوې چمتو نه
وي. ملي عاید په یو هیواد کې یاملي اقتصاد کې دټولو وګړو دعوایدو مجموعه ده او کله چې
داعوایددهیوادونو په نفوسـو تقسـیم شـي سـړي سـرګټه ورته وایي آیم فکتورونه: هغه نامتو
فکتورونه دي چې په اقتصـــاد کې یې ځانګړی ارزښـــت موندلی۱-ماشـــین۲هدف۳دمدیریت
طریقه۴-وسیله۵median-سړيmen. نړیوال ددغو نفوسو څخه جوړشوی دی . دنړیوال
پرمختیا اتحادیه، دبیارغاونې او پراختیا بانک میګا او نړیواله مالي موسسه . دبیوزلۍ عوامل
هم اقتصـادي او غیرې اقتصـادي دي او دپرمختیا میکانیزمونه دادي ۱-سـړي سر ګټه لوړه
کړو۲-دپانګې دټولیدو مرحلې ته ورســـیږو او ۳-میکانیزم دادی چې پانګه باید په مولده
تولیدونکې سـرمایه بدله شـي او په تولیدي برخو کې په کارولویږي. په عمومي توګه بهرنی
مرستې دوروسته پاتې او اړو هیوادونو لپاره لاندې ګټې لري ۱-دفقر په کمښت کې مثبت
رول۲-داقتصـــــادي زیربناوي پروژو فعال کیدل ۳-دجګړي وچکالی یابل ناڅاپي عامل
دتاثیراتو مخنیوی۴-کلیوال انکشـاف۵-داسـتخدام دفرصـتونو ایجاد۶-دودې دداخلي منابعو په
کاراچول. پرمختیایي هیوادو ته دبهرنیو مرســـتو منفي اړخونه ۱-عیاشــــي اودلتې روحیې
خپریدل۲-دبیعدالتی زیاتیدل۳-په خپل ځان دبسـیاوالي روحیې ضـعیف کیدل۴-دتوراوجرمي
اقتصـــاد پراختیا۵-دمرســتو اخیســتونکو هیوادونو ملي غرور ته زیان رسـیدل۶-دمرسـته
اخیستونکو له خوا په پټه یو شمیر(نه ښکاره کیدونکو) شرایطو تحمیل ته غاړه ایښودل.
مونږ دیو شـمیر نامتوپوهانو نظریات ددوی ژوند لیک او اثار هم معرفي کوو. پروفیســور
لویس: میردال روسـتو، الفرد مارشــال، نیو کلاسـیکانو، جوزف شـومپتر جان تنبرګن جیمز
بوکان او هاروډ دومر نظریات او مودولونه مو بیان کړل. پروفیســـور ایم ـایل- جهنګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپرمختيا لپاره لاندې عوامل ډیر ضـــــروري بلليي ۱-طبيعي ســـــرچينې۲-دپانګې تجمع۳-اورګانيزيشـــن۴-تکنالوژيکي ترقي۵-دتوليد برخو او دکارويش۶-په اقتصـــادي جوړښـــت کې بدلون. ځانګړتياوي عمومي دپرمختيا۱-دهيواد ټول مساحت په نسبت دنفوسو کموالی دپانګې کمښـــت۲دنورو توليدي عواملو په نســـبت دپانګې کموالی ۴-دصـــنعت کمه ونډه ۵-ديوهيواد دازدې عمر پرتله ۶-دسـړي سـر عايد دزياتوالی امکانات.په اقتصـــاد کې يوه تيوري کوم څلور شـــرايط چې لري هغه دادې :۱-فرضـــيات۲-ديوې تيوري دارايې لپاره متغيرات ۳-ادعا۴-اساس ، قاعده ، قانون. دشومپټر دتيوري اصلي ټکې دادي يانې نوموړي داقتصادي پرمختيا عوامل هم دغه بولي:دغه تيوري داقتصـــادي ودي محدودونکی عامل دمتشـــبث قلت ښـکاره کوي، برخلاف دمتشبث موجوديت داقتصـادي پرمختيا عامل بولې. روستو والټ په ۱۹۱۶ م کال کې نړۍ ته ســـترګې غړولې په ۱۹۳۶ م کال کې خپل ليســـانس دييل پوهنتون څخه او فوق لسانس يي په ۱۹۳۸ م کال کې له کمبريج پوهنتون څخه او دکتورايې ۱۹۳۹ م کال کې دييل پوهنتون څخه ترلاســـه کړه او په ۱۹۵۲ م کال کې ددغه پوهنتون داقتصـــــاد دتاريخ په تدريس پيل وکړپه ۱۹۶۶ کال کې دملي امنيت په چارو کې دامريکا دمتحده ايالاتو دهغه مهال دولسـمشـر جان کينډي ځانګړی مشـاور غوره شـو. دکارل مارکس او روسـتو دپرمختيا تيوري يوله بل ســره توپيرلري چې: يوشـــمير اقتصـــاد پوهان دروســـتو نظريات دمارکس دنظر سره ورته بولې ،خو کټ مټ يا ددهغه نقل يي نه بولې داځکه مارکس دټولنې ټول نهادونه په پنځو مرحلو کې ښـودلې خوروسـتو يواځې داقتصـــادي ودي پړاودپرمختيا پړاوونو باندې تمرکز کړی دی.زيربناوي : داقتصادي ودې لپاره هغه بنسټيز جوړښتونه دي چې دتوليد اودخدماتو دپرمخ بيولو لپاره اســـانتيا رامنځ ته کوي. ارتور لويس دهغه نامتو اقتصـــاد پوهانو په لړکې دی چې داقتصـــادي پرمختيا په هکله يي نظريات ورکړي وه . په ۱۹۱۵ کال په سن لوسيا کې زيږيدلی دی نوموړی يوتورپوستی او دنوبل دجايزې ګټونکې دی او دوه ګوني اقتصـــاد نظريه هم ده ورکړه يعنې توضـيح کړله . هغه معيارونه او علايم چې دپرمختيا په پايله کې راڅرګنديږي. ۱-دکرنې په ســـکتور کې ديو تن زراعتي کارګر دتوليد داندازې لوړاوی۲-دسړي سر دبريښنا دلوړوالي دلګښت۳-ددبروسکرو يا کومې بلې منبع انرژيکي منبع لګښت۴-دګړو دعمر اوږدوالی۵-دسړي سر حيواني پروټين لګښت۶-په ښوونځيو کې دماشومانو دشموليت سليقه۷-داوسيدو په يوه کوټه کې دوګړو سطحې شمير۸-دهروزروتنو لپاره دورځپاڼو شمير۹-ددوکتورانو شـمير ۱۰-دښـارونو پراختيا۱۱-داجتماعي تحرک درجه۱۲-دليک او لوسـت لوړښـت۱۳-دعصـري ژوند دبيلګو سـره اشـنايي۱۴-دمطبوعاتو دازادۍ درجه۱۵-دبهرنۍ سوداګرۍ دجوړښت ښـه والی۱۶-دبشـري کار ځواک ورځ په ورځ ښـه والی۱۷-دمادي او پولي موسسـاتو اغيزمنتوب۱۸-په صـنعت کرنه کانونو ودانيزو او نورو بنسټيزو برخو کې دتکنالوژۍ عصـري والی۱۹-دسـړي سـر ګټې وده۲۰-سياسي استقرار اودوضعي ثبات۲۱-د اداري کفايت درجه۲۲-دګوندونو ازادي ۲۳-دتفريحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري اواموزشي مرکزونو شمير او دې برخو کې اسانتياوې اوداسې نور. بهرنۍ مرستې : په اقتصـــاد کې يو بحث اوددولتي عوايدو يا ددولت دمالي وســـايلو منبع او عامل دی. دوروسته پاتې هيوادونو په مالي منابعو کې يويې بهرنۍ مرستې او پورونه دي .البته پورونه وروسته بيا په بيلابيلو قسطونو سره ادا کيږي او کله هم ډيور ورکوونکو له خوا په بشپړ ډول ببښل شوي هم دي. پرمختيايې هيوادونه څکه پورونو او مرستو ته اړ دي چې دناوړه ناڅاپې پيښو څخه متاثره شوي او دجګړو له امله يې اقتصاد ځپل شوی او يادطبيعي ناڅاپي پيښو له امله زيانمن شوی وي.دنړيوال بانک له موخو څخه يوه يې داده چې په هغو هيوادو په اړينو ساحاتو کې دپانګوالی لپاره شرايط مساعد کړي او هڅه وکړي چې اقتصادی وده چټکه او د دڅوندانه کچه لوړه شي او دا هيوادونه په ځان بسيا کړي په ښو مشورو سره اساسي بنستونه په پښو ودوروي او دپرمختګ اداري جوړې کړي .مرستې ورکول مرستو ورکوونکو هيوادو (پرمختللو هيوادونو) په سياسي ستراتيژۍ کې داخله خبره ده۲-دوی څکه هم خوارو ملکونو سره مرسته کوي چې هغوی له رواني پلوه ځان ته متمايل اوليواله وساتي ۳-خپلو توليداتو ته دخرڅلاو مارکيټ پراخ کړي۴-نړيوالي اقتصـــادي اړيکي هم ددې ډول مرســتو غوښــتنه کوي اوورســره موافقه خبره ده ۵-دبشــري عواملو اوانســاني انګيزو او دپرمختللو او وروســـته پاتې هيوادونو ترمنځ ډيرزيات توپير او واټن راکموي. ځينې انتقاد کوونکي دنړيوال دپورونو په هکله مخالف نظر لري او په دې اند دي چې دنړيوال بانک موخه څنګه چې دلومړي سره يا دپيل په وخت کې وه، هغسې ترسره نه شوه، يعني بيوزلي لاهم شته دغريبو او بې وزلو دژوندانه په کچه کې دلوړاوي راوستل نه دي ترسترګو شوي خو داچې دنړيوال بانک خپلې زياتې پيسې اوس په بنسټيزو بدلونونو ولګوي نو غريبو ته يې مخامخ ګټه لږ يا هيڅ نه رســيږي.افغانســـتان بايد له پورونو څخه په لاندې ځايونو کې کار واخلي : دابايد دانکشافي بودجې په ترڅ کې په عام المنفعه چارو اوملي انکشافي پروژو کې ولګول شي.پولي سياست : ټول هغه تدابير چې دهغو په واسطه مرکزي بانک دمالي او پولي وسيلوپه کاراچولو سره دپرمختيايي هدفونو دترلاسه کولو په لورګام اوچتوي. په پرمختيايي هيوادو څکه پولي پاليسي نه شي تطبيق کيدای چې: دپولي موسساتو عدم انکشاف۲-دصنايعو او بازارونو عدم انکشاف۳-لنډ مهاله او ژر سرته رسيدونکو پروژو ته لومړيتوب ورکول۳-په حکومتونو داطمينان نه موجوديت۴-داقتصـادي وضـعيت او حکومتي پلانونو وضـاحت۶-دکارګرې اتحادیې ضـعف. په لنډ ډول بايد وويل شـي چې دپرمختيايي هيوادونو پانګه اچونه يعنې :دملي (لوی) اقتصـــاد له نظره: په معلوم وخت کې دثروت او حاصـــل زياتوالی ده ياد پانګې داســـې په کاراچول دي چې په ملي ذخايرو کې دزيـاتوالي ســـبب وګرځي . دتصـدی(کوچنې اقتصـاد)له نظره : په مادي ، غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم ډول يا غيرمستقيم ډول دتصدی په توليدي فعاليت کې استفاده وشـي دپانګې اچونې په نامه ياديږي. په پرمختيايې هيوادو کې دپولي ســـياســـتونو محدوديتونه دادي:لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه مو چې ولیدل په وروستــه پاتې هیوادو کې غیر تنظیم شــوي او یاغیرې متشــکله مالي موســـــــې په پراخه کچه خوري دي اکثره تجارتي بانکونه په دي هیوادونو کې دخارجي بانکونو شــعبات دي ، له دي پلوه دڅو میلیته تصــدیګانو په شــان دهغوی زیاته پاملرنه خپلې مورنۍ تصــدۍ ته چې په خارج کې ده نظر دوروســته پاتې هیوداونو اقتصــاد ته ده . بهرنۍ پانګه اچونه : هرهغه پانګه اچونه چې دخصـــوصـــي شـــرکتونو یا افرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترســـره شـــي ، خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي. دڅوملیتي کمپنیو مثبت رول:۱-دمنابعو خلا له منځه وړل۲-څوملیتي کمپنۍ دښـــې ګټې نوي منـابع رامنځ تـه کوي۳-دپرمختللې تکنـالوژۍ اســـتعمال۴-دپرمختیـایې هیوادونو دمنابعو ښـه استعمال۵-ددولت د عاید زیاتوالی۶-له داخلي استعدادونو ښـه استفاده۷-نړیوال کیدل۸-دنړیوالې ســولې منبع. دڅوملیتي کمپنیو منفي رول:۱-انحصـــار۲-خاص هیوادونه او خاصــې ځانګې په نظر کې نیســي ۳-نامناسـبه تکنالوژي۴-دپانګې بهر ته تګ ۵-په کورني اقتصـــاد باندې ناوړه اغیزې۶-ســـیاســـي مداخلات ۷-تولنیزې اغیزې۸-دنړیوال کنترول کموالی.کورنۍ پانګه اچونه : داهغه پانګه اچونه چې پانګه وال یې دیو هیواد په دننه کې په کاراچوي اوبیلابیل ډولونه لري.چې مخکې مو تري یادونه وکړه، .بهرنۍ پانګه اچونه: هره هغه پانګه اچونه چې دخصــوصــي شــرکتونو یاافرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترســره شـــــي .خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي. بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي.بهرنۍ پانګه اچونه په عمومي ډول په دوه برخو ویشل کیږي.خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه ۲-رسمي یا عمومي بهرنۍ پانګه اچونه ده .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه هرډول فزیکي یا مالي شتمني چې دافرادو یا خصوصي شرکتونو په واسطه یو بل ملک ته انتقال شي، دخصوصي بهرنۍ پانګې اچونې په نو م یادیږي .خصــوصــي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه برخو ویشــل کیږی.۱-مستقیمه ۲-غیر مســتقیمه .مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه : له هغې پانګې اچونې څخه عبارت ده، چې بهرنۍ پانګه اچونکي په مســـــتقیم ډول په کوربه هیواد کې پانګه اچوونه وکړی ، په مســـتقیمه بهرنۍ پانګه اچونه کې پانګه اچونکې داقتصــــادي واحد اداره او کنترول مســـتقیما دخپل فزیکي حضــور او مالي مسـولیت په منلو سـره په واک کې لري.غیرې مسـتقیمه پانګه اچونه : له غیرې مســتقیمې بهرنۍ پانګې اچونې څخه مطلب دمالي داریي ګانو اخســتل دي، لکه اســهام چې په واردونکې هیواد کې پیســې نشــرکیږي. ۲:رســمي یا عمومي پانګه اچونه: عمومي یا رســـمي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه ډوله ترســـره کیږي. ۱-ددو هیوادو یا ددهغوی دمرکزي بانکونو ترمنځ اوقرضـــــې دقراردادیا بهرنۍ مرســـــتې په شـــــکل۲-چې دنړیوالو ســازمانونو لکه نړیوال بانک ، دپیســو دنړیوال وجهي صــندوق اونورو په واســطه داپیســې دهیوادونو ترمنځ انتقال پیداکړي.دبهرنۍ پـانګه دکومو علتونو لـه مخې کیږي.پـه بهر کې دداخل په پرتله دزیاتي ګټې موجودیت۲-دمســـتقیمي بهرنۍ پانګي اچونې بل علت په بهر کې په خپله پانګه او مدیریت دمستقیم کنترول درلودل دي.۳-له ګمر کي تعرفو او نورو ګمرکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تجارتي موانعو څخه مخنيوى يا له صـــادراتي اعانو څخه اســـتفاده.۴-دFDIلپاره دتوليد دعواملو دقيمت کموالى هم يو دليل کيداى شـــي.۵-څرنګه چې اکثره پرمختيايى هيوادونه په دې و نه توانيدل چې دتکنالوژۍ په پرمختګ باندې عيار کړي.۵-لکه څرنګه چې په دې ورستيو کلونو کې ځيني هيوادونه لکه چين ، جاپان ، جنوبې کوريا ، پرمختګ ۶-په يوجنس کې ديو هيواد نســبي مزيت درلودل۷-ځيني کمپنۍ ديوخاص جنس په توليد کې دزياتې پوهې درلودونکې وي اونه غواړى چې دامعلومات نورو ته انتقال کړي.۸-شايد ځيني شرکتونه چې بهرنۍ پانګه اچونه کوي دا ارزو ولري چې دخامو موادو يوه منبع مستقيما کنترول کړي،.۹-شايد دپانګې اچونکې هدف ديو معين هيواد داوليګووپول بازار ته داخليدل وي او په دې ډول نه غواړي چې ممکنه ګټه له هغه شـرکت سـره چې نيمه انحصـاري شـکل لري تقسيم کړي .دغيرې مســتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده علت دهيواد څخه دباندې دزياتې ګټې ترلاســه کول دي بنا داقتصــادي مقاصــدو په نظر کې نيولو ســره دغيرې مســتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده عامل زياته ګټه ده ، ديوهيواد اتباع په دې خاطر يوه بهرني هيواد کې دقرضې اوراق يا اســـهام اخلي چې دهغه ګټه دهيواد دداخل په نســبت زياته وي ، څرنګه چې پانګه اچوونکي کوښـــښ کوي، چې دپانګې اچونې خطر حد اقل ته ورســـوي ، بنا دهغو کمپنيو اســهام اخلي چې دهغو ګټه زياته او دضــرر خطر يي کم وي.دبهرنۍ پانګې اچونې دجذب اغيزمن عوامل کوم دي. جواب په درې برخو ويشـــل کيږي۱-اقتصـــادي عوامل۲-حمايت اوتشـــويقي عوامل۳-بنيادي (امنيتي) عوامل. دپولي ســياســت عمده وســايل عبارت له :۱-دبانکنوټونو دنشـر امتياز۲-دحداقل سـپما سـياسـت۳-دازاد بازار سـياسـت۴-دمجددتنزيل سياست۵-دطلا او اسعارو سياست۶-دکريډيټ سياست۷-دپولي او مالي موسساتو شخصي غوښـــتنه(خواهش).دبهرنيو پانګه اچونو مثبتې اغيزې۱-دســپما خاليګاه پوره کول۲-دباندېنو اســـعارو دتبادلې دکمبود پوره کول۳-دتوليداتو دکمبود پوره کول۴-دتوليد دعواملو په توليدي ظرفيت کې زياتوالى۵-ټولنيزي ګټې ۶-دګټو دوباره اســـتعمال. دبهرنۍ پانګې اچونې منفي اغيزې۱-هوســاينه او ســهولت۲-دوړوســرمايوي ســکتورونو وده۳-دتادياتو دبيلانس دتوازن مشـــکل۴-ددولت دعوايدو کميدل۵-نامناســـبه تکنالوژي۶-منفي ټولنيز او اقتصـــادي چلند. دپرمختيايي هيوادو ســره بهرنۍ مرســتې تاثيرات لري :داداقتصــادي ثبات او پرمختګ ســره مرسته کولاى شي. پلان : هغه منسجمو تدابيرو مجموعه ده چې دهغو په پلي کولو سره په ټولنه کې دبيلابيلو سکتورونو هغه اهداف چې دټولنې داقتصادي ځانګړتيا او عيني قوانينو يا شرايطو په پام کې نيولو سره په نظرکې وي ترلاسه شي عبارت له پلان څخه ده. او پلا ن جوړونه دهغو تدابيرو مجموعه ده چې دچارو مســـولين يي په يو ټاکلې وخت کې يو يا څو هدفونو ته درسيدو لپاره په نظر کې لري. دوخت له پلوه پلانونه په درې ډوله دي۱-لندمهاله ۲-منځ مهالـه ۳-اوږد مهالـه. دمرکزيت ددرجې او اداري لـه پلوه ۱-کنترول کيدونکې او مرکزي پلانونه ۲-مختلط يا ګډ پلانونه۳-لارښـــود يا رهنما پلانونه: په رهنمايي پلانونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتطبيق له پلوه مســوليت حکومت ته نه راجع کيږي او يوازې لاربښــوونه کوي حکومت په مختلط پلان ؟عامه سکتور کې داومرو او هداياتو په واسطه دمرکزې پلان مطابق وده مومي او خصــوصــي ســکتور دمطلوب هدف ته درسيدو په منظور رهنمايي او تشــويقي وســايلو په واســطه لاربښــوونه ورته کيږي زمونږ په هيواد کې تطبيق شــويو پلانونه اکثرا همدا بڼه لري ۳-دددې پلان هدف داده چې ټولنه دترقۍ عالي درجو او دهوســاينې لوړ حد ته ورســيږي او هرنظام همدا هدف خوطريقې بيلې وي.

پانگه اچونه

دتصـــدۍ اقتصـــاد له نظره دپولي پانگې تهيه کول دتوليدي فعاليت په منظور دتمويل په نامه اودپولي پانگي تبادله په داســې مادي، غيرمادي او مالي شــتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره دتصدۍ په توليدي فعاليت کې استفاده وشي دپانگې اچونې په نامه ياديږي.۲-ديوي تصـــدۍ بيلانس له دوو برخو څخه جوړ دی چې يوې برخې ته يې پسـيف او بلې برخې ته يې اکټيف دبيلانس پسـيف اړخ ښـکاره کي چې دتصـدۍ پولي پانگه دکومو منابعو څخه تهيه شــوي ده او دبيلانس اکټيف اړخ څرگندونه چې دتهيه شــوي پولي پانگې څخه څومره په مادي او غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې بدلې شـوي او څومره داريي او نقده داريي په څير دتوليدي فعاليت داجرا لپاره چمتو دي۳-خپلنۍ پانگه : يعنې دتصـــدۍ مالک شـخصـي پانگه او پردۍ پانگه يعنې هغه پانگه چې دنورو څخه يعنې بانک او نورو اشـــخاصـــو څخه دقرض په ډول تمويل شـــوي وي۴-دتمويل او پانگې له نظره چې دپانگې دتهيې منابع ښـکاره کوي دتمويل دسـاحې په نامه ، دبيلانس دکيڼ اړخ هغه برخه په هغه کې پولي پانگه په شـتمنيو بدله شـوي دپانگې اچونې دسـاحې په نامه او دبيلانس دکيڼ اړخ پاتې برخه چې دتصـــدۍ پانگه اونقده داريي ښـــکاره کوي دتادياتو دســـاحې په نامه ياديږي. ۵-دشـتمنيو؟؟ دخصــوصــياتو له پلوه پانگه اچونه په درې برخو ويشــل کيږي. ۱-مادي پانگه اچونه۲-غيرمادي پانگه اچونه۳-مالي پانگه اچونه.۶-که دتصـدۍ پولي پانگه دمادي شـتمنيو ـلکه تعمير،تجهيزات، مواد، ترانسپورتي وسـايل، اوداسـې نوردرانيولو له پاره په کاراچول شـوي وي دمادې پانگه اچونه په نامه او دتصـدۍ پولي پانگه دغيري مادي شـيانو لکه حق الاختراع ، علمي،تحقيق، تعليم وتربيه ،اشـتهارات، او اجتماعي خدماتو دلاسـته راوړلو لپاره په کاروړل شــوي وي دغيرمادي پانگه اچونې په نامه ياديږي.همدارنگه دپولي پانگې تبادله په مالي شتمنيو باندې لکه : دقرضـي سـندونه ، دسـهم سندونه،....اوداسـې نور دمالي پانگې اچونې په نامه ياديږي.

پولي پانگه چې ديوې استهلاک شوي دستگاه دتعويض او بيا فعالولو لپاره په کاروړل کيږي دتعويضـــي يا تجديدي پانگه اچونې په نوم ياديږي. ۹-پانگه اچونه ۱-بنســټيزه ۲-توســعوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه اچونه۳-تجديدي پانګه اچونه په دوه برخو ويشل شوي دتعويضي پانګه اچونه توسعوي

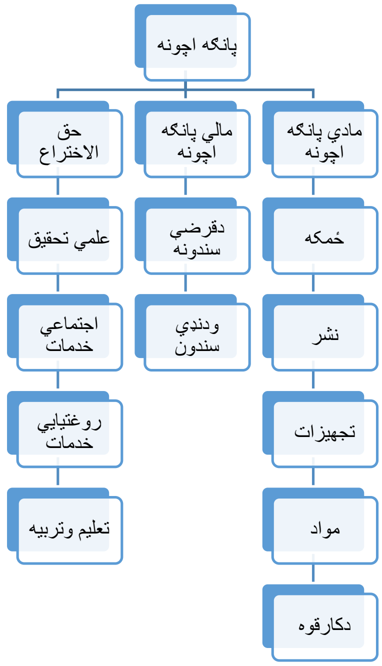

تاثيرات ۲-دتعويضي پانګه اچونې کم مصرفي تاثيرات۱۰-پانګه اچونه نظر دپانګې اچونې حقوقي موقف ته په دوو برخو ويشل شوی۱-دولتي پانګه۲-خصوصي ياشخصي پانګه اچونه. ۱۰-که پولي پانګه ددولتي ارګان لخوا دتوليدي فعاليت داجرا لپاره په مادي ، غيرمادي، ياماللي شتمنيو بدله شوي وی ددولتي پانګې اچونې په نامه ياديږي. او برعکس که پولي پانګه دخصوصي سکتورياانفرادي اشخاصو لخوا دتوليد ی فعاليت داجرا لپاره په شتمنيو بدله شوي وي دشخصي پانګه اچونې په نامه ياديږي.۱۱- پانګه اچونه

۱-توليدي پانګه اچونه۲-شخصي پانګه اچونه : پانګې اچونې دسنجش عنعنوي ميتودونه۱-دپانګې اچونې دسنجش عنعنوي ميتودونه ۲-د پانګه اچونې دسنجش نوي ميتودونه دپانګې اچونې دعنعنوي ميتودونو په واسطه دپانګې اچونې اقتصادي ګټورتيا سنجش او دمختلفو امکاناتو اقتصادي ګټورتيا يودبله سره مقايسه کيږي. په دې ميتودونو کې دپانګې اچونې رابطه دتمويل او توليد په نظرکې نيول شوی نه دی.پانګې اچونې په نوي ميتودونو کې نه يواځې دپانګې رابطه دتمويل او توليد دساحو سره په نظر کې نيول شوي دي. دپانګې دسنجش عنعنوي ميتودونه په عمومي ډول سره په دوو ګروپونو ويشل کيږي. ۱-دپانګې اچونې دسنجش ساکن ميتودونه۲-دپانګې اچونې دسنجش متحرکه (ډيناميک) ميتودونه ۱-دپانګې اچونې دسنجش ساکنه ميتودونو دعملي تجربو په واسطه په تصدييو کې انکشاف کړي او له دې پلوه په تصديو کې په اسانۍ سره دتطبيق وړ دي. دپانګې اچونې دسنجش ساکنه ميتودونو په چوکاټ کې لاندېني ميتودونه دیادوني وړدي۱-دمصرف دمقايسي ميتود۲-دګټې دمقايسي ميتود۳-ګټورتيا اودپانګې دبيا اعادې ميتود۴-دپانګې دبيرته راګرځيدو دوخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقایسې میتود. دمصرف دمقایسې میتود په دې میتود کې معمولا دوه یا ځو پروژې ،دوه یا ځو تولیدي ماشینونه او یا تولیدي مستعمل او تولیدي نوي ماشینونه دیوي اقتصادي دورې دمجموعي مصرف اوفي واحد مصرف له پلوه یو دبله سره مقایسه کیږي.دپانګې اچونې هغه پروژېاو هغه تولیدی ماشینونه چې مساوي تولیدي ظرفیت ولري دمجموعي مصرف له پلوه او هغه پروژې یا تولیدي ماشینونه چې متفاوته تولیدي ظرفیت ولري دفي واحد مصرف له پلوه یودبله سره مقایسه کیږي.دګټې دمقایسې میتود : په دي میتود کې دوه یا ځو پروژې دکلنۍ متوسطې ګټې له پلوه یو دبله سره مقایسه او په هغه پانګه اچونه ګټوره بلل کیږی. چې دټولو ځخه لوړه کلنۍ متوسطه متوقعه ګټه ولري.دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت دمقایسې میتود دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت ځخه مطلب هغه وخت دی چې په هغې کې ټوله په کاراچول شوی پانګه دشتمنیو دفرسایش او کلنۍ متوسطې کلنۍګټې له لا رې تصدۍ بیرته راګرځوي.

منجمنټ(مدیریت)

منجمنټ : دهغې پروسې ځخه عبارت دی دکومې په وسیله چې بشري ټولنې او تخنیکي منابع په اعظمي او مؤثره ډول په کاراچول کیږي کوم چې دنن ورځ دغوښتنو او ضرورتونو لپاره جواب ویونکي شي . یا په بل عبارت منجمنټ دداسې محیط طرح کولو اوساتنې ځخه عبارت دی په کوم چې انفرادي وګړي په ګروپي شکل په مشترک ډول کارکوي ترځو ټاکلي اهداف په اغیزناکه توګه ترلاسه کړای شي . یا منجمنټ دیوې ادارې دمنابعو داستعمالولو دپروسې ځخه عبارت ده کوم چې دپلان جوړونې ،تنظیمونې رهنمایي او دکنترول په وسیله په اغیزناکه او مؤثره توګه د ادارې ټاکلې موخې ترلاسه شي. منابع عبارت دي له خلک ماشین الات، اومه مواد، معلومات مهارتونه ، مالي سرمایه .منجمنټ : دهغه مهارت او پوهې ځخه عبارت دی دکومې په وسیله چې دنوروانسانانو ځخه په لازم ډول سره کاراخیستل کیږي. دمنیجر دندې : منیجر دهغه کس ځخه عبارت دی کوم چې دنورو په وسیله دکاردترسره کولو مهارت ولري. ۱-هغه کیدای شي خپله شخصي قدرت ولري او یا ونلري۲-هغه په رسمي ډول دقدرت لرونکی وي حق لري چې امر وکړي۳-منیجر ټاکل کیږي او له ټاکلو وروسته په موسسه کې خپل موقف ترلاسه کوي. هنري فایل دمنیجر دندې ځلور وبللې په اتلسمې پیړۍ کې کله چې هغه په فرانسه کې دیوکان مشر وه.۱-پلان جوړونه۲-تنظیمونه۳-رهنمایي ۴-کنترولونه. دمنجمنټ خصوصیات: ۱-منجمنټ یوه پروسه ده۲-منجمنټ باهدفه دی۳-منجمنټ انساني فعالیتونه په برکې نیسي۴-منجمنټ یو جامع او ټولنیزه پروسه ده۵-منجمنټ یوه نړیواله پدیده یا مفهوم دی۴-منجمنټ په هرډول ادارو کې دتطبیق وړ ده ۷-منجمنټ په هره سطحه منیجرانو تطبیق ده۸-منجمنټ کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرته رسوي۹-منجمنټ هم ارت يعني هنرده او هم ساينس ده. دمنجمنټ او اداري توپير په څه کې دی:منجمنټ هغه ميتود طرز او طريقه ده چې په ذريعه يي مادي وسايل او بشري زيرمې په اغيزمن ډول استعمال او دلږ وخت او لږ زيار په ويستلو ټاکلې موخې ترلاسه کيږي.مګر اداره هغه ځای او محل چې يوشمير کارکوونکي (وګړي) په کې دوضع شويو مقرراتو په رڼا کې دمادي او نورو زيرمو څخه په استفاده دندې سرته رسوي ترڅو ټاکلې اهداف ترلاسه کړي.(زما په نظر داتعريف د ځای په لحاظ د ادارې تعريف اوداهم درست ده). مولديت: په يوخاص وخت کې کې دکيفيت په نظرکې نيولو سره دحاصل او عامل ترمنځ نسبت څخه عبارت دی.په دې معنا چې دتوليدقابليت=$\frac{\text{عامل}}{\text{حاصل}}$.

Efficiencyيا باکفايتي(مثمريت): کارونه په ښه طريقه ترسره کول يا ترټولو ډير حاصل دخورا لږ عامل څخه ترلاسه شي اداري اندازه اخلي چې څومره په ښه توګه دغه منابع استعماليږي ترڅو هدف ته ورسيږي. موثريتEffectivenessيا اثرناکي: ښه کارونه ترسره شي. يا په بل عبارت کړنې په داسې شکل ترسره کول ترڅو ديوې ادارې ټاکلي اهداف ترلاسه شي.دمنجمنټ اهميت:۱-منجمنټ انساني ، نيرو ته وړتيا ورکوي ترڅو دموسسې موخې په لازم ډول ترلاسه کړي او ددوې کوښښونه رهنماي کوي ترڅو دموسسې دموخو څخه لاس ته راوړنې ريښتيني کړي.۲-منجمنټ يواځېنې لار ه ده چې په هغې کې منابع په لوړه پيمانه په کاراچول کيږي۳-منجمنټ دغوره پلان ، غوره تشکيل او مؤثر کنترول په لرلو سره دموسسې لګښتونه راټيټوي اوددې قابليت وربښي ترڅو نورو سره رقابت وکړي۴-منجمنټ دموسسې دکارونو دمؤثر او ښه ډول په مخ بيولو کې ضمانت ورکوي۵-منجمنټ موسسې ته دنويو ايډياګانو فکرونو او يوې ښې اينده په اړوند دسوچ کولو قدرت وربښي ۶-منجمنټ موسسه دوخت دتغييراتو سره اشناکوي اودوي ته قابليت وربښي ترڅو چيلينجونو دوخت ضرورتونو ته ځواب ووايي.دمنجمنټ مقاصد:دزيات توليد ترلاسه کول، دمصارفو کموالی او لوړمؤثريت۲-دکار لپاره دروزل شوی او غوره انساني قوي وړاندې کول۳-دکاردميتودونو موادو او سامان الاتو ستندرد او معياري کول۴-دانساني کار دهرې برخې لپاره دعلم او پوهې رامنځ ته کول۵-ديوبل سره کومک کول او دهمکارۍ کولو دروحيې رامنځ ته کول۶-دکارويش او دهغوی دمسوليتونو تامينول. ۱۴نظرونه او دهنري فايل

دمنجمنټ بنسټونه:

-۱ division of work-۲authority and responsibility-۳discipline-۴unity of command-۵unity of direction-۶subordination of individual to general

(c) ketabton.com: The Digital Library

interest-۷remuneration-۸centralization-۹scalar chain-۱۰order-۱۱ equity-۱۲stability-۱۳initiative-۱۴esprit de corps .

سازماني محيط: کې سازمان يااداره فعاليت ترسره کوی دهغه چاپيريال تاثيرات د ادارې په کړنو باندې ډير زيات دي په چاپيريال کې ډيرزيات عوامل دي کوم چې د ادارې په کړنو باندې مستقيم ياغير مستقيم تاثير اچوي. سازماني محيط: هغه قوتونه دي چې کوم يي دسرحداتو نه خارج وي کوم چې کولای شي متاثره يي کړي. تهديدات : هغه مسايل دي کوم چې کولای شي يوسازمان متضرر کړي . چاپيريال په دوه برخو ويشل شوی۱-عمومي چاپيريال ۲-عملياتي چاپيريال يا خصوصي چاپيريال.عمومي چاپيريال ديوې ادارې لپاره روښانه او عام چاپيريال په کوم کې چې يواداره خپلې کړنې ترسره کوي. دعمومي چاپيريال دعواملو په لاندې ډول يادونه کوو. اقتصادي برخه ۲-تکنالوژي شرايط(برخې)۳-قانوني شرايط۴-ټولنيز شرايط۵-سياسي شرايط. عملياتي يا خصوصي چاپيريال دلاندې برخو درلودونکی دی۱-عرضه کوونکي : عرضه کوونکي هغه څوک دي کوم چې ادارو ته خام مواد برابروي او تهيه کوي۲-مشتريان : هغه څوک دي چې دچا لپاره چې اجناس او خدمات توليديږي يامشتريان هغه څوک دي چې کوم اجناس او خدمات اخلي خوښوي او يا مستردوي. رقابت: په عملياتي چاپيريال کې يو مهم علت رقابت دی اودرقابت کوونکو اثر دکاروبار لپاره دکاميابۍ راز ده.يوه اداره بايد په مارکيټ کې رقابت کوونکي . دهغوی اصول، دهغوی دتوليد کيفيت او نور عوامل په دقيقه توګه مطالعه کړي.۴کارګر ديوې ادارې مؤثريت دهغې دکارکونکو په نوعه او کيفيت پورې اړه لري. خصوصا دپرسونل په عرضه پورې اړه لري کوم چې دچاپيريال څخه ترلاسه کوي . داخلي محيط: ددې لپاره چې يو مناسب پلان طرحه او تطبيق کړو نو يوائې دبهرنې محيط مطالعه او پيژندنه حالات نشي روښانه کولای بلکې ددې ترڅنګ د ادارې دداخلي محيط مطالعه هم هم دومره ضروري ده څومره چې دبهرني محيط دداخلي محيط اساسي عوامل چې بايد مطالعه شي هغه عبارت دي له د ادارې دمنابعو ، منجمنټ ، پانګه اونورو ټولو ساحو دقوت او ضعف نقطو .په دې مانا چې اداره په کوم نقطه کې قوت لري او په کومه ساحه کې ضعف. دمنجمنټ درجې . په يوه موسسه کې دمشرتابه دموقفونو غوره تشکيل دی دمنجمنټ سطحې دمنيجرانو دصلاحيت او قدرت حالت اندازه بيانوي. دمنجمنټ لپاره ټاکلې اندازه وجود نلري. په هرصورت مختلف برخې په لاندې دريو کټګوريو ويشل شوی دي. دلوړې سطحې مديريت۲-منځنۍ سطحې مديريت ۳-ټيټې سطحې مديريت.

ديوې کمپنۍ يا کاروبار دلوړې سطحې مديريت عبارت له ۱-اجرايه مشر۲-عمومي ريس۳-دمشرتابه هيت. دلوړې سطحې مديريت دموسسې دصلاحيتونو هغه لوړه سطحه ده چې په هغې کې دموسسې دټولو برخو دپرمخ بيولو لپاره پلان او پاليسي جوړيږي. دلوړې سطحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیر یا مدیریت وظایف: ۱-دموسسې اویاکاروبار دټولو اهدافو ټاکنه۲-دموسسې تشکیل جوړول۳-دټاکلو اهدافو دلاسته راوړنې لپاره پلان اوپالیسي جوړول۴-دموسسې دداخلي او بیروني چاپیریال ترمنځ داړیکو ایجادول او هم دموسسې نماینده ګي کول ۵-دموسسې اړوند انساني ،ماشیني او مادي اوپولي ، منابعو یوځای کول۶-دموسسې ټولو څانګو ته دلیډرشیپ برابرول دي ۷-بلاخره دموسسې دټولو برخو او څانګو په مؤثرډول دکنټرول څخه عبارت دی. دمنځنۍ سطحې منجمنټ ددیپارټمنټونو معاونین دڅانګو منیجران ساحوي منیجران او نور په برکې نیسي . دمنجمنټ داسطحه دپالیسیو او پلانونو دعملي کولو دنده پرمخ وړي کوم چې دلوړپوړې مدیریت لخوا تصویب شوي وي . دمنځنۍ سطحې دمدیریت عمده وظایف: ۱-دلوړي سطحې مدیرانو دتصویب شویو پالیسو او پلانونو په عمل کې پیاده کول۲-دمناسبو کارکوونکو او څارونکو کسانو ټاکل ۳-دوظایفو او مسولیتونو ټاکل اوسپارل ترڅو پلان په خپل وخت او لازم ډول عملي شي ۴-دموسسې کارکوونکي تشویقول ، ترڅو دکارونو په ترسره کولو کې لوړمؤثریت رامنځ ته شی۵-دموسسې په جوړښت او تنظیم کې دبقا لپاره اړونده دنده دیپارټمنټ ته سپارل ۶-څارونکو یا سوپروایزرانو ته دهغوی دکنټرول لاندې وظایفو په اړوند لازم معلومات او پوهه مهیا کول۷-دموسسې دټولو څانګو ترمنځ دهماهنګۍ رامنځ ته کول ترڅو دموسسې دټولو څانګو دپرمختګ تضمین به یقیني شي ۸-دلوړي سطحې مدیریت ته دکارونو دنتایجو دراپور تهیه او لیږل۹دموسسې دروانو پروژو په اړوند دمعلوماتوجمع کول او دراپور لیږل. ۱۰-بلاخره دپلانونو او پالیسیو دغوره تطبیق لپاره(T.L.M)ته دغوره پیشنهادونو وړاندې کول. دمنځنۍ سطحې مدیریت عبارت دي له دلویو څانګو مشران یا Departmental headsاو دوړوڅانګو مشران branch managers.دټیټې سطحې مدیریت دعمل او دڅارنې مدیریت هغه مدیریت دی کوم چې دیوې موسسې دمدیریت په لاندې برخه کې وجود لري. دمدیریت لمړنی څارونکي او دکمپنۍ دتولیداتو دخرڅون افیسران او همداراز منشیان او نورپه خپل ترکیب کې نیسي. دټیټې سطحې دمدیریت وظیفي په لاندې ډول دي ۱-دلاس لاندې کارکوونکو ته حکم او لازمې لارښوونې کول او همدا راز دهغوی د کارونو څارنه او کنترول ۲-دلاس لاندې برخې ته دفعالیتونو پلانول طبقه بندي کول او کارکوونکو ته ددندو مشخص کول ۳-دکاردپروسې په نظر کې نیولو سره دکارکوونکو رهنمایی کول۴-ددندو په اړوند دکارکوونکو روزنه ۵-دلاس لاندې کارکوونکو دستونزو حلول۶-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دنظم راوستل او په دوی کې دکارغوره اجراکولو توانمندي پیداکول ۷-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دګروپ په شکل دکارکولو لپاره دلوړ میلان رامنځ ته کول۸-په کارکې دانساني اړیکو (همکارۍ) مینه، عدل، وروګلوی،خوشاله فضا، رامنځ ته کول. دټیټې سطحې مدیریت : دکارګرو مشر ۲-څارونکي ۱-supervisors-۲foremenدیوي غټې اداري غوره تنظیم لپاره دمختلفو ډولونو مهارتونو ضرورت پیښیږي۱-مفکوروي مهارت دادهغې توانایی څخه عبارت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوم په وسیله چې دمختلفو فعالیتونو یوځای کول او هماهنګ کول ترسره کیږي۲-انساني مهارت: څرنګه چې منیجر ته په کارده چې دنورو خلکو په وسیله کارونه سرته رسوي همداراز ضروري ده چې انساني مهارات یا هغه مهارتونه چې انتخاب ، تشویق، او کارکوونکو لارښوونې او کارونو سپارل په برکې نیسي ولري.تخنیکي مهارات څرنګه چې یو منیجر ته انساني او مفکوروي مهارتونه ضروري اولازمي په همدې ډول که منیجر غواړي منابع په مؤثر ډول وکاروي لازمې ده چې دمنابعو ، اجناسو ، تکنیکونو ، او پروسیجرونو،سره بلد او دهغوی څخه لوړه استفاده وکړي مهارتونه په مختلفو درجو کې فرق کوي .ځکه C.Sیا مفکوروي مهارتونه باید دلوړې سطحې مدیران ولري او منځنۍ سطحې مدیران باید مفکوروي مهارتونه او انساني مهارتونه ولري او ټیټ پوړې مدیران باید په پوره ډول تخنیکي مهارتونه ولري ځکه دوی دعمل په ساحه کې کارکوي دوی په ټوله معنا تخنیکي مهارتونو ته ضرورت لري مدیرانو ته دانساني مهارتونو لرل یوه لازمي خبره ده ځکه دوی دانسانانو او دهغوی څخه دکاراخیستلو سره سراو کارلري چې داعمل دمدیریت په دریو سطحو کې صورت نیسي . رولونه : دخوی اخلاقو او مدیریتي صفاتو دمجموعي څخه عبارت دي چې په منظم ډول دکارونو په ترسره کولو کې ور څخه استفاده کیږی داداخلاقو مختلف اړخونو سره سراوکارلري Henry Mintzbergد اداري او مدیریت عالم دمنیجر رولونه په دریو برخو ویشلي ۱-دخلکو اوافرادو ترمنځ رول۲-معلوماتي رول۳-تصمیم نیولو رول. دخلکو او افرادو ترمنځ رولونه کوم چې دیومنیجر په وظیفي پورې تړلي دي او نه بیلیدونکې دي ترسره کويa-دیو سمبولیک مشر په حیث: دلته یو منیجر دخپل اداري لپاره دیو سمبول په توګه دقانوني صلاحیت لرونکی او دځینو نورو مشخصو مراسمو وظیفي لکه داسنادو امضا کول دفتر ته دراتلونکو اشخاصو یا مراجعینو پذایرایي کول(منل) او نورb-دلیډر په حیث په دې ځای کې منیجر دلیډر په حیث ځیني نوررولونه لکه مزدورانو نیول دهغوي روزل او تشویقول په برکې نیسيc-درابطه ټینګوونکي په حیث: درابطه ټینګوونکي په حیث یو منیجر رول داسې بیانولی شو چې منیجر دخپلې ساحې یعنې موسسې څخه بیرون دډیرو خلکو سره په تماس کې کیږي کوم خلک چې دده دلاس لاندې خلکو یا دده دمشرانو پورې تعلق لري۲-معلوماتي رول: دمنیجردارولونه یو له ډیرو مهمورولونو څخه دي چې نوموړي ته دمالوماتو دسرچینې په توګه ورپیژني A-څارونکی رول: دلته منیجر دټولو فعالیتونو څارونکي په توګه رول ترسره کويB-دمالوماتو خپرونکی: څرنګه چې منیجر دمعلوماتو سرچینه ده نو ټول معلومات چې نورورڅخه باید خبر شي هغوی ته پرخپل وخت ورسويC-دویاند په توګه: منیجردلته دټیم دویاند اوسرواک په توګه رول لري ترڅو دخپل ټیم نماینده ګي وکړي . ۳-دتصمیم نیونې رول: دادهغو میتودونو پورې تړلی ده چې منیجران يي دیوې ستراتیژۍ دطرحه کولو اودمنابعو دپه کاراچولو په منظور استعمالوي ترڅو خپلو اهدافو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورســـيږي.A-دتشـــبث کوونکي (معامله کولو) رول دنوي پروژې او پروګرامونو په هکله تصـــميم نيســـي ترڅو هغه پيل کړي او پانګه اچونه په کې وکړيB-دمزاحمتونو دلرې کولو رول دناڅاپي واقعاتو او بحرانونو دليرې کولو اواداره کولو مســوليت په غاړه لري C-منابعو ته اختصـــاص ورکولو رول: دادوظايفو او تقســيماتو ترمنځ منابع ته اختصـــاص ورکوي او لاندې طبقې منيجرانو ته بودجې تعينويD-دمذاکره کوونکي په توګه: کوښـــښ کوي ترڅو نورو منيجرانو ، اتحاديو ، مشــرانو، او ســـهم لرونکو ترمنځ دحل دلارو چارو دپيداکولو په رابطه مذاکره وکړي.دمنجمنټ دمطالعې لاملونه په لاندې ډول ۱-ودظيفي تخصص۲ صنعتي انقلاب په ۱۸ م پيړۍ کې رامنځ ته شو د۱۸ م پيړۍ څخه وروسته دمديريت رسمي مطالعه رامنځ ته شوه نو همدا وه چې دمنجمنټ تيوريګاني رامنځ ته شوي او لومړۍ رسمي مطالعه چې ترسره شـوي هغه دکلاسيک په نوم ياده شوله په کوم چې دوه مهمې تيورياني مطالعه کړي چې يوه يې لومړي ، علمي مـديريـت۲-عمومي اداري تيوري پـه نوم يـاديږي . Fredrick Taylorڅلور قاعدې وړاندې کړي۱-هغه لاره مطالعه کړئ په کومه لاره چې دغه وظيفه اوس ترســـره کيږي اودکومو لپاره يې نوي معلومې کړئ يعنې ددواړو لارو په ځای دنووولارو څخه رامنځ ته کوي خپل مفصـــل وخت او حرکت معلومات ســـره شـــريک کړئ په مختلفو ميتودونو باندې ازمايښــــت وکړئ چې کوم يو ترټولو غوره دی.۲-په علمي توګـه دنوي ميتودونو تعين او کـارکرانو تـه تـدريس ورکولو ، ټريننـګ ورکول اودهغوی دســويې لوړول۳-هغه کارکوونکي انتخاب کړئ دچا چې مهارتونه په دوهم قدم کې دځای په ځای شـو اصـولو سـره انډول کيږي. په دې معنا چې څوک په کوم کار پوهيږي هغه ته هغه کاروسپارل ترڅو وکولای شــي هغه په خپله خوښــه کار ترسـره کړي۴-يوه مناسـبه سـطحه داجراتو لپاره تاســيس کړئ او دنورو لوړو اجراتو په خاطر تاديه کړئ. کارکوونکي بايد ددغه اوچتې کارکردګۍ outputاو محصول نه ګټه واخلي . همدارنګه منيجر او کارکوونکو ترمنځ دي کارويش رامنځ ته شـــي او منيجران دي هغه کارونه ترســـره کړي کوم چې دوی سره وړ او مناسب وي.

ګلبرتس the gilberts

فرانک او ليلين ګلبرتfrank and Lilian gilbertsخاوند او ښـځه وه دواړو دټيلر ميتودونه تصـــفيه کړه. دوخت او حرکت په مطالعاتو کې يې ډير زيات اصـــلاحات رامنځ ته کړل. او کوښـــښ يې وکړو ترڅو دلاس او وجود ترمنځ غير مؤثر حرکت دمنځه يوســـي . دوخت او حرکت مطـالعـات time and motion studies۱-هريو عمل ويش پـه اجزاوو بـانـدې۲-داجراکولو لپـاره يې دغوره لارو پيداکول۳-دزيـاتې اغيزنـاکۍ پـه خـاطر دهريوکـار دوبـاره تنظيمول ګلبرتس همـدارنګـه دســـتړيـا مشـــکلات لکـه ګرمي روښـــنـايي او همـدارنګـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکارکوونکونورمســـــایل هم مطالعه کړي وه. دویمه تیوري general administrative theoryیو بله ډله لیکوالانو چې هغوی منجمنټ ته دسـازمان له نظره ګوري ،دې طریقې ته د اداري عمومي تیوري ویل کیږي. داتیوري داتشریح کوي چې منیجر څه کوي؟ او یو ټاکل شـــوی منیجر څه په عمل کې تطبیق کوی. په دې ډله کې ددوعلماو نظریات مطالعه کیږي لومړی دهنري فایل او دویم ماکس ویبر

لومړی هنري فایل : دهنري فایل نظریه مخکې په لومړي فصـــــل کې وړاندې کړي او دمنجمنټ تعریف وو چې په هغې کې دمنیجر لپاره ۴دندې ښـــودلې وي چې عبارت دي له پلان جوړوني ، تنظیموني ، رهنمایي ، او کنترول څخه . فایل په هغه وخت کې خپل نظریات وړاندې کړل په کوم وخت کې چې ټیلر وړاندې کړي وه . ددوی دنظریاتو فرق په دې کې دی دټیلر نظریات یواځې دټیټې ســـطحې مدیرانو لپاره وو ولې دفایل نظریات دټولو ســـطحو مدیرانو لپاره دي. فایل په دې عقیده وه چې منجمنټ دتولید ، غیرتولیدي ، دولتي ، شخصي ،کاروباري یاغیرې کاروباري ټولو ادارو لپاره ضروري دی اود منجمنټ دپروسې دپرمخ بیولو لپاره یې ۱۴ اصول وړاندې کړل دکومو څخه چې مونږ مخکې یادونه وکړه .

دویم ماکس ویبرتیوريMax Weber theoryماکس ویبردجرمني هیواد ټولنپوهنې عالم وه .ده د ادارو مطالعه وکړه او ۱۹۰۰ په اوایلو کې یې لیکنه وکړه اودیوې خیالي ادارې په اســـاس یې دصـــلاحیت اواړیکو په اســـاس یې یوه نظریه رامنځ ته کړه چې دبیروکراســـۍ پهbureaucracyمفکورې په نوم یادیږي. بیروکراســـي د ادارې داســـې یو رســـمي شـــکل یې وړاندې کړلو په کوم چې دکارویش موجود وي، واضیح سلسله مراتب وجود ولري، مفصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوانين او اصـــول ولري او په اداره کې بې طرفه اړيکې موجودوي ويبر ځني اصـــولو ته

پراختيا ورکړه چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کو .

واک يا Authority: عبارت دهغه قوې څخه ده کوم چې خلک دخپلو کارونو لپاره مســـول ساتي. مقامونه په يو شرکت کې بايد په اجراتو باندې بنا وي نه په اجتماعي روابطو باندې . دمقام وظايف په واضـــحه توګه مشـــخص شـــوي خلک بايد پوه شـــي چې ددوی نه توقع څه ده؟Lines of authorityبايد واضحه توګه مشخص شوي وي کارکوونکي بايد پوه شي چې څوک دچالپاره کارکوي او دچاپه وړاندې مسوليت لري چې بايد راپور ورکړي او دچا څخه هدايت ترلاســه کوي. قواعدrules: ســتندرد عملياتي پروســيجرونه(sops)اونورمونه په دې خاطر باندې استعماليږي ترڅو داتشخيص کړي چې يو شرکت په څه شکل عمليات ترسره کوي. دکارويش: هرکارکوونکي بايد پوه شي چې زما کارڅه دی او کوم کاربايد ترسره کړم دهرکارلپاره بايد خپل کارکوونکی اوسـي . يعني دکارکوونکي دمسـلک او استعداد په اساس وويشل شي. بې طرفي impersonality:داپه دې معنا چې په اداره کې روابط بايد دشخصي اصـولو په رڼا کې نه وسـي اونه دکوم طرف په خاطر ، بلکې ټولې اړيکې د اداري داصـولو مطـابق وي. څوک چې بـــه کـــارکوي هغـه تـه ارزبـــت ورکول اوبرعکس. اداري اخلاق organization behavior: داپه هغه طرز العمل باندې تمرکز لري دکومې په وسيله چې يومنيجر ته بايد چې مشـخصـا داسـي اداره ورکړي چې دهغې په وسيله کارګران تشويق کړي. Mary parker پوليټ: په خپله تيوري کې کارګرانو ته زيات (ارزښت)چانس ورکړی چې کارګرپه خپله دکاردښـه ترسـره کيدو په خاطر نظريات ورکړي اوداسـې اسـاني لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې رامنځ ته کړي او کارګران خپله خپل کارونه تحلیل کړي. کارکوونکي په غوره توګه پوهیږي چې په څه شکل خپل وظایف اصلاح کړي . که چیرې کارکوونکي دخپلې وظیفېپه هکله پوهه لري نو بیادوی باید خپل وظایف کنترول کړي.

دهاوتورن مطالعاتthe Hawthorne studies

د۱۹۲۴-۱۹۳۲ کلونو په دوران کې دکارکوونکو داغیزناکې مطالعه په (هاوتورن دغربي برقي کمپنۍ په کارونو کې Hawthorn works of the western electric co.دکارکوونکو دتولید قوه productivity په مختلفو سطحو کې دواضحو څرګندونو په ترڅ کې اندازه کړای شوه.پلټونکو researchersبیاموندل چې په اعتنایي سره یا light levelپورته تللی وو یاداچې ښکته راغلی وو مګر تولیدي قوه یې پورته تللې وه. په واقعیت کې داڅرګندیږي چې کارکوونکي دهغه توجه او پاملرنې نه کوم چې دوی دمطالعې دیوې برخې په حیث لاسته راوړې دي خوند واخسته او زیاته تولیدي قوه یې ترلاسه کړه.

د(z)تیوري-Z-theory

ویلیم او چي William OuchiدUSAاو جاپان ترمنځ مختلف کلتوري فرقونه پلټلې وه دUSAکلچر په فرد باندې تاکید کوي او مدیران متوجه کوي ترڅو کارکوونکو ته دوی احساس ورکړي چې دXماډل تیوري تعقیب کړي

دجاپان کلتور داتوقع لري ترڅو لومړی کارکوونکي دسازمان سره متعهد کړي او څکه نو دUSAدکارکوونکو په نسبت په بیل شکل سلوک کوي . دZتیوري هم دجاپان او هم USAدساختمانونو برخې سره یوځای کوي.مدیران په طویل المدت شغل باندې فشار اچوي ګروپي کار او همدارنګه سازماني تمرکز باندې ددې تیوري اساسي هدف منجمنټ دی چې باید عملي دول سره دموسسې په بیلو بیلو منابعو اوبرخو کې ترې کارواخیستل شي . منجمنټ باید کاري ساحې بلکه تولید او مارکیټینګ له ځانه سره ولري اوداسې چې باید په هغه کې دتولید کوونکي او لګونکي ګټې خوندې وي. منجمنټ دزیاتو حاصلاتو په ترلاسه کولو کې دانساني سلوک دهڅونې په چوکاټ کې تولید کوونکي او لګونکي سره نژدې کوي ترڅو په دې لاره کې ستر بریالیتوبونه لاسته راشي.

دډوګل مې ګریګور دوه مختلفي تیوري:دxتیوري دا دامریکې اداري سیستم پورې تړاوو لري په xتیوري کې دانسان کرامت ته هیڅ اهمیت نه دی ورکړل شوي اودی وایي چې کارګران لټ خلک دي او داباید کنټرول شي او له دوی څخه کارواخیستل شي. او تیوريyدادجاپان اداري سیستم پورې اړه لري په yتیوري کې دانسان کرامت ته زیات اهمیت ورکړی شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ددوی وپه وینا کارګر په خپله خوښــــه پریږدی چي کارترســـره کړي یعني هرکارګر دخپلې خوښې ساحې کې په کاروګمارل شي ترڅو کارونه په ښه شکل ترسره شی.دZتیوري دادواړه تیوریګاني ســره یوځای کړي او دا تیوري یې تري جوړه کړي ده. چې دZتیوري په نوم یادیږي. په دې تیوري کې هم انسان کرامت ته اهمیت ورکړی شوی او هم ددوی نظر په کې اخیستل کیږي چې په نتیجه کې پریکړه په شریکه صورت نیسي او کارونه په شه شکل ترســــره کیږي. تجربوي منجمنټ : تیوري په دې تیوري کې دایې وڅیړل چې څنګه کولای شــو چې دکارداجرا وخت راکم کړو چې په نتیجه کې یې په في واحد مصــــارفو کې کموالی راشـي. دمنجمنټ سـلوکي تیوري داتیوري دمنجمنټ په سـلوک اسـتواره ده چې دهغه افرادو اداره کول دي او هغه کومه طریقه خپل پرسـونل تشـویقوي . ســاینتیفیک تیوري په تجربو ولاړه ده.پلان جوړونه : یوه پروسـه ده چې په نتیجه کې یې پلان جوړیږي . پلان هغه ذهني طرحه ده چې دکاغذ په مخ رسمیږي اودهغې له مخې اهدافو ته ځان رسول کیږي. نوټ پلان جوړونه یوه عملیه ده چې دکاغذ په مخ ډیزاین کیږي. Planningیوه عملیه ده چې دهغې په وسـیله دیوې ادارې اهداف تامینیږي اودهغې دلاسـته راوړلو لپاره وسـایل او امکانات چمتو کوي ترڅو ټاکلې اهداف په ښـه شـکل ترلاسـه شـي. *پلان دپل حیثیت لري چې اوسنی حالت دراتلونکي حالت سره وصل کوي یا پلان هغه اسناد دي چې دکاغذ په شکل وي چې په هغې کې واضح ذکرشوي چې ټاکلې اهداف په ښه شکل ترلاسه کول*هدف دیوې ادارې غوښتل شــوی ټارګیټ دهدف په نامه ده . دپلان قســمونه*پلان اســناد دي ۱-دپراختیا په اســاس پلانونه:A-اساسي یا مهم پلانونه ستراتیژیک پلانونه: هغه پلانونه دي چې دټولې ادارې لپاره جوړشوي وي اوپه دې کې د ادارې اهداف معرفي شوي ويB-عملیاتي پلانونه: هغه پلانونه دي چې مختلف ډوله وي او په مختلف وخت کې تطبیق کیږي چې دیوې ادارې مشــخصــې ســاحې لپاره ترتیب شــوي وي او هلته په کاراچول کیږي۲-دوخت په اســـاس پلانونه:A-داوږدې مودې پلان هغه پلان دی چې د۳ څخه تر ۵ کلونو لپاره ترتیب کیږي.B-متوســـط پلان هغـه پلان دی چې دیوهـدف لپـاره ترتیبیږي چې دهغې موده دیو کـال څخـه تر۳ کلونوپورې ويCـــدلنډې مودې پلان : هغه پلان دی چې دیوکال څخه کم وخت لپاره ترتیب کیږي.۳-دمشــخصـــوالي په اســـاس:direction plan-Aهغه پلانونه دي چې په هغې کې عمومي فعالیتونه ترلارښــووني لاندې نیول کیږيspecific plan-B: هغه پلان دی چې دیو خاص فعالیت یا هدف په خاطر ترتیبیږي۴-داســـتعمال دتکرار په اســـاس پلانونه:۱-یوځل داســـتعمال وړ پلان: هغه پلان دی چې دیو ځل لپاره ترتیبیږي او هدف ته درســـیدو څخه وروســـته بیا په کاراچول کیږي او ترمنځه ځي لکه په ننګرهار پوهنتون کې دســـرکونو جوړول . B-ثابت پلانونه: هغه پلانونه دي چې دیودوامداره فعالیت داجرا لپاره جوړیږي او په هغې کې دفعالیت په تغییر سره تغییر رامنځ ته کیږي. دپلان جوړوني مرحلې : ۱-داهدافو مشــخصــول یا تعیینول۲-دفعالیتونو یا کړنو مشــخص کول چې دهغې په وســیله تاســو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف لاسته راوړی۳-دفعالیتونو یا کړنو تحلیل کول ۴-دبهترینې طریقې یا لارې انتخاب۵-دتطبیق په خاطر دمنابعو تخصـــیص کول ۶-دهرفعالیت داجرا لپاره مهال ویش ترتیبول۷-مالي منابع .organizingترتیب کول : یوداسـې پروسـه ده دکوم په واسـطه چې دبسـت یا دتشـــکیل تعینول او پیژندل کیږي او همدارنګه ددې په واســـطه هماهنګي او دوظایفو صـلاحیت او مسولیت پیژندل کیږي او ترتیب کیږی دorganizeمعنا دنظریاتو ځای په ځای کول دي placement of ideaاو خلکو ته دصـــحیح اوامرو ترتیب او داســـې ترتیب کول چې په اســـانی ســـره هغه خلکو ته موجود کړي او هغوی چې کله وغواړي هغه ورته ورکړشـي لکه د اداري شـخص داوامرو صـلاحیت*یا د اداري تشـکیل یا سلسـه مراتب منظم تنظیم او ترتیب کول د organizingځخه عبارت دي د organizingپروســه یا مرحلې : ۱-دکارونو طبقه بندي ۲-دمختلفو کاري واحدونو ســـاختمان جوړول۳-دمختلفو فعالیتونو مشخصـول۴-دمختلفو واحدونو ترمنځ هماهنګي رامنځ ته کول اوتشـکیلونه یا positionځای په ځای کول او دهغوي ترمنځ ارتباطات جوړول لکه داسې

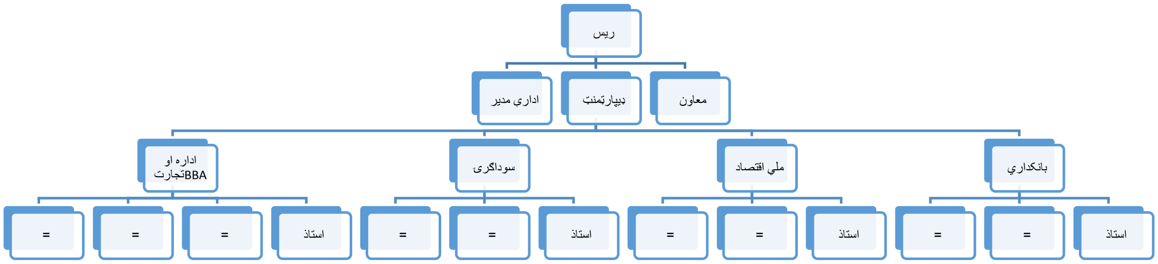

دتنظیمولو پروسـه : ۱-مخکې له دي چې د اداري سـاختار په نظر کې ونیسـې نو لمړی باید پلان باندې ریویو وشـي ۲-دفعالیتونو په نبـه کول ۳-دفعالیتونو تقسیم بندي ۴-کارپه مختلفو دیپارتمنټونو باندې ویشـــل۵-اداري ســـاختار جوړولbasic۱-وظیفي ســـاختار۲-منطقي ســاختار۳-میتریک اورګانیزیشنmetric org۴-مهم کاروباري ســاختار۱-وظیفي ســاختار : داساختار دوظیفي د تخصیص په اساس رامنځ ته شوی دی افقي ساختارشکل لري او له دي ســاختار ځخه دمؤثریت او اقتصــادیت په خاطر ورځخه اســتفاده کیږي. ۲-منطقي یا تقسـیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي ساختار: له هغه ساختار څخه عبارت دی چې په هغې اداري واحدونه کارونه تقسيم شوي خو ټول ديوچتر لاندې کارکوي.

اداره

داداري دندې او عناصر کوم دي واضح يي کړئ.۱-پلان جوړول: دهدف يا داهدافو ټاکل او هغو ته درسيدلو دلارې دپيشبيني څخه عبارت ده۲-استخدامي چارې: استخدام چارې چې ټول هغه پرواګرامونه او فعاليتونه چې دښوونې اوروزنې سويي په بنسټ ولاړ وي.۳-سازماندهي :ديوې موسسې تشکيل دوظيفو دډول حدودو له مخې جوړيږي او په هغه کې صلاحيتونه اداري اړيکې او مسوليتونه مشخص وي.۴-داوامرو ورکول:چې دعامو تصاميمو نيول په کې شامل دي او په يوه موسسه کې دوظيفو دښه ترسره کولو په غرض دلارښوونې او احکامو دورکولو لارې چارې دي ۵-هماهنګ کول ټول هغه فعاليتونه مسلې پکې ځانګړي کيږي چې دموسسې هدفونو ته درسيدو په غرض دوظيفو دتطبيق وړوي.۶-ريپورتينګ:په يوټاکلې وخت کې اړوندو مقاماتو ته د تشکيلاتې واحد دکار ريپورټ برابرول دي.۷-بودجه جوړول: چې دمالي بودجې او مسايلو تنظيم تخصيص او دطرحې موضوعګانې په کې شاملې دي.ديوې سالمې ادارې مشخصات په لاندې ډول دي.۱-په يوه سالمه اداره کې دمقرراتو، قوانينو ، لوايحو، اواصولو رعايت حتمي ده.۲-بايد د ادارې تشکيل دلازيمو اړتياوسره برابروي اود ادارې له اهدافو سره سم اجرات وکړي۳-دکارکوونکو په انتخاب،انتصاب، تبديلی اومعاشونه کې دتعادل، تخصص، ګټورتوب، اغيزمنتوب، انساني روابطو کلتوري سطحې سره سم چلند وشي اود ادارې مراتيبو سلسله مراعت شي ۴-اداره بايد دتقلب، استفاده جويی،رشوت بيروکراسۍ څخه پاکه وي۵-کاربايد اهل کار ته وسپارل شوی وي۵-په اداره کې بايد هماهنګي ، دکنترول ښه سيستم اودهبرۍ له مقام څخه اطاعت موجود وي.ددوسيي جوړولو څخه هدف داده:۱-ټاکلې وخت کې شتوالی۲-دووسيي ناشخصي والی۳-دقيق والی او شفافيت۴-ددوسيي منطيقوالی ۵-کنترول۶-قانوني مصونيت. دغونډو ډولونه:۱رسمي۲-غيررسمي۳-رييسه هيت غونډه۴-عامه غونډه۵-خصوصي غونډه۶-عمومي کلنۍ غونډه.دمفاهمي عناصر:۱-ليږونکی ۲-پيغام۳-چينل۴-اخيستونکی۵-غبرګون۶-غالمغال.مفاهمې ته ورپيښ خنډونه: غالمغال۲-له خبرو څخه مختلف درک۳-په ځان بې باوري۳-عقيدوي سيستم۴-دمعلوماتو اعتباري منبع (کيدای شي نه لرې)۵-ټولنيزه فيصله۶-دمفاهمې لپاره دمناسب وخت ټاکل۷دمعلوماتو ورکول لپاره دځای انتخاب. دسې اوو ګونې اصول:۱-دوينا او ليکنې بشپړوالی۲-لنډيز۳-دقت۴-محکموالی اومرتب والی۵-وضاحت۶-تواضع غوره کول۷-د وينا او ليکنې سموالی.سمپوزيم:ديوشميرپوهانو لخوا ديوي ټاکلې موضوع په هکله پرله پسې ډيرې لنډې لنډې خبرې دي، يعنې ډيرکسان دډيرو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړوند معلومات ورکوي مطالب له یوبل ســره اړیکې لري . پلان تعریف اواهداف په لاندې ډول دي.پلان جوړول . دهدف یاداهدافو ټاکلو او هغي ته درســیدلو دلاري دپیشــبیني څخه عبارت ده . دپلان جوړونې اهداف: ۱-دفعالیتونو تنظیم په وســیله هدف ته درســیدلو داحتمال لوړوالی ۲-دفعالیتونو دښــه تنظیم په واســطه په لګښــت، وخت ، انرژۍ او کارکې سپما راوستل۳-داهدافو او مقاصدو په لاسته راوړلو تمرکز او اصلي مقصد ته ډیر ځیرکیدل اوله مســیر یا لارې څخه دانحراف مخنیوی۴-دکنترول دلارو چارو برابرول۵-دهماهنګۍ رامنځته کول۵-دپلان ترتطبیق وروســته دراپور دچمتوکولو په خاطر دیو معیار موجودیت. دراپورډولونه۱-کلنی راپور۲-دکمیټې راپور۳-دمجلس راپور۴-دپروژې راپور۵-میاشــتنی ، ربعوار، اوشپږمیاشتنې راپور. ددفتر جوړونې عمومي عناصر :ددوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز۲-لاربښــوونې او اشــاري۳-د دفتر نښــې ۴-کاري چوکاټ(دکارټاکلي وختونه،دصــلاحیت ورکړه، پرځای کول)۵-ددفتر لوازم (میز ، چوکۍ، کمپیوټر، اسناد، اوالماری)۶-دواردي او صادري مدارکو او اسنادو ته منظم سیستم۷-دکارپړاوونه په یوه دفتر کې (دندې ،ددندو ټاکل ، دکارویش)۸-خپل ځان جوړونه۹-معیارونه(لستونه، مکتبونه، اسناد اومدارک، چک لستونه اوداســې نور)دشــخړو پــه اوارولو کې درې مهــارتونــه عبــارت لــه :۱-دمقــابــل لورې نظرمونده.الف:موضــوع په اړه پوښــتل ب:له یرغل او بې ځایه اشــارو څخه ډډه کول ت:په دقت ســره اوریدل۲خپل نظرپه روښــانه توګه بیان کړئ.الف : ډیرو کوچنیو خبرو پســې مه ګرځئ اوله تعرض څخه ډډه وکړئ ب: په دقت ســره مقابل لورې ته درناوې ســره غوږ ونیســئ ت: ډاډ ترلاســه کړئ چې مقابل لوري تاســې دخپلو پوښــتنو په ترڅ کې درک کړي یاســت.۳:دګډې لارې موندل:الف: دمقابل لورې دغوښــتنې لپاره دحل مناســب ټکي پیداکړئ ب: مقابل لورې ســره په معقوله او عادلانه ډول خبرې وکړئ.تهیه او تدار ک دوه ډولونه لري ۱-مستقیم ۲-غیرمستقیم ؟.راپور نیولو کې باید لاندې نقطې په نظر کې ونیول شي.۱-ایا راپور دچا لپاره لیکل کیږي۲-پرته دپام وړشــخص څخه نوریې څوک لولي۳-ترکومه حده باید رسمي او غیر رسمي وي اودراپور اساسي اوغیر اساسي مقاصد کوم دي ۴-په راپور باندېصرف تاسو خپله کارکوی او که له نورو سره یې هماهنګ جوړوی۵-دراپور تفصیل او لنډوالی له نورو ســره دهغه په هکله مشــوره اونه مشــوره مهمه ده . دیوې ښــې پروژې ځانګړتیاوې.۱-واضــح هدف ولري۲-مرتب شــوي او منظمې کړنې او فعالیتونه ولري۳-دژوند دوران ولري۴-پیل اوپای بایدولري۵-خاصــو منابعو ته چې په بودیجه کې به ترې یادونه وشــي ضــرورت لري۶-دپروژې فعالیتونه باید چې مورد هدف خلکو او ټولنې کې تغییر راوړي. .پروژه هغه ســیتم دی چې پــه هغــه کې عوامل پــه محصــو ل اونتایجو بدلیږي.مفاهمه دوه لوري لري چې یو بې ویونکی اوبل اوریدونکی دی . دوســیو مجموعه، دمعلوماتو میز اودلاربښــونې اشــاري ددفتر جوړونې او عمومي عناصــرو له جملې څخه دي. لیډرشــیپ یوه متحرکه او متقابله پروســه ده چې دانســانانو انرژي دګډ هدف خواته رهنمایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي.لیډرشیپ تعریف : لیډرشیب یارهبري هغه ځواک دی ،چې دانسانانو فکري او جسمي توانایي له مادي معنوي منابعو سره یوځای داسي ترلارښوونې لاندې راولي ، چې هغوی په فردي اویاهم په جمعي توګه یوه اجتماعي عمل ته اړباسي. دتاریخ په اوږدو کې لیډران په داسې شکلونو رامنځ ته شوي۱-دعلم تجربې ،او اجتماعي اخلاقو له لارې۲-دعنعنې سره سم ۳-په میراثي بڼه ۴-فوق العاده صفات۵-دکلکې اړتیا له مخې ۶-دخلکو رایه اواتفاق و چې رهبر به يي رامنځ ته کاوه. درهبرۍ شیوې یا طریقې ۱-امرانه رهبري(اتوکرات یادکتاتور)۲-مشارکتي رهبري (دموکراتیکه رهبري)۳-ازاده رهبري(خودبخودي رهبر)۴-پلارانه رهبري.

بانکداري

بانک دسهامي شرکت په ډول یوه موسسه ده ،چې دهرهیواد دسوداګریز قانون مطابق بانکي چارې ترسره کوي.او دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپیدایښت پایښت اودځرانګوالي له ودX څخه عبارت دی . اوهمدارنګه بانک پوهانو بانکي عملیات په لاندې برخو ویشلي دي :۱-پولي تجارت۲-کریدیتD یا اعتباري عملیات۳-بانکي مالي عملیات.دبانک په اړه په ټولیز ډول دوه موخې ترڅیرنې لاندې نیول کیږي.۱-دخلکو لپاره دبانکي خدمتونو سرته رسول۲-دکارول شوي پانګې په تناسب دسود لاسته راوړل. دلومړۍ موخې ترلاسه کولو لارې چارې عبارت دي له : ۱-دټولني دپیسو راټولول اوداسي عقلاني او اوږدې مودې ته په کتو په کاراچول چې خاوندانو ته يي ترټولو ګټه ورسیږي۲-دنورومو سساتو یا بانکونو داعتبار جلبولو هڅه۳-په ښوشرایطو سره دنماینده ګیودموقیعت انتخاب.ددویمې موخې ته درسیدو لارې چارې عبارت دي له ۱-دموخو تشخیص۲-ستونزې په نښه کول۳-دستونزې حل او دخلاصون لارې ۴-بانکي پوهه ۵-دفرصتي مصارفو له منځه وړل.دجاري حسابونو له پلوه : ۱-دمال التجاره کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-مثل کیدونکي کریدیتونه۵-بورسي کریدیتونه. په باندنی سوداګرۍ کې کریدیتونه: اکریدیتیف ۲-ریمباورس (rembours) اوهمدارنګه بانکي بانکي ذخایر هم په دوه ډوله ویشل شوي دي ۱-قانوني ذخایر۲-اختیاري ذخایر.کریدیت دوخت له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-لنډ مهاله ۲-منځمهاله۳-اوږد مهاله او دجاري حساب له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-دمال التجارې کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-منل کیدونکی کریدیتونه۵-بورسي کریدیتونه. دکارونې له پلوه کریدیت په لاندې برخو ویشل کیږي۱-سرمایوي کریدیت ۲-استهلاکي کریدیت. او په عمومي توګه بانکي مالي عملیات په دریيو کټګوریو کې ترڅیړنې لاندې نیسو:۱-اوږدمهاله بانکي عملیات۲-لنډ مهاله بانکي عملیات۳-دارزښت لرونکو پاڼو خپرول.داعتبار ددرجې له پلوه دمشتریان په دریيو ډولونو ویشل شوي:۱-لومړي درجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار۲-دویمه درجه اعتبار۳-دریمه درجه اعتبار.امانت هغه مبالغو ته ویل کیږي، چې دټولنې دافرادو له خوا په بانک کې کېښودل کیږي،چې دهغه خاوند کولای شي داړتیا پرمهال له هغې نه ګټه واخلي او په هره اندازه چې یې غواړي هغه ترلاســـه کړي. امانتونه په دوه کټګوریو ویشـــل کیږي.۱-رویتي (ناټاکلي وخت)امانتونه۲-میعادي(ټاکلي وخت)امانتونه. دمیعادي امانتونو دحساب ځانګړتیاوې عبارت دي له ۱-له حساب څخه برداشت دیوه ټاکلي وخت له تیریدنې سره امکان لري۲-ګټه یا سود ددغه وجهې دکارونې په مقابل کې دحساب خاوند پورې اړه پیداکوي۳-دغه مبالغ دټاکلي وخت لپاره دلګښت له ساحې وځي او دبانک په واک کې وي ۴-بانک مشـتري ته چک،یا بانکي کتابچه ورکوي چې دچک له مخې وکولای شـــي خپل وړضـــرورتونه له خپل حســـاب څخه پوره کړي.چک : لیکلې حواله ده ، چې په بانک کې دحواله کوونکي دخاوند له خوا صـــادریږي او بانک ته اجازه ورکوي چې ټاکلی مبلغ شـخص ته چې په چک کې نوم ذکرشـوی پرداخت کړي. حواله(یامخکې لیکلي شـوي پاڼه)هغه لیکنه ده چې دهغې له امله یوکس ته دســـتورورکوي چې دژمنې، یا ټاکلي وعدې ســـره ســـم دهغې له مخې دریيم تن یا حامل ته پیســـې حواله یا ورکړي. په اوږدمهاله بانکي عملیاتو کې لاندې کړنې ترســـره کیږي. ۱-دپانګونې داعتباراتو ورکول۲-مـالي عملیـات (داقتصـــادي کمپنیو یا فابریکو په ونډه اخیســـتو کې دګډون اومالي موســـســـاتو ایجادولو په توګه)۳-دبانکي اعتباراتو ورکول،چې دبانکونو ډیرمعمول کاردی چې دښـــه مدیریت په لرلو ســـره کولای شـــي(فوق العاده)ګټې بانک ته ورســـوي.او دمنځمهاله اعتبارځانګړنې : ۱-دلنډ مهاله او اوږد مهاله اعتبارترمنځ دفاصـــلې حد دی۲-زیات وخت یې پنځه کاله ټاکل شـــوی دی۳-تردویمې نړیوالي جګړې وروسته دصنعت په ترکیب کې رامنځ ته شو.تنزیل هغه مبلغ ، چې له یوې قرضـي یا یو برات څخه دچټکې تادیې په نسبت وضـع کیږي.ارزښـت تنزیل: دیوه ملت پولي ارزښت ته دبل ملت دپیسو دارزښت په مقابل کې تنزیل ورکولو ته دارزښت تنزیل ویل کیږي.دخبرودتاثیر تنزیل: له دغه اصـــطلاح نه موخه داده ، چې ځنې وخت افواهاتو په ســـازمانونو کې دتجارتي اســـنادو پربیو مثبت یا منفي اثرات غورځوي ، چې داخبارونو داغیزو په ترخ کې داســـنادو دقیمتونو تنزیل ته اخباري تنزیل ویل کیږي. تجارتي تنزیل : داهغه ډول تخفیف ته ویل کیږي،چې دفیصـــد په حســـاب رامنځته کیږي، کله چې له داسې تخفیف څخه کاروا‌خیستل شي، نوپلورونکی دې ته اړوځي، چې قیمتونه دبازار دقیمت په ترخ کې نوي کړي . دپام وړ تنزیل : دبې ســـوده حجت تنزیل له قانوني نرخ څخه په دتنزیل په ډیر لوړنرخ سره عبارت دي له دپام وړتنزیل څخه. نقد تنزیل : داپه اصل کې هغه تخفیُف دی،چې دیوې قرضـــې دوخت له پوره کیدو دمخه پلي کیږي. ســـپما دراتلونکې لپاره دمادي یا پولي اجناسو ذخیره کولو عملیې ته وایي. په ټولیز ډول په دوو برخو ویشل کیږي. ۱-ارادي سپما : هغه سپما ته ویل کیږي ، چې په قصدي اوشعوري ډول دیوه پلان په ذ ریعه دبیلابیلو دلایلو په لرلو دبیلابیلو افرادو په ذریعه او یا هم داقتصـــادي موســـســـاتو له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصـــادي فعاليتونو دپراختيا په منظور ترســـره کيږي.۲-اجباري ســـپما: هغه وخت رامنځته کيږي،چې حکومت دماليا‌تو په زياتولو سره دافرادو اوخصوصي برخو دلګښتونو کچه کموي . قانوني ذخاير: هغه ذخايرو ته ويل کيږي، چې بانکونه دقانون له مخې مکلفيت لري دخلکو دامانتونو يوه برخه د(وديعې) په ډول په مرکزي بانک کې کيږدي ،ترڅو دمشکلاتو په وخت کې بانکي ودايع بيرته ورکړي چې دبانک مشـــتريان له خنډونواوربړو ســـره مخ نه شـــي . اختياري ذخاير: هغو ذخايرو ته ويل کيږي ،چې دعادي او تجارتي بانکونو په واک کې دي او بانکونه کولای شي له بانکي تحليل يا څيړنې سره په مطابقت کې چې دبانکي معاملاتو له مجموعې څخه ترســـره کيږي اودهغې په ايجاد کې لاســـوهنه وکړي.. داعتباري بانکونو نظارت په دوه ډوله دی ۱-کمي نظارت ۲-کيفي نظارت او اصـــلي ذخاير په څلورو کټګوريو کې ترنظارت لاندې راولو . قانوني ذخاير ۱-په صندوقونو کې نقد وسايل ۲-دمعاملي دطرف په بانکونو کې دبانک دطلباتو پاتې برخه ۳-په نقدو بدليدونکي چکونه. ددولت دبانک دايجاد سبب عبارت و: ديوداسې موسسې رامنځ ته کول چې وشي کړی دمرکزي بانک ټولې دندې دهغه دابعادو سره چې دغربيانو له هغه څخه کاروا‌خيست او تريوې اندازې دتجارتي بانکونو ســـپما صـــندوق، او تريوه حده دماليې وزارت دنده په غاړه واخلي . په همدې موخه ددولت بانک رامنځ ته شـــوی دی اودندې په لاندې ډول دي ۱-دبانک نوټونو دنشربانک۲-دلنډ مهاله اعتباراتو ورکړه۳-دټولو تعميراتو تمويل چې دولت ته حياتي ارزښـــت لري۴-کروندګرو ته داوږدمهالـه اعتبـاراتو ورکړه ۵-پـه کليو او بـانـډو کې دکورونو دجوړولو لپـاره داعتبـاراتو ورکړه ۶-ددولت دورکړو او دعوايد دورود ځای. په عمومي توګه بانک په ۳ ډوله دی ۱-مرکزي بانکونه: مرکزي بانکونه په ټولـه نړۍ کې دبانکي فعاليتونو اصـــلي ســـازمان ورکوونکي ، لوري ټاکوونکي او حرکت ورکونکې رول لري . چې ډيرۍ ددولتي بانک په توګه جوتيږي او په نيمه انتفاعي ډول خپل بانکي پاليســـيو ته نظم وربخښـــي۲-ســـوداګريز بانکونه: په اکثرو هيوادونو کې تجارتي بانکونه هغه بانکونو ته ويل کيږي چې لنډ مهاله بانکي عمليات او امانتونه ترسره کوي. ۳-تخصصي بانکونه: دبانکي فعاليتونو هغه برخه ده چې داقتصـــادي تکامل په خاص يا ځانګړي پړاوو کې رامنځ ته شـــوي وي دغه بانکونه وروســـته دټولو هغو دندو څخه چې دتخصـــص په برخه کې تجارتي بانکونه ســـرته رســـوي، دخپلو صلاحيتونو په چوکات کې راوستل او اقتصادي تازه انکشافات يی رامنځ ته کړي او دفعاليت ســـاحه يي پراخه شـــوې.دســـويفټ نړيوالې شـــبکې په اړوند معلومات:ســـويفټ کلمه دلاندې جملې لنډيز دی

SWIFT=Society for worldwide interbank financial telecommunication.

ســـويفټ دمالي نهادونو له جملې څخه دی چې دبانکدارۍ په ســـاحه او نورو اقتصـــادي ســـاحو کې ورځنی کاراخيســـتل کيږي . اوددغه دجوړولو موخه دځانګړوبين المللي معيارونو په چوکـاټ کې دمـالي معـاملاتو لپـاره ديوې نړيوالې عـامې مـالي ژبې ايجـاد، ديوه نړيوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاعاتي او دنړيوالو مالي موسساتو ترمنځ داطلاعاتو موسسه اوداړيکو دشبکې جوړول و. دسـويفټ کارونکي ۱-بانک۲-بروکرز/ډيلرز۳-central counterparties-۴clearers-۵custodians-۶exchanges-۷fund administrators-۸fund manager-۹issuer -۱۰agents markets data providers-۱۰.الکترونيکي بانکدارۍ دپيدايښت تاريخچه کولای شـــو په څلورو دوروکې رالنډه کړو۱-لومړی دوره : دعقبي اتوماســـيون: دغه پړاو چې دبانکدارۍ په سيستم کې دکمپيوټر دکاروني دپيل ټکی دی دمرکزي کمپيوټر نه په استفادې اطلاعات او په دفترونو کې کاغذې اسـناد په ډلييزه توګه مرکز ته ليږدول کيدل اودشـپې له خوا په دې کار کيده ۲-دوهمه دوره : دمخامخ اتوماســـيون: دغه مرحله هله پيل شـــوه چې دشعبې کارکوونکي دمشـتري په مخ کې بانکي عمليات په الکترونيکې دول ثبت او تعقيبول. ۳-دريمه دوره : دمشتريانو نښلول خپلو حسابونو ته : په دې پړاو کې چې د۱۹۸۰لسيزو په منځ کې رامنځ ته شوه ، مشتريانو ته په مستقيم ډول ددې امکان برابر شو چې خپل حسابونو ته لاس رســـی ولري په دې مانا چې مشـــتري دتيليفون يادصـــرافۍ ماشـــين په ذريعه او دالکترونيکې کارتونو اودخپلو شـخصـي کمپيوټرونو نه په استفادې سره خپلو حسـابونو ته لاسرسـی ولري. ۴-څلورمه دوره : دبانکي سيستمونو يوځای کول او دټولو بانکي عملياتو سره دمشـتري نښلول: دغه پړاوو هغه وخت پيليږي چې له مخکښنيو دريو دورو څخه ټولې لاسته راغلې پايلې ترپوره دقت او څيړنې لاندې ونيول شي او په هغو پورې تړلې ستونزې له منځه يوړل شي او ټول بانکي عمليات په الکترونيکي ډول ترسره شي، په دې دوره کې هم بانک او هم مشـــتريان کولای شـــي په منظم او دقيق ډول خپل اړين اطلاعات ترلاســـه کړي.صــنعتي بانکونه: دغه بانکونه دتجارتي بانکونو په څير عادي عمليات نه ترســره کوي،بلکې دغه بانکونه په بشپړ ډول دصنعت په برخه کې فعاليت کوي . معاملاتي بانکونه: دپانګې اچونې له طريقه دموسساتو په رامنځته کولو اويا پراختيا کې پرمستقيم اشتراک سره ددغو بانکونو دفعاليت ساحه پيژندل کيږي، ددغه بانکونو فعاليت دصنعتي بانکونو په څيرده. زراعتي بانکونه: زراعتي بانکونه خپل فعاليت دزراعت او کرنې په برخه کې سرته رسوی. تعميراتي بانکونه: ددې بانکونو فعاليت دساختماني فعاليتونو اودځمکو معاملاتو په ساحه کې ترسـره کيږی.دبانک مامور بايد دلاندې خواصـو لرونکی وي ۱-هوښـيار اوځيرک۲-کارته چمتو۳-پوه او فني۴-ديپلومات او په ادب ۵-شـيک او ښـه لباس لرونکی وي۶-له تکنالووژۍ سـره اشـنايي ولري۷-دبانک دراز سـاتونکی وي . مزارعه : دغه بانکي کړنه په حقيقت کې يوه زراعتي معامله ده چې بانک خپله ځمکه دکارکولو لپاره بل شـــخص ته ورکوي اودواړه په ګټه او تاوان کې مساوي شريکان وي.مسافات : دغه معامله دباغدارۍ او ځنګل په برخه کې دبانک او دبل حقوقي شـــخص ترمنځ قرار داد پواســـطه چې بانک خپل باغ اويا ځنګل دکارکولو اوحاصـل ټولولو په منظور بل چاته ورکوي او حاصـلاتو کې سـره شـريک وي. دصرافۍ ماشين پواسطه مشتريان کولای شي لانديني کارونه ترسره کړي ۱-حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت۲-دبانکي صورت حساب غوشتنه۳-دچک یا نقدوجهي حساب ته کېښودل. داماشین کولای شي دبانک دیوې شعبې دنده ترسره کړي او دبانک ډیری اصلي دندې سرته ورسوي . دپلور دنقطي ماشین : یوه دستگاه ده چې دهغې په ذریعه یو مشتري په یوه زماني نقطه کې کالي یا خدمات پیري . تیلفوني بانکداري : دبانک اومشتري ترمنځ دیوې معاملي سرته رسو ل دتیلفون له طریقې څخه عبارت دي .دالکترونیکي بانکدارۍ دوسایلو څخه یوه وسیله هم پلاستیکي کارتونه دي او په لاندې ډول دي ۱-ډیبیټ کارډ: دغه کارډ مشتري لپاره جوړشوی ده چې غواړي خپلو پرداختونو په برخه کې دکارت نه گټه واخلي مگر نه غواړي داعتبار نه گټه واخلي. ۲-کریدیت کارډ: کریدیت کارتونه دځینو بانکونو یا کمپنیو لکه ماستر کارډ، سیټيCitiیا visa cardاونورو له خوا عرضه کیږي ددې کارتونو نه گټه اخیستنه په دې معنا ده چې مشتري دخپل بانکي حساب څخه نه بلکې دبانک یا کمپنۍ له حساب چې دهغې مشتري گرځیدلي دخپلو پرداختونو لپاره استفاده کوي ، چې ځان قرضداره کوي اووروسته دیوې مودې څخه خپله قرضه دربحې سره یو ځای ورکوي. ۳-Change Card: دغه کارتونه دکریدیت کارتونو ته ورته دي یوازې په دې توپیر سره چې دمیاشتې په پای کې باید ټول صورت حساب تصفیه شي .دودیزې اوالکترونیکي بانکدارۍ ترمنځ توپیر

نوي الکترونیکي بانکداري	دودیزه الکترونیکي بانکداري
دمکان په لحاظ لامحدوده بازار	محدودبازار
دپراخو خدمتونو وړاندې کیدل	دمحدودو خدمتونو وړاندې کیدل
دنوښت اومشتري اړتیاوو پر بنسټ	په یو ه ځانگړي ډول دخدمتونو وړاندې کول
بیلابیل خدمات وړاندي کول	پرشعباتو اتکا
په الکترونیکي امکاناتو مجهز څو منظوره بانکونه	دبانکونو ترمنځ دنژدې او تړلي اړیکو نه شتون
په زماني لحاظ نامحدود ۲۴ ساعته ایز فعالیت	په اداري ساعتونو پورې تړلي خدمات
دډار،غلا، او ورکیدو نه خلاصون	ډار، غلا، او ورکیدو امکان

داسلامي بانکدارۍ له مورده دهغو مواردو نومونه چې بانک یې له افرادو سره کولای شي.۱-قرضه الحسنه۲-مضاربه۳-مزارعه۴-مساقات۵-مدني شرکت۶-حقوقي شرکت۷-مستقیمه پانگه اچونه۸-دسلف معاملات ۹-دتاسیساتو ، ماشین الاتو،وسایطو پلور۱۰-په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسطونو دکورونو پلورل۱۱-داولیه موادو احتیاطي سامان الاتو او دکاروسایلو پلورل۱۲- جعاله۱۳-رد دین.دکریدیت اعتبارلرونکي پانه چې دباطیلیدو وړتیا لري او هروخت کیدای شي فسخه شي. اوږدمهاله اعتبارات له پنځوکلونو څخه زیات موده په برکې نیسي .داقتصادي سرچینو ساتنه او څارنه اودمنابعو دکارونې په طرز کې دسپمولو عملیې ته سپما وایی. په کال ۱۹۶۱ م کي دپانګې اچونې بانک دزراعتي بانک، سوداګریز بانک، ښاروالی بانک په شکل رامنځ ته شو. نه فسخ کیدونکي اعتبارپاڼه نه ګرځیدونکې ده ، چې له ټاکلي وخت نه وروسته بیا دفسخ کیدو وړ ګرځي . سویفټ په کال ۱۹۷۷ م کې په ژوندۍ بڼه دعمل ډګر ته راووت.دپیسو دنشرولو دنده دټولې نړۍ په بانکي سیټمونو کې په مرکزي بانک پورې اړه لري .سوداګریز بانکونه لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوی . اسلامي بانکداري دلومړي ځل لپاره په ایران کې رامنځ ته شوه . دیو کس دمجبوریت په اداکولو سره دشخصي عمل په مقابل کې جعاله نومیږي. په ۱۹۳۹ م کال کې دافغانستان بانک دهیواد مرکزي بانک په حیث تاسیس شو. بانکي نظامونو کې لاندې نظامونه شامل دي۱-غیرمتمرکزه ۲-متمرکز۳-اسلامي. داقتصادي سیاستونو له نظره مرکزي بانکونه دلاندې موخو درلودونکي دي ۱-دپیسو دداخلي او خارجي ارزښت ساتنه۲-دتادیاتو دبیلانس مطلوب والی.په عمومي توګه بانکي عملیات په ۴ کټګوریو کې څیړل کیږي. بانکونه دپانګونې عملیات په لاندې میتودونو کې ترسره کوي چې عبارت دي له ۱-ونډه ورکول۲-داقتصادی موسساتو تاسیس. هغه اسناد چې بانکي نظارت کوونکي یي دبانکي کړنو دتحلیل لپاره تري استفاده کوي عبارت دي له ۱-اساسي او مرکزي بانک قانون۲-دبانکداری قانون او بانکي مقررات. اصلي ذخیرې دڅومره کټګوریو ترنظارت لاندې راځي جواب د۴ لاندې راځي.دصنعتي بانکونو دفعالیت ساحه عبارت ده له ۱-دصنعتي واحدونو تقویه کول۲-په صنعتي پانګه کې ګډون. داسلامي بانکدارۍ له نظره دافرادو سره په معاملاتو کې بانک په څو مواردو کې دمعاملې جواز لري عبارت له ۱۴ موارد دي. دلومړي ځل لپاره سویفټ ۵۰ بانکونو او ۲۵۳نهادونو له خوا دملاتړ وړوګرځید؟په نړۍ کې لومړي ځل لپاره بانک په ۱۱۵۷ م کال کې تاسیس شو . دسلف معاملات دکومو شیانو ددوام لپاره مرسته کوي جواب : تولیدات. دنړۍ ٪۸۰تجارتي معاملې دخلاص حساب په څیر اجرا کیږي. هغه کارتونه چې دیوه بانکي حساب پورې اړه لري او دهرې معاملې سرته رسولو وروسته ژر حساب نه اخیستل کیږي عبارت دي له ۱single transaction debit-۲monthly transaction debit.اعتباري کارتونه په دوه ډوله دي .بانکي سیاست :څوبانکي موخو ته درسید و په خاطریو لړتدابیرو طریقو طرحو له ټاکلو څخه عبارت دی چې دیو یاڅو وسایلو نه په ګټې اخیستنې سره چې بانکي او سوداګریز قوانینو سره ټکر ونه لري. دبانکدارۍ ځنځیري عوامل : ۱-اساسي قانون۲-بانکي قانون(مرکزي بانک قانون) دولتي اوخصوصي بانکونو قوانین ۳-دپیسو او بانکدارۍ قانون۴-بانکي ستراتیژي۵-بانکي پالیسي ۶-دبانکي عملیاتو دداېمنولو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــولنامه او کړنلاره. بانکي عملیات عبارت دي له ۱-امانتونه۲-جاري حســـابون۳-اعتبارورکول۴-دنوروارزښت لرونکو پاڼو او ونډو پورې اړوند عملیات، دهیواد په داخل او بهر کې دوجوهاتو انتقال ، ارزي(اســـعاري) معاملات ، دنجیبه یا قیمت لرونکو فلزاتو معاملات ، دضمانت تضمین، او صادرول، زراعت، رهن ، صنعت ، سوداګري ، ساختمان ، حمل او نقل چې دقانون سره په ټکر کې نه وي دبانکي عملیاتو اجرایی برخې دي.

د تشبثاتو مدیریت

دتشبثاتو مدیریت دلوستلو موخې :دتشبث دپراختیا په مفهوم دتشبث په تیوریګانو او دتیوري او عمل ترمنځ په اړیکه باندې پوه شو۲-دیوهیواد داقتصاد په وده کې دمتشبثینو درول په اړه دپوهې دمعلوماتو ترلاســه کول۳-دمتشــبث داقتصــادي فعالیت او ابتکار رامنځ ته کیدو په اړه دیوې عمومي او جامعې پوهنې ترلاسه کول۴-دنویونظرونو دارزیابۍ یا ارزولو لپاره تحلیلي مهارتونو ته وده ورکول یا رامنځ ته کول او هم په دواړو یعنې هغه فرصـــتونو او ننګونو باندې پوهیدل کوم چې متشـــبثین ورســـره لاس او ګریوان وي یا ورســـره مخامخ کیږي۵-دتشـبثاتي کړنو ته دودې یا پراختیا لپاره دنویو نظرونو په اړه دپوهې ترلاسـه کول. پیژندنه : اقتصـاد پوهان ، سـوداګر،اوکاروباري افراد دوي په دې موافقه دي چې متشـبث په اقتصـادي او نورو ټولو ټولنو کې دخوځنده یا متحرکه اقتصـادي ودې او کاري فرصـتونو په هڅولو او تشـویق کې مهم او حیاتي رول لوبوي په ځانګړي توګه پرمخ تللې نړۍ کې ریښـتیا ده چېرې چې بریالي او کامیاب کوچني کاروبارونه دکاردرامنځ ته کیدو او دغربت دکمولو اسـاسـي او بنسټیزه وسیله ده. تشبث څه ته وایي. دتشبث کلمه یو په زړه پورې تاریخي شالیداوسیر لري او دافرانسـوي کلمې انترفریندا څخه اخیسـتل شـوي چې مانا یي اخیسـتل او تعهد کول دي. دبیلګې په توګه یو کاروباري شـــخص څوک چې نوی کاروبار خطر مني یا یي اخلي . ریچارډ کانتیلیون: خپله دفرانســـې وه او په۱۷۲۵ م کال کې یي دتشـــبث کلمه وکاروله دي وایي متشـــبث هغه څوک دی چې ګواښ اخلي او دیوې کړنې دترســـره کولو په وخت کې دناڅرګندتیاسـره مخامخ کیږي. سـربیره په دې هغه داخبره هم کړي چې یو متشـبث دهغه چا څخه توپیرلري څوک چې پانګه عرضـــه کوي یا یي چمتو کوي. ادم ســـمیت په ۱۷۷۶ کال متشـــبث دیوفرد په توګه تشـــویق کړی او ویلې یي دي چې یو متشـــبث هغه څوک دی چې دسوداګریزې موخې لپاره سازمان جوړوي څوک چې سرمایه دار وي یعنې دپانګې لرونکی کس ته متشبث ویل کیږي.جان بافیت: په ۱۸۰۳ کال کې ویلې دي دتولید دعواملو پراختیا یا زیاتوالی دمتشبث رول په توګه ګڼل کیږي. فرانسوي اقتصاد پوه: وویل چې متشبث دمولدیت دټیټې ســاحې نه دمولدیت لوړې ســاحې ته اقتصــادي ســرچینې لیږدوي او په دې توګه ګټه ترلاســه کوي.ســربیره په دې ده داهم وویل چې متشــبث یو اقتصــادي نماینده ده څوک چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید ټول وسـایل یاني انسـاني ځواک دیوه او ځمکه، پانګه دنورو افرادو دیو تولید درامنځ ته کیدو په خاطر سره یوځای کوي.تشبث : یوه پروسـه ده دکومې دلاري چې متشـبثین نوي تصـدۍ جوړوي او وده ورکوي کاروبارونو ته . جان شـومپټر: وایي تشـبث دیوه هیواد په اقتصـادي پرمختیا کې یوه اساسـي مرحله یا پروسـه ده. په همدې ترتیب ، ابتکار او تشبثات دیوکاروبار دکړنې دپراختیا اساسي او بنسټیزې مرحلې دي او دیو هیواد داقتصادي پرمختګ لپاره خورا مهم دي . دپیتر ایف ډروکرpeter f. drokerپه نظر تشـــبث نه علم دی نه هنر دایو پروسه ده دایو عمل دی داعلمي بنسټ لري دتشبث په برخه کې پوهه نهایي یا وروستۍ پایله ده په حقیقت کې کومه پوهه چې په عمل کې رامنځ ته کیږي په لوړه او پراخه کچه دپایلو له مخې تعریف شـوي چې دادعمل له مخې دي. دپورته بحثونو څخه لاندې پایله اخلو: یو متشـبث : هغه کس دی چې نوي فرصـتونه کشفوي ددوی ارزونه کوي دتولید ټول عوامل راټولوي نواورې کوي دزیـان یـا نـاڅرګنـدتیـا یـا نـاڅـاپي پیښـــو ګواښ پـه غـاړه اخلي، او دخصـــوصـــیات: ۱-یووګړی یا دوګړو یوه ډله۲-دلاســـته راوړلو لپاره اړتیا۳-خپلواک یا خپلواکۍ ۵-دخطر اخیسـتل۶-نواورې یانوښـت۷-هدف لرونکی ۷-پریکړه کوونکی یاپریکړه کول۹په خپل ځان باور ۱۰-دابتکار رامنځ ته کول۱۱-هڅونکی وي۱۱-دانساني اړیکو وړتیا ولري۱۲-داقتصادي پلان جوړونکی.۱-یو وګړی یادوګړو یوه ډله وي: یومتشبث کیدای شي یو شخص وي یاداشخاصو ډله وي۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا : دمتشبث دهڅولو لومړنۍ وســیله ده دوی ددې لپاره کړنه ترســره کوي چې ټاکلي اهداف لاســته راوړي۳-که څه هم یواځې داقتصادي کړنو دترسره کولو لپاره بیلابیلې هڅونې شتون لري مګر متشبث دمنځ ته راتګ لپاره ترټولو لوی او اســـاســـي لامل خپلواکې ده او خپلواکې غوښـــتونکې دي دی نه غواړي دبل چا لپاره کار وکړي.۴-دخطر اخیستونکی دی: متشبث دخطر داخیستلو اوتحمل کولو توان لري او په حقیقت کې دهمدې خاصـــیت له مخې دمدیر څّخه جلادی۵-نواوورې یانوښت کوونکی دی یو متشبث په خپل ذات کې نواوري کوونکي دی هغه تل دنویو نظرونو او نویو فرصـــتونو په لټه کې وي هغه غواړي نوي بازارونه نوي شـــیان په تولید کې دنویو میتودونو هم کاروا‌خلي۶-باهدفه : متشـبث : دځانګړو او خاصـو موخو لرونکی وي هغه یو په یو اهدافو ته درسیدو لپاره هڅه کوي ترڅو ټاکلې موخې ترلاسـه شـي.۷-پریکړه کوونکی دی.یو متشـبث منطقي فکر درلودونکی دی هغه باید دخپلې کاروباري مفکورې او نظریې په اړه په واقعت کې څو پریکړې وکړي څو هغه په عمل کې پلي شـي لکه څنګه وشـي چیرته وشـي او چاته وشـی.۸-په ځان باور لري . یو متشـبث دخپلو اهدافو په لاسـته راوړلو کې په لوړه کچه په خپل ځان باور لري او دځینو پیښـو پروا هم نه لري۹-ابتکار رامنځ ته کوونکي : متشـــبث تل هڅه کوي چې ابتکار رامنځ کړي دوی دمختلفو او بیلابیلو شـــیانو درامنځ ته کیدو په خاطردنوو میتودونو لارچارودرامنځ هڅه کوي دبیلګې په توګه نوي یا تازه خام مواد دنوي تولید میتود ،نوي اعلانات، فیشن۱۰-هڅوونکی وي: یو متشبث یو هڅوونکي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل کارمندان هڅوي او هغوي ته انګیزه ورکوي ددې لپاره چې دکاري ټیم په زړه پوري همکاري رامنځ ته کړي او خپلې موخې په ښه توګه ترلاسه کړي.۱۱-دانساني اړیکو وړتیا لري: یو متشبث دخپلو کارکوونکو پیرودونکو عرضه کوونکو پوروړکوونکو او نورو سره راکړوورکړو دترلاســه کولو لپاره باید دانســاني اړیکو درامنځته کیدو او درلودو وړتیا ولري۱۲-اقتصــــادي پلان جوړونکی : پلان جوړونه اقتصــــادي اهدافو ته درســیدو لپاره یوه طرحه ده متشــــبث هره کړنه دپلان پورې اړه لري دبیلګې په توګه دتولید پلان دپلورلو پلان مالي پلانونه دپیرودلو ،پلانونه دپلټنې او پرمختګ پلانونه . دتشــبث نظریه په ۱۸ پیړۍ کې دکاروباراو مالي ساحو په برخه رامنځ ته شوه له دې وړاندې دامفهوم یواځې په انجینري او نظامي برخو کې کارول کیده له دې وروســـــته بیلابیل اقتصـــــادي پوهانو او ټولنیز رواني چاروپوهانو په دې اړه نظرونه وړاندې کړه.په هر صــورت چې دوی ددې اصــطلاح ددقیقي معنا په اړه سره توافقت لري ، ویلیم بونګو : وایي او لیکي : دتشبث موضـوع دهمیش لپاره مغشـــوش والی لري دګډوتیا یا confusionپه پایله کې دتشـــبث کلمه په مختلفو اوبیلابیلو شـرایطو په بیلابیلو اصـطلاحاتو وکارول شـوي او تشـبث معنا داقتصـادي پرمختګ دبدلون سره هم بدلیږي . دتشبث ماهیت:۱-دخطر اخیستلو یا منلو وړتیا: متشبث دکاروبار دپیل کیدو په وخت کې دناڅرګندتیا او ګواښـونو دبیلابیلو ډولونو سـره مخامخ کیږي. دکاروبار چاپیریال متحرک او تل بدلون لري. اوډیری ګواښـونه ورته دپانګې له امله راځي اوددې دتنظیم وړتیا لری ،خو دناڅرګندتیا دکنترول وړتیا نلري.۲-entrepreneur traitتشــبث فطري یا ذاتي صــفت نه دی. تشــبث په خپله ذاتي یا فطري صــفت نه دی دشــرکت یا تصــدۍ بریالیتوب دپریکړو کولو او دمتشــبث دنورو وړتیاوو پورې اړه لري نو په دې توګه خلک په خپل ځان کې داوړتیا راولې ۳-creative activityدفعالیت تخلیق یا رامنځ ته کول.

What is creativity? simply creativity involves transforming your ideas imagination &dreams into reality.

دتشبث دندې : ابتکار دخطر منل اودبدلونونو منل.

دیو فعالیت تخلیق : تشـبث په اسـاسـي ډول یو تخلیقي کړنه ده اودنورو فرصـتونو نوو نظریو دنوو تخلیقونو او نورو لپاره پلټنه او تحقیق کوي دوی په تخلیقي یا نوو شــــیانو په رامنځ ته کیدو باندې فکر کوي او په خپل شــــرکت کې نوي نظرونه عملي کوي داتشــــبث دی چې په ټولنه کې تخلیق او بدلونونه هڅوي ۴-دبدلونو پایلې : د تشـبث پایله دسـیاسـي ټولنیزو علمي او تخنیکي بدلونو رامنځ ته کول په چاپیریال کې دایوازي اقتصـادي پیښه یافعالیت نه ده او په ټولنیزو طریقو کې خلک مجبوروي چې طریقي بدلې کړي او پرمختګ وکړي۵- creative of resourceداتشـبث په ټوله کې خامه مواد په کارتمامو یا نیم کاره موادو بدلوي نو په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه تشبث دافادې درامنځ ته کولو او اقتصادي ارزښت اودشتمنۍ درامنځ ته کولواو وړتیا مرحله ده ۶-: په ټولو کاروبارونو او اقتصادونو کې ضروري او مهم دی تشبث په ټولو کاروبارونو ټولو اقتصادونو کې اړین او مهم دي که هغه غټ وي یا وړوکی وي که پرمختللی وي او که دپرمختګ په حال کې وي۷-تشبث دژوند په هره کړنه کې مهم دیessential in every activity:په هره کړنه کې مهم او حتمي دي تشبث ته دژوند په هره برخه کې اړتیا لیدل کیږي یو شخص په هره سطحه په هره ساحه کې دخطر دفطرت او کاروباري چلند له لارې بریالی کیدای شي. په ښوونه اوروزنه تحقیق طب ، سیاست ، نظامي او نورو ټولو برخو دژوند کې دبریالیتوب په خاطر دخطر اخیستلو ابتکار یا رهبرۍ ته اړتیا لیدل کیږي. ډروکر ویلې دي تشبث : معنا دانه ده چې مونږ یواځې داقتصادي سازمانونو پورې تړلې وي ۸-کم خطر والی : تشبث پراخه کچه دخطر په مخ کې لري مګر دتخنیکي اجتماعي او اقتصادي محیط له امله یو تشبث دنورو په نسبت کم خطر لرونکی وي ۹-دابتکار قابلیت: ability of innovateیو تشبث یو ابتکاري فعالیت دی تشبث په ټوله کې هغه تخلیقي نظریې عملي کوي یعني دهغې غوښتنه کوي. تشبث دنوې نظریې تخنیکونه دیو تولید نوی شکل، دمدیریت نوی اصل ،نوي بازارونه ،نوي تولیدات، او نورپروسیجرونه مني ددې له پاره چې مشتریانو ته ښه خدمات عرضه کړي او ګټه ترلاسه کړي.۱۰-دپوهې په اساسknowledge basedفیټرډروکړ ویل یو تشبث نه خدمت دی نه هنر دی دادپوهې په اساس باندې یو عمل دی۱۱-دچلند پربنسټ پایلې result oriented behavior یوه کمپنۍ یا یوه تصدۍ ترهغه وخته پورې بریالی کیدای نه شي چې کم ترکمه پایلې ګټه وړې وي تشبث په پایلو ټینګارکوی نه په نصیب او قسمت. متشبثین دخپلو هڅو اوسختو کارونو له امله ښې پایلې لري.۱۲-دچاپیریال په بنسټ فعالیتونه environmental oriented activityتشبث یو بیروني او خلاص محیط سره اړیکه لري متشبثین داقتصادي سیاسي اجتماعي اومادي فکتورونو سره په پام کې نیولو سره تولیدات کوی او خطرونه اخلي ددغې مفهوم په نظر کې نیولو سره شومپټر ویلي دي دادهر باندېنې لپاره یو تخلیقي حالت ته غبرګون او ځواب ویل دي . خطر دپیش بیني وړ دی او کنترولیدونکی دی او ناڅرګندتیا دپیشبیني وړنه ده او نه کنترولیدونکي دیه .لکه زلزله سیلاب طبیعي افات. دلته یوه خبره کول ضروري دي تشبث داهمیت په باره کې هغه کس چې یو نوی کارکشف کړي یانوی بازار ته راوښکي یا یو نوی میتود نه کار واخلي هغه ته متشبث ویل کیږی او که دوام ورکړي هغه ته بزنس مین ویل کیږي.

Creativity or initiative: is relating to imagination

کریټویټي او انیشیاتیف : دسوچ کولو پورې اړه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Innovation is regard to implication or implementation

Innovation the action or process of innovating new ideas, new methods, new products etc.

یوه انیویشن یوپروسه ده دعملي کولو دانیوشن دنوي طریقو نویو ایډیاو او نوي تولید اوداسې نورو په باره کې. نوښت: داهمیشه فکر وهي دتولید په باره کې او تل هڅه کوي چې نوښت رامنځ ته کړي یا نوښت وکړي دمختلفو شیانو درامنځ ته کیدلو په باره کې ۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا: دمتشبث دهڅولو لومړنی چلونک دی دوی ددې لپاره کړنه ترسره کوي ترڅو تاکلي اهداف ترلاسه کړي دلوړې کچې دلاسته راوړلو په اساس متشبث کولای چې دکړنو په ډګر کې دخپلو رقیبانو او همدارنګه دخپلو پخوانیو کړنو سره سیالي وکړي. ۱۳-دبدلون دپیژندنې بهیرprocess of identify transformationتشبث دمعلوماتو دتشخیص اوداصولو او کنثیفتونو بدلون دی یو سوداګر یا یو متشبث ترهغه وخته پورې په یوازې توګه متشبث کیدای نه شي ترڅو چې ددغه پورته ترڅنګ اینویشن ونلري یا په بل عبارت دایو فعالیت چې باید په خپل ذات کې دوامداره ډول باندې واوسي. د اودي پریخ او ندکمي (عالمان دي) په نظر تشبث یواځې دندې طریقې یا فعالیت خپلول نه دي مګر دادشخصي ملکیت یادځانګړي شتمنۍ یو بدلون دی او همدارنګه یا په خپله باندې دیو نوی شي تخصیصول.۱۴-مسلکي فعالیت:professional activityتشبث په پرمختللو هیوادونو کې دیو مسلک په توګه لکه طب ،قانونو او انجینرۍ کې رامنځ ته شوی دی کاروباري مهارتونو ته دروزنې او تعلیم له لارې وده ورکول کیږي لکه مدیریتي مهارتونه پرمختیایي هیوادونو کې حکومتونو پروګرامونو او پلانونه شروع کړي ترڅو خلک تشبث ته وهڅوي.۱۵-مدیریت دتشبث یو اساس دهmanagement is the basis of entrepreneurمدیریت دټولو تشباتي تصمیمونو یو اساس دی متشبث په کاروبار کې دمدیریت په واسطه ځینې بدلونونه او پرمختګونه منځ ته راوړي ډروکر وایي تشبث دنن ورځ دمدیریت دمهمو او اړینو دندو یوه برخه .۱۶-داصولو پربنسټ نه دپوهې یا درک په واسطه based on principle not on intuitionتشبث دځانګړو اصولو مفکورو اوځانګړو برخو دپوهې په اساس ده یعنې په دې ولاړ دی دادعلم او اصولو په بنسټ درک نه دی ، ځکه چې دوی داصلي مدیریت یو نسل یا یوه دوره ده . متشبث باید دبریالیتوب دلاسته راوړلو لپاره داقتصاد ،احصایي، قانون پوهنې، روانشناسۍ، او نورو موضوعاتو په اړه پوهه ولري.دتشبث اقسام: ۱-تقلیدي یا مقلد تشبث: دتشبث داډول پخپل ذات کې تقلیدونکی دی چې داموجوده تولید په نوي طریقې وړاندې کوي دنوروکمپنیو یا شرکتونو ګټورنظریات اخلي او په اسانۍ سره دبازار کنترول لپاره دوی دشرکت وزن منځته راوړي یعنې دتشبث څخه دمقیاس په ډول استفاده کوي دبیلګې په ډول جاپانیانو په امریکایي تولیداتو باندې څیړنه کړې او دخپلو تولیداتو دپرمختګ لپاره یې نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طریقې پیداکړي او دوی په ټیټ قیمت ســـره توکي تولیدوي او امریکایي بازارونو ته یي صادروي چې دتشبث داډول دجاسوسی یوډول دی اومشتریان دارزانه خدماتو او تولیداتو نه زیاتې ګټې ترلاسـه کوی.۲-incubate entrepreneurدادتشـبث یو بل ډول دی چې په دې ډول تشــــبث نوې نظریې منځ ته راوړي او دوی په مولده توګه باندې دغه نظریات او ابتکارات تطبیقوي اوددې څخه دســـازمان ګټې لاســـته راوړي چې دوی مختلف تکنالوژیکي پرمختګونو له امله نوي ابتکاراتو ته وده ورکوي او مختلف ډوله تولیدات منځ ته راوړي لکه نوکیا او مایکروســافټ۳-فرصــت لرونکی تشــبث په دې ډول تشــبث کې مدیران مســولیتونه ســپاري اودمدیریت موجوده ســلســلې مراتبو په اســاس راپورنه ورکوي دوی دنیمه خپلواکه کاري چاپیریال څخه خوند اخلی اودنوښــــت لپاره یوه ســـاحه پریږدي۴-اداري تشــــبث : څیړونکې ددوې دســـوداګریزو حقیقتونو په اړه ددوې نظریاتو په اړه دشــــرکتونو دمنابعو دچمتوکولو په وخت کې مرســـته کوي نو په دې توګه اختراعات په شــوق ســره رامنځ ته کیږي اودوی دیو رهبر لخوا رهبري کیږي او اداره د نوي محصــول رامنځته کولو ته چمتو کوی۵-acquisitive entrepreneurداتشـــبث داډول دودې او پرمختیا ددودیزو میتودونو څخه مخکې یو ګام دی چې مونږ دلته ددوه شــرکتونو یوځای کیدو لاســـته راوړنو او دګډې پانګې او نورو په واسطه دودې نورې بدیلې ستراتیژۍ پیداکوي.

دیوبریالي متشبث ځانګړنې

1-imaganative: creative thinking and imagination are important for entrepreneur quality since innovation come with this quality2-shrap memory successful entrepreneur always have a memory shaper than people and generally every event of the recent fast should be in his mind.

۳-په ځان مطمینه یا باور ولري: متشــبث باید باوریوي چې څه شـــی ا ویا هغه څه شـــی چې دی غواړي په راتلونکې کې یي ترســـره کړي بلکې هغه باید یوځای دځان ســـره دذخیره په ډول وساتي دمثال په ډول هغه باید ډیرمطمین وي مګر دهغه کړنې باید دخاورو سره خاورې نه شـــي یعنې ښـــکاره نه شـــي.Emersonوایی دکامیابی راز په ځان اطمینان ولرئ یعني په ځان اطمینان دکامیابۍ رازده ۴-کامل یا پوره والی : یو بشـــپړ او کامیاب متشـــبث هغه څوک ده چې خپل وظایف په ښه شکل ترسره کوي او خپل مسولیتونه کې ایمانداره وي-او دهمیش لپاره استفاده نه مني. او دخلکو سره خبري کوي او زیات تمرکز په بحث مباحثه باندې کوي او په بشپړ ډول بحث اومباحثه باندې کنترول ولري۵-پیشبیني کول: یو متشبث باید ددې توان ولري چې دپیښـو ارزونه وکړي حتې چې واقع شـوی نوي او همدارنګه دموجوده کړنو پلان دپایلو ارزونه وکړي او هغه متشـــــبث چې دارزونو یا اټکل کولو وړتیا لري نو هغوی باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي مشـــکلات اټکل کړي او دهغې مخه ونیســـي په راتلونکې کې.۶-دســـتونزولپاره چمتوالی: یو متشبث باید دنوو ستونزو لپاره چمتو وسې او هغه باید ومنې نودوی عموماهغه وظایفو ته چې ســـتونزمن وي ترجیح ورکوي ځکه چې دوی وایي چې غټ خطر ډیره ګټه . او متشـــبث باید دیو شـــرکت اراده ولري او دا هغه خلک دي چې دننګونې او خوندیتوب ترمنځ انتخاب کوي۷-دبنې راتلونکې په هیله خوشبینانه وي: یو متشبث باید دخپل کاروبار په اړه ښـــه فکر ولري او هغه باید دناکامی دکامیابی یو بل قدم وګڼې او دوی باید چې دکاروبار په اړه بدبینانه نظر ونلري اوتل خوشبینانه نظر ولري۸-Ambitionدښو شیانو ترسره کول دي او په دې اړه دوی داســـې فکر ولري چې دنورو کاروبارونو په وړاندې مونږ کامیاب یو او دوی باید داســـې فکر وکړي چې مونږ له نورو کمپنیو څخه یوه مرحله مخکې یو او که چیرې متشـــبث موجود نه وي نوبیا دامشـــکله دی Davidوایي چې باید مونږ مخکې یوڅه لاســـته راړنې ولرو . انډریو کارنیګيAndrew Carnigiوایي که چیرې یو کس دکاروبار څخه دګټې دلاســـته راوړلو هیله ونلري نو داشـــخص ناکام دی۹-دوخت مدیریت: یوکامیابه متشـــبث هغه څوک دی چې وخت ته ډیر ارزښـــت ورکړي که چیرې یوه کمپنۍ ددې وړتیا ونلري چې وخت مدیریت کړي نو بیا به داهدافو دلاســته راوړلو کې ناکام اوســي . دمتشـــبث اهمیت او ځرانګوالی: تشبث دیو هیواد په اقتصادي وده کې ستر رول لوبوي دهیواد دانساني او فزیکي منابعو په حرکت راوســتل دمتشـبثینو ترټولو لوی او اســاسـي دنده.متشـبث ددغې فزیکي او انســـاني منابعو څخه اســـتفاده کوي چې دوی ابتکار وکړي یعنې نوي نظریې په کاراچوي نوي تولید په کاراچوي او دیوي مهمې وســیلې په توګه ترې اســـتفاده کوي. دوی عموما په ځینو فعالیتونو کې دخپل یارکوم چې داستخدام او فرصتونو په برابرولو کې مرسته کوي دوی مســـول دي اســـتخدام دفرصـــتونو په برابرولو کې په زرهاو خلکو ته دوی باید بهرنیو هیوادونو ته خپل تولیدات ولیږدوي هغه شیان چې ښه کیفیت لري ددوې دصادراتو په نتیجه کې زمونږ دتادیاتو بیلانس رامنځ ته کیږي دسوداګرۍ دپاره دا ښـکاره ده چې متشـبث دیو هیواد دګړندۍ اقتصادي ودې اصلي او اساسي عنصر دی په ټولنیز چاپیریال کې دتشبث پراختیا: تشبث په خپله په ټولنه کې پیداشوی دی دوی دټولنو دغړو په توګه مختلفو فعالیتونو کې مصروف یابوخت وي بغیر دمتشبث نه دټولنې موجودیت دصفرسره مساوي دی مختلف اجتماعي عوامل لکه کیسټcasteیعنې دټولنیزو وجوهاتو په اساس دیوبل څخه ویشل شوی . عقیده ، ټولنه ، مذهب دکورنۍ پس منظر ټولنیزو ارزښـــتونو ښـــوونیز رواجونه تخنیکي پرمختګونه هڅونه ابتکار نوښت. مسلکي چاپیریال یا پس منظر اوداسې نورداټول یو حیاتي رول لوبوي دمتشـــبث په پرمختیایي وده اودهغې په شـــخصـــیت په ټولنه کې رامنځ ته کیږی ټولنه برابروي دمتشـــبثینو دپاره دتشـــبثاتي کیفیتونو لپاره اړینې برخې اطمینان، ازادي ، ابتکار، وقار فرصـــتونه برابروي چې هغوی دوې ته تمه لري او د خطرونو توان او قدرت لري اوباید ویې لري. دمتشـــبث لپاره لاربښـــود کتاب کې دا راغلي دي.مهارتونه تخنیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارتونه۲دکاروبار کنترول اواداره کولو مهارتونه۳-دفعالیت لپاره وخت لرل.شخصي خصلتونه:۱-صداقت۲-سبب یا علت۳-دتوکل کولو هنر۴-تصمیم نیونه۵-کورنی وضعیت۶-مالي وضعیت. ددې لپاره چې دیو متشبث خصوصیات ترلاسه کړئ نولاندې توضیحات ستاسو لپاره دي ۱-دبریالي متشبثینو سره وګورئ او کارطریقې ترې ذده کړه۲-مرسته وغواړئ او مشورې وکړئ۳-کتاب ولولئ۴-تعلیمې کورسونه ته لاړشئ. سوداګري هغه علم دی چې تاسو ته دخپلو مشتریانو اودهغوی دغوښتنو اواړتیاوو په هکله ذده کړې درکوي. لومړی پانګه: هغه پیسې دي چې دکاروبار دپیل کولو لپاره تاسو ورته ضرورت لری . دکاروباري مفکورې بیانول هغه اساسي قدمونه دي چې لاندې جهتونه لري۱-کوم محصولات او خدمات غواړی چې عرضه کړی۲- په چا باندې به هغه وپلوری۳-محصولات او خدمات په څه ډول وپلوری۴کومې غوښتنې یاتولید به مشتریان قانع کړي. دکاروباري مفکورې یو ډول سنجش دSWOTتحلیل دی. قوي اړخstrength:هغه اړخ دی چې تاسو په ښه حالت کې قرار لری دمثال په ډول ستاسو محصولات کیدلای شي درقیبانو په تناسب ښه وي او یاداچې ستاسو مغازه په یومناسب ځای کې موقیعت لري اوستاسو کارکوونکي په کارپوه خلک دي ۲-دضعفweaknessاړخونه: ستاسو دکاروبار ضعیف اړخونه دادي : ستاسو محصولات مثلا درقیبانو په تناسب قیمته دي یادتبلیغاتو لپاره کافي پیسې نه لری۳:امکاناتopportunityتولې هغه لارې چارې چې ستاسو په شاوخوا کې وجودلري مګر ستاسو او ستاسو له کارسره مرسته کوونکي دي امکانات بلل کیږي.۴-خطرونهRisks:هغه عوامل دي چې ستاسو په شاوخوا کې وجودلري مګر ستاسو دکارپرمختګ سره مساعد وي خطر بلل کیږي.بازارموندنه : دهغوفعالیتونو ټولګه ده چې تاسو یي دتخمیني پیرودونکو اوددهغوی دغوښتنو دمعلومولو لپاره ترسره کوی . بازارموندنې پړاوونه یا مرحلې :۱-بازارموندنه دکاروبار له مفکورې څخه پیلیږي چې دپیرودونکو په غوښتنو استواره ده۲-دکاروبار دمفکوري په واسطه تاسو باید خپل بازار وازمایي۳-دبازاردمعلوماتو له لارې تاسې کولای شی چې دبازارموندنې پلان ترتیب کړی۴-په دوامداره توګه باید بازارمطالعه کړی . دپیرودونکو او رقیبانو په اړه دزیاترو معلوماتو دموندلو لارې دلته توضیح کیږي.۱-دتخمیني پیردونکو سره خبري وکړي او لاندې پوښتنې له هغوی څخه وپوښتی۲-خپل رقیبان وڅیړی او پوه شي۳-له هغو کسانو چې تاسو ته خام مواد برابروي او له نورودوکاندارانو څخه وپوښتی. دبازارموندنې دپلان په وخت کې هرپه اړخیزه توګه فکروکړی چې محصولات او خدمات څه خرڅ کړی په دې اړه څلور اساسي رکنه په نظر کې ونیسئ۱-محصولات ۲-بیه۳-دکاروبارځای۴-پرمخ وړل. دکاروباري مفکورې بیانول داروښانه کوي چې کارکوونکي کوم قابلیتونه باید ولري . ددې لپاره باید لاندینی ۴عملیي اجرا شي.۱-دکاروباري مفکورې دبیان څخه پیل کړی اوووایي چې ستاسو دکاروبار لپاره کومې وظیفې اجرا کیږي۲-معلوم کړی چې دکومو وظایفو لپاره ستاسو وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اومهارتونه کفايت نه کوي.۳-معلوم کړی چې دکارکوونکو لپاره دکومو تجربو مهارتونه ضروري دي.۴-معلوم کړی : چې دهرفعاليت لپاره څو کارکونکو ته ضرورت دی. حقوقي مسـوليتونه عبارت دي له ۱-دمالياتو ورکول۲-دکاردقوانينو رعايت کول اودکار جواز اخيستل.لومړنی پانګه هغه پيسې دې چې دکاروبار دپيلولو لپاره ضروري دي دکارپيل کې بايد تاسوته معلومه وي چې تاسو ته دلومړنی لپاره څومره پيسې لازمې دي او له کومه يي بايد پيداکړی لومړنی پانګه دلاندې موضـوع لپاره اړينه ده۱-پانګه اچونه۲-دوراني پانګه . پانګه اچونه په دي معنا چې تاسو ځينو شيانو ته چې يي زيات مهم دي دډيري مودي لپاره ضرورت لری.لکه ۱-تعمير۲-تجهيزات اووسايل:لکه دستګاه اسباب وسايل او وسايط نقليات موبل فرنيچر او نور شـامل دي . دوراني پانګې دلاندېنې خرڅونه عبارت دي ۱-دتيارو محصـولاتو او خام شـيانو اخيسـتل۲-دمال په مخ بيول۳-دکارمزد۴دپيسو اجاره ۵-بيمه۶-نورمصـارف۱-دلومړۍ پانګې منابع دی ۱-خپله پانګه يا پيسـې۲-کريديتونه(قرضـې)۳-ليزينګونه(تجهيزاتو قرض) ګرنټونه (وړيا مرسـتې) . لاندې څو منابع چې ذکر کيږي دکاروبار پرانيسـتلو کې دقرض اخيسـتلو لپاره هغوی ته ورشـی۱-بانکونه۲-ليزينګ۳-ګرنټونه۴-ملي بانک. سـتاسـو دکارخانې دمحصـولاتو تمام شـدقيمت محاسبې په دې وجه کوي۱-دمحصـولاتو دنرخونو ټاکل۲-دمصـارفو کمول او دهغوی نظارت۳-دمهمو تصاميمو نيول دکارورباردفعاليتونو په جريان کې ۴-دکارخانې دراتلونکې کارلپاره مرسـته کوي. مختلف کاروبارونه مختلف خرڅونه لری مګر ټول کاروبارونه خاص مصـرفونه لري۱-مستقيم مصارف۲-دکارمزد مصارف۳-مستقيم مادي مصارف هغه پولي زيرمې ته وايي چې سـتاسـو کارخانه يي دموادو توليد او دترکيبي اجزاو لپاره په مصـرف رسـوي.۲-دکارمزد مستقيم مصارف : هغه پولي زيرمې ته وايي چې کارخانه دکار مزد کارکونکي او کارګرانو ته دتوليد په خاطر ورکوي او همدارنګه که کارخانې بيمه ولري هغې پيسـې چې دکار کوونکي له مزد څخه په معينه اندازه ګرځول کيږی او مکافت چې دمثمر کارونو لپاره ځينو کـارکـوونـکـو لـپـاره ورکـول کـيـږي دکـارمـزد پـه مسـتـقـيـم مصـارفـو کـې راځي.مصارف(غيرمستقيم)ټول مصارف(غيرله مستقيمو مصارفو)چې کارخانه يي دفعاليت لپاره منونکې وي .اسـتهلاک: دتجهيزاتو دارزښـت کميدل دوخت په تيريدو سـره دي چې سـتاسـو دکارخانې دمصـارفو څخه شميرل کيږي . عمده او پرچون سوداګران څه کوي ۱-دوی محصـولات نه توليدوي دوی مال بايد وپلوري ددوی مالونه رانيول ددوی مستقيم مادي مصـارف تشـکيلوي۲-دوی دکارمزدمسـتقيم مصـارف نه لري دوی هغه چې نور خلک يې توليد کړي اخلي او خرڅ کوي دوی تل دمال دساتنې لپاره ددې لپاره مرستيال ته ضـرورت لری مګر دوی دتوليدي چارو سـره کارنه لري ددې لپاره دکارمزد ټول مصـارف په غيرمستقيم مصارفو کې راځي۳-غيرمستقيم مصارف۴-دپرچون او عمده دوکاندار دعمومي مصـارفو دمعلومولو لپاره درې قدمې بايد ترسـره کړئ.مادي مسـتقيم مصـارف ۱-داهغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصــارف دي چې عمده او پرچون ســوداګران يي دمال درانيولو لپاره کاروي۲-غيرمســتقيم مصــارف نورټول مصــارف دي چې په کارخانه کې کارول کيږي لکه دبريښــنا مصــارف اونور،کله چې په خپل کار پيل کوی دوه مهم شرطونه بايد ستاسو لخوا رعايت شي ۱-ستاسو کاربايد ګټوروي ۲-تاسو بايد پانګه ولرئ. دمالي وضـعيت دجوړولو اوپه هغه دنظارت لپاره لازمه ده چې ۱-ددخل او خرڅ دپلان ترتيبول۲-دنغدو پيســـو ددوران پلان ترتيبول۳-ديادو شويو پلانونو پرتله کول دحسابداری له اسنادو څخه په هره مياشت کې ۴-که چيرې ستونزې اونقايص رامنځ ته کيږي دهغو لپاره دحل دلارو چارو کتل. حسابداري ددې معلوماتو په باره کيږي۱-کارخانه څه ډول دپيسـو عايد لری ۲-دکارخانې څومره پيســې مصــرف شــوي. که چيرې دحســابداری ښــه ډول انتخاب شــي اوپه ښــې طريقې ســره ورڅخه ګټه واخيســتل شــي دهغې په برکت کارخانه خپلې ګټې ته پراختيا ورکوي دحســابداری ډولونه۱-دحســابداری يو طرفه (يوګونی) سيستم دلته هغه سيستم راوړل کيږي چې ډير ساده وي او دکارخانې په باره کې مفيد او معين معلومات ورکوي . مګر يوازې ددېرې وړې کارخانې لپاره مفيد دی ترهغه وخته چې پيشرفته سيستم ذده کوي ۲-دليکلو دوه ګونی اساسي سيستم: دلته دحسابداری پرمخ تللی سيستم راوړو چې په کافي اندازه اسانه دی اودوړوکارخانو لپاره مناسب دی ددې سيستم تشريح لپاره خپل کاروبار ته رواج ورکړي دلاربشود څخه استفاده وکړي. مفصل توصيف: دمحاسبې ثبت تشريح کيږي. کســه : دلته ټولې هغه پيســې چې ستاسو په کسه کې دي تري وځي ليکل کيږي. مادي مســتقيم مصـــارف : که چيرې مال توليدوي ايا خدمت کوی دخپل مال دخرڅلاو قيمت وليکئ دکارمستقيم مادي مصــارف : که چيرې مال توليدوی او ياخدمت کوی په شــتون کې دکارمزد ورســوي دغه ســتون دســوداګرانو لپاره نه دی غيرمســتقيم مصــارف :په ستون کې ټول هغه مصــارف چې دکارخانې دفعاليتونو دبرابرولو لپاره ترسره کيږي. ۳-دحسابداری پرمختللی دوه ګونی سيستم: دحسابداری دغه ډول سيستم هغو کارخانو ته په کاروي چې مختلفو معلوماتو ته ضــرورت لري نظر دوه نورو ســيســتمونو ته يی اســتعمالول ګران دي دحســابداری حســاب هغه لوی دفتر دی چې په هغه کې ديوې ســاحې عمليات اودمتشــبث فعاليت ليکل کيږي. اکټيفونه: کارخانې ټول اکټيفونه ارزښــت لري اودغه ارزښت داکټيف حساب لوی دفترکې ليکل شـوي دي . درامد: هغه پيســې دې چې دکارخانې دخدماتو يا مالونو دخرڅولو څخه رامنځ ته کيږي دمصــارفو لپاره درې ډولونه په کار دي په کارخانه کې ۱-مادي مستقيم مصارف۲-دمحنت مزد مستقيم مصارف۳-غيرمستقيم مصارف.

د څيړنې ميتودولوژي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅیړنې پیژندنه : دڅیړنې کلمه د(تحقیق) چې عربې کلمه ده ،مترادفه معنا لري. په پښتو کې څیړنه، عربې ، کې تحقیق انګریزي کې researchپه یو مفهوم کاریږي . څیړونکو لخوا په مختلف ډول تعریف شوې ده لکه څیړنه دسمو او صحیحو معلوماتو لاسته راوړلو لپاره په یوه ځانګړې موضوع کې علمي او سیستماتیکه پلټنه ده. تحقیق دحقوقودریښې جوړه کلمه ده چې لغوي معنا یې حقیقت راسپړنه ده.څیړنه ، یو څو مرحلیزه پروسه ده چې په یوموضوع کې دمعلوماتو دراټولولو او تحلیولو څخه عبارت ده. دتحقیق کلمه په لغت کې پلټنې . مطالعې ، دحقایقو پیداکولو او دیوه کاربنسټ موندنې ته وایي . دتعریفونو پایله: څیړنه (تحقیق)ددلایلو په واسطه دمسلې ثبوتولو ته وایي او یاهم هغه محصول دی چې په علمي توګه دټینګو دلیلونو په واسطه ثبوت شوی وي . یا څیړنه : دسیستماتیک لټون هغه پروسه ده چې دموجوده پوهې دزیاتولو او یادنوي علم ترلاسه کولو لپاره دیوې مسلې په اړه دنویو معلوماتو پدیدو او حقیقتونو دکشف او ترلاسه کولو په موخه ترسره کیږي. څیړنه درې مرحلې لري لومړی:دپوښتنو راولاړول،بیا دهغې په اړه معلومات راټولول او اخر کې پوښتنې ته ځواب ورکول.دڅیړنې میتود: هغه طریقه او کړنلاره ده چې څیړونکی یې دیوې موضوع دڅیړنې په مهال تعقیبوي. هغه مشخص اصول او قوانین دي چې دڅیړنې او تحقیق په پروسه کې باید په نظر کې ونیول شي. میتودولوژي: ددووکلمو څخه جوړه شوي ده چې میتود(کړنلاره)اولوژي د(پوهې)څخه عبارت ده خو کله چې دڅیړنې کلمه هم ورسره وکارول شي نو بیا دڅیړنې میتودولوژي څخه عبارت دي. دڅیړنې میتودولوژي هغه علم دی چې د څیړنې لپاره چې دکوم میتودونو او تخنیکونو څخه ګټه اخیستل کیږي هغې په اړه پوهه ترلاسه کول. هغه علم دی چې دعلمي څیړنې اصول مونږ ته ښایي.دڅیړنې موخې۱-دیوې پیښې سره ځان اشنا کول او یا هغې کې کوم نوي څه پیداکول۲-دیومشخص ګروپ افرادو او حالاتو دځانګړنو بې پردې (بې نقابه) کول۳-دیوشي دپیښیدو فریکونسي روښانه کول او یا دبل شي سره دهغې تړاوو په ګوته کول۴-دیوې فرضیې امتحانول او دهغې دعلت اړیکه دنورو متحولونوسره معلومول. دڅیړنې تشویق: څیړونکی باید ددغه اصولو او قوانینو ،مقرراتو ضوابطو او لاروچارو څخه دعلمي او څیړنیزو مقالو،رسالو په ترتیب او لیکنه کې ګټې واخلي. او دا ډول قوانین باید دخپل کاردکړنلارې په توګه وټاکي . دڅیړنې په میتودونو پوهیدنه هغه پیاوړی،اسباب دی که نورو مهارتونو سره یوځای شي . لکه دنوښتګراستفادي او منطقي تفکر ، دنړۍ دپوهیدو لپاره به پیاوړي وسایل رامنځ ته شي. په څیرنه کې دمیتود :ګټه داده چې دهغه په بنسټ څیړنه منظمه ، سیستماتیکه ، او اسانه کیدای شي هغې پایلې چې لاسته راځي مطلوبې ، اغیزمنې ، او قانع کوونکي وي . دعلمي رتبې دترلاسه کولو په موخه څیرنه ترسره کول ، ټولنې ته خدمت میل درلودل ، لکه دامعلومول چې ولې په افغانانو کې دجرم کچه لوړه ده . په خلکو باندې دځان پیژندلو میل درلودل داسې کارونو څخه خوند اخیستل چې کوم نوښت او ابتکار په کې وي. دداسې ننګونو سره ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخول چې لاتراوسه نه وي حل شوي او ته يي حل کړي.ټولنيز فکر درلودل، ددې ميل درلودل چې خپله پوهه زياته کړي او داسې نور . څيړنه يوه پروسه ده چې دغه پروسه بايد سمه او دقيقه اوسې دځينو ځانګړنو درلودونکې وي. علمي څيړنه ځينې ځانګړنې لري چې عبارت دي له١-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه تفسير شي او تحليل شي٢-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه ترلاسه شوي وي٣-ديوې ځانګړې موخې لپاره معلومات راجمع شوي وي او يوه نوي لاسته راوړنه ولري ددې ترڅنګ ځينې نورې ځانګړنې لري چې بايد په نظر کې ونيول شي ترڅو څيړنه علمي راشي دغه ځانګړنې دڅيړنې داصولو په نامه ياديږي. ١-موخه لرونکې : وي علمي څيړنه بايد يو روښانه موخه ولري دغه موخه دستونزې حل او يادمعلوماتو زياتوالى وي او همدارنګه سازمان او يا ټولنې ته يي ګټه ورسيږي٢-دقت والى: دقت څخه موخه په څيړنه کې پاملرنه ، ځيروالى اوکره والى دى، کله چې ديو څيړنې لپاره قوي تيوريکي بنسټ او سمې مناسبې کړنلارې وټاکل شي دقتوالى په خپله رامنځ ته کيږي٣-ازمايښت وړ: څيړنه بايد دازمايښت وړ اوسي په دې معنا کله چې څيړونکى فرضيه وټاکي نو دغه فرضيه بايد دازمايلو وړ او اندازه شي.۴-ورته والى لرل: که څيړونکى دا ترلاسه کړي چې په سازمان کې تصميم نيونه کې ګډون يو له مهمو فکتورونو څخه ګڼل کيږي. کوم چې دکارکوونکو متعهدوالى زياتوي.اوس که يو بل څوک په همدې سازمان په اړونده برخه کې څيړنه ترسره کړي، دوهم څيړونکى بايد ورته پايله ترلاسه کړي په څيړنه کې همدغه اصل ته دورته والي اصل وايي ۵-بې طرفه والى: کومه پايله چې دڅيړنې څخه ترلاسه وي بايد ديوبې طرفه قضاوت پايله کې وي او دڅيړونکي دشخصي نظر څخه پاکه وي. که چيرې کمي څيړنه وي نو پايله بايد په مفعولي بڼه وي په دې معنا چې خپله راټول شو معلوماتو له مخې پايله ترلاسه شوي وي او دڅيړونکي درک په کې شامل وي۶-عمومي والى : اصل څومره چې په يوه څيړنه کې عمومي والي اصل زيات ترسترګو شي په همغه کچه دڅيړنې ارزښت او اعتبار زيات وي دعمومي والي اصل څخه موخه کومه پايله چې ترلاسه کيږي هغه عمومي وي او په نوروسازمانونو کې هم دتطبيق وړ وي. ٧-سپما اصل: ددې اصل څخه موخه دڅيړنې ساده والى دى لکه چې څيړونکى څيړنه کوي نو بايد هڅه وکړي چې تراخره حده پورې څيړنه ساده راولې اوددې پيچلتيا څخه وساتې په دې معنا که چيرې څيړونکى په خپله څيړنه کې پنځه متحولونو ته اړتيا ولري همدابسنه کوي. او دهغه متحولونو څخه دې ډډه وکړي کوم چې په څيړنه باندې تاثيرات ونه لري. دڅيړنې اهميت: څيړنه نه يوازې په علمي ساحو کې داهميت وړده بلکې په ورځينې ژوند کې هم خپل اهميت لري زمونږ په ژوند کې هره ورځ نوې ستونزه ، پيښې او پديدې رامنځ ته کيږي،نو په علمي ژوند کې دغه ستونزو او پيښو ته جواب ويل يو اساسي ضرورت دى څيړونکى په دې اند دى چې دغه ستونزو علت حل لارې ، شرحه او نورې برخې پيداشي په دقيقه توګه څيړنه په طبيعت کې دپيښو دپوهيدو لپاره کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي.څیړونکی هغه ســـتونزې دحل لپاره څیړنه کوي چې خپله څیړونکي ، کمپنې ، تولني او دولتي اداري ورســره مخامخ وي .ـــپه موجوده نظریاتو باندې څیړنه مونږ ســره مرســته کوي چې یو حد او اندازه دحل راپه گوته کړي ـــــحســابي او منطقي څیړنه په ســوداگری او صــنعت کې دســتونزو اعظمي ټکې راپه گوته کوي. دڅیړنې ډلبندي : په دریو ډولو ویشــل شـــوي ده(۱)-ماهیت ته په کتو۱-بنیادي۲-عملي .(۲) هدف ته په کتو دڅیړنې ډولونه: ۱- تشریحي ۲-پیوسته۳-اکتشافي۴-توضیعي (۳)-معلوماتو ته په کتو۱-کمي۲-کیفي.هدف ته په کتو دغه ډلبندی کې څیړنه دڅیړنې اصــلي موخه په گوته کوی داچې څیړنه ولې ترســـره کیږي همدغه جواب ترلاســه کول یي اصـلي موخه وي۱-تشـریحي : په تشـریحي څیړنه کې دیو شـــي خلکو ، گروپونو، اوســـازمانونو ځانگړنې رابرســـیره کیږي او تشـــریح کیږي. په تشریحي څیړنو کې معلومات په کمي او کیفي بڼو ترلاسه کیږي او دڅه او څومره پوښتني ته ځواب پیداکیږي.۲-پیوسته : په پیوسته کې دیو شي اړیکه دملگرتیا او تکیه په بل شي باندې په گوته کوي یا په دغه څیړنو کې ددو شیانو اړیکه چې دیو بل سـره څه ډول پیښـیږي مثال په ډول : څومره چې پلور زیاتیږی په همغه اندازه گټه زیاتیږي په دغه مثال کې دپلور او گټې ترمنځ اړیکه فقط کتل کیږي۳-توضــیعي څیړنه: په دې څیړنه کې هڅه کیږي چې ولې پوښتنې ته ځواب وموندل شي. دولې پوښتنې په ځوابولو سره مونږ دعلت اړیکه پیداکوو۴- اکتشـافي څیړنه : هغه وخت ترسـره کیږي کله چې دیوه ځانگړې موضـوع داحتمالاتو په اړه څیړنه کوي. معلوماتو ته په کتوڅیړنه:۱-کمي څیړنه : هغه څیړنه ده چې په کمي معلوماتو ولاړه وي کمي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې دانداز‌ې وړ وي ځکه په دې ډول معلوماتو کې شمیرل کیدونکي معلومات وي چې دشمیر په بڼه وړاندې کیږي۲-کیفي څیړنه: هغه څیړنه ده چې په کیفي معلوماتو ولاړه وي کیفي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې دشـــمیرنې او اندازې وړنه وي او دشـــمیر په بڼه نه وړاندې کیږي. بلکې دکلمو په بڼه وړاندې کیږي. کوم تخنیکونه چې په کې اســـتعمالیږي عبارت له گروپي مرکو ، پروژې تخنیکونو او نورو څخه دي . هغه وســـایل چې دکیفي معلوماتو په لاســـته راوړلو کې په کاروړل کیږي عبارت دي له : مصاحبې ، داسنادوتحلیل، دگډون کوونکو دتولید شو کارونو کارونو تحلیل لکه ژورنالونه ، ځینې یاداښـــتونه ، انځورونه، او نور. ماهیت ته په کتو : عملي څیړنه: دورځنې ژوند په عملي ســـتونزو دحل په موخه ترې گټه اخیســـتل کیږي چې اوس وخت کې داکثرو څیړونکو دا رایه ده چې په سازمانونو او صنعت په برخه ددغه ډول څیړنو څخه گټه اخیســـتل کیږي۲-نګه څیړنه: داڅیړنه بنیادي څیړنو په نوم هم یادیږي ، داډول څیړنې دعلمي تیوري دزیاتوالي لپاره په علمي برخه کې ترســـره کیږي او په دې برخه کې ترسـره کیږي په دې څیړنه کې دموضـوع په اړه معلومات پیداکیږي سـتونزې په اړه ، نګه څیړنه ډیرزیات وخت په برکې نیســي لکه څیړنه دیو ځانگړي سـازمان پورې نه وي تړلې بلکې ټولو سـازمانونو لپاره وي شـه مثال یي دکارکوونکو تشـویقونه ده څیرونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي هغه فکتورونه پیداکړي چې څرنګه کارکوونکو ته جرت ورکړی چې خپل ځانونه دسازمان دموخو دلاسته راوړلو لپاره وقف کړي.

دڅیړنې څخه لیدنه:دموضـــوع ټاکل---څیړنیزه پوښـــتنه پیداکول--تیرولیکنو ته کتنه---فرضـــیه---متحولونو ټاکل---دڅیړنې ډیزاین ټاکل---معلوماتو ټاکل او دنمونې ټاکل---دمعلوماتو پروســـیس او تحلیل—–دڅیړنې لیکل. ۱-دڅیړنې موضـــوع ټاکل: دڅیړنې پیل دموضوع ټاکلو څخه کیږي*څیړنه کې موضوع ټاکل مهمه برخه ده او همدغه برخه نورې برخې متاثره کوي*څیړنه کې دموضوع ټاکل یوه ستونزمنه برخه ده*څیړونکی باید موضوع ټاکلو وخت کې دموضوع پراخوالی په نظر کې ونیسي*څیړونکی باید داسې موضوع وټاکې چې لیوالتیا ورسره ولري*دڅیړنې موضوع چې څومره روښانه او مشخصه وي په هماغه اندازه ښه وي*څیړونکی دموضوع ټاکلو کې باید اخلاقي اړخ ته یي پاملرنه وکړي*څیړنه کې هڅه وشـــي چې نورو ته یي زیان ونه رســـیږي. دڅیړنیزو اخلاقو پیژندنه: څیړونکی دڅیړنې پرمهال داسې رویه خپله کړي چې دخلکو حقوق په پام کې ونیسي او هغوی زیانمن نشي دارویه څیړنیزو اخلاقو په نامه یادیږي. دڅیړنې عمومي اصول: څیړنه : دځینو اصولو تابع ده او پرمختللو هیوادونو کې دغه اصـــول عبارت دي له:۱-نورو ته احترام۲-دضـــرر مخنیوی۳-دبرخوالو معلومات پټ ساتل۴-دبرخوالو خپلواکه ساتل۵-دڅیړونکي روغتیا۶-که چیرې دوهم لاس معلومات څخه ګټه اخلي نو دامعلومات باید دقانوني لارو څخه ترلاســـه کړي۷-څیړونکی باید دادبې غلا څخه مخنیوی وکړي.څیړنیزه ســـتونزه : هرهغه څه چې ته یي په هکله څیړنه کوي یا هغه ادعا چې ته یي ثابتول غواړې یا هغه پوښـــتنه چې ته یي ځوابول غواړې څیړنیزه ستونزه ده یا ==هغه ستونزه چې ته یي په اړه څیړنه کول غواړې څیړنیزه ستونزه ده چې همدغه ستونزه ستا دڅیړنې دموضوع محتوا برابروي*ستونزې ته باید خپل فکر کې جوړښـــت ورکړي ترڅو راتلونکو پړاوونو لپاره یو ســـمه لاره خپله کړي. دڅیړنېزې ســـتونزې اهمیت:۱-څیړنې پروســـه کې مهم کار دڅیړنې دســـتونزې جوړښـــت برابرول دي دا داســـې مثال لري لکه : مخکې دســـفر ځان ته موقیعت معلومول.۲-که څیړنه کې په څیړنیزه ســـتونزه زیات فکر وشـــی په هماغه اندازه ښـــه راځي۳-که ته غواړې یوه ستونزه حل کړې نو دامهمه ده چې په ټوله معنا ستونزه وپیژنې۴-څیړنیزه ستونزه چې کله ؟؟؟نودازمونږ دڅیړنې په نورو برخو کې همکاري کوي لکه: کوم ډول څیړنه وکړو او کوم ډول ستراتیژي پکارواچوو. دیوې ښې موضوع ټاکل: ۱-دیوې ښې موضوع ټاکل دڅیړنې لپاره دحالاتو پورې اړه لري۲-که دپوهنتون محصل یاســت دتحصــیلي دیپلوم ترلاســه کولو لپاره څیړنه کوی نو داســـې موضـــوع باید وټاکی چې داړوند پوهنتون شـــرایط پوره کړي۳-موضـــوع باید دمحصـــل دمســـلک مطابق وي۴-دڅیړنې موضـــوع لپاره باید مالي امکانات او مناسب وخت په پام کې ونیسي ۵-اکثره څیړونکي وایي چې دڅیړنې لپاره ښه موضوع هغه وخت شـــونې ده چې کله روښـــانه څیړنیزه پوښـــتنه او روښـــانه موخې ولري. دڅیړنیزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزې په ټاکلو کې دپام وړ ټکي۱-ليوالتيا: څېړنيزې ستونزې ټاکلو وخت کې څېړونکی بايد خپلې ليوالتيا وګورې چې ايا دغه موضوع کې ليوالتيا لري که نه۲-څېړونکي سره بايد دڅېړنې دپروسې په اړه په زياته اندازه معلومات پراته وي. ترڅو وکولای شي چې ځان سره دغه څېړنه انځورکړي چې څومره وخت او څرنګه يي پای ته ورسوي۳-دمفکورې اندازه کول: کله چې څېړونکی کومه څېړنه ترسره کوي بايد دهغې مفکورې داندازه ګيرۍ او شاخصونو په اړه معلومات ولری۴-دتخصص کچه: داچې څېړونکی په غاړه ده نو بايد څېړنه په خپله سرته ورسوي که څه هم لارښود استاد ورسره مرسته کوي۵-معلوماتو شتون: څېړونکی بايد داړوند ستونزې معلوماتو دراجمع کولوفکرمند وسي ۶-اخلاقي موضوعات:څېړونکی بايد څېړنه کې اخلاقي اړخ په پام کې ونيسي . دڅېړنې موضوع ټاکل: کومار دڅېړنې دموضوع ټاکلو لپاره لاندې اووه مرحلې ښودلي دي۱-هغه ساحه چې ته په کې دخپل مسلک له مخې ليواله يی هغه وټاکه۲-لمړي قدم کې مو يواځې دخپلې خوښې موضوع وټاکله ،په دې برخه کې اوس هغې پورې تړلې کوچنې برخې ديو لست په بڼه ترتيب ول۳-دغه مرحله کې دخپلې ليوالتيا له مخې دلست شوو ستونزو کوچنيو موضوعاتو څخه يوه موضوع ټاکو۴-دې مرحله کې دڅېړنيزې پوښتنې راولاړول دي ۵-دموخو تشکيلول (برابرول) چې هغه څېړنه دکوم هدف لپاره ترسره کوو. څېړنيزه پوښتنه او څېړنيزې موخې ترمنځ فرق دادی چې څېړنيزه پوښتنه هغه پوښتنه ده چې په څېړنه کې ورته ځواب ويل کيږي او هماغه سوال الفاظو ته بدلون ورکوي او بيانيه شکل ته يي اړول موخې دي۶-دې برخه کې دخپلې څېړنې اړوند سرچينې ګورو معنا وخت، او مالي امکانات لرم او که نه لرم ترڅو دغه څېړنه ترسره کړم۷-دې برخه يو ځل بيا پورته ټوله پروسه وګوری که مو پوره اندازه منابعو او نوره کومه ستونزه نه وه. نو ځان څخه بيا وپوښته چې ايا زه حقيقي توګه ليواله يم چې دغه څېړنه ترسره کړم . ايا زما لپاره دغه منابع بسنه کوي. دغو پوښتنو ته په حقيقي بڼه ځواب ترلاسه کړی که ځواب مو منفي وه نو دڅېړنې پوښتنو ته بيا کتنه وکړه. دڅېړنيزې پوښتنې ټاکل (پيداکول)دڅېړنې موضوع ټاکلو وروسته دموضوع اړوند څېړونکې لخوا څېړنيزه پوښتنه راولاړيږي *دڅېړنې پوښتنه هغه پوښتنه ده چې څېړونکی يي په خپله څېړنه کې ځوابول غواړي*څېړنيزه پوښتنه څېړنه کې مرکزي نقش يا رول لري*څنګه چې څېړونکی پوښتنه رامنځ ته کوي بايد خپلو منابعو او په نښه شوو معلوماتو ته وګوري له هغې وروسته دې پوښتنه رامنځ ته کړي . څېړونکی دڅېړنې په وخت کې لاندې نقاط په نظر کې ونيسي ۱-دڅېړنې لپاره سمه موضوع ټاکل: داسې موضوع وټاکي چې زړه راښکوونکې، جالبه او ټولنې ته يي ګټه ورسيږي۲-که علمي رتبې ترلاسه کولو په موخه وي نو بايد همغه پوهنتون شرايطو ته په کتو موضوع وټاکي۳-څېړنه بايد روښانه وي۳-تيروليکنو ته کتنه: ۱-تيروليکنو ته کتنه دڅېړنې هغه برخه ده چې څېړونکي ته دڅېړنې موضوع په اړه ژور معلومات ورکوي۲-تيروليکنو ته کتنه داګټه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې دمیتودونو په اړه نقل ورکړي او ستا په میتود کې چې کومه نیمګړتیا وې هغه درته په ګوته کړي ۳-پخوانیو لیکنو لوستل څېړونکي سره مرسته کوي چې ایاداموضوع دڅېړنې وړده که نه ده۴-تیرو لیکنو ته کتنه څېړونکي ته یوه روښانه لارښوونه کوي چې دغه څېړنه کوم محدودیت لري۵-اکسفورډ په قاموس کې (لټریچر)دوه معناګانې لری۱-دادبیاتو په معنا سره ۲-په یو ه مشخصه موضوع کې چاپ او لیکل شوو معلوماتو ته وایی۶-تیرو لیکنو ته کتنه په دوو برخو کې کارول کیږي۱-دپروپوزل په مهال۲-څېړونکی دلیکنو په برخه کې تري کاراخیستل کیږي. تیرولیکنو ته د کتنې ګټې۱-څېرنیزه موضوع روښانه کوي۲دڅېړنې میتودولوژي ښه کوي۳-تیرولیکنو ته کتنه څېړونکي سره مرسته کوي چې ټاکل شوې موضوع دڅېړنې وړده او که نه ده .څرنګه تیرو لیکنو ته کتنه وکړو. تیرو لیکنو ته دکتنې په موخه په اړونده برخه کې دنورو لیکوالانو لیکنې خلاصه کول دي چې په دې برخه کې لاندې چارې وړاندې شوي۱-دکومې ژبې دلیکنې څخه ګټه واخلم انګلیش،دري ، عربي *زما موضوع کوم مضمون پورې اړه لري حسابداری مدیریت، او که عامه اداره*موضوع کومې برخې پورې اړه لري، دولتي که خصوصي یا صنعتي یا سوداګریز*جغرافیایي سرحد داسیا که افغانستان ختیځ که لویدیځ*دنشر موده دتیروڅو کالو لیکنې راوخلی۲-دوهم قدم کې ټاکلې موضوع په اړه مهم ټکي په ګوته کړی---۱-لکه دموسمونو تاثیرات په جرایمودغه موضوع کې موسمونه او جرایم مهم ټکي دي۳-کله چې موضوع کې مهم ټکي په ګوته شو نو بیا دې اړونده مواد پیداکړي چې دې کې تیرو لیکنو ته توجه وکړي چې تیرو لیکنو ته دکتلو لپاره زیاتې سرچینې شتون لري لکه:۱-درسي کتابونه۲-جورنالونه۳-علمي ویب پاڼې۴-تیزسونه. درسي کتابونه یو له شو منابعو څخه دي۴-دلټون طریقه: په انټرنیټ کې دخپلې ټاکل شوې موضوع لټول*که په کتابونو کې دموضوع لټول غواړی نولمړی خپله موضوع پوره ولټوی*که جورنال څخه ګټه اخلی لمړی مشخص جورنال خلاص کړه په هغې کې لمړی پوره موضوع ورکړی که ونشوه، بیایي مهم ټکي ولټوه ترڅو ټاکل شوې برخه موضوعات پیداکړی ۵-اکثره څېړونکي دنورو څېړونکو پوښتنه کوي چې څومره علمي څېړنې راجمع کړي، دعلمي څېړنو راجمع کولو لپاره کوم معیار نه دی ټاکل شوی خو بیا هم باید دومره زیات نه وي چې راټولول یې امکان ونه لري او نه دومره کم وي چې یو یا دوه لیکنې وي. خو ځینو کتابونو یې حد تر۵۰ پورې ښودلی دی*کله دې چې دغه لیکنه پیداکړه الف احمد لیکنه ب محمود لیکنه چې دغه برخه ببیلو ګرافي په نوم یادیږي. ۶-وړپسي دي راټولې شوي مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړي چې انګلیسي کې ورته سکیمینګ وایي۷-بیادهرې مقالې اړونده برخې له ځان سره یاداشت کړی---سکیمینګ دراټولو شولیکنو او مقالو څخه مطلب نقاط یا دموضوع مطابق نقاط اخیستل عبارت دسکیمنګ څخه دی.کله مو چې راټولې شوې مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړې بیادهرې مقالې اړونده برخې په لاندې ډول سره یاداښت کړی. ببیلوګرافي یاداشول: په دې برخه کې دمقالې کتاب او نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو په تړاوو او هغه مکمل معلومات چې دنشر په برخه کې ترې کار اخیستل کیږي. هغه باید ولیکل شي که مقاله وي نو دلیکوال نو م دلیکوال دکورنۍ نوم دنشر تاریخ ولیکل شي. که کتاب وي دکتاب اړوند معلومات له ځان سره ولیکې په دغه برخه (ای پي ای)apaډیزاین څخه ګټه واخلئ۲-دمتن لنډه خلاصه: هرڅه چې لولی په هغې کې اړونده برخې یاداښت په بڼه ترتیب او دهغې خلاصه ولیکئ او دا دوخت سپما او زیاته مرسته کوي .نوټ: چې دې سره اړوند موضوع په اسانۍ سره پیداکولای شو۳-تکمیلوونکي معلومات : : په دې برخه کې دلیکنو زیاتې معلومات لکه دکتاب د(اې بې اس این)isbnنمبر اوداسې نور ځان سره ثبت کړئ ددې کارګټه داده چې که انلاین کتاب پیداکول غواړی نو په اسانۍ سره پیداکیږي*دخلاصه کیدو وروسته په منظمه توګه جوړښت ورکړه چې همدغه پروسه چې دي حل کړه دي ته دتیرولیکنو کتنو وايي چې دڅیړنې پروپوزل او دمقالې لیکنه کې ترې ګټه اخیستل کیږي.دلیکلو ارزیابې خپله کیږي.داچې انټرنیټ په واسطه کولای شو چې دیو موضوع په اړوند په لسګونو مقالې یا موضوعات لاس ته راوړو څیړونکی به څنګه وپوهیږي چې اړونده موضوع یا مقاله زما دټاکل شوېموضوع مطابق ده دپورته پوښتنې لپاره کوم معیار نشته خو بیا هم داسې ټکې شته چې لیکوال سره همکاري کوي چې په لاندې ډول دي ۱-کله چې کومه موضوع لولی نو لومړی دخپلې موضوع پوښتنه او موخو ته وګوره بیا له هغې وروسته موضوع ته وګوره که داموضوع ستا دټاکل شوې موضوع او موخو سره ورته یا نږدې وي نو ویې لوله او که ستا دموضوع مطابق نه وي نوبیا مه لوله۲-که څیړونکی په دې ونه توانیږي چې کیفیت یې معلوم کړي بیادې دنشر جورنال لټه دې وکړي چې دغه جورنال په کومه کټه ګورۍ کې راځي .دتیرولیکنو په اړه مهم ټکې کوم دي۱-تیرولیکنو په اړه مهم ټکې په لاندې ډول دي ۱-دتیرولیکنو کتنه باید په منطقي ترتیب سره ولیکل شي یعنې هغه په خپل فکر کې انځور اوترتیب یې برابر کړي۲-دلیکلو پرمهال دنورو خلکو دکړنو نقل کول یو اساسي شرط دی که دغه کارونه کړي نو څیړونکی دادبې غلا مرتکب شوی ۳-کله چې دتیرو لیکنو کتنه پای ته ورسیده څو ځله یې ځان سره تکرار کړي ترڅو نیمګړتیاوې ترې ختمې شي ۴-ځینو کتابونو کې بیا دتیرولکینو لپاره یوه نقشه جوړیږي او بیا هغې ته په کتو سره دنقشې منځ برخې راخلي او هغې څخه په لیکنه کې ګټه اخلي *مخکې له دې چې څیړونکی دتیرولیکنو دبرخو په اړه لټه وکړي نو لومړی دی دڅیړنې موضوع موخې او څیړنیزه پوښتنه په روښانه توګه وټاکي او همدارنګه په دې وپوهیږي چې ایا زه ددې توانایي دمالي او بدنې اړخه لرم چې دغه څیړنه ترسره کړی *دتیرو لیکنوو کتنه په کیفي څیړنه کې دڅیړنیزې ستونزو دپوهیدو په برخه کې مرسته کول او ددې ترڅنګ دڅیرنیزي پوښتنې او فرضیه ټاکلو کې مرسته کوي همدارنګه دمعلوماتو راټولولو او تګ لاره هم داپه ګوته کوي .دڅیړنې پروپوزل: څیړنیز پروپوزل دڅیړنې یوه مهمه برخه ده*څیړنیز پروپوزل هغه پلان دی کوم چې څیړونکی خپله څیړنه څرنګه ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي دهغې په اړه معلومات ورکوي.دڅېړنې دپروپوزل اړتیا: ۱-یوه روښانه تګلاره دڅېړنې لپاره برابروي یعنې څېړنه چیرته څنګه او څرنګه ترسره شي۲-دتاثیرکوونکې دغوښتنو سره ورته والې ولري کوم سازمان لپاره څېړنه کوي دهغې سازمان شرایط په نظر کې ونیسي ۳-دامکان وړ وي: داچې څېړنه یوه پروسه ده چې نوي شیان پکې پیداکیږي نو کله چې یو موضوع ډېر جالبه وي وي نوهغې برخه کې دڅېړنې عملي کول امکان ونه لري نو همدا وجه ده چې څېړونکی پروپوزل برابروي پکې داپه ګوته کوي چې دغه څېړنه کې دکوم میتود څخه کار اخیستل شوی یا واخلي.دپروپوزل دلیکلو برخې: داچې پروپوزل څرنګه ولیکل شي په دې تړاوو دوه جوړښتونه شتون لري۱-هغه جوړښت چې په نړیواله کچه ترې ګټه اخیستل کیږي اوشوي ده۲-هغه جوړښتونه چې هرسازمان دځان لپاره بیل بیل جوړ کړي وي. نوټ: هغه پروپوزل چې په نړیوالو انګلیسي کتابونو کې ترې یادونه شوي هغه په خپل وجود کې دعنوان-تایید –څېړنیزه پوښتنه او موخه میتودولوژي –تقسیم اوقات –اواخځلیکونو برخې هریوجلاجلا تشریح کوي. همدارنګه دڅېړنې عنوان او نوم باید ساده او لنډ وي همدارنګه څېړونکی هڅه وکړي چې داسې نوم څېړنې ته ورکړي چې لوستونکو پام ځان خوا ته راوړوي او دې ته اړ شي چې ویې لولي . میتودولوژي *دڅېړنې پروپوزل کې دمیتودولوژي برخه ډیره مهمه ده*دې برخه کې هغه معلومات وي چې څرنګه دغه څېړنه ترسره کړم دکوم میتود څخه ګټه واخلم *همدارنګه په دې برخې کې هغه معلومات وي چې څرنګه معلومات راټولوي او څرنګه یې پروسیس کوي*ددې لپاره چې دغه برخه سمه اوسي نو څېړونکی دڅېړنیز ډیزاین –ګډوانوالو شمیر-اخلاق اړخ او تګ لاره ټول روښانه کول غواړي. تقسیم اوقات دپروپوزل په دې برخه کې څېرونکی دخپلې څېړنې وخت مقابل لورې ته وړاندې کوي چې دغه څېړنه دومره وخت په برکې نیسي.لګښت ؛په دې برخه کې څېړونکی دکوم سازمان لپاره څېړنه کوي یا داسې ارګان وي چې څېړنې مقابل کې څېړونکې ته مزد ورکوي نو څېړونکی باید لګښت منظم لست برابر کړي.اخځلیکونه: برخه: *پروپوزل اخرنی برخه اخځلیکونه دي*څېړونکی دکومو منابعو څخه ګټه واخلي هغه باید دلته ذکر کړي.کله چې څېړونکی دخپلې څېړنې لپاره پروپوزل برابروي دلاندې نیمګړتیاوو له کبله نه قبلیږي.۱-موخه روښانه نه وي: کله چې پروپوزل کې دڅېړنې موخه او هدف روښانه نه وي دمقابل لوري لخوا نه قبلیږي۲-کله چې دبیا ټاکل شوی میتود اواړونده موضوع ترمنځ توافق سم نه وي معنا داچې---که دغه میتود وکارول شي نو څېړنه به سمه نه وي۳-کومه موضوع چې ټاکل شوي وي هغه ډیره پراخه وي نوپه ټاکلې وخت کې داناشونې وي چې په اړونده برخه کې څېړنه وکړي یا ==کوم تقسیم اوقات چې جوړشوی وي حقیقت څخه لري وي لکه په یومیاشت کې دافغانستان دولایتونو څخه لومړني لاس معلومات راټولول۴-په ځینو پروپوزلونو کې دمعلوماتو راټولولو تګ لاره سمه نه وي روښانه شوي او هم معلوماتو تحلیل په اړه سم معلومات نه وي راټول شوي چې داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېروپوزل دنه قبليدو سـبب ګرځي. دمتحولونو ټاکل (تشـخيصـول)دمتحولونو ټاکل په څېړنه کې يوه اړينه او مهمه برخه ده دمتحولونو درامنځ ته کولو پروسـه په دواړو کمي او کيفي څېړنو کې شـته خو په کمي څېړنه کې نظر کيفي ته يو څه زيات کارول کيږي. دمتحول او مفکورې ترمنځ فرق مفکوره خپلـه يوه ذهني انځور يـا درکونـه ده٢-دمفکورې او متحول ترمنځ فرق په اندازه والې کې دی کله چې يوه مفکوره اندازه شـي متحول ترې جوړيږي٣-مفکور ترهغې نه اندازه کيږي چې متحول ترې جوړ نه شـي چې متحول بيا داندازې وړدی . متحول : دڅېړنې دبرخوالو هغه ځانګړنه ده چې مختلف قيمتونه اخلي لکه جندر ښـځه او نر دوه قيمتونه دي چې دجندر متحول يي اخلي)عمر عايدات او داسـې نور*يا متحول هغه مفکوره ده چې داندازه کيدو وړ وي *هرمتحول بايد حد اقل دوه قيمتونه واخلي*متحولونه يوائې داندازه کيدولپاره نه کارول کيږي بلکې داهمغه برخه ده چې څېړونکی په کې لاس وهنه هم کولای شـي. يو څېړنه کې څو متحولونه شـتون بايد ولري ځواب: دمتحولونو تعداد هره څېړنه کې دبلې سره فرق کوي چې دغه تعداد هره څېړنه کې دڅېړنيزې موضوع پورې اړه لري کله چې څېړونکی موضـوع وټاکي نوهغې وروسته دي فکر وکړي چې کوم شـيان دی چې په ترلې متحول تاثير اچوي له هغې وروسـته دي همغه متحولونو په اړه معلومات ورکړل شـي. لنډ ډول: دمتحولونو تعداد دڅېړنې دموضـوع تابع دی په دې معنا که يوه موضـوع دوه متحوله لري خو بله لس متحولونه لري نو څېړونکی بايد هڅه وکړي چې اړونده موضـوع پورې ترلي متحولونـه په نظر کې ونيسـي . کـه پـه کومـه څېړنـه کې دمتحولونو تعداد زيات يا کم شـي نوسـتونزه به يي څه وي؟ ځواب داچې څېړونکی غواړي حقيقت ته ځان ورسـوي نو که چيرته دمتحولونو تعداد زيات شـي نواصـلي ځواب څخه کم راځي چې دغه کار دواقعيت دکم اټکلولو سـبب ګرځي خو که دغه تعداد داصـلي حالت څخه کم شـي نو دنورو اټکلونو سـبب ګرځي چې داکار په هغه وخت کې صـورت نيسـي کله چې دوه متحولونه خپل منځ کې يو بل سره خپل منځي اړيکه ولر ي نوټ: کله چې يوه څېړنه کې دمتحولونو شمير زيات وي په همغه اندازه څېړنه او دمعلوماتو تحليل سخت وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

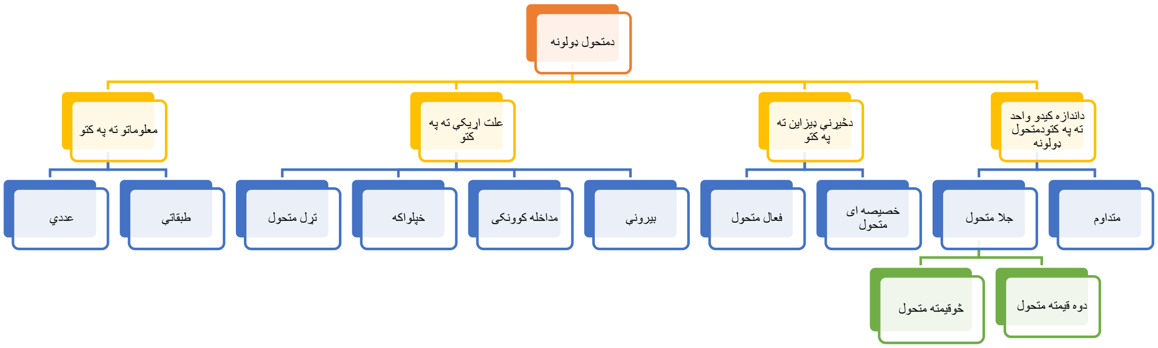

داندازه کیدو واحد ته په کتو دمتحول ډولونه: ۱-متداوم پرله پسي متحول:هغه متحول دی چي اعشـــاریه لرونکي اعداد په خپل وجود کي قبلوي۲-جلا متحول : هغه متحول ته وایی چي خپال وجود کي اعشـاریه دارقیمتونه نه اخلي لکه جندر کي څیرونکي نشـي لیکلای چي نیم ســړی چي جلامتحول بیا په دوه ډوله دی۱-دوه قیمته متحول: هغه متحول ته وایی چي خپل وجود کي فقط دوه قیمته اخلي لکه سړی ښځه هوا اونور۲-ثوقیمته متحول : هغه متحول دی چي په خپل وجود کي څو قیمتونه اخلي لکه ذده کړي دولسم ،لیسـانس ،ماسـتري، او داسـي نور.۲-دخیرني ډیزاین ته په کتو دمتحول ډولونه۱-خصیصه اي متحول: هغه متحول دی چي څیرونکی په هغې کي لاس وهنه نشـــي کولای چي دغه متحولونه اکثره دخپلواکه متحول په توګه پیژندل کیږي.لکه جندر عمر۲-فعال متحول: هغه متحول ته ویل کیږي چي څیرونکی په هغې کي لاس وهنه کولای شـــي اویا هغه کنترولولی شـــي۳-معلوماتو ته په کتو دمتحول ډولونه: ا-په دوه ډوله دي چي څینو کي دکمي او کیفي متحول په نوم هم یادشـــوي۱-طبقاتي متحول: هغه متحول چي دیو ګروپ یا یوه کټګورۍ ځانګړنو پورې اړه لري مثال: دهو او نه پوښـــتنو ته ځواب ویل۲-عددي متحول : عبارت له هغه متحول څخه ده چي په هغه کي معلومات په عددي ډول وي. لکه ، دبازارموندني دلګښـــت تاثیرات په تولیدباندي ۴-دعلت اړیکي ته په کتو دمتحول ډولونه : په څلور ډوله دی۱-بیروني متحول: هغه متحولونه دي چي په شـــکل داشـــکالو خپلواک متحول دتاثیر لاندي راولي او اغیز پرې کوي لکه چاپیریال، هوا او داســـي نور۲-مداخله کوونکی متحول: هغه متحول دی چي خپلواکه او تړلي متغییرو ترمنځ اړیکه رامنځ ته کوي۳-خپلواکه متحول: هغه متحول دی چي کوم په یوه پیښـــه حالاتو کي دبدلون راوستلو مسولیت په غاړه لري*خپلواک متحول دتغییر کوونکي متحول په نوم هم یادیږي*کومه څیرنه کي چي خپلواک متحولونه زیات وي په همغه کچه (نیوکي)کچه هم کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو خپلواکه متحول باید په تړلي متحول تاثیرات ولري مثلا(سوداقتصادي وضعه،کورنۍ تربیه،دخپلواک متحولونو مثالونه دي)۴-تړلی متحول(حاصل متحول)هغه متحولونه دي چې په یوه علمي څېړنه کې دنورو شیانو تغییرات په همدې متحول کې کتل کیږي. تړلي متحول: ته ځکه تړلی متحول وایی چې داخپلواکه متحولونو پورې تړلی وي یا په یوه علمي څېړنه کې پيښه باید یو ه همدغه تړلي متحول تشکیلوي مثال دکارکوونکو مزد دجرایمو کچه داتړلي متحولونه دي. دمتحولونو داندازه ګیرۍ –خپله اندازه کول هغه پروسه ده چې دیو شي اندازه او کمیت په کې پیداکیږي*داندازه کولو نه هدف دلته نومرې(عدد) ورکول دي داچې مونږ دوه ډوله متحولونه لرو یو هغه چې مفعولي شـکل لري په اسـانۍ سـره اندازه کیږي. او بل خلکو کې دفاعي بڼه لري اندازه کول یي سـخت وي نو ددې لپاره لمړی مفکوره په وړو برخو ویشـوو او هغه وړو برخو ته عناصـر پیداکوو او په داسـې ډول یي رامنځ کوو چې دښکاره کیدووړ وګرځي*ځینې شیان په اسانۍ سره عدداخلي لکه لوړوالی یا وزن خو ځینې نوریي دعدد په بڼه نه وي لکه (ښـځه یا نر)نو اوس کله چې متحول په معیاري بڼه عددنه اخلي هغه ته مونږ دلیکنو داصـولو له مخې دمعیار په مټ نومرې ورکوو دمفکورې داندازه کولو لپاره څلورمرحلې شتون لري ۱-مرحله:خپله مفکورې رامنځ ته کول په دې برخه کې څېړونکی دخپلې موضوع په اړه پوهه ترلاسه کوي چې په مفهوم یي پوه شي.۲-قدم دهمدغه ټاکل شـوې مفکورې بعدونه وټاکه: دې برخه کې څېړونکی فکر کوي چې کوم شـیان دغه مفکورې سـره پیوسـته دي۳-دبعدونو دمشـخصـولو وروسـته داندازه کولو په خاطر غنام (شاخصونه)رامنځ ته کول: شاخصونه: هغه مشخص پوښتنې مقیاسونه دي په کوم سره چې ځواب ورکوونکي پوهه اونظریات اندازه کیږي.۴-په تعلیمي جوړشـــت کې ذده کړې یوه مهمه مفکورو څخه ده نودذده کړې مفکوره باید په بعدونو وویشـــو لکه۱-پوهه۲-دغه پوهه ځان سـره سـاتل۳-دغه سـاتل شـوې پوهې څخه په عمل کې ګټه اخیسـتل. داندازه کولو مقیاسـونه: مقیاس یوه وسـیله یا میکانیزم دی چې دیومتحول په داخل کې دوګړو او شـیانو توپیرونه راپه ګوته کوي چې له یو بل سـره څومره فرق لري*څېړونکی په مختلفو لارو کولای شي چې متحول اندازه کړي لکه: نومول شوی مقیاس : ترتیبي مقیاس –وقفه لرونکی مقیاس او نسـبتي مقیاس*نومول شـوی مقیاس او ترتیبي مقیاس دکیفي معلوماتو لپاره او فاصله لرونکی او نسبتي مقیاس دکمي معلوماتو لپاره په کاروړل کیږي نومول شوی مقیاس : یو دسـاده سـیسـتمونو دمقیاس څخه شـمیرل کیږي*په دغه االندازه ګیرۍ کې څېړونکی یو متحول په دوه ډلو او برخو ویشـې او هرې برخې ته ؟؟دلیبل په بڼه ورکوي ورکوي ترڅو هغه وپیژنې نومول شوی مقیاس کې کیفي معلومات په کمي معلوماتو بدلوو*دامقیاس دیوشي اړیکه دبل شـي سـره نه ښـایي فقط ددوه برخو توپیر لپاره رامنځ ته کیږي۲-ترتیبي مقیاس :*داترتیب دصـعود څخه دنزول دښـه نه دخراب په لور دلوړ څخه دټیت په لور او په داسـې نورو طریقو سـره ترتیبیږي.*ترتیبي مقیاس کې دمیډیان څخه کاراخیسـتل کیږي۳-وقفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرونکی مقیاس په دغه اندازه کې دڅیرونکي دبرخو ترمنځ داصـــولو له مخې مســـاویانه اندازه یو فاصـــله یا وقفه ټاکي*په دغه مقیاس کې دپیل اوپای ټکی معلوم او هره برخه یي په مســـاوي برخو تقســـیم شـــوي وي همدارنګه په دې مقیاس کې دجمع او تفریق عملیه ســـرته رسیږي .نسـبتي مقیاس: *دغه میتود کې اندازه دتناسـب په واسـطه ټاکې *په دغه مقیاس کې احصـــایوي ازمایښـــتونه ترســـره کیږي*دغه مقیاس دنومول شـــوي ترتیبي وقفه لرونکی مقیاســـونو دمیتودونو په ګډه اخیســـتو رامنځ ته شـــوي. فرضـــیه جوړول : عمومي معلومات .دفرضـــیې څخه یواځې په کمي معلوماتو کې ګډه اخیســـتل کیږی۲دفرضـــیې څخه موخه دڅیړنیزې ستونزې واضح کول او مشخصول او په هغې باندې تمرکز کول دي۳-په څیړنه کې یو یا څو فرضـــیي رامنځ ته کولای شـــو . فرضـــیي دګومان په مټ رامنځ ته کیږي. دفرضـیي تعریف: فرضـیه دجمعییت دپرامیترو په اړه ادعا یا انګیرنه ده : یا فرضـیه دیوې پیښــې اړیکې اوحالاتو په اړه یو ګمان –انګیرنه ، شـک یا یو نظر دي کوم حقیقت یا واقعیت چې تردې دمه تاته معلوم نه وي دفرضـــیي اهمیت په لاندې ډول دی ۱-فرضـــیه څیړنیزه ستونزه روښانه او مشخصوي۲-دفرضیي رامنځ ته کول څیړونکي سره مرسته کوي چې کوم ډول معلومات راټول او کوم ډول معلوماتو راټوللو څخه ډډه وکړو۴-دفرضیي رامنځ ته کول دڅیړنې اهمیت لوړوي دفرضـــیي ځانګړتیاوی۱-فرضـــیه باید روښـــانه او دقیقه وي څیرونکی باید هڅه وکړي چې فرضیه داسې ترتیب کړي چې دپوهیدو وړوي ۲-فرضیه باید دازمایښت وړوي څیرونکی باید فرضیه داسې ترتیب کړي چې دازمایلو وړ وي۳-فرضـیه باید مشـخصــه وي څیرونکی باید دا هڅه وکړي چې فرضـیه وړه اومحدوده کړي۴-فرضـیه باید دمتحولونو ترمنځ اړیکه په ګوته کړي. دفرضـــیي ډولونه۱-جهت لرونکې فرضـــیه : عبارت دهغې فرضـــیی څخه دی چې دځپلواک متحول تاثیرات یا دارتباط جهت په تړلي متحول باندې معلوم وي یا ===هغه فرضـــیه ده چې ددوه متحولونو ترمنځ اړیکه (مثبته منفي)بیانوي۲-جهت لرونکې فرضـیه : هغه فرضـیه ده چې دیو متحول اړیکه یا توپیر دبل سره ښایي خو دمتحولونو لار ې نه په ګوته کوي.

پای

۶/۵/۱۴۰۱نیټه

ماسپښین مهال

یارمحمد شیرزی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library